

BAREN BASSU

RECRUTUL

E. S. P. L. A

BAREN BASCU

Ex libris
mgr. D. Gălbăn

RECRUTUL

În românește de ADA CHIRILĂ și
ALICE GABRIELESCU

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

CUVÎNT ÎNAINTE

Baren Bassu este unul dintre scriitorii contemporani indieni a cărui biografie a fost intim și fericit împletită cu o parte a istoriei poporului său.

Născut la 25 iulie 1916 la Calcutta – unul din marile orașe ale Indiei și totodată un centru animat în care apăreau mai violent plăgile asupririi coloniale – Bassu cunoaște de timpuriu mizeriile și samavolniciile dominației engleze, și, adolescent, rănit, jignit neîntrerupt în demnitatea sa națională și de om, încă de la o vîrstă fragedă, de la 14 ani, se integrează luptei pentru libertatea patriei sale.

La 21 de ani, în 1937, publică prima sa culegere de povestiri – *Mari posibilități* – care este întâmpinată cu simpatie și elogiî întemeiate de către opinia literară din Bengal.

După cinci ani, îl întîlnim pe Baren Bassu înrolat în rîndurile armatei anglo-indiene; deși aversiunea lui față de colonialiștii englezi e nedomolită, el face acest pas din sentimente patriotice, o dată ce în acest fel poate să ia parte nemijlocit la distrugerea fascismului japonez care se apropia amenințător de granițele Indiei. Ca și pentru alți scriitori, milităria îi completează educația cu o experiență densă și, putem presupune, îi oferă modelele personajelor pe care le vom găsi mai tîrziu în cărțile sale. În armată el face cunoștință cu realitatea degradantă a cazărmilor coloniale, și în cele din urmă trece prin focul războiului, îi cunoaște ororile și devastările.

După război, Bassu e tot mai pasionat de viața obștească și, cu o energie consecventă, ia parte la lupta pentru pace. În această lumină

trebuie considerat și romanul său *Recrutul* : ca o continuare, cu mijloace artistice, a luptei pe care a dus-o în război sau, folosind expresia remarcabilului scriitor indian Chandar, ca *un stindard înălțat în lupta pentru pace, împotriva războiului*.

Recrutul este o vibrantă denunțare a vieții insuportabile din cazărmile coloniale engleze ; dar cum armata nu e o insulă izolată în viața socială, prozatorul lărgeste tabloul său prin scene întunecate din realitatea socială a Indiei stăpânite de capitaliștii străini.

Armata colonială este văzută de preferință din unghiul degradării morale : corupția, intriga, bunul plac, beția s-au concentrat și conjugat în viața de fiecare zi a cazărmii, într-o realitate infernală tipică pentru armata și totodată pentru societatea în slujba căreia această armată se află. Dar omenia, înțelepciunea, dragostea de patrie, cele mai bune trăsături ale poporului indian, precumpănesc, înving. Carte a vieții de fiecare zi a armatei coloniale – celula a colonialismului – *Recrutul* este totodată un roman de moravuri sociale.

Fiurul epic al cărții se confundă cu drumul străbătut de fiul unui *zamindar*¹ scăpat – Omol – care, fiind șomer, intră în armată pentru a-și ajuta familia cu mizera sa soldă. Actul e dictat de necesități materiale desperate și acuză violent falsele libertăți burgheze, sub care se ascund presiuni murdare minuite de clasele posedante.

O dată cu motivarea hotărârii lui Omol, se face și o realistă prezentare a condițiilor groaznice în care trăiesc intelectualii și familiile aparținând păturii sărace a societății indiene. Într-o Indie stoarsă de coroana și capitaliștii englezi, Omol e un cerșetor cu diplomă întreținut și disprețuit de familie, care îi reproșează totul, de la inactivitatea lui nedorită pînă la ceașca de ceai pe care i-o dă dimineața.

Angajat ca soldat, Omol nu-și găsește liniștea ; acum familia îl disprețuiește pentru faptul că face parte din armata colonială, considerată de popor drept uncăltă a asupririi engleze. Recunoștința datorată fiului de la care primesc bani nu poate sufoca mîndria națională și puritatea interioară a acestor oameni săraci.

Înstrăinat de familie, expus zilnic umilirilor, ca soldat în armata colonială, Omol trăiește o suferință parcă fără de izbăvire.

¹ Moșier.

Este aici o situație aparent fără ieșire, pe care Baren Bassu o prezintă cu claritate pentru a pune în lumină vigoarea morală a eroului său – Omol – care n-a capitulat o dată cu intrarea în armată – și pe care scriitorul nu se grăbește să o ascută melodramatic.

Cinstit, curajos, cu un simț impresionant al demnității, refuzând anestezia lașă a durerilor cu opium și hașiș, cu alcool și erotism, Omol vibrează intens. De o rară curățenie morală, el trăiește sentimentele de cinste și onoare cu o intensitate uimitoare, pline de farmec în explozia lor candidă. Omul are capacitatea de a se devota pentru ceilalți : îngrijește de bolnavi, intervine pentru cei jefuiți, apără cinstea fetelor, acceptă închisoarea sperind că în acest fel își va ajuta tovarășii etc.

Apăsător inițial de confuzii și prejudecăți, finalul îl găsește debarasat printre altele de gustul donquijotesco al sacrificiului izolat, în locul căruia s-a înrădăcinat în conștiința lui fecunda încredere în forța solidarității și a colectivului.

Cititorul nostru, educat în spiritul ideologiei proletariatului, împărtășește total idealurile anticolonialiste și de critică socială ale eroului, urmărind cu simpatie frământările acestei fapțiuri energice și cinstitute ; nu rareori însă și regretul își face loc pe parcursul lecturii. În lipsa unei orientări sigure, științifice, marxiste, în cartea sobră, sinceră a lui Baren Bassu, alături de idei adânci, adevărate, se întâlnesc și unele discutabile.

Omol vede suferința, îl revoltă mizeria, dar nu îmbrățișează ideologia și formula de luptă care le pot înlătura definitiv.

O problemă centrală pe care o dezbate cartea privește atitudinea față de războiul dus de India înrobite de colonialiștii englezi împotriva fascismului japonez. Soldații indieni descriși de Baren Bassu au puternice reticente când e vorba să lupte alături de englezi împotriva fascismului japonez. India *trebuie apărată* – sînt ei de acord – dar India *nu-i o țară liberă*. De aici situația contradictorie în care se află eroii cărții ; dorința fierbinte de a-și apăra țara e permanent frînată la ei de conștiința apărării în același timp a dușmanilor interni – englezii. Poziția lor exprimă o stare de spirit larg răspîndită în India din perioada celui de al doilea război mondial.

Prin Omol, Djoionto și Ononto, oameni de diferite concepții și obîrșii, autorul ne înfățișează cum cele mai bune forțe ale armatei in-

diene și-au făcut datoria față de patrie, au căutat o ieșire patriotică din situația orcată.

Cartea lui Baren Bassu amintește totodată poziția Congresului național indian¹; care a încercat să folosească starea de război pentru a smulge Angliei o serie de concesi politice. La repetatele încercări din trecut de a trata cu guvernul englez în vederea satisfacerii unor revendicări se adaugă altele noi. Astfel sesiunea ordinară a Congresului național indian din martie-aprilie 1940 îl avertizează pe viceregele Linlithgow că, dacă nu va satisface cererea Congresului de a se crea imediat un guvern național indian, Congresul va începe o campanie de rezistență civică. Guvernul englez se mulțumește să repete vechile promisiuni, nefăcînd nici un fel de concesi concrete mișcării indiene de eliberare. În semn de protest, în octombrie 1940 se declanșează campania de rezistență civică. Între timp, războiul se apropia tot mai mult de hotarele Indiei. Înaintînd rapid, fasciștii japonezi ocupă Malaya, Birmania. În aceste condiții vine în India Sir Stafford Cripps, aducînd propunerile cabinetului de război englez. Jignind sentimentul demnității naționale a poporului indian, aceste propuneri nu asigurau Indiei nici unitate politică, nici economică, ceea ce dădea Angliei deplină posibilitate de a-și exercita în continuare dominația. Propunerile aduse de Sir Stafford Cripps sînt respinse. Poporul indian considera că libertatea națională este o temelie trainică pentru colaborare în lupta împotriva fascismului. Ca răspuns, autoritățile engleze operează arestări masive printre capii mișcării de eliberare indiană. În semn de protest, în numeroase centre din India, muncitorimea, ca masă mai organizată și conștientă, declară greve. Indignată, populația atacă instituțiile publice. Guvernul imperialist englez, care declara că lupta pentru democrație și libertate, nu ezită să apeleze la armată, înăbușînd în sînge mișcarea maselor – fapte pe care cartea lui Baren Bassu le amintește.

Autorul nu se mărginește la înfățișarea unor tablouri sumbre. În fața ochilor cititorului se perindă și tablourile luminoase ale luptei poporului Indiei pentru eliberare națională în timpul celui de-al doilea război mondial.

În lumina evenimentelor și opiniilor amintite mai sus trebuie privită și poziția lui Baren Bassu în legătură cu războaiele drepte și nedrepte. Personajele spre care merge hotărît simpatia lui par a boicota con-

¹ Azi partidul de guvernămînt din India; a fost creat în 1885, în vederea luptei contra dominației engleze (n.r.).

tinuu războiul împotriva japoncilor și unele afirmații tind să acrediteze ideea că lupta împotriva fasciștilor japonezi ar urma să-i preocupe exclusiv pe englezi ; pe de altă parte, teza e respinsă categoric prin elogiul adus eroicei armate sovietice, care nimicea hitlerismul în Europa, și prin descrierea entuziastă a trupelor indiene, care au zdrobit în junglă hoardele japoneze.

Cu toată legitimitatea sentimentului de ură a poporului indian împotriva stăpînitorilor englezi, adevărul este că, în perioada respectivă, situația internațională cerea a se acorda importanța primordială luptei împotriva fascismului.

Ostașii indieni din romanul *Recrutul* au înclinația spre cugetare. În proza lui Bassu sînt incluse pasaje de dialog ; prin cuvînt se explică și se comentează politic și etic evenimentele descrise, cu o relativ minimă atenție pentru amănuntul material, exterior, și cu un vădit interes pentru reflexivitatea colectivului de ostași care se frămîntă, gîndesc și comunică între ei.

Tema dezbaterilor – nici o clipă domolite – a romanului este patria și patriotismul.

Convingător se pledează cauza păcii între popoare, prin incriminarea distrugerilor pe care le aduce războiul, și a singelui nevinovat vărsat, din care, cu un cinism criminal, incisiv acuzat de Bassu, cei bogați își extrag aurul.

În scene lipsite de echivoc, americanii aparent joviali și prietenoși sînt situați pe același plan de rapacitate cu colonialiștii englezi, cărora vor să li se substituie. Diagnoza este exactă și tentativa neo-imperialiștilor decamufletă. Bassu știe și afirmă categoric că numai un popor liber cu adevărat și o armată care știe pentru ce luptă pot obține victorii decisive asupra fascismului ; admirația lui și a eroilor – reprezentanți ai poporului indian – merge spre poporul și armata sovietică. În roman este arătat de asemenea rolul pe care l-a avut pe plan moral – ca forță care trezește energii în lupta de emancipare a popoarelor coloniale – exemplul societății și armatei sovietice.

Cu mult realism, artistul descrie mizeria poporului : șomajul îi aduce pe tinerii indieni în armată și șomajul îi așteaptă cînd ies pe poarta cazarmei. Situația înfățișată plastic impune, am putea afirma, concluzii revoluționare pe care eroii cărții nu reușesc să le ducă pînă la capăt. Care au fost cauzele războiului ? Bogații au profitat – răspunde romanul – însă în rest, tace. Se poate salva India de la sărăcie ? Sol-

dații nu vor trage în muncitori, răspunde cartea și iar tace. Autorul nu vede rolul istoric al clasei muncitoare și al partidului său revoluționar.

Scrisă simplu, direct, cartea aceasta, care numai în patru ani a fost tipărită în limbile : rusă, bengală, hindusă, engleză, cehă, maghiară, chineză și germană, este străbătută de o sobră sinceritate.

Cînd lași din mînă romanul, nu poți uita că frămîntările descrise în paginile lui au fost trăite de un popor de patru sute de milioane de oameni, care, după ce au răbdut, au trecut prin îndelungi ani de suferință și au adunat munți de ură împotriva stăpînirii străine, au dobîndit independența de stat, iar astăzi își afirmă cu energie năzuințele spre o viață pașnică, fericită.

TITUS PRIBOI

CAPITOLUL I

– A căzut Moscova ! Hitler a luat Moscova !

– Hei, tu ăla cu *Telegraful*, dă-l încoace ! porniră chemări din autobusul care tocmai trecea.

Autobusul se opri apoi la colțul străzii Bou-bazar. Ceata gălăgioasă a vânzătorilor de ziare îl împresură din toate părțile. Controlorul verifică orarul și dădu semnalul de plecare. Vânzătorii de ziare se năpustiră atunci spre tramvai, strigînd din fugă :

– A căzut Moscova ! Hitler înaintează spre India !

Cîtiva pasageri izbutiră să cumpere ziarul. La lumina sărăcăcioasă a becului camuflat, numai anevoie puteai citi ; totuși, deasupra fiecărui ziar se aplecară cîteva capete. După ce parcurse titlurile, un domn declară cu ifos :

– Da, *moșai*¹, mujicii ăia nu mai rezistă mult. Nu uita că se bat cu Germania, nu cu un prăpădit de popor oarecare ! Căderea Moscovei deschide drumul spre India...

– Dacă vin nemții, vom fi liberi și noi ! Destul am tras la jug ! Să vină Hitler ! Vedem noi atunci cîți mai rămîn în viață din ticăloșii de pe-aici.

– Bine zici ! Ce mai viteji ! Nu-s în stare să-și apere nici țara lor și se mai agață de India ! S-au ascuns prin vizuini,

¹ Domnule (n.t.).

au stins luminile și-și închipuie că nu-i vede nimeni ! Am auzit că nemții au făcut praf Londra...

— Știți ceva ? Acum vreo trei luni, administratorul nostru și-a făcut rost de-un bilet de drum, iar astăzi m-a trimis să iau banii înapoi. Sărăcuții de ei, nu se mai pot întoarce acasă !

— Să fie adevărat oare că nemții au luat Moscova ? întrebă din colțul cel mai întunecat al autobusuului, un domn vîrstnic.

— De ce mă rog ? Vă neliniștește așa de mult treaba asta ? se auzi o voce plină de venin.

— Cum nu ? Dacă am fi siguri că înfringerea Rusiei și venirea lui Hitler ne aduce libertatea, am putea sta liniștiți. Dar să nu uităm că Hitler e mult mai aproape de englezi decît de noi.

Agitația se potoli dintr-o dată. Unii pasageri îl măsurară cu o privire nemulțumită pe cel care vorbise, apoi întoarseră capetele în altă parte, alții își aprinseră cîte o *biri*¹.

Wellington-square. Omol trebuia să coboare. Din ușă mai aruncă o privire atentă spre figura serioasă și liniștită a domnului vîrstnic. Coborî din autobus și se îndreptă spre vespasiană. Dar acolo se opri nedumerit. Văzu două șiruri lungi de oameni. Războiul adusese obiceiuri noi : trebuia să faci coadă pentru orice. Omol nu putea să aștepte. „Mă duc puțin mai încolo, se gîndi el. E camuflaj, n-o să mă vadă nimeni.“ În partea dinspre răsărit a Wellington-square-ului se afla un ring de box. La lumina palidă a unui bec camuflat doi inși își cărau la pumni cu nemiluita. Se opri să privească : era un pasionat al boxului. Cîndva se gîndise chiar să se apuce și el să învețe. Dar la ce bun ? Era șomer, iar boxul nu-ți dă de mîncare.

Intră în parc. După cîtiva pași se gîndi : „Aici se poate“. În lumina tulbure a felinarelor cu globuri mate, se distingeau doar contururile lucrurilor. Deodată se auzi un foșnet și un zornăit de brățări. Omol scrută atent întunericul. Aproape, foarte aproape, zări pe o bancă două siluete strîns înlănțuite. „Ce-or fi ? se întrebă el. Bărbat și nevastă ? Nu s-ar îmbrățișa în parc. Ce-ar fi să-i pîndesc, să văd ce se petrece ? Îmi vine,

¹ Țigări fabricate din foi de tutun răsucite (n.t.).

nu știu cum, să mă apropii. S-ar părea că-i invidiez. Am să mă uit totuși... La nuntă pot să mai întârzi, doar nu-i o întâlnire de afaceri..." Se dădu îndărăt câțiva pași și, tocmai când vru să se așeze pe bancă, femeia se ridică brusc și se îndreptă grăbită spre poartă. Bărbatul, îmbrăcat în haine europene, se repezi după ea, încercînd s-o oprească. „Păcat! se necăji Omol. Nu cumva i-am speriat eu?” Nu mai avea nici un rost să rămînă. „Cînd te gîndești că puteam să mă însor și eu, își spuse el mergînd mai departe. Șomiron e ginerică. De ce n-aș fi și eu?...” Și rîse. „Sînt șomer și-mi mai arde de înșurătoare!”

Iată și casa cu nunta. Sub un acoperiș improvizat, în mijlocul unei grădinițe, se înălța un tron înveșmîntat în catifea; primprejur totul fusese împodobit cu multă ingeniozitate. Totul părea o adevărată lume de basm: copaci, liane, rîuri, munți, lună și stele. Omol se gîndi: „Șomiron, pe tronul ăsta, o să arate ca un adevărat *rajab*”¹. În fața grădiniței, se înșirau locurile pentru invitați. Ca să nu se vadă din stradă lumina, se întinsese de jur împrejur o foaie dublă de cort. Ventilatoarele lucrau din plin. Cu toate acestea era cald de te înăbușai. Printre invitați se aflau tot felul de oameni. Ghiceai situația fiecăruia după atenția ce i se da. Oaspeții discutau cu aprindere. Omol trase cu urechea.

— Moșcova a căzut de mult. Credeți că asemenea știri se comunică imediat? Ar putea isca tulburări.

Lui Omol îi veni deodată în minte cuvintele domnului în vîrstă din autobus... Se dădu mai la o parte și se așeză. Alături, câțiva bărbați vorbeau cu voce scăzută.

— Nu scăpați prilejul! spunea unul dintre ei. Cumpărați cît mai multe lame de cuțit! Cu cît cumpărați mai multe, cu atît va fi mai gras cîștigul.

— Păi, se mai găsesc pe piață? Știam că au dispărut de mult.

— Atunci luați antreprize de la stat. Vă îmbogățiți în cîteva zile. Războiul e în toi, nu pierdeți ocazia!

¹ Prinț indian (n.t.).

Zărimdu-l pe Omol, Șomiron, prietenul său mai tânăr, îl trase în casă.

– De ce-ai întârziat ? îl întrebă el. Mi-am pierdut răbdarea așteptându-te.

Omol se uită la Șomiron, la alunița lui din pastă de santal de pe frunte și-l întrebă la rîndul lui :

– De ce mai stai aici cînd te așteaptă tronul ?

– Dă-l încolo de tron ! Te proțăpesc acolo ca pe un maimuțoi în vitrină ! Ce obicei caraghios ! Apoi spuse, arătînd spre oaspeți : Îi vezi ? Aștia nici n-au vreme măcar să-și numere banii cîștigați la bursa neagră.

– Tu în schimb arăți ca un adevărat rajah.

– Mă invidiezi, hai ? Vrei să facem schimb ?

– Ce-ai spus ? Schimb cu un șomer ? Ar trebui să se comande o cușcă în locul tronului !

O fetiță de vreo doisprezece ani, îmbrăcată cu un *sari*¹ de Benares, îi întinse o ceașcă de ceai. Luînd ceașca, Omol îl întrebă pe Șomiron :

– E cumnată-ta ?

Fetița îl fulgeră cu privirea și fugi.

– Cam așa ceva, răspunse Șomiron. Se învîrte tot timpul pe-aici. Dar nu pricep în ruptul capului ce i-a apucat pe toți de se bucură atîta ?

– Toți sînt veseli, răspunse Omol. Puțin le pasă de război, dacă le cresc veniturile.

Șomiron îl bătu pe umăr.

– Mai dă-i încolo ! Ai găsit ceva de lucru ?

– Ce să găsesc ? Bat de pomană străzile.

Șomiron se posomori.

– Și ce ai de gînd ? Cum ai să te descurci mai departe ? Acum, cu războiul, poate găsești totuși ceva.

– Ce anume ? Să intru la apărarea antiaeriană ?

– Nu, nu-i de tine. Ar însemna să te înjosești.

– Atunci ce-mi propui, antreprize de stat ?

– Apucă-te de orice s-ar ivi.

¹ Imbrăcămintă feminină, alcătuită dintr-o țesătură ce se înfășoară în jurul corpului (n.t.).

- Dar nu vreau să ajut guvernul în război !

- Mai lasă-ncolo principiile ! se aprinse Șomiron. Așa n-ai s-o scoți la capăt. Vezi bine, războiul a întors totul cu dosu-n sus. Cîte țări nu și-au pierdut independența ! Apoi evacuarea asta plină de panică... Știi cît de mulți de-aici, din Calcutta, au vîndut bijuteriile nevestelor și-au șters-o cu mic cu mare ? Și cîte sute de mii de tineri cu studii, ca și tine, s-au înrolat în armată ? Cu ce ești tu mai presus decît ei ? Uite, și noi luăm acum antreprize de război !

Seara de nuntă se apropia de sfîrșit. Omol ar fi vrut să plece, dar era dator să facă o vizită în odaia de dormit a tinerei perechi. Cînd intră, Șomiron îl pofti cu glas tare, ca o adevărată gazdă primitoare, prezentîndu-l miresei, după toate regulile tradiției. Ea îl salută, ridicîndu-și palmele împreunate. Se auzi un zăngănit de brățări. „Ăștia nu stau să-și numere banii cîștigați la bursa neagră“, îi veniră în minte lui Omol cuvintele prietenului său. Răspunse la salutul miresei, dar nu se pricepu să-i spună ceva. Încercă de cîteva ori să lege o conversație, dar se opri de fiecare dată. Așezîndu-se mai aproape de el, Șomiron îi vorbi cu jumătate de glas :

- Mă tem că afacerile nu-s de tine, Omol. Nu vād de ce nu te-ai înrola în armată. Cine știe, poate că o s-o duci bine, acolo.

Omol se ridică.

- Om trăi și-om vedea ! Acum mă duc, e tîrziu. Luîndu-și rămas bun de la mireasă, băgă de seamă că ea îl privește cu mare luare-aminte.

Porni grăbit, aproape în fugă. Abia cînd ajunse în dreptul Wellington-square-ului se opri, încetinind pasul. Ochii miresei, încondeiați cu stibiu, nu-l slăbeau o clipă. De ce-l privise astfel ? Și cum să înțeleagă sfatul lui Șomiron de-a intra în armată ? A vrut poate să spună că acum n-ai de ales și că trebuie să-ți legi viața de război ? De ce ? Oare altă ieșire nu există ? Ce are el cu războiul ? Țasta-i războiul englezilor cu nemții și cu japonezii. Ce le poate păsa de război indienilor înrobiți ? Șomiron îi mai spusese că ei au început să ia antreprize de război. Socrul lui se îmbogățise la bursa neagră, iar acum arunca banii în dreapta și-n stînga. Tatăl lui Șomiron,

fără să stea mult la gânduri, se învoise la o încuscrire cu un om ca acela. Orice s-ar spune, dar să primești comenzi de război și să închei tranzacții cu speculanții înscamnă să-i ajuți pe englezi. Se vede că de asta îl sfătuiseră Șomiron cu atîta ușurință să se înroleze în armată.

În Wellington-square nu era nici țipenie de om. Tramvaiele se opriseră de mult. Cînd și cînd mai trecea cîte un autobus. Strada pustie, cu luminile camuflate, avea un aer sinistru. Pe zidurile caselor erau lipite afișe uriașe. Parcă-ți făceau cu ochiul. Omol aruncă o privire plină de îndoială pe unul din ele : „Înrolați-vă în armata indiană !” Îl mai văzuse și altă dată, dar astăzi îl privi cu alți ochi. Omul de pe afiș îi păru un vechi cunoscut. În urechi îi suna glasul lui Șomiron : „Sute de mii de tineri cu studii, ca și tine, s-au înrolat în armată. Cu ce ești tu mai presus decît ei ?”

Stînd așa, de unul singur, i se făcu frică. Se îndreptă spre Esplanadă. Din cînd în cînd, trecea în goană cîte un taxi cu cheflii anglo-indieni ¹. Trecu apoi o rîcșă cu un om beat. Capul bețivului atîrna într-o parte. La încrucișările străzilor întunericul devenea mai dens. Săgețile care indicau direcția adăposturilor antiaeriene ai fi zis că barează drumul. Lui Omol i se păru că o fiară înfricoșătoare se furișă tiptil prin întuneric. În fața birourilor statului-major al Armatei Salvării, un flăcău săruta cu foc o fată. Pe strada Free-School o mogîldeață se apropie cu băgare de seamă de Omol și-i șopti :

– Am o fetișcană pe cinste, *babu* ². Anglo-indiană...

I se păru același cu omul pe care-l văzuse ziua, vînzînd fotografii pornografice în fața unei prăvălii.

★

Familia lui Omol era destul de mică, iar veniturile ei și mai mici. Nevoile îi pîneau la tot pasul. Tatăl lui Omol, Nonigopal-babu, scăpătase de mult, dar nu voia s-o recunoască nici față de el însuși. Atît tatăl, cît și bunicul lui, fuseseră zamindari. Chiar și Nonigopal-babu fusese ani îndelungați

¹ Este vorba de oamenii născuți din căsătoriile încheiate între englezi și indieni (n.r.).

² Domnule (n.t.).

proprietarul unei moșii. Și cu toate că acum purta un *dhobi*¹ rupt și o cămașă peticită, firea lui de moșier ieșea de multe ori la iveală. Mândria de familie și tradițiile rămăseseră singurul lui capital. Vremurile cînd stăpînea pămînt se duseseră pentru totdeauna. Din belșugul de altădată nu-i rămăseseră decît zdrențele. Moșiile nu mai produceau nimic. În schimb era nevoit să facă față la tot felul de cheltuieli cu desele procese ce le-avea. Fiii lui își dădeau foarte bine seama cît de zadarnice erau strădaniile bătrînului de a păstra vechile obiceiuri aristocratice sub bielele lui zdrențe. Nu o dată ascultaseră povestiri pline de farmec din vremurile de aur ale zamindarului și ale puterii sale nemărginite.

Nonigopal-babu avea trei băieți și două fete. Era văduv și locuia împreună cu maică-sa. Pentru fiul cel mare, Bimol, examenul de maturitate rămăsese hopul peste care nu putea trece. Acum lucra ca funcționar la un birou comercial și primea treizeci de rupii pe lună. Al doilea fiu, Omol, se dovedi a fi deoschit de înzestrat; de aceea taică-său nu-l lăsase să se angajeze nicăieri, după absolvirea celor doi ani de colegiu. Prin el visa bătrînul să refacă bunăstarea familiei. În Omol investise totul – reputație și bani. Dacă reușea la examenul de licență în arte, prestigiul familiei era salvat. Și apoi, cu asemenea studii la bază, își putea găsi ușor un post bine plătit. În fiul său mai mic, Comol, Nonigopal-babu nu-și puna nădejdi prea mari, de aceea îl dăduse la școala comercială. Comol avea să devină funcționar, nimic mai mult.

Cîștigul lui Bimol nu ajungea familiei și Nonigopal-babu se vedea nevoit să primească, în ascuns, pomana rudelor sale bogate. Toate nădejdlile și le puna în Omol. Dacă acesta va putea aduce în casă măcar o sută de rupii, totul va merge strună. N-ar mai fi fost nevoit să bată pragurile rudelor sale. Mai tîrziu, cînd și Comol va începe să cîștige, se va putea gândi la refacerea situației pierdute. Ca tată, Nonigopal-babu avea desigur tot dreptul să se amăgească cu asemenea visuri.

Venise însă blestematul ăsta de război și toate planurile căzură baltă. Calcutta rămăsese pustie. De teama bombarda-

¹ Imbrăcăminle bărbătească, sumară (n.l.).

mentelor, atît bogătașii, cît și cei mai de pe urmă vagabonzi fugiseră din oraș, luînd doar atît cît puteau duce cu ei. Familia lui Nonigopal-babu se pomeni într-o situație desperată. Multe dintre rudele lor bogate se evacuasera. Una din sursele lor de venituri dispăru deci. Prețurile creșteau de pe o zi pe alta. Le era aproape cu neputință s-o mai scoată la capăt. Trecuseră trei luni de cînd Omol își luase licența în arte și încă nu-și găsisese un post permanent. Abia izbutea să cîștige douăzeci-douăzeci și cinci de rupii pe lună, dînd lecții. Cînd și cei doi elevi ai săi plecară din oraș, pierdu și ultima sursă de cîștig.

Într-o zi, cînd plănuse o excursie cu cîțiva prieteni, Omol ceru să mănînce de dimineată, mai devreme ca de obicei. Bunică-sa îi aduse o farfurie cu orez și, punîndu-i-o în față, începu să-l piseze :

– Tu, Omi, n-ai de gînd să-ți iei o slujbă ? Doar ai dat de trei ori examen, ești om cu carte, nu glumă !

– Dă-le-ncolo de examene, bunico ! Au mai dat și alții examene cu duiumul, și tot fără lucru umblă. N-ajunge numai să vrei să-ți găsești loc. Caut tot timpul, cum găsesc ceva, mă și angajez.

Nonigopal-babu, care auzise totul, dădu buzna în odaie și începu să strige :

– Crezi că așa o să-ți găsești de lucru, umblînd teleleu pe străzi ? Stai aici picior peste picior și înfuleci la orez, în vreme ce eu, eu... trebuie să cerșesc. Cum nu ți-e rușine ? Dar de-acum ajunge ! S-a isprăvit cu răsfațul ! Ai să mănînci cenușă în loc de orez. Și Nonigopal-babu țîșni afară din cameră.

Omol băgase de seamă de mai multă vreme că bunică-sa căuta mereu să-l înțepe ; aducea într-una vorba despre slujbă, dîndu-i să înțeleagă în fel și chip că prea era nepăsător față de nevoile familiei. Mini și Rini încercaseră și ele de cîteva ori să-i vorbească. Așadar, ceea ce se petrecuse în ziua aceea nu era o întîmplare.

Omol luă mîna de pe farfurie, mușcîndu-și buzele pînă la sînge. Mîhnit, vru să se ridice și să plece, dar bunica îl opri :

– Nu lăsa, Omi, orezul în farfurie ! Hai, mănîncă ! Fă-o pentru mine măcar, altfel se minie zeița Lakșmi. Nu trebuie să te superi pe taică-tu.

Omol termină orezul fără să scoată un cuvînt. Se îmbracă în grabă și se îndreaptă spre ușă. Mini veni repede la el și-i vîrî în mînă o *șupari*¹, șoptindu-i :

– Nu te supăra, tata nu-i în apele lui, astăzi. Și apoi, vezi ce greu o ducem...

Omol nu răspunse. Vîrî mecanic nuca în gură. Clocotea de mînie. Oare nu se străduia destul ca să-și găsească de lucru ? Parcă el n-ar fi vrut să muncească ? În ultimele trei luni nu-i scăpase nici un anunț din *Statesman*, bătuse la toate ușile. Zadarnic ! Nu găsisese nimic. N-avea nici un sprijin. Rudele bogate puteau să-i împrumute zece-douăzeci de rupii, dar socoteau mai prejos de demnitatea lor să-l recomande pentru vreo slujbă.

Ajuns în stradă, își spuse că nu se mai putea întoarce acasă dacă tot nu găsea de lucru. I-ar plesni obrazul să se mai arate, după cele întîmplate adineauri. Nu avea nimic al lui și totuși pe umerii săi apăsă o răspundere atît de grea. Dacă el nu va putea să cîștige, familia lui avea să moară de foame.

Soarele dogorica tot mai tare. Asfaltul se topea pe străzi. Omol mergea grăbit, learcă de sudoare. Se îndreaptă spre casa lui Șomiron.

– Ascultă, mi-ai vorbit despre serviciul militar. Spune-mi, cui trebuie să mă adresez ? își întrebă el prietenul, cînd acesta îi ieși în întîmpinare. E nevoie de ceva pile ?

– Intră ! îl pofti Șomiron. Stai puțin, odihnește-te... Văd că numai la gîndul intrării în armată ai și devenit războinic.

Intrară în casă. Șomiron dădu drumul ventilatorului, apoi îl întrebă pe Omol :

– Așadar, ai hotărît să te înrolezi ?

Adierea răcoroasă a ventilatorului ațîță și mai tare furtuna din sufletul lui Omol. Oare Șomiron îl lua peste picior cu vorbele lui, întocmai ca bunica, cu pisălogeala ei mieroasă ? Rămase încruntat, fără să deschidă gura.

– Ei, te-ai hotărît ? repetă Șomiron.

– Ce altceva îmi rămîne de făcut ? izbucni Omol. Sînt nevoit s-o fac. Vouă războiul vă dă prilej să luați comenzi de

¹ Nucă de betel. Betelul este o plantă ale cărei frunze, amestecate cu mirodenii, sînt folosite la mestecat (n.t.).

la stat și să învîrțiți tot felul de afaceri la bursa neagră. Voi o duceți bine, dar noi ce putem face ?

Ieși în stradă abătut din cale-afară, strîngînd în mînă hîrtia cu adresa centrului de recrutare. Pînă atunci crezuse că pentru a intra în armată era nevoie de sprijinul a tot felul de persoane influente, de cunoștințe și legături ; nădăjduia totuși că pînă la urmă nu va fi primit, evitînd astfel o greșeală de neiertat pe care era gata s-o comită.

Dar totul se petrecu altfel de cum crezuse. Nu trebuia decît să se prezinte la centrul de recrutare.

Mai trecu o dată pe la cîteva birouri în căutarea unei slujbe. Situația era neschimbată. Pretutindeni, de pe toate ușile, îl priveau de sus cartonașele cu inscripția *N-avem posturi libere*, iar pe zidurile caselor vedea lipit mercur același afiș : *Înrolați-vă în armata indiană*.

Obosit, intră în Curzon-parc, locul unde se odihneau de obicei șomerii, după ce cutreierau tot orașul. Se așeză într-un loc umbrat. La cîțiva pași mai încolo, ședeau alți tineri, șomeri ca și el. La ora asta, desigur, nu puteau rămîne acasă, ca nu cumva să-i învinuiască părinții că vor să stea „picior peste picior și să înfulece orez.“

Omol aruncă o privire în jur și se întinse sub un copac. Acum era liniștit. N-avea încotro. Se va întoarce totuși acasă, cu toate că numai la acest gînd, simțea cum îl trec fiorii.

La cîțiva pași de el, doi tineri stăteau de vorbă. Deodată, unul dintre ei izbi tare cu palma de pămînt și spuse :

– Gata, mă înrolez în armată...

– Să te înrolezi tocmai acum, cînd țara trece printr-o situație atît de grea, înseamnă să săvîrșești un act de trădare, răspunse celălalt.

– Bine, bine, dar ia spune-mi, voi ce faceți ? *Satiagrabă*¹ individuală ? Dacă-i vorba de trădare, apoi află că tocmai voi sînteți mai întii trădători. Vă jucați cu viețile oamenilor simpli ca noi și bateți pragurile la palatul vice-regelui, cerșindu-i mila. Strașnică luptă pentru libertate ! Mai bine ridicați po-

¹ Formă de rezistență pasivă împotriva colonialismului englez (n.t.).

porul la răsccoală ! Puneți capăt guvernării britanice ! Pe urmă, îi oprim noi singuri pe japonezi...

– Nu, nu, acum principalul este stăpînirea de sine. Nu putem forța pe nimeni.

– Firește că nu puteți. Altminteri ar ieși la iveală toate matrapazlicurile pe care le faceți. Ați aflat oare că sute de mii de tineri ca mine au și intrat în armată ?

– Ai făcut o greșeală.

– Văd că după voi patria își va căpăta independența numai după ce vom muri cu toții de foame ! Ascultă, dacă vreți cu adevărat să eliberați patria, trebuie să vă lăsați de cerșetorie și să porniți la luptă adevărată. Începeți și o să vedeți că ne iubim patria ca și voi.

Omol cercetă cu atenție fața celui care vorbise și simți că nu-i mai era teamă să se întoarcă acasă.

★

Omol își închipuise că la centrul de recrutare îi va găsi pe toți cei care umblau fără nici un rost pe Clive-street ; cînd văzu că grupul de oameni nu era atît de mare pe cît se așteptase, fu cuprins de neliniște. Nu făcuse oare o greșeală venind aici ?

– Sînt multe centre de recrutare, spunea un flăcău dezghețat. Pe Mayo-road e centrul de aprovizionare a trupelor cu muniții, pe strada Teatrului sînt recrutați sanitari și geniști. Dar specialitățile astea au prea puține perspective. Aici se fac recrutări pentru căile ferate. E o treabă legată de tehnică și e mai potrivită pentru oameni cu studii.

– Iată de ce – observă altul – sînt atîția babu aici.

– Firește ! Parcă dumitale, om cu carte, îți convine să ajungi un soldat prost și să sapi pămîntul ? Centre de recrutare pentru soldați găsești aproape pe fiecare stradă.

Abia acum înțelese Omol cum stau lucrurile. Așadar, acesta era numai unul din numeroasele puncte de recrutare cu care fusese împînzit tot orașul. Acum putea să-i examineze mai în voie pe cei adunați. Erau destul de mulți, cel puțin șaiszeci-

șaptezeci de oameni, din cele mai diferite pături. Stăteau grupuri, grupuri și discutau cu aprindere. Cel mai zgomotos și mai agitat era grupul celor îmbrăcați în haine europene. Se spune că, pentru a dobîndi o înfățișare mai îngrijită, e destul să-ți pui o pereche de pantaloni europeni și să-ți viți cămașa înăuntru. Cam toți țineau în colțul gurii o țigară. La fiecare cuvînt aproape îi auzai trîntind cîte un *sala*¹ ori un *mairi*². Oamenii aceștia absolviseră cel mult trei-patru clase, dar întrebăți despre școala pe care o aveau răspundeau : „Studii medii incomplete“. Veniseră aici ca să mai amîne cu o generație soarta care-i aștepta pe toți, aceea de simpli salahori sau curieri pe la birouri.

Alții își mai păstraseră într-o oarecare măsură obiceiurile aristocratice. Se vedea că hainele erau ale lor, și nu împrumutate în vederea acestei ocazii. Unii purtau pantofi englezești, alții încălțăminte indiană. Părinții multora dintre ei cîștigau între o sută și două sute de rupii pe lună. Erau fii de avocați, medici, juriști, mici funcționari și negustori. Unii făcuseră studii medii, alții terminaseră și vreo doi ani de colegiu ; iar alții îl absolviseră în întregime, ca Omol. Războiul le închisese toate drumurile. Nemaizbutind să-și păstreze o înfățișare decentă și ascunzîndu-și sub haină cămașa ruptă, sătui să tot întoarcă banul pe față și pe dos și să se bizuie doar pe un cîștig la loterie, veniseră aici în căutarea norocului, sperînd să-și găsească o situație. Nu se prea simțeau în largul lor printre ceilalți, întocmai ca fetele care-și croiesc loc cu coatele în autobusul arhiplin, dar se simt stînjinite cînd alături de ele se așază un bărbat.

Toți ceilalți proveneau din păturile cele mai de jos. Hainele curate și călcate n-ar fi fost de nasul lor. Mulți dintre ei nu-și permiteau nici măcar luxul unei perechi de pantofi. Erau vînzători de ziare, vînzători ambulănți, ricșari, birjari, servitori la hoteluri, comisionari și chiar hoți de buzunare și pungași. Unii dintre ei ședeau pe jos, nepăsători, alții, cu ochii larg deschiși, erau atenți la ceea ce vorbeau babu, iar cîte unul își arunca pe furiș ochii prin crăpătura ușii întredeschise.

¹ Injurătură (n.t.).

² Corespunde aproximativ interjecției „zău“ (n.t.).

Pe mulți îi scotea din fire așteptarea îndelungată. Ca să-și omoare timpul, fumau țigară după țigară, pînă îi ustura în gît. Un babu care nu-și mai putu stăpîni nervii izbucni :

– Ce naiba, am venit aci numai ca să ne pierdem vremea ?

În timp ce se îndrepta spre ieșire, cineva strigă în urma lui :

– Hei, ce faci ? Mîine parcă te văd că vii iar. Cine știe cîți șoareci îți joacă acasă în străchinile goale !

– Bine, bine – făcu un tînăr – pe noi ne-a mînat foamea încoace. Dar vitele astea nu se gîndesc la salvarea imperiului lor ? De ce-și bat atunci joc de noi ? Ce-o tot lungesc ? Au pierdut o zi întreagă cu înregistrarea, alta cu vizita medicală, iar azi o să ne dea un contract să-l semnăm. Așa am auzit.

– Ce fel de contract ?

– Parcă eu știu...

În cele din urmă, apărură furierul ; cu o voce de stentor, împărți mulțimea în trei grupuri : în primul intrau cei care făcuseră vizita medicală, în al doilea cei care trebuiau să și-o facă în ziua aceea, iar în al treilea cei proaspăt sosiți. Discuțiile reîncepură pe grupuri. Fumul se înălța din țigări. Doi flăcăi stăteau de vorbă :

– Ce sumă ți-au fixat ?

– Cît timp fac școala de fochiști, o să-mi dea douăzeci și una de rupii. După ce-o termin, mai adaugă cinci. Ei, dar mai vin sporurile – două sute, trei sute de rupii ! Ca-n basme, numai să întinzi mîna... Poftim prințesă de soție, ba și juma de-mpărăție ! Mint cu toții, fir-ar să fie de ticăloși !

– Dacă știai că mint, de ce te-ai mai înrolat ?

– Ce era să fac ? Foamea-i sfetnic rău : te împinge și-n iad. Aici barem ți se dă de mîncare, acasă n-ai nici atît. Eu sînt de la țară, nu-mi trebuie mult. Dintr-ai noștri nimeni nu s-a tocmit niciodată, nicăieri. Dar prețurile cresc... Dacă nu azi, mîine sigur crăpi de foame. Nu vezi că ticăloșii ăștia ridică dinadins prețurile, iar noi, oamenii nevoiași, ne vedem siliți să intrăm în armată ?...

Se ivi din nou furierul, cu aerul lui îngîndurat.

– Atenție ! Prin flanc cîte unul, adunarea ! răcni el.

Unii nu pricepură comanda și se uitară buimaci la el.

Acesta se încruntă disprețuitor și-i așează pe toți în monom. După aceea, unul cite unul, grupurile intrară înăuntru.

Noii-veniți trecură la biroul unde se completau fișele. Numele, domiciliul, situația familială, casta, naționalitatea, religia – nici o întrebare nu rămânea uitată. Dacă vreunul întârzia cu răspunsul, furierul scria la nimereală ce-i trecea prin cap. Timpul nu așteaptă, treaba cerea grabă.

Novicii, cu fișele în mână, se încolonară în fața unei uși ce ducea în altă cameră.

Cînd îi veni rîndul lui Omol, militarul de serviciu ridică mîna fără să scoată o vorbă. Omol se opri. Militarul continuă să stea cu mîna ridicată, ca un polițist la răscruce de străzi. Din cameră ieși un flăcău. Se auzi o voce dinăuntru :

– Următorul !

Militarul de serviciu lăsă mîna în jos.

– Intră ! Nu uita să-l saluți pe *sabib*¹.

Intrînd în birou, Omol își duse palmele împreunate la frunte și salută. Un căpitan îi luă fișa.

– Luați loc, vă rog.

Omol se străduia să stea cît mai firesc pe scaun, dar nu se simțea de loc la largul lui. Îl treceau sudorile. Ofițerul era doar binefăcătorul său... Era o crimă să stai jos în fața lui ! Se simți stingherit : nici măcar nu-l salutase pe căpitan după regula din armată.

– Ce studii aveți ? îl întrebă ofițerul.

– Anul acesta mi-am luat licența.

– Adevărat ? Căpitanul se îndreptă din umeri, apoi se aplecă din nou deasupra mesei. În cazul acesta, trebuie să vă găsim ceva mai potrivit. Noi îi prețuim foarte mult pe cei cu studii. Ce muncă v-ar plăcea mai mult ?

– Drept să vă spun, nu știu. N-am lucrat niciodată la căile ferate.

– Păcat ! Dacă ați fi avut experiență, v-am fi încadrat cel puțin în funcția de inspector. Ați fi primit de la început două sute cincizeci de rupii. Dar așa, deocamdată... sper să vă convină funcția de controlor.

¹ Domn, formulă de politețe (n.t.).

Omol încercă o admirație fără margini pentru omul din fața lui : un ofițer care ocupă un post de seamă să se îngrijească atît de mult de soarta unui simplu recrutar ! Pe cînd furierii... uite-i cum se poartă, de parcă azi-mîine i-ar face ofițeri !

– Am o familie întreagă în grija mea, sir. Vă implor, dați-mi pentru început un loc unde să nu fie rău și unde să existe posibilitatea avansării.

– *Posibilitate* ați spus ? În fața dumneavoastră se deschid perspective largi ! Azi sînteți controlor, mîine puteți ajunge inspector. Mai tîrziu puteți fi avansat ofițer : locotenent, căpitan, maior, locotenent-colonel, colonel. Drumul vă e deschis. Totul depinde de stăruința și răbdarea dumneavoastră.

Omol simți că ametește : în fața lui se deschidea un drum larg, fără nici un fel de piedici ! După o scurtă pauză, căpitănelul îl întrebă :

– Sînteți căsătorit ?

Omol clătină din cap.

Ofițerul se aplecă peste masă și rosti sacadat :

– Bine, am să vă fac de-a dreptul controlor de clasa a treia și am să scriu să fiți trecut la a doua de îndată ce vă veți însuși cunoștințele în această specialitate. Terminînd de scris, îi întinse fișa : duceți fișa furierului în odaia vecină și întrebați-l ce mai aveți de făcut.

Omol îi întinse furierului fișa și-l întrebă :

– Spuneți-mi, vă rog, cît primește un controlor de clasa a treia ?

– La început cincizeci și șase de rupii. Mai tîrziu, după ce pleci în străinătate, se adaugă un spor, răspunse acesta fără să ridice capul.

– Dar de clasa a doua ?

Furierul mîrîi enervat :

– Cît, cît... Crezi cumva că vreo cinci milioane ? Cam o sută de rupii. Dar cît ai vrea ?

Ieșind din odaie, Omol auzi în urma lui :

– Vedeti, Hemonto-babu, domnii ăștia își închipuie că intrînd în armată, fac guvernului cine știe ce serviciu.

– Guvernul comite o prostie, veni răspunsul. N-ar fi de loc nevoie să li se plătească solde atît de mari. Niște nespălați ca ei ar da buzna încoa și pentru zece-douăzeci de rupii. Iar dacă nu, atîta pagubă !

A doua zi se făcea vizita medicală. Omol se frămînta pe banca de lîngă ușa camerei în care avea să fie examinat. Erau chemați pe rînd. Flăcăul din capătul băncii se apropie de el.

– Am avut mîna stîngă fracturată. Ce crezi, oare mă primește ?

Un tînăr din mijlocul rîndului turui ca o morișcă :

– Sigur că te primește. Mai încape vorbă ? Auzi dumneata, o mînă fracturată... Aici te primește și fără cap.

Flăcăul cu mîna fracturată păru mai liniștit și se înapoie la locul lui. Cel care-l liniștise continua să bombăne.

„De ce numai eu tac ? se gîndi Omol. Stau și tac ca un mut.“

– De unde ai aflat că aici se fac recrutări ? își întrebă el vecinul.

– Au dat zvon în sat la noi de cîteva zile.

Din cameră ieși un bărbat firav, de vrîo cincizeci de ani, încheindu-și nasturii de la haină. Halal soldat ! Omol i se adresa :

– Ce-ai făcut, te-au primit ?

– Cum să nu, *bhai*¹ ! Firește, a trebuit să-l ung...

– Cum adică ?

– Așa, bine ! Doctorul a zis că am vederea slabă și nu sînt bun ca șef de gară. Dar ce era să fac cu o droaie de copii ? Să cerșesc ? Mi-am zis : „Doctorul pare om de înțeles, n-o să-mi ceară mult.“ Cu o rupie s-a și aranjat.

Flăcăul cel isteț se amestecă din nou în vorbă :

– Uite ticăloșii, cum adună mierea ! Pe noi ne împinge nevoia, iar ei profită și ne storc de ultimii bănuți ! De la mine o să pupe ei cotul ! Ia să încerce să nu mă primească !

¹ Frate, prietene (n.t.).

Omol căzu pe gânduri. Nu avea nici o *paisa*¹ în buzunar. Privi neliniștit în jur și biigui către vecinul de bancă :

— N-ai cumva o rupie în plus ? În grabă, mi-am uitat banii acasă. Ți-o dau miine înapoi.

Tînărul scoase dintr-o cută a dhotiului o rupie și spuse :

— Dacă intrăm în armată, o să fim împreună. Așa că ce să ne mai batem capul ? Numai să nu uiți să-mi dai miine banii.

După vizita medicală fură anunțați că formalitățile vor fi reduse pe cît cu putință, dat fiind lumea multă care se adunase la centru. În aceeași zi aveau să treacă și prin fața comisiei medicale și să semneze și contractul. Cei care isprăviseră cu medicul se plictiseau acum, așteptînd. Cuvîntul contract avea parcă un înțeles tainic, trezind neliniștea tuturor.

— Ia ascultați, ce-i cu contractul ăsta ? Nu cumva ne bagă la robie ?

— Păi, cam așa ceva, răspunse Omol. Fără contract nu se pot încrede în noi.

Unul dintre flăcăi izbucni din nou :

— Da ce, ne-a cîștigat la belciuge ? Am venit să ne angajăm, să ne dea funcții ! Ce să mai semnăm contracte și para-contracte ?

— Dumneata spuneai că n-ai să-i dai doctorului mită, dar a trebuit să-i dai. Atunci ce mai trîncănești de pomană ? îl repezi Omol.

Tînărul se cam fistici și îngăimă zăpăcit :

— Va să zică, să-i lăsăm să ne joace cum or pofți ?

Se ivi furierul.

— Prin flanc cîte unul încolonarea ! După mine înainte, marș ! dădu el comanda.

Inima lui Omol începu să bată cu putere. Gîndul la contract îi sfredelea creierul. Dar ce putea face ? Dacă nu semna, pierdea un loc care părea destul de bun.

Recruții intrară în biroul căpitanului și se înșiruiră în fața mesei. Ofițerul îi numără și bombăni :

¹ Monedă mărunță (n.t.).

— Numai nouă ? Foarte puțini ! Și-i ordonă furierului : Organizați o propagandă mai bună ! Se vede că lumea n-a aflat de centrul nostru.

Furierul ieși.

O umbră de nemulțumire se ivi pe fața căpitanului. Sortă fișele, le puse deoparte, îi cercetă cu privirea pe cei prezenți și, lăsându-se pe speteaza fotoliului, ordonă :

— Semnați fișele ! Și cu asta am terminat !

— Dar trebuie să știm și noi ce semnăm.

— Da, firește. Cît ai clipi, căpitanul își îndreptă spatele, iar nemulțumirea i se șterse de pe față. Zîmbi și se aplecă înainte.

— Se înțelege că înainte de a semna trebuie să cunoașteți toate condițiile și să le cîntăriți. Semnătura trebuie pusă în mod conștient și de bunăvoie. N-avem nimic de ascuns. Un freamăt trecu printre rînduri ; apoi toți amuțiră. Căpitanul își puse mîinile pe masă și continuă : Vă încadrăm conform legii armatei indiene. Începînd de astăzi, pentru voi nu mai există altă lege. Să țineți bine minte că trebuie să vă supuneți fără șovăire, oriunde vi s-ar ordona să vă duceți : pe uscat, pe apă, sau în aer. Va trebui să locuiți și să mîncăți cu toții la un loc, indiferent de religie și castă. Va trebui să vă supuneți orbește ordinelor ofițerilor. Durata serviciului — pînă la terminarea războiului. La nevoie, veți mai putea fi reținuți încă douăsprezece luni. Căpitanul cercetă cu atenție fețele recruților. Stăteau tăcuți, nemișcați. Mai aveți vreo întrebare ? adăugă el liniștit.

— Ce se întîmplă cu părinții noștri, dacă murim în război ?

Căpitanul răspunse fără a sta pe gînduri :

— În asemenea cazuri guvernul fixează o pensie viageră urmașilor.

Toți se simțiră oarecum mai liniștiți, fețele se luminară.

— Sper că v-ați lămurit acum ? întrebă ofițerul. Îi învălui pe toți cu o privire : tăceau. Lăsîndu-se din nou pe speteaza fotoliului său rulant, continuă : Unii dintre voi au studii superioare. Poate credeți că viitorul vă este compromis. Să zicem, de pildă, că sînteți licențiați sau aveți titlul de magister. Ce post ați fi putut obține ? În cel mai fericit caz, un post de

învățător cu salariu de treizeci de rupii, sau de funcționar, cu patruzeci de rupii. Știți cu toții cât de greu o scot ei la capăt. Le ies peri albi pînă ajung la o sută de rupii. La noi o să primiți cel puțin cît un învățător sau funcționar. Dar asta numai la început. În fiecare specialitate sînt cîte trei clase. La trecerea dintr-o clasă în alta, solda crește dintr-o dată cu douăzeci-treizeci, uneori chiar cu nouăzeci de rupii. Și nu trebuie să vă îngrijiți voi de asta. Totul merge de la sine, ca pe roate. Din tabăra-școală veți fi trecuți într-o unitate militară și veți primi solda de clasa a doua, iar după ce veți fi trimiși în străinătate, veți înainta în clasa întii. Nu mai e nevoie să adaug că unii dintre voi vor fi primiți în clasa întii chiar peste trei-patru luni. Căpitanul își plimbă privirea zîmbitoare asupra oamenilor. Vă amintesc că nu va trebui să cheltuiți nici o paisa din soldă, pentru nevoile proprii. Căci, pe lîngă soldă, guvernul vă asigură hrană, îmbrăcăminte, locuință, ajutor medical și călătorii gratuite – cu alte cuvinte, absolut totul.

Omol își făcu socoteala în minte : din cincizeci și șase de rupii, patruzeci va trimite acasă, zece va depune la casa de economii, iar șase îi vor rămîne ca bani de buzunar.

– Dar asta încă nu e totul, urmă ofițerul. Guvernul se îngrijește și de viitorul vostru. Cît o să mai dureze războiul ? Cel mult doi-trei ani. La demobilizare veți primi o muncă în specialitate militară. Dacă veți servi, de pildă, în unități feroviare, veți primi un post la căile ferate.

Omol deveni mai atent. Ofițerul părea că repetă o lecție învățată pe de rost. Dintr-o dată, își aminti cuvintele fochistului : „...Numai să întinzi mîna... Îți dă prințesa de soție, ba și juma de-mpărăție !”

Căpitanul se ridică și apăsă pe butonul soneriei. Intră un ostaș care salută militărește.

– Un pahar cu apă de la gheață.

Recruții fură chemați unul cîte unul să se apropie de masă, ca să-și pună semnăturile sau degetele. Procedura, o dată isprăvită, căpitanul căscă, se întinse și întrebă :

– Părinții voștri știu ?

Numai părinții lui Omol și încă ai unui tânăr nu știau nimic. Amîndoi fură opriți în biroul căpitanului, iar ceilalți trimiși în cancelarie. Intră ostașul cu paharul de apă. Căpitanul dădu pe gît apa rece de la gheață, își șterse fața cu batista și vorbi :

— Cred că va trebui să vă dau cîte o zi permisie. Să-i anunțați pe cei de acasă... și, afară de asta, să mai petreceți o zi cu drăguța. Așa-i ?

Omol aruncă o privire încruntată și cercetătoare căpitanului, să vadă dacă nu glumește.

Căpitanul scoase o țigară și, lovindu-i vîrfurile de capacul port-țigaretului, adăugă :

— Or să vă rămînă trăsните fetele cînd or auzi că ați intrat în armată !

Omol se înroși pînă la urechi. Avea senzația că a atins ceva scîrbos. Voia să scape cît mai repede de-acolo !

Căpitanul scrisese două bilete de voie și, înmîinîndu-le recruților, adăugă :

— Nu-i nimic de mirare : am văzut eu mulți ca voi. Nu se înrolează toți de nevoie. Mulți flăcăi vin în armată numai din pricina fetelor. Ei, vă urez succes !

Omol își luă biletul de voie și salută în grabă, ducîndu-și palmele împreunate la frunte. Căpitanul surise.

— Bun, bun, salută așa pentru ultima oară ! De-aici înainte vei da onorul militărește. Acum ești soldat.

Ieșind în stradă, Omol se simți frînt de obosală. Trecuse hopul. Da, era soldat !

Acum va trebui să dea vestea și celor de-acasă. Dar cum să aducă vorba ? Își încleștă fălcile pînă-l durură. Cît de mîhniți vor fi cu toții. Dar poate numai la început. Cînd o să capete primii bani, toată supărarea le va trece. Respectul și dragostea pentru el vor crește pe măsură ce va trimite tot mai mulți bani. Atunci de ce să se teamă ? Da, dar taică-sa ce o să spună ? O să se mînie foc ! Ei și ? Nu poți trăi „mîncînd cenușă“ — iată ce-o să-i răspundă. O să le reteze

vorba la toți, o să le smulgă el masca devotamentului și a dragostei.

Cu cit se apropia de casă, cu atât încetinea mai mult pasul. În colțurile cele mai tainice ale inimii simți înfiripându-se, alături de obidă, un pic de gingășie și emoție. Îl cuprindea sfiiciunea. Când or să afle cei de-acasă că el a intrat în armată, or să se pornească pe plîns, ca după mort.

Bine, dar n-avusese încotro. Doar făcuse totul ca să găsească în altă parte de muncă. Bătuse pragurile tuturor instituțiilor, se înjosise pe lingă rude, ba și pe lingă străini, ar fi dat și mită și totuși nu-și putuse găsi nimic.

Îl vor face oare trădător ? Ba bine că nu ! Dar o să-i zică așa numai pentru că e un simplu soldat. Dacă l-ar fi făcut ofițer, toți i-ar fi purtat respect. Îi ajută pe englezi ? Da, îi ajută. Fiindcă n-are ce mânca. În casă nu-i o fărîmă de pîine. Iată pentru ce a devenit trădător ! Pe cînd cei ca Șomiron, cu toate că iau comenzi pentru antreprize de război, rămîn patrioți ! Cei care se joacă cu viețile oamenilor rămîn stîlpii societății ; cei care cerșesc la palatul vice-regelui rămîn bine-făcătorii nației, stăpînii soartei ei, iar ocara de a fi trădători cade pe cei sărmani, cărora le lasă gura apă atunci cînd vîd o bucată de pîine.

Se opri în fața ușii și ridică mîna să sune. Inima îi bătea să-i spargă pieptul. După o clipă de șovăire, apăsă pe buton.

– Cine-i acolo ? întrebă Rini.

Omol nu răspunse. Rini deschise ușa. Omol intră și o așteptă pe fetiță, care întîrzia trăgînd zăvorul. Ajuns în cameră îi puse mîna pe umăr. Atingerea moale, neputincioasă a mîinii lui, o sperie pe fată. Se uită neliniștită la fratele ei.

Omol își schimbă hainele și ieși pe verandă. La masa de bucătărie ședea bunica, dusă pe gînduri și numărînd încet mătăniile. Zărindu-și nepotul îl și întrebă :

– Ei, ai găsit ceva ? Taică-tu nu mai e în stare...

– Da, bunico, am găsit. Poimîine mă duc la lucru, răspunse Omol.

Bunica lăsă mătăniile la o parte.

– Adevărat ? Dragul meu băiat ! De-aceea ai venit să stai astăzi cu bunicuța ta ?

– N-aș putea să mănînc? întrebă Omol. Sint lihnit de foame.

Bunica începu să se foiască.

– Hei, Mini, Rini... veniți încoace! Omol e obosit și flămînd, iar lor nici că le pasă, nici nu se mișcă să-i dea fratelui lor de mîncare. Se vîră cine știe pe unde, drăcoaicele, și sușotesc cît e ziua de mare! Și despre ce, mă rog, or fi pălăvrăgind atîta? Omol zimbi: se schimbaseră lucrurile! Bunica așteptă o clipă, apoi începu din nou să se tînguie: Dar ce-i asta, fetelor, ați murit acolo, ce-i cu voi?

Mini țîșni în odaie:

– De ce strigi așa? Vrei să ne asurzești? Ce s-a întîmplat?

– Le vezi? Nu mă respectă de loc, turui bunica adresîndu-se lui Omol, parc-aș fi slujnică aici. Le chem, le chem, degeaba... Poți să și mori, ele tot nu te aud.

Fără să mai asculte, Mini își întrebă fratele:

– Ce vrea bunica de țipă așa?

– Vrea să-mi dea de mîncare, răspunse Omol.

– Dar ce s-a întîmplat de-ți poartă atîta de grijă?

– Ei, lasă... Dă-mi ceva că nu mai pot de foame.

Mini aduse pîine, legume și ceai. Bunica se liniști.

– Ai auzit? se întoarce ea către nepoțică. Omi și-a găsit o slujbă. Poimîine se duce la lucru. În sfîrșit, s-a înduplecat dumnezeu... Și ce salariu ai să ai, Omi? E o slujbă sigură? O să țină mai mult?

– La început o să primesc vreo cincizeci de rupii... O să țină, da, s-ar putea spune că e stabilă.

Aruncînd o privire spre farfuria lui Omol, bunica întrebă cu blîndețe:

– Să-ți mai dau pîine? Sau poate vrei *patali*?¹

Mini cîrti:

– Ia uitați-vă cît s-a făcut de grijulie bunica de cînd i-a intrat nepotul în slujbă! Nici nu-și mai aduce aminte cum vorbea cu el pînă ieri. Frumos îți stă!

Bunica se supără.

¹ Lipii subțiri, cu melasă (n.t.).

– Obrăznicătură ce ești ! I-auzi ce-i iese din gură ! Așa-i de cînd lumea, dacă vrei să știi. Rabzi și o vacă nărăvașă dacă-ți dă lapte.

– Păi tocmai... asta am spus și cu, răspunse Mini. Știi că o să-l poți mulge de-acuma și te dai bine pe lîngă el !

– Mini, ce tot îndrugi... începu s-o certe Omol, dar vocea-i tremură și se frînse. Își bău în grabă ceaiul, apoi se ridică de la masă și intră în odaie. Se întinse pe pat ; se simțea vlăguit.

Rini se așeză la căpățiul lui, și, mîngîindu-l pe păr, îl întrebă :

– Adevărat, Omi, că ți-ai găsit de lucru ?

– Adevărat... răspunse Omol.

Rini bătu bucuroasă din palme :

– Atunci n-au să te mai dojenească, nu-i așa ?

Omol se uită lung la Rini. Ce să răspundă la o întrebare atît de simplă, unci fetițe de opt ani ? Îl năpădi un val de recunoștință. Iată cine-l compătimea sincer și-l iubea cu adevărat !

Mini se așeză și ea alături și-l întrebă :

– Și unde ai să lucrezi, Omi ?

– În armată, aruncă Omol cu nepăsare.

– Cum ? ! izbucni fata. Nu, nu... Glumești ! Doamne, dumnezeule ! În armată intră cei mai josnici oameni !

Se auzi soneria. Rini fugi să deschidă.

– Trebuie să pregătesc ceaiul tatci ! spuse Mini sărind în picioare.

Nonigopal-babu își schimbă hainele. Bunica începu numai-decît să-i spună cu glas tare noutățile :

– I-auzi, Noni... Omi a intrat în slujbă !

Rini scoase pe terasă un scaun împletit. Așezîndu-se, Nonigopal-babu declară :

– Cînd dai din coate, o scoți întotdeauna la capăt.

– Du-te de-l cheamă pe Omol, o rugă bunica pe Rini.

Fetița fugi și după cîteva clipe se ivi în ușă trăgîndu-și fratele de mînă. Pe Omol îl chinuia un gînd : vor putea oare ei să priceapă că și serviciul în armată e o muncă ?

– Dați-i un scaun, porunci bunica.

Dar Omol se așeză pe dușumea. Rini se lipi de genunchii lui. Mini își servi tatăl cu ceai, apoi se întoarse spre Omol :

– Să-ți torn și ție, Omi ?

– Dacă rămîne... răspunse el.

Sorbindu-și ceaiul, Nonigopal-babu întrebă :

– Cînd începi ?

– Poimîine dimineață.

– Cred și eu că dimineață... Cine începe seara ? Și unde ai să lucrezi ? În ce funcție ? Cu ce salariu ?

– La început cincizeci și șase, mai tirziu mai mult.

Nonigopal-babu bombăni :

– Nu ți-e rușine, om cu carte, să muncești pentru cincizeci și șase de rupii ? Păi cît ai să poți da familiei ?

– N-am să cheltuiesc nici o paisă pentru mine, biîgui Omol. Locuință, hrană, îmbrăcăminte – le am asigurate pe toate. Leafa vă rămîne vouă, întreagă.

Nonigopal-babu se uită chiorîș la Omol :

– Dar spune o dată, unde ai să lucrezi ?

– În armată, zvîrli ca din pușcă Omol, gîduit de spaimă.

– Cum ?

– M-am înrolat în armată.

Nonigopal-babu sări în picioare. Un geamăt chinuit îi scăpă din piept. Cîteva clipe nu putu scoate nici un cuvînt, atît era de uluit. Toți îl priveau în tăcere, cu sufletul fremătînd de neliniste.

Deodată, Nonigopal-babu izbucni într-un hohot lung de rîs :

– Minunat ! Splendid ! Admirabil ! Fiul meu s-ajungă sipai¹. Eruditul meu fiu – sipai ! O să mărșăluiască pe străzi cu arma pe umăr. Pentru cincizeci și șase de rupii fiul unui zamindar s-a făcut sipai. O să colinde străzile beat mort ! Frumos ai procedat, fiule ! Ți-ai umplut familia de glorie, te-ai umplut tu însuși de glorie ! Admirabil ! În ochii lui Nonigopal-babu luciră lacrimi. Întoarse capul și se îndreptă grăbit spre odaia sa.

Cufundată în rugăciunea de seară, bunica nu ascultase și nu pricepuse ce s-a întîmplat.

¹ Soldat în armata organizată de colonialiști cu trupe indiene. I se spunea armata anglo-indiană (n.t.).

— Ce-i cu Omi? o întrebă ea pe Rini. Unde o să lucreze Omi?

Mini şuieră :

— Unde, unde — în armată ! Ei, acum ești mulțumită ?

— Cum ? Ce-ai spus ? Apoi se ridică, se apropie de Omol, îl îmbrățișă și izbucni în plîns. Ce-ai făcut, nepoțele...

Mini își mușcă buzele, dar nu-și putu opri lacrimile. Privind-o, Rini își îmbrățișă sora și izbucni și ea în plîns.

CAPITOLUL II

Cum se apropie de tabăra-școală, Omol își pierdu tot cheful. Tabăra ocupa un loc uriaș, împrejmuît cu un gard înalt de sîrmă ghimpată. În spatele gardului șiruri lungi de cazărmi de cărămidă încadrau un platou foarte întins. Totul te făcea să te gîndești la o închisoare.

De-a lungul gardului șerpuia o cărăruie. Omol, în mîină cu un geamantanaș, o luă pe cărăruie îndreptîndu-se spre poartă. Pe lîngă gard, cîțiva soldați săpau pămîntul. Văzîndu-l, lăsară lucrul, pironindu-și ochii asupra lui. Omol se fîstîci, aruncînd o privire fugară asupra costumului său.

— Hei, ia uitați-vă, ne mai vine un bou ! strigă tare un soldat. Ceilalți pufniră de rîs.

Omol se înroși. Ce neciopliți ! Îi măsură cu o privire rece și trecu mai departe.

După cîțiva pași, văzu un lucru cu totul ciudat. Vreo treizeci de soldați alergau pe platou, printre barăci, cu mîinile ridicate deasupra capului. Un gradat stătea mai departe și agita o cravașă mică strigînd :

— Hei, măgarilor, țineți cadența !

Să strigi așa unor oameni în uniformă ! Uluit, începu să se îndoiască : poate că unitatea feroviară era în altă parte ? Nesigur, mai făcu trei pași și zări lîngă gard un soldat în poziție de drepti, cu un băț lung în mîină. Numai uitîndu-te la el, ghiceai că era santinela.

– Spune-mi, te rog, unde se află tabăra-școală a unității militare feroviare ?

– Aici.

Omol înlemni.

– Aici ? !

– Da, aici. Te-ai speriat când ai văzut cum arată ? Atunci nu mai intra ! Omol îl privi buimac. Santinela îi spuse în șoaptă :

– Fugi de-aici. Fugi dacă ți-e dragă viața. Totul s-a isprăvit dacă intri în colivia asta. Omol încremeni. Să fugă ! Încotro ? Acasă ? Cu neputință. Se îndreptă spre poartă.

– Furnicii îi cresc aripi, abia înainte de moarte, mormăi în urma lui santinela.

Ajunse la poarta taberei. Lângă ea vreo douăzeci de soldați săpau în jurul unei movile. Zărindu-l pe Omol, câțiva din ei lăsară lucrul.

– Ai venit, frățioare ? Ei, atunci intră, intră...

Omol se opri mirat. Îl așteptau ? De unde știau ei că trebuia să vină ?

– Hei, îl strigă unul, ia spune, mulți proști ca tine au să mai vină încoace ?

Toți lucrau, numai unul, îmbrăcat în uniformă, ședea și-și răsucea nepăsător mustățile. Deodată se smulse din această ocupație și urlă :

– Gurra !... Ce, v-ați oprit ? Hei, tu, babu – și arată cu degetul spre Omol – fă-te-ncoa !

Felul în care i se adresau îl indignă pe Omol. Era gata-gata să-l urechească pe mirlan, ca să-l învețe minte cum să se poarte cu oameni ca el. Dar unul dintre soldați băgă de seamă și-l sfătui :

– Nu trebuie să te superi, frățioare ! E *havildar*¹-sahib, soarta noastră e în mâinile lui.

Omol își lăsă geamantanașul jos și se apropie de *havildar*.

– Ce ești tu – *rongrut* ? întrebă acesta. Omol se uită la *havildar-sahib* fără să înțeleagă.

¹ Sergent în armata anglo-indiană (n.t.).

- *Rongrut* - așa sună în limba noastră cuvîntul englez *recrut*, îl lămuri cineva. Iată ce-a ajuns limba engleză în gura acestor incuți.

- *Dji sav*¹, răspunse Omol într-o hindusă stricată, întinzîndu-i havildarului biletul, am intrat în armată acum două zile.

- Ce faci ! îi șopti cineva. Țasta-i în stare să țină hîrtia cu josu-n sus. Pentru el scrisul e curată filozofie ! Hei, Rodjot, nu-l ajuți tu la citit ?

Soldatul căruia i se pomenise numele rămase locului.

„Cum se poate, gîndi Omol, un analfabet să țină în mîna soarta atîtor oameni ?“

Havildar-sahib suci hîrtia pe o parte și pe alta, apoi o înapoie lui Omol.

- E-n regulă, făcu el, du-o la birou și termină astăzi cu toate formalitățile. Apoi tăcu și-și roti ochii în jur. Mukherdji, condu-l pe babu în baracă și arată-i locul lui.

Cîțiva soldați își duseră mîna la frunte și pufniră :

- Trăiască zeița rachiului de orez ! Ce pușlama și Rodjot ăsta !

Rodjot Mukherdji ieși din grup, luă fără un cuvînt geamantanul lui Omol și-i spuse :

- Vino cu mine...

- Ascultă, i se adresă Omol după cîțiva pași, de ce-mi duci bagajul ? Lasă-mă pe mine...

- Numai în prima zi, îi răspunse Rodjot urmîndu-și drumul, pe urmă nimeni n-o să se mai uite la dumneata, chiar de-ar fi să mori. După legile de-aici, din armată, a ajutat pe cineva înseamnă a săvîrși cea mai cumplită crimă.

În timp ce traversau platoul, Omol întrebă :

- Te întorci înapoi după ce mă conduci ?

- Ce-s nebun ? rîse acesta. Nu mai dau toată ziua p-acolo !

- Și dacă te caută havildarul ?

- Las c-am avut eu grijă să nu mă caute. Nu i-ai auzit pe băieți cum strigau : „Ce pușlama și Rodjot ăsta ?“ Omol îl privi întrebător. Văd că nu ești în stare să înțelegi singur cum stau lucrurile... Rodjot tăcu o clipă. Apoi urmă : nu-i

¹ Onorate, stimate domn (n.t.).

nimic, curînd-curînd ai să pricepi. Nici eu nu mi-am putut potoli curiozitatea o lună întreagă, dar apoi am priceput totul. Șeful nostru direct e havildarul, peste el e *djomadarul*¹, un ticălos care nu știe decît să-i pîrască pe băieți. Așa că, dacă havildarul e mulțumit de noi, nici capul nu ne doare. Din cînd în cînd îl mai cînstesc cu cîte o juma de *pintă*² și nu pot să mă plîng că o duc rău.

Omol intră în baracă și se uită în jur. Două rînduri de paturi, ca la spital, toate așternute la fel. Deasupra fiecăruia, o plasă împotriva țințarilor, alături de pătură o cană și o strachină. Sub fiecare pat cîte o lădiță, cu o pereche de ghetete deasupra...

– O, ce frumos ! își exprimă Omol gîndul cu glas tare.

– Ce e frumos ? întrebă Rodjot.

– Așternuturile.

– Da, frumos, nimic de zis ! Numai că peste vreo două zile o să-ți verși mațele de atîta frumusețe.

Omol lăsă geamantanul jos și se așează pe pat.

– Hai să ne isprăvim întii treburile, îl îndemnă Rodjot.

– Dar ce mai am de făcut ?

– Mai nimic, doar să-ți vestești venirea la cancelarie și să primești echipamentul și efectele de la magazie. Pentru azi ți-ajunge. Nimeni n-o să te mai sîciie pînă la apel.

În drum spre birou Omol îl întrebă pe Rodjot :

– Ești de mult aici ?

– Nu mă întreba, răspunse acesta, sînt un vechi păcătos. Am venit aici printre primii. Cred că se împlinesc în curînd cinci luni.

– Ce bine ! Atunci dumneata cunoști toate legile și regulile de-aici. Ajută-mă și pe mine, că eu...

Rodjot slobozi un hohot de rîs.

– Nu există nici un fel de legi, nici un fel de reguli ! Legile și regulile de-aici sînt toanele și bunul plac al șefilor. Totdeauna să ții minte un lucru : dumneata nu ești decît un bou. Cum vezi o îngrămădeală de oameni, dă buzna într-acolo, și totul va fi în ordine.

¹ Cel mai mic grad ofițeresc în armata anglo-indiană (n.t.).

² Veche măsură pentru lichide, de 93 cl. (n.t.).

Omol tresări. Așadar, cînd i-au strigat băieții „boule“ n-au glumit ?

Urcînd treptele de la terasa cancelarici, Rodjot strigă :

– Salut, Mittir, primește un nou întemnițat !

Omol simți cum i se rupe ceva în piept. Întemnițat ! Da, nu degeaba i s-a părut că tabăra aduce cu o temniță.

Mittir, furierul șef al cancelariei, scoase capul pe fereastră.

– Ascultă Rodjot, nu ți se pare că prea întreci măsura ? Sau te crezi la havildar-sahib al tău ?

– Ia mai slăbește-mă cu havildar-sahib ! se aprinse Rodjot. Las că știu eu cine, cum, și pe cine lingusește. Știu eu cum l-ai îmbunat tu pe unchiul James ! La ce mă întăriți ? Poate vrei să spun cum ai... Aruncînd o privire fugară lui Omol, își înghiți celelalte cuvinte și vorbe mai potolit : Bine, bine, hai înscrie-l și dă-i bonul pentru livrarea efectelor.

Numele lui Omol fu trecut în liste, respectîndu-se toate formele prescrise. Îndreptîndu-se apoi împreună spre magazie, Rodjot clămpăni :

– Crapă de invidie, canaliile ! Dacă au aflat toate șmecheriile mele, de ce nu se învîrtesc și ei ? Nu-i las eu ?

Omol își dădu seama că lui Rodjot îi pierise tot cheful și nu mai scoase un cuvînt cît timp primi echipamentul. La întoarcere, în drum spre baracă, Rodjot îl întrebă :

– Ascultă, tu de ce taci tot timpul ?

Omol se simțea și el stingherit că merge fără să scoată o vorbă. Văzînd că Rodjot își recapătă buna dispoziție, îl iscodi :

– Spune-mi Rodjot-babu, mult timp durează școala ?

– Halal școală ! În fiecare lună se dau examene pe specialități. Dacă ungi unde trebuie, poți să le dai și după zece zile de instrucție. Succesul depinde mai cu seamă de suma ce-o ai în buzunar. Cei care visează carieră își trec repede examenele, apoi sînt trimiși la companie. Se grăbesc brinzorii în nădejdea banilor, dar se aleg doar cu pumni după ceafă.

– De ce ? Nu-i trece numaidecît în clasa a doua ?

– Ești nebun ! Astea-s povești de adormit copiii ! De ce nu le-ar îndruga ofițerul de la cercul de recrutare cînd de

fiecare recrut îi pică în buzunar o hîrtie nou-nouță de trei rupii? Da, cam așa sînt cei de-acolo, oamenii ăia buni și simpatici!

– Cum așa... Dar e groaznic ce spui, se zăpăci Omol.

Intrînd în baracă, aruncă pachetul pe patul său, stîrnind un nor de praf. Din patul vecin sări un flăcău.

– Ce faci? urlă acesta. Unde ți-e capul?

Omol se înroși, iar Rodjot se porni să-l mustre pe cel care strigase:

– Taci din gură, Dibacor! Deșteptule! Nu vezi că am adus un boboc? De unde să știe el că în fiecare pătură zace cel puțin o *monă*¹ și jumătate de praf?

Dibacor se apropie de Omol:

– Nu te supăra! Mi-a scăpat vorba fără să vreau. Sînt necăjit – de aia am chef de harță. Cîinii ăștia de-aici cred că indienii n-au mai văzut în viața lor cearșafuri curate. Cu păturile astea s-au acoperit cel puțin două sute de oameni. Și cine știe de ce boli au zăcut!

Omol simți un fior rece în spate. Se dădu un pas îndărăt.

– N-ai ce-i face, ridică din umeri Dibacor, n-ai încotro. Așa trăim toți, noi, soldații indieni.

– Ei, acum vezi-ți de pat, îl îndemnă Rodjot pe Omol. Poți trage și un pui de somn. Mă întorc peste un ceas și mergem să luăm o gustărică la ceainăria noastră. Nu face să te îndopi chiar din prima zi cu *cari*² indian și cu pîine care aduce mai degrabă a baligă uscată.

Omol nu-și mai lua ochii de la pătură. Nu-l mai părăsea fiorul de groază și dezgust care-l încercase cu o clipă mai înainte.

– Ce vrei, îi spuse Dibacor, punîndu-i mîna pe umăr, așa-s regulile aici și noi trebuie să ne supunem. N-avem de ales.

– Nimeni nu ne poate sili să îndurăm orice, îi răspunse tulburat Omol. Dacă am atrage atenția șefilor asupra acestei porcării, fără îndoială că s-ar lua măsuri.

Rodjot izbucni în hohote:

¹ Măsură de greutate, aproximativ 38 kg (n.t.).

² Sos de mirodenii (n.t.).

- Așa cred toți bobocii, Omol-babu ! După câteva zile nici prin cap n-o să-ți mai treacă să încerci așa ceva. Nu te mai frământa, mai bine isprăvește ce ai de făcut. Mă întorc curînd... Și ieși din baracă.

Dibacor se întinse iarăși pe pat ; Omol rămase în picioare, fără să-și ia ochii de la pătură.

- Uite ce trebuie să faci, se întoarse spre el Dibacor, scoate pătura pe platou, bate-o bine și întinde-o pe iarbă. În patru ceasuri soarele ți-o dezinfectează cum nu se poate mai bine.

Omol suspină ușurat. Fără să mai zăbovească luă pătura și ieși în curte.

Cînd se înapoie în baracă, Dibacor îl luă la cercetat :

- Ai venit azi dimineață ?

- Da... dădu din cap Omol.

- Și cum l-ai cunoscut pe Rodjot ? Auzind răspunsul, Dibacor îl sfătui : Ține-te mai departe de individul ăsta.

- De ce ?

- Foarte curînd ai să pricepi de ce. Te-a poftit la ceainărie. Ei, ai să vezi singur în ce mreje vrea să te-ademenească...

- Hei, Dibacor, strigă cineva dintr-un ungher al încăperii, nu cumva știi cît e ceasul ?

Dibacor răspunse ca pentru sine :

- Ca și cum un bou înjugat poate ști cît e ceasul. Ne băgăm grumazul în jug și ne urnim atunci cînd ne mîină din spate. Asta-i tot ! Vorbind se întinse alene și se sculă din pat. În timp ce-și descuria geamantanul, întoarse capul spre Omol : Nu cred să mai fi avut prilejul să te afli într-un loc de ăsta. Totul trebuie ținut sub cheie : sticla cu ulei de păr, praful de dinți, săpunul, chiar și periuța de dinți... Își dădu cu ulei pe păr, luă săpunul, prosopul, și-l pofti pe Omol : Haidem la spălat. Barem aici poți să te speli cu apă proaspătă.

Omol se zăpăci, neștiind dacă trebuia să-și scoată cămașa sau nu.

- Haide mai iute, îl zori Dibacor, la zece se dă semnalul.

- Ce semnal ?

- Care ne cheamă la masă. Apoi vin orele de curs de la unsprezece la patru. Dimineata avem trecută în program o oră de educație fizică. În locul ei, de la șapte la nouă, ne chinuiește cu tot felul de corvezi.

Omol repetă mirat :

- Corvezi ?

- Da, răspunse Dibacor, corvezi. În armată nu există decât două lucruri : muștrul și corvezile. Sapi pământul, cari baloturi ca un culi - astea se cheamă aici corvezi, și-ți storc toată vloga din tine.

Se apropiară de spălător : un jgheab lung și o duzină de robinete din care apa țîșnea cu mare presiune. Pardoseala era de ciment. Cîțiva se spălau pe piept, pînă la brîu, alții pe dinți. Omol își aduse aminte de mulțimea înghesuită la cercul de recrutare. Acolo, oamenii se deosebeau unul de altul, aici însă toți se contopiseră într-un singur tip lipsit de personalitate.

Cineva strigă :

- Băieți, vine Debodaș !

Un soldat de vreo treizeci de ani, cu o periută de dinți în gură, se apropie de jgheab. Omol nu înțelese de ce apariția lui stîrnea atîta agitație printre toți.

- Pentru dumnezeu, Debodaș, se rugă Dibacor de el, așteaptă să mă spăl.

Acesta se șterse de pastă, pe gură.

- Da ce, ești fecioară de șaisprezece ani ? Te rușinezi ?

- Nu numai fecioarele de șaisprezece ani se rușinează, îi răspunse Dibacor, în timp ce-și săpunea pieptul păros. Ce mai erou ! Nu mai ești copil să țopăi aici gol-goluț...

- Cei rușinoși ca o liană, rosti solemn Debodaș, să închidă ochii.

Omol zvîcni de mirare cînd Debodaș se dezbracă pînă la piele și, foarte tacticos, începu să se spele.

Dibacor se întoarse la baracă, își luă strachina și cana și se îndreptă spre sala de mese. Omol se gîndi că ar face mai bine să se ducă și el. Tot ce aflase despre Rodjot în acel scurt răstimp îl făcea să dorească prea puțin întîlnirea cu el.

Dibacor se înapoie de la masă, își îmbracă uniforma fără să se grăbească și scoase de sub pătură câteva cărți și caiete. La plecare îi spuse lui Omol :

– Mai bine, de-acum încolo, ai merge și dumneata să măninci cu mine. Nu trebuie să crezi tot ce îndrugă Rodjot.

Încetul cu încetul baraca se goli. Rămăsese doar un singur flăcău întins pe pat, învelit din cap pînă-n picioare cu pătura. Îl scuturau frigurile.

„Aicea, nici pe bolnavi nu-i ia nimeni în seamă“, își zise Omol și se simți cuprins de dorința de a-l ajuta pe bietul om.

– Haide, Omol-babu, să mergem să îmbucăm ceva... năvăli gălăgios în baracă Rodjot.

– Dar nu te-ai spălat încă... se miră Omol.

– Las că am timp și diseară... Ieșiră din baracă.

– Spune-mi, Rodjot-babu, îl întrebă Omol, aici nimeni n-are grijă de bolnavi ?

– Cum să nu ? Pe ăsta l-a vizitat azi dimineață sanitarul și i-a dat o doctorie. La unsprezece i se aduce de mâncare. N-ai de ce să te frămînti, totul e în ordine.

Intrară în ceainărie. Rodjot comandă orez cu cari de carne.

– Știi ceva, Omol-babu, încep eu, din pricina acestei blestemate ceainării ne dă mâncare atît de proastă la masă. Cei mai mulți băieți aici își cheltuiesc toată solda. Și știi cît li se dă pe lună ? Între douăzeci și cinci și cincizeci de rupii. Mai poți trimite ceva acasă ?

– Dar e îngrozitor ! exclamă Omol.

– Îngrozitor ? Păi ce le rămîne de făcut ? Foamea i-a mînat în armată. Dacă nici aici n-ar mîncea pe săturate mai bine rămîneau să flămînzească acasă.

– Și ce legătură are ceainăria cu mîncarea proastă de la cazan ?

– Ai să înțelegi ușor. A fost încheiat un triplu pact de neagresiune. Patronul ceainăriei îl unge pe comandant ca să aibă mușterii, intendentul cu aprovizionarea taberei îl unge pe comandant ca să poată furniza la bucătărie alimente de proastă calitate, iar comandantul, luînd banii de la amîn-

doi, are grijă să-i potolească pe băieți cu ciomagul. O combinație strașnică. Nu-i așa ?

Omol repetă uluit :

– Îngrozitor !

Li se aduse carnea și orezul. Aburii mîncării și aspectul ei le trezîră pofta de mîncare. Numai privind și mirosind, își lasă gura apă.

– Ce-ar fi să stropim bunătățile astea cu ceva ? propuse Rodjot, în timp ce se apucă să mănînce.

– Să le stropim ?...

– Ei da, să bem ceva...

Omol deveni atent, aducîndu-și aminte cu recunoștință de vorbele cu care-l prevenise Dibacor.

– A, nu !

– Hm, văd, nu ești amator, spuse Rodjot apăsînd asupra fiecărui cuvînt. Ei, dar despre o vizită la fete ce-ai avea de zis ?

– Nu vreau nimic, răspunse dezgustat Omol.

– Ha, păi ești un puști. Se vede că mie mi-e scris să fac din dumneata un bărbat.

Lui Omol îi pieri și pofta de mîncare.

– De ce-mi vorbești așa ? făcu el, dînd la o parte farfuria cu orez.

– Măi, da ce copil mai ești : n-ai decît să te superi pe mine, dar ce ai cu orezul ? Cu ce ți-a greșit ? Tăcu o clipă, apoi își puse coatele pe masă și urmă : Știi, e o vorbă : cîte bordeie, atîtea obiceiuri. O dată intrat în armată, trebuie să te dai după viața de soldat. Să zicem că aici, în tabără, n-ai s-o duci prea rău. Dar cînd o să te trimită la companie și apoi peste graniță ? Hei, atunci să vezi muștruluiuală : *Pe umăăăr arm ! La piciooor arm !* Abia atunci ai să afli ce-i milităria. Acolo ai nevoie de distracții – că fără ele soldatul nu poate – și te deprinzi cu totul, cu vinul, cu femeile... Altfel nu rezști la viața aceea de ocnă, de vită. Te răzvrătești și ai dreptate. Nici un om întreg nu poate îndura atîtea. Încerci să fugi ? Cu asta pui capac la toate – sau te spînzură, sau te împușcă. Tresărind din tot corpul, Omol își înăbuși cu greu un țipăt de groază gata-gata să-i izbuc-

nească din piept. Cu ochii holbați, se uită la fața aprinsă a lui Rodjot. Nici eu nu eram băutor pe vremuri, își urmă vorba acesta. Nu-mi îngăduiam nici țigara, darmite vinul. Aici însă într-o lună m-am deprins să beau, și sînt fericit. Ziua trece cum trece, dar pe-nserat, cînd ceilalți zac lungiți în paturile lor ca pe niște tărgi și se gîndesc la ziua care s-a dus, eu beau o pintă și uit totul. Atunci nu mai există nici o deosebire între mine și cîinele guvernatorului. Lui Omol îi ardeau urechile. Vorbele lui Rodjot păreau într-adevăr ademenitoare. Rodjot se plecă spre el și-i cuprinse mîna dreaptă cu degetele sale mînjite de sosul mîncării. Să mergem. Măcar o dată ! Fii sigur că n-ai să te molipsești. Ochii lui păreau încetoșați, fața împietrită ; vorbea greu.

Fruntea lui Omol se îmbrobonă de sudoare. Era speriat de-a binelea.

— E timpul... să plec... Rodjot-babu... bîigui el și se ridică repede de la masă.

În amurg, soldații se întoarseră de la cursuri. Baraca se umplu de zarvă. Unii își rînduiau în grabă paturile, alții se spălau și își puneau hainele civile.

— Unde se duc ? îl întrebă Omol pe Dibacor.

— Care încotro, răspunse acesta. Cei care stau prin apropiere se duc acasă ; alții pleacă să hoinărească pe străzi, să se înfunde în cafenele și restaurante, sau o pornesc în căutarea băuturii și a femeilor. Cîte unii se duc la gară, măcar să caște ochii la fete.

— Dar dumneata nu te duci nicăieri ? se miră Omol.

— Nu, nu-mi place să umblu hai-hui pe străzi, iar ca să intri undeva, trebuie să scoți paisale din buzunar. Pînă una alta, mă lipsesc de plăcerile astea... În fiecare sîmbătă, după cursuri, mă duc acasă, iar luni de dimineață mă întorc în tabără. Sînt om cu familie. Am nevastă, copii, trebuie să-i ajut. Nu pot să trăiesc așa.

Ceea ce spunea Dibacor te cutremura. Omol se simțea stînjinit. Curînd însă băgă de seamă că interlocutorul său nu dădea alt înțeles cuvintelor sale brutale.

Aruncînd o privire spre patul lui Omol, Dibacor se miră :

– Păi cum, Omol-babu, încă nu ți-ai adus pătura de-afară ?

– Așa-i, sări Omol, am uitat-o de tot.

– Las că nu e rău, astăzi soarele a dogorît, nu glumă.

Acum ai să dormi fără grijă. Și eu îmi pun în gînd în fiecare zi să-mi scot pătura la prăjit, dar parcă izbutești să faci tot ce vrei ! Va trebui s-o împătorești zilnic așa cum se cere aici, de douăzeci și patru de ori. Omol aduse pătura și începu s-o strîngă. Nu, nu așa, îl opri Dibacor, împătorește-o întîi în două, pe lat, apoi de trei ori în lung și gata treaba. La noapte te învelești cu ea așa strînsă ; dimineța o mai împătorești în patru și se cheamă că ai făcut întocmai după regulament.

Omol îl ascultă dar punînd pătura strînsă pe pat spuse nemulțumit :

– Uite ce mică s-a făcut – o să-mi iasă picioarele afară !

– Ei și, las că-ți ajunge. Nici nu prea ai timp să dormi. Crezi că numai o singură dată pe săptămînă ai să fii sculat în miez de noapte ca să faci de gardă cîte două ceasuri, cu bățul în mînă ? Mai vine și garda mare, o noapte întregă o dată pe săptămînă...

Omol desfăcu pachetul ce i se dăduse de la magazie. Lipsea așternutul !

– Cînd o să-mi dea cearșafuri și perne ? întrebă el, punînd deoparte echipamentul.

Dibacor izbucni în rîs :

– Poate că ai vrea și o nevastă ? Ei, moșai, ăștia socotesc că noi n-avem nevoie de nimic în afară de oala aceea de lut și de pătură. Norocul nostru că nu ne-au dat cîte o legătoare la șale, ca a lui Gandhi, în loc de uniformă ! Cearșafurile și perna trebuiesc aduse de acasă.

Omol îl privi mirat.

– Numai o pătură și altceva nimic ? Se poate dormi așa ?

– Ulte cum să faci, îl sfătui Dibacor. Strînge toate bulendrele care nu-ți trebuiesc peste noapte și bagă-le într-o cămașă, iar prosopul pune-l sub pătură. Așa ai să ai și pernă și cearșaf.

Cazarma se golî. Puţinii soldaţi care rămaseră se împărţiră în grupuri mici. Într-un colţ, pe două paturi alăturate, câţiva jucau cărţi, într-alt colţ se discuta politică. Un soldat citea versuri din *Soncioita*¹, iar alţi câţiva îl ascultau cu atenţie. Cineva fredona o melodie cu acompaniamentul unor cutii de chibrituri. Unii se culcaseră, alţii şedeau pe paturi scriind scrisori. Soldatul bolnav stătea de vorbă cu un prieten care îl mîngîia pe cap, ca să-l liniştească.

Se însera. Totuşi, prin fereastra îngustă a barăcii mai pătrundea încă lumina. Pe pereţi se mişcau umbre vagi. Soldaţii amuţiră, numai glasul cîntăreţului mai stăruia în surdină. Omol îşi simţea sufletul greu; deodată, îl năpădi dorinţa arzătoare de a se smulge de acolo.

O sonerie stridentă rupse liniştea. Omol se întoarse întrebător spre Dibacor.

– Semnalul pentru masa de seară, îl lămurî acesta. Prin uşa barăcii intrau soldaţii în grupuri zgomotoase, îşi luau cănille şi străchinile de pe pat şi ieşeau repede. Dibacor îşi luă şi el cana cu apă şi strachina.

– Să mergem, Omol-babu, îl îndemnă el, e vremea să mergem la masă. Sper că Rodjot nu te-a mai poftit şi de astă dată.

Omol se făcu mic de ruşine. Dibacor ştia cu siguranţă ce-i propusese Rodjot. Poate că şi el fusese îmbiat, în acelaşi chip.

Se aşezară la coada unui rînd lung. Ceva mai departe, se formase un alt rînd.

– Ce-i cu ăia de colo? întrebă Omol.

– Sînt musulmani, mănîncă separat.

– De ce? nu vor să mănînce împreună cu ceilalţi?

– Nu, nu, religia lor nu-i nici pe departe atît de aspră ca a noastră.

– Dar în contractul pe care l-am semnat... se prevede că trebuie să stăm şi să mîncăm la un loc, indiferent de credinţă şi castă!

– Dar nu pricepi? Aşa le convine şefilor. Cît timp n-a existat sala de mese, totul a mers de minune, mîncam

¹ Culegere de versuri de Rabindranath Tagore (n.t.).

toți la un loc. Dar deîndată ce-au construit-o, s-a și trezit în ei „respectul față de sentimentele religioase“. Așa-i politica : „învăraște și stăpînește“.

Rîndul înainta încet. Din cînd în cînd, Omol se uita nerăbdător la șirul din față : „oare cîți mai sînt?“ Dibacor mormăi :

– Pînă la urmă îți dau ticăloșii un punn de orez și o lingură de *dal*¹ împutit...

– Atîta se dă, numai dal și orez ? întrebă Omol.

– Dar ce-ai mai vrea ? Doar nu ești acasă la nevestică-ta dragă... Cînd ai să vezi ce de bunătați ne dau, ai să-ți verși mațele.

În sfîrșit le veni rîndul. Omol își întinse farfuria și în ea căzu, de sus, o grămăjoară de orez. Era cît pe-acî să scape farfuria din mînă. Cel care împărțea mîncarea se răsti :

– Ce-i, bă, vii pentru prima oară aici ?

Omol văzu ceaunul uriaș plin cu orez ; alături, într-un cazan de tinichea, era dalul. Soldatul care împărțea dalul începu să cînte vesel :

Hai vino mai iute la noi, măi rongrute.

Acasă rodeai numai pîine uscată,

Aici ai să capeți și hrană și fructe.

Hai vino mai iute la noi, măi rongrute !

Omol se apropie de el și-i întinse farfuria cu orez ; stropii din dalul aruncat fără grijă în farfurie îi împroșcară uniforma. Omol înlemni și fața îi păli de minie. Cu dinții încheștați, se uită la cel care-l jignise, dar acesta, parcă anume ca să-l ațîțe, cînta din nou :

Hai vino mai iute la noi, măi rongrute !

Acasă purtai numai zdrențe, băiete !

Aici ai să capeți și haine și ghete.

Hai vino mai iute la noi, măi rongrute !

Dibacor îl ghionti ușor în coastă pe Omol, care se dădu la o parte. Ochii-i erau încețoșați. Îi veneau în minte glu-

¹ Zeamă (n.t.).

mele crude jucate cerșetorilor, la care asistase și el de atâtea ori. Dar oare ei veniseră aici ca să ceară de pomană ?

După ce-și primi porția, Dibacor se apropie de Omol.

– O să-ți vină greu în primele zile, îi spuse acesta, pe urmă te deprinzi, Omol-babu. Grozavă mângiere ! Mai auzise în ziua aceea asemenea cuvinte zadarnice ! Și cu toate că tremura scos din fire, tăcu milc. Așa trăim noi, soldații indieni, urmă Dibacor. Guvernul alocă pentru hrana fiecărui soldat cîte cinci ana¹ pe zi. Dar „bietul“ intendent nu se îndeletnicește cu binefaceri !

Intrară în sala de mîncare – o sală lungă, cu pardoseala de ciment. Ca să aibă pe ce să stea, soldații își aduceau de afară pietre. Mîncau din străchini puse de-a dreptul pe ciment.

Din fundul sălii, un soldat îl strigă pe Dibacor :

– Hei, Dibacor, n-ai cumva un ardei verde ?

– Să mergem lîngă el, propuse Dibacor și scoțînd din buzunar un ardeiaș verde, îl întinse soldatului.

Dibacor se așeză pe o piatră și-i arătă lui Omol o alta în apropiere.

– Ia-o, Omol-babu și așează-te lîngă noi.

Dar Omol se așeză de-a dreptul pe ciment, cu picioarele strînse sub el.

– Ascultă, Omol-babu, începui Dibacor, îl vezi pe flăcăul ăsta, pe Șomar ? În prima zi a aruncat strachina cu orez în soldatul care împărțea mîncarea. Pentru asta a încasat o pittha-paradă.

– Pittha-paradă ? Ce-i aia pittha-paradă ? întrebă Omol.

– A, e un lucru cumplit ! Îți pune în raniță o monă și jumătate de pietre, și trebuie să mărșăluiești cu ea în spate. La început în pas iute, apoi în pas alergător, iar la sfîrșit trebuie să o rupi la fugă de-a binelea, cu mîinile ridicate deasupra capului. Șomar a rezistat la distracția asta, dar cîți băieți nu s-au nenorocit !

– Batjocurile lor n-o să mai țină mult, îl întrerupse Șomar ; și răbdarea băieților are o margine...

¹ Monedă indiană egală cu 1/16 dintr-o rupie (n.t.).

– Dar ce poți face? Cum ridici puțin capul – hop! te-au și înhățat în compania de marș.

– Dacă încearcă doi-trei, cred și eu că așa se întâmplă! Dar dacă s-ar ridica toți ca unul, le-ar merge fulgii ticăloșilor!

– N-aveți decît să vă făuriți castele pe nisip! Cît timp arde uleiul, Radha¹ dăntuiește! Canalia de intendent îl ghiftuiește bine pe djomadâr, pe havildâr și cozile lor de topor. Dacă te prezinți la comandant și-i raportezi că mîncarea e proastă, djomadârul și havildârul te învinuiesc de minciună: „Mîncarea e foarte bună, nici acasă n-ai mîncat așa.“ Și gata! Ești socotit rebel. Cu ochiul său ager, comandantul o să bage de seamă că în tabără se pregătește o răscoală și cît ai clipi, te-a și băgat la răcoare. Iar noi o să dăm din cap ca niște filozofi și o să spunem: „Da, se vede că Șomar nu-i în toate mințile, n-a priceput cum stau lucrurile“... Eu aș zice că pînă una alta să le îndurăm pe toate, ca să ne răscumpărăm greșala în care am căzut. Numai așa ne putem păstra numele nepătat.

Omol nu se atinsese de orez. Ascultîndu-l pe Dibacor, se uita cum un soldat arunca pe jos orezul din farfurie și-l strivea cu picioarele zbierînd:

– Ticăloșii ne pun să muncim ca niște ocnași, și nici măcar nu ne dau de mîncare ca lumea!

Aruncînd apoi o privire spre tovarășii săi, soldatul se năpusti în încăperea de alături.

– Haideți să dăm foc la bucătăria șnapanilor ăstora!

Dibacor îl atinse pe Omol pe umăr.

– Mănîncă, Omol-babu, asemenea lucruri se petrec aici destul de des. Bietul om și-a pus astăzi în gînd să postească.

După cină soldații se împrăștiară din nou prin cazarmă. Ici, colo, se înfiripau grupuri. Omol rămase nedumerit – părea că nimeni nu luase în seamă întîmplarea de la masă.

Dibacor se șterse pe mîini și pe față cu prosopul și atîrîndu-l la loc, îi spuse lui Omol:

¹ Iubita lui Crișna — erou din vechea mitologie indiană, una din întrupările zeului Vișnu — personificarea naturii veșnic vii (n.r.).

- Ticăloșii ăștia nu ne lasă încă în pace. Acuși vine apelul. Ne numără ca pe niște oi în țarc.

- Ascultă, Dibacor, începu Șomar, întinzându-i acestuia și lui Omol câte o bucată de betel, l-am văzut pe Djogot Sing pe terasa direcției căilor ferate.

- Am auzit că toate anglo-indiencele de pe-aici se dau în vînt după el, răspunse Dibacor.

- Ca și cum n-ar mai fi și alții... Să vezi că o să dea de bucluc...

- Dar spune-mi, ce să facă bieții băieți? Toată ziua își frîng spinarea. Cînd au și ei un ceas-două libere, cum să și le petreacă? Dibacor se întoarse spre Omol. Uite, Omol-babu, spune și dumneata, poate să trăiască omul fără să-și satisfacă nevoile spirituale? Aici, cultura e un lux, o floare rară. Iar ca să nu turbceze, oamenii își caută uitarea în vin, în femei, în huliganisme...

- Dar de ce? ripostă Omol. Am putea să ne adunăm, să citim, să cîntăm, să jucăm ceva...

- Ușor de spus, dar greu de făcut! Dacă tot ce propui tu era cu puțință, ajungeam toți oameni... Vocea îi tresări. Știu că nu trăim așa cum se cuvine și nu o dată am căutat să-i aduc pe băieți pe calea cea bună... Nu o dată mi-am zis: doar n-au fost băieți răi, de ce s-au schimbat așa, după ce-au intrat în armată? De ce?

Deodată răsună o comandă care se pierdu în sunetul unei goarne:

- Pentru apelul de seară, adunaaa-rea!

Soldații își îndesau pe cap bonetele și ieșeau pe platou înjurînd. Cu cravașa în mîna un *lens-naic*¹ îi zorea pe cei rămași în urmă:

- Marș la apel! Ieși, ieși! Mai iute!

Omol văzu că în tabără erau destul de mulți soldați - vreo cinci-șase sute de oameni. Se așezară toți în careu. Havildarul dădu comanda:

- Alinierea!

- Știi ce comandă e asta? întrebă Dibacor.

¹ Fruntaș în armata anglo-indiană (n.t.).

- Nu prea știu.

- La comanda asta... începu să-i explice Dibacor, dar Omol pufni în râs.

- Bagă de seamă ! îl preveni Dibacor. Dacă te vede cîinele de colo, e vai și-amar de tine.

După obișnuitul „Drepti” și „Pe loc repaus !” începu citirea ordinului de zi. Un gradat mormăia ceva de neînțeles și părea că nu mai termină. Omol întrebă în șoaptă :

- În ce limbă citește ?

- Într-un amestec de engleză și urdu.

După asta începu darea rapoartelor de către sergenții-șefi de barăci.

Havildarul striga numărul barăcii și sergentul spunea ceva repede. Omol nu pricepea nimic.

- Ce tot îndrugă ei acolo ?

- Raportează efectivul oamenilor din barăci. Uite acum a zis : *Do rahadari, tin sik, baki, thik*, ceea ce înseamnă că doi soldați au fost învoiți din tabără cu bilete de voie, trei sînt bolnavi, iar ceilalți sînt prezenți la apel.

- Bine, dar din tabără au plecat mult mai mulți !

- Nu-nțelegi cum stau lucrurile ? Cînd hoții se fac poliști, nu mai are cine să-i prindă !

După primirea rapoartelor, havildarul se făcu nevăzut.

- S-a dus să dea raportul djomadarului, lămuri Dibacor. El stă se vede culcat pe burtă și i se face masaj. Noroc că n-a mai ieșit astăzi la apel și ticălosul ăla, căci ar fi trebuit să-i dăm onorul.

- Ia spune-mi, Dibacor-babu, îl întrebă Omol, havildarii și djomadarii ăștia sînt angajați la căile ferate ?

- Da de unde, toți sînt militari de meserie. Au fost trimiși aici să ne învețe și pe noi milităria...

- Bine, dar n-au nici o școală !

- Păi tocmai de aceea și-au putut însuși atît de bine disciplina militară...

Întorcîndu-se după cîteva minute, havildarul dădu comanda :

- Pe loc repaus !

Unii tușiră, alții își suflară nasul, totul se contopi într-un zumzet confuz.

– Of, lua-l-ar !... înjură Dibacor. Coțcarul ăsta o să ne țină acuși o predică, cel puțin jumătate de ceas o să ne scoată sufletul.

Havildarul își dresă glasul și începu :

– Și-acuma, băieți, ascultați ce-i aia disciplină. Întotdeauna să țineți minte două reguli. Prima : să te supui ordinului. Ce înseamnă asta ? Să-ți destupi urechile – adică să ascuți cu atenție ordinul. Să caști ochii – adică să înțelegi bine, și precis ordinul. Să nu deschizi gura – adică să nu refuzi nici-odată să îndeplinești un ordin.

Unul din vecinii lui Omol îngînă în șoaptă :

– Fără ideile astea „sănătoase“ despre disciplină, n-am putea ajunge boi ca tine, măi havildare. Ai fost măturător de stradă și numai datorită lui Hitler ești havildar.

– A doua regulă, continuă havildarul după o scurtă pauză, iat-o : să nu-ți faci prieteni în armată...

Se auzi din nou aceeași voce șoptită :

– Cred și eu, la ce bun să-ți faci prieteni ? Un ticălos ca tine n-are nevoie de așa ceva...

– ...deoarece asta poate avea urmări foarte rele, continuă havildarul după o pauză semnificativă. Și acum, ascultați o parabolă.

– Blestematul – continuă să-i țină isonul aceeași voce în șoaptă, – metrebnicul ! N-a găsit alt loc pentru pălăvrăgeala lui timpită ! Crede că toți sînt idioți ca el...

– Ram Sing era soldat în armata indiană, începu havildarul. Cînd s-a dus acasă în permisie, frate-său, Siam Sing, văzînd ce uniformă frumoasă are, a dorit și el una la fel. A spus că și el vrea să intre în armată. Ram Sing a căutat să-i scoată gîndul din cap. Dar Siam Sing nu l-a ascultat. La sfîrșitul permisiei, Ram Sing și-a luat fratele cu el. Siam Sing s-a înrolat și el în armată. Havildarul aruncă o privire cercetătoare asupra soldaților, apoi continuă : Lui Siam Sing îi cam plăcea să bea. O dată l-a rugat pe Ram Sing să-l înlocuiască la apel. Și ce-a urmat după asta ? Siam s-a îmbătat și a nimerit sub un tren. A doua zi dimineața au

aflat de cele petrecute și ofițerii. Minciuna a ieșit la iveală. Ram Sing a fost aspru pedepsit și dat afară din armată.

Cineva scoase un suspin adânc și șopti :

– Și ție, măi havildare, îți cam place să tragi la măsea... Când o să te vedem și pe tine sub tren ?...

Vocea havildarului răsună mai puternic :

– Acum vedeți, măi băieți, ce-a pățit bietul Ram Sing pentru că și-a ajutat fratele. Țineți minte o dată pentru totdeauna – nu vă faceți prieteni în armată !

După apel Omol se înapoie la baracă și se așează în pat. Se simțea mai istovit ca niciodată. Ar fi vrut să se culce, să doarmă. Dar patul, pătura cu prosopul așternut dedesubt nu-i făgăduiau un somn bun. În baracă soldații foiau încoace și-ncolo. Aruncau peste paturi plasele de țințari, apoi se cărăbăneau grăbiți.

– Unde se duc așa târziu ? întrebă Omol.

– Ei, unde ! După vînat...

Omol se strîmbă de dezgust. Oare toți soldații se duceau prin bordeluri ? Nu, nu se duceau toți ! Dibacor rămase. Șomar la fel. Și băieții care jucau cărți la lumina slabă a lămpilor camuflate. Dibacor îl atinse pe umăr.

– Vrei să vezi ceva interesant ? Uită-te în colțul din fund.

– Acolo-i întuneric ! se miră Omol.

– Uită-te mai bine și ai să vezi !

Omol zări o scînteiuță roșietică dînd ocol unui cerc.

– Ce-i asta ? îl întrebă pe Dibacor.

– Biroul de trecut vămile cazarmei noastre. Astă seară domnesc fumătorii de hașiș.

– Fumează hașiș ? se îngrozi Omol. Dar cine sînt ăștia ?

– ăștia ? Sînt oameni tot atît de cumsecade ca dumneata și ca mine.

Lui Omol nu-i venea să creadă. Își aduse aminte de cuvintele lui Mini, de fața ei speriată : „Dumnezeule ! În armată intră cei mai josnici oameni !” Cîtă dreptate avusese !

Dibacor își scoase uniforma și se culcă.

– Mai bine te-ai culca și tu, Omol-babu, vorbe el. De-ai sta de veghe o noapte întreagă și tot nu îndrepti nimic. Nu te mai uita într-acolo.

Omol se întinse în pat. „Unde am nimerit !“ Gîndul i se împlînta ca un sfredel în creierul obosit și nu-i mai dădea pace.

– Omol-babu ! îl strigă Dibacor.

– Da...

– Spune-mi, de ce ai venit aici ?

– N-am găsit nicăieri de lucru și altă ieșire n-am avut.

– Cum se poate ! Cu licența în arte și n-ai reușit să-ți găsești un post ? Ce să mai spun eu atunci ? Am lucrat în biroul unei firme patru ani, zi de zi. Leafa însă nu mi-a crescut în timpul ăsta cu nici o paisa. Am început cu douăzeci de rupii pe lună și tot atîtea am primit pînă la sfîrșit. Dumneata cunoști obiceiurile bengaleze. Chiar de n-ai ce mîncă în casă, cînd ți-a sunat ceasul, trebuie să faci nuntă. La douăzeci și unu de ani, taică-meu m-a însurat. Parcă la vîrsta aceea puteam eu să chibzuiesc, să stau să cîntăresc ce și cum va fi ? Tinerete, sînge fierbinte. Ardeam de dorința să mă însor, să dorm alături de tinerica mea nevastă. Numai gîndindu-mă la asta, mă treceau fiorii. Atunci abia intrasem în serviciu – cîte speranțe n-aveam ! S-au scurs așa patru ani. Mi s-au născut doi copii și eu nu căpătam nici o paisa mai mult ! Prețurile au tot crescut, viața a devenit tot mai grea. La început am tăiat rația de lapte fetei mai mari, apoi și celei mici. Dar cu asta n-am făcut mare lucru ! Taică-meu a început să-mi facă zile fripte. Ca și acum eu purtam toată vina ! Leafa nu creștea – eu eram de vină ! Prețurile creșteau – tot eu eram de vină. Mi s-au născut doi copii. Vinovatul – nici vorbă, eu. Aici însă îmi recunosc fără cîrtire vina. Te-ai aflat vreodată în asemenea situație, Omol-babu ?

– Nu, răspunse Omol, cu mine s-au petrecut lucrurile altfel. Dumneata însă ești însurat, ai copii – cum de nu s-a găsit nimeni care să te sfătuiască să nu intri în armată, să nu faci pasul ăsta ?

– S-au găsit ! Prietenii... m-au sfătuit... Dar ei, ei ar fi stat să moară de foame ? N-am avut încotro, asta-i ! Războiul ne-a dat ultima lovitură. Nu-î tot una cum mori ? mi-am zis. Acasă de foame, sau la război de un glonte ?

De afară se auzi larmă. Santinela înjura pe cineva. De pe terasă veni răspunsul :

– Vită ce ești ! Nu vezi că nu-s beat ?

– Încetează, Rodjot ! răsună din nou glasul santinelei. Du-te și te culcă. N-am să stau să ascult tot ce îndrugă un bețiv ca tine.

– În fiecare noapte se petrec aceleași scene, lămurii Dibacor. Rodjot se întoarce beat și face scandal. După el vine Djogot Sing și-i plictisește pe toți cu aventurile lui, cu bafta lui în amor. Pe urmă vin și ceilalți abia ținându-se pe picioare – unii varsă, alții își fac nevoile aici, plîng și rîd ca niște isterici. Adevărat balamuc !

Cîțiva flăcăi îl împinseră pe Rodjot în baracă. Bețivul se smucea să scape și urla.

– Nu-l lua în seamă, Omol-babu, îl sfătui Dibacor, încearcă să dormi.

Omol închise ochii. Fără să vrea îi scăpă un geamăt :

– O, mamă !

Trecuse o săptămînă. Soldații se înapoiau la baracă după corvezile de dimineată. Dibacor și Orun intrară în dormitor.

– Mare canalie Rodjot ăsta, zise Dibacor.

– De ce canalie ? Știe să trăiască, se pricepe să-și aranjeze treburile.

Omol nu putea să înțeleagă de ce avansarea lui Rodjot la gradul de lens-naic îl supăra atît de tare pe Dibacor. De cîte ori nu căutase Rodjot să-l convingă să ia și el bani pentru scrisorile pe care le scria băieților. „De ce să nu iei ? se mira el. Toți iau ! Furierul șef Mittir ia între patru și opt ana numai ca să expedieze un raport. Eh, frate, frate, ai intrat în armată ca și ceilalți, nu ca să-ți slujești patria, ci ca să mai câștigi ceva parale...” Atunci de ce-l supăra atît de tare avansarea lui Rodjot ?

Dibacor se înfierbîntase. Șomar îi trase un pumn în umăr.

– De ce arunci toată vina numai pe Rodjot, Dibacor ? Toți sîntem la fel. Toți cei care ne tragem din clasele mij-

locii ! Nici unul nu s-ar da în lături să mai lingă încă un blid !

– Vorbești de linge-blide ? sări deodată Orun. Ia vezi, ia vezi, nu ne băga pe toți în aceeași oală !

– Și de ce nu ? Spun doar adevărul, toți sîntem ca și el, continuă Șomar. Numai că nu toți sînt descurcăreți ca Rodjot și din invidie îl ponegresc. Iar dumneata, dumneata te încumeți să declari că n-ai vrea să pășești pe urmele lui Rodjot ?

Orun bătu din picior :

– Niciodată ! Nu sînt atît de josnic ca dumneata.

– Ei, vorbe ! rîse Șomar. N-ai destul curaj să privești adevărul în față !

Orun se aprinse. În nădejdea unui spectacol plăcut și presimțind o bătaie, soldații făcuseră roată în jurul celor doi. Deodată răsări ca din pămînt Rodjot și făcîndu-și loc cu coatele prin mulțimea adunată strigă :

– Ia încetați ! Să nu mai aud asemenea vorbe.

Omol se întoarse spre Rodjot. Îi sări în ochi banderola nou-nouță de pe mîneca acestuia.

– Ia mai slăbește-ne, Rodjot, îi aruncă Dibacor, ți-ai prins și tu un galon acolo și te crezi mare și tare...

Fără să-l onoreze măcar cu o privire pe Dibacor, Rodjot se adresează din nou lui Șomar :

– Am zis ! Nici o vorbă despre mine ! Ai înțeles ?

Omol sări de pe pat și se apropie de ceata adunată ca să-l vadă mai bine pe Rodjot. Cum se poate schimba un om numai în cîteva zile !

– Prin urmare, dacă nu-mi place ceva, răspunse Șomar, n-am voie să spun ?

– N-ai voie, răcni Rodjot.

– Unui lens-naic nu i se dau asemenea drepturi, spuse tăios Omol.

– Bagă de seamă, Rodjot, adăugă Dibacor, știm noi toate lucrăturile tale. După lens-naic vrei să ajungi havildar. N-ai decît, du-te, răzbate...

– Dibacor ! răcni și mai tare Rodjot. Nu crezi că ai vorbit prea mult ? Îți spun pentru ultima oară să taci !

Dibacor dădu înapoi. Se împlineau aproape trei ani de când era în armată. Aflase în acest răstimp ce însemnau legile și disciplina militară în armată. Își dădu seama că nu era chip să crîncească.

Dînd soldații la o parte, Rodjot răsări în fața lui Omol :
– La noi aici, licențiații nu sînt cu nimic mai respectați decît măturătorii și spălătorii de vase ! Aici nu se respectă decît galoanele astea, ai înțeles ?

Orun își aprindea o țigară. Cuvintele lui Rodjot îi plăcură atît de mult încît izbucni într-un hohot de ris. Soldații așteptau cu nerăbdare replica. Omol izbucni :

– Prețul învățaturii se știe, ea nu se căpătă nici la cîrciumă, nici la casa de toleranță !

Rodjot pări și făcu un pas spre Omol, dar risul aprobativ al celor din jur îl sili să se oprească.

– Las că ți-o plătesc eu, bombăni el și ieși repede din baracă.

Un soldat necunoscut se apropie de Omol și-i strînse mîna.

– Bine i-ai zis-o, frate !

Soldații se risipiră încetul cu încetul.

– Nu-mi miroase a bine ! făcu Dibacor. Îl conduse pe Omol la patul lui și-l făcu să se așeze. De ce te-ai amestecat ?

– Dar n-am vorbit numai eu, toți au vorbit. De ce s-a repezit la mine ?

– Nu poți pricepe asta, Omol-babu. De ce-oi fi intrat în armată, dumneata, om cu studii ?...

Șomar se apropie și se așeză alături de Omol.

– Ce-i de făcut, Șomar ? întrebă Dibacor.

– Știi și tu, Dibacor, că nu poți scăpa de pedeapsă decît într-un singur chip, dar nu pot să-l sfătuiesc pe Omol-babu să procedeze astfel. Nu-i rămîne decît un lucru – să primească ce i se cuvine.

Omol se sperie. Așadar va fi pedepsit ? Cum ? Cu pitthapadă ? Inima începu să-i bată cu putere. Toți vor asista la acest spectacol. Orun și prietenii lui vor rîde de el ! Cît de mulțumit va fi Rodjot comandîndu-i ! Zvîcni și sări din pat. Nu ! Mai bine să se ducă chiar acum la Rodjot și să aran-

jeze totul. Îi va cere și scuze la nevoie. Numai să scape de pittha-paradă. Nu, nu! n-ar putea îndura pedeapsa asta.

Șomar și Dibacor se uitau la el. Ochiul lui Șomar erau plini de amărăciune, iar chipul lui Dibacor schimonosit de suferință.

Omol se lăsă iarăși pe pat. Da, trebuia să se arate tare, fie și de dragul acestor doi prieteni care-i arătau atîta compătimire. Recunoscîndu-și vina în fața lui Rodjot, însemna să treacă în ochii lor drept un fricos, un om josnic.

– Nu știu cum, spuse Dibacor, dar nici eu nu m-am putut stăpîni astăzi. Sînt gata să rabd toate mizeriile de aici, afară de josniciile acestui frate al lui Ravana¹.

Omol se lungi pe pat. Simțea o slăbiciune în picioare, tremura din tot trupul. Ce-or să-i facă? Ce?

– Omol-babu, îl strigă Dibacor, mi se pare că de data asta ai avut noroc. Auzi motorul mașinii unchiului James? Să știi că pleacă.

Șomar așî întinse mîdularele.

– Da, așa mi se pare și mie. Ei, hai la spălat. Și dîndu-i un ghiont lui Omol adăugă: Scoală-te, Omol-babu, mergem să ne spălăm. Fără James-sahib, Rodjot nu poate face nimic.

Șomar plecă.

Dibacor scoase sticla cu ulei de păr. Omol încercă să se ridice, dar nu putu. În timp ce-și dădea cu ulei pe păr, Dibacor zise deodată:

– Privește, vine-ncoace călăul...

Astfel fusese poreclit în tabără sipaiul din serviciul de pază al companiei feroviare. Își îndeplinea cu atîta zel rolul de executor la pittha-paradă, încît soldații îi uitaseră cu totul numele dat de părinți. Călăul strigă încă de afară:

– Omol-babu, primește salutări de la Mittir-babu.

– Salutări? Zi mai bine cravașe... mormăi Dibacor.

Traversînd platoul, Omol încercă să ghicească ce i se va întîmpla. Dacă aveau de gînd să-l pedepsească, trimitea după el însuși James-sahib. Aruncă o privire pe fereastra cancelariei. Inima îi bătea să-i spargă pieptul.

¹ Demon, personaj din poemul epic indian *Romana* (n.t.).

- Nu crezi că prea ți-ai luat nasul la purtare ? îl întrebă Mittir de cum îl zări. Omol își mușcă buzele, urechile i se colorară ușor. Ce-i cu copilăriile astea, hai ? continuă furierul.

Omol se uită cercetător la Mittir și surprinse în glasul lui o nuanță de compătimire.

- Copilării ? repetă el.

- Da, da, copilării ! Toate meritele dumitale nu fac două parale. Uită-le pentru totdeauna. Aici e prețuit doar acela care-i supus și credincios ca un câine !

- Dar n-am făcut nimic rău, ripostă Omol. M-am certat cu Rodjot-babu, asta-i treaba mea personală !

- Aici nu există treburi personale ! În armată unii dau ordine, iar alții le execută fără vorbă. Iar Rodjot, spre deosebire de dumneata, cunoaște foarte bine disciplina militară.

Omol își plecă fruntea și se înroși. Nu pricepea cum într-o lume civilizată se pot ivi astfel de situații.

- Ei, dar de data asta, urmă Mittir, ai scăpat destul de ieftin. Vrei să știi care ți-e vina ? În primul rînd ești ben-galez, iar în al doilea ai studii. Ești un element periculos... Dar ai avut noroc, ai scăpat doar cu trimiterea în compania de marș.

Omol făcu ochii mari, gata să-i iasă din orbite. Prin gura întredeschisă îi scăpă fără voie :

- Cum ? m-au și judecat ?

Mittir îi puse o mîină pe umăr :

- Da, Omol-babu, așa e regula pe-aici. Rodjot e lens-naic, vorbele lui n-au nevoie de confirmare.

Omol ieși din tabără. Se grăbea spre casă. Compania de marș însemna frontul. Se simțea zdrobit. Gîndul îi zbura acasă, la cei dragi. Poate niciodată n-o să-i mai vadă ! Merga îngîndurat, cînd pe neașteptate îi ieși în față un vechi cunoscut. Se opri tresărind, dar se liniști numaidecît, după ce-și privi îmbrăcămintea. Noroc că lepădase uniforma. Dacă ar fi purtat-o, cine ar mai fi voit să stea de vorbă cu el ?

Toți ar fi crezut că a ajuns și el un bețiv, un huligan. Cu câteva zile în urmă un grup de soldați din baraca lor năvălise noaptea în odaia unei fete. Fata se speriasse. La țipetele ei au alergat vecinii și i-au bătut măr pe soldați. Onoarea uniformei fusese „mînjită“.

Ca s-o spele, soldații adunaseră în tabără tot detașamentul și se întorseseră înapoi. A urmat un adevărat măcel. Cîțiva au fost grav răniți. Fără îndoială că se aflase în toată Calcutta despre isprava asta.

– Ah, iată-l și pe Omol-babu ! exclamă cunoscutul la vederea lui. Ei, cum te mai lauzi ?

– Mi-am găsit un post la căile ferate.

– A, minunat ! Orice muncă e bună. Feciorul meu însă, după ce-a bătut străzile de pomană atîta timp și fără nici un rost, a intrat în armată. Ptiu ! Mi-e și rușine să vorbesc despre asta. Nu-mi vine să mă mai uit în ochii oamenilor. Și apoi, s-o mai întoarce oare acasă ? Și dacă se întoarce, o să mai poată trăi printre oameni cumsecade ? Ce să faci, se vede că așa i-a fost scris... Și ochii bătrînului se umplură de lacrimi. Atinse ușor cu mîna capul lui Omol și-l binecuvîntă. Fii om adevărat, nu-l face pe taică-tău să sufere.

Lui Omol îi veni să fugă, să dispară undeva. Galben la față, își luă buimac rămas bun de la bietul bătrîn și se îndepărtă grăbit. Abia în tramvai răsufală mai ușurat.

Se opri în fața casei sale și sună. Rini îi deschise ușa și rămase cîteva clipe în prag privind-l mirată, apoi năvăli în casă strigînd : „Tată, a venit Omol !“ Se opri însă la jumătatea drumului, se întoarce, se apropie în fugă de frațele ei, îl cuprinse strîns cu brațele și izbucni în lacrimi. Omol își îmbrățișă cu drag surioara.

– Ai crezut c-am murit ?

Rini își șterse ochii.

– Nu.

– Atunci de ce plîngi ?

– De ce plîng ? repetă Rini și, apucîndu-l pe Omol de mîină, îl trase în casă.

La strigătul lui Rini toți ieșiră în întîmpinarea lui Omol. Bunica exclamă bucuroasă :

– Ce-mi văd ochii ! Dar uniforma unde-i ? Arăți ca un babu !

– Parcă în uniformă nu poți arăta ca un babu ?

– Vai, dragul meu băiat, ne apucă tremuriciul numai când vedem pe cineva în haine militare...

Omol își dădu seama că toți, toți pînă la unul, tatăl lui, bunica, prietenii tatălui, Mini, Rini, toți aveau aceeași părere proastă despre soldați. Dar el ? Nici el nu le-ar fi putut spune ceva care să scuze purtarea soldaților.

– Cum de-ai izbutit să vii acasă ? Ai permisie ? îl întrebă tatăl.

– Da, mi-au dat drumul pentru o zi ; de mîine sînt trecut în compania de marș.

– Cum așa, abia de cîteva zile ești în armată și te și trimite în compania de marș ?

– Se vede că nu mai am nimic de învățat ; de asta mă trimit acolo.

– Se vede, zici ? făcu Nonigopal-babu, aruncîndu-i o privire încruntată. Ești trimis pe front și nici nu știi de ce ?

Omol rămase zăpăcit o clipă. Îi veni în minte tot ce aflate despre serviciul militar în aceste cîteva zile. Își aminti și de incidentul din ziua aceea. Nu putu să le destăinuiască crudul adevăr.

– În armată ți se dau numai ordine, zise el, lămuriri niciodată.

– Acuma fără doar și poate, o să-ți mărească salariul ?

– Nu știu precis...

Bunica îl chemă pe Nonigopal-babu în bucătărie. Ieșind din odaie, îi aruncă lui Omol :

– Văd că nu știi nimic ca lumea, ți-ai vîndut sufletul pe degeaba...

Mini aduse ceaiul. Rini se lipi de Omol. Acesta sorbi cîteva înghițituri și o întrebă pe Rini :

– De ce te uiți așa la mine ?

Aplecîndu-se, fetița îi șopti la ureche :

– Ascultă, *medjda*¹, cînd un om intră în armată se face dintr-o dată rău ?

¹ Frate mijlociu (n.t.).

- Cine ți-a mai spus și asta ? o întrebă Omol.

- Așa se vorbește... Dar nu-i adevărat, nu ?

Omol căzu pe gânduri. Cum să-i explice ? Acum nu mai era un oarecare civil, acum reprezenta armata. S-ar fi cuvenit să-i poată lămuri totul !

- Cum adică se face rău ?

Rini îi dădu un ghiont surorii sale :

- Spune tu...

Mini zise cu ochii în pământ :

- Am auzit că toți sînt bețivi.

Uitîndu-se la ea, la fața ei serioasă, Omol zîmbi :

- Of, prostuțo ! Cum ar putea să fie toți bețivi ? Cine vrea, bea, dar sînt mulți ca mine care nu iau o picătură în gură.

Rini sări în sus de bucurie și bătu din palme :

- Vezi, ți-am spus eu...

- Și eu am spus... se îmbufnă Mini.

- Vino încoace Omi, îl chemă bunica din odaia vecină, ia povestește-mi cum e acolo în armată... Omol veni lîngă ea. Spune-mi, ce vă dă de mîncare ? îl întrebă bătrîna.

Tînărul se gîndi puțin :

- Ce ne dă de mîncare ? repetă el întrebarea bătrînei. Tot ce vrei. La prînz mîncăm pe săturate carne și legume, dimineața ne dă o gustare, seara o cină mai ușoară.

- Cu toate astea arăți rău... mormăi bunica.

- Muncesc mult, răspuse Omol.

- Și ce-ai vrea să mănînci astăzi ? îl întrebă ea, îndreptîndu-se din nou spre bucătărie. Taică-tău s-a dus după pește...

- Ne dă mîncare destulă, dar nu-i gustoasă. Așa că am să mănînc cu plăcere din cele gătite de tine, bunicuțo.

Seara, la ora obișnuită, se întoarse de la lucru Bimol. Era funcționar la o firmă comercială. Mini și Rini amuțiră dintr-o dată : Bimol se întorcea totdeauna obosit și enervat. Muncea mult și primea bani puțini.

- Cînd ai venit ? îl întrebă pe Omol.

- Acum vreo două ceasuri.

- Rămîi aici toată ziua ?

- Nu, mănînc și plec.

Bimol se duse în camera lui să se schimbe.

Omol ieși pe terasă. Se simțea stingher. I se părea că între el și cei apropiați lui se rupsesse ceva.

După ce-și schimbă hainele, Bimol se așează lângă fratele său.

– Ascultă, când iei tu banii ?

– Am auzit că pe data de trei sau patru, răspunse Omol.

– Și cum ai să-i trimiți acasă ?

– Am să-i aduc chiar eu, doar nu-i departe. Iar dacă n-am să pot scăpa, îi trimit prin poștă...

– De ce să-i trimiți prin poștă ? Pot să vin eu după ei...

– Nu, îl întrerupse Omol, nu veni. S-ar putea să nu te lase să mă vezi...

– Cum să nu mă lase ? Ce prostii spui ? Doar soldatul nu-i rob... Omol tresări. Soldat și rob ! Care era deosebirea ? Vă trimite peste graniță ? îl întreabă din nou Bimol.

– Așa se pare.

– Atunci ar trebui să-ți asiguri viața.

– Să-mi asiguri viața ? De ce ?

Bimol nu răspunse, se gândi o clipă, se codi, apoi zise :

– Cred că ai să mă înțelegi. Familia și-a pus mari speranțe în tine. Dar când ai intrat în armată, ne-am dat seama că nu mai avem în ce nădăjdui. Dacă ți se întâmplă o nenorocire, o să ne vină tare greu. Asigurarea nu dă cine știe cât, totuși ne-ar fi un ajutor. Bimol se ridică și intră în casă. Omol rămase singur. Gîndurile i se învălmășeau în cap ; își amintea tot ce se petrecuse cu el din ziua intrării în armată pînă la împlinirea fatală din dimineața aceea. La un singur lucru nu se gîndise, că foarte curînd putea să-și ia adio de la viață.

Bunica îl chemă la masă. Omol nu se prea simțea în largul lui. Hotărît lucru, acasă nu mai putea rămîne.

Nu se isprăvisse bine masa, cînd se întoarse Comol, fratele cel mai mic. Medita la casele lor cîțiva copii care nu se prea împăcau cu școala.

– Ce greșeală ai făcut, medjda, îi spuse Comol, apropiindu-se repede de el. Acum ai fi putut obține fără nici o greutate patentul regal.

– Ce mai e și asta ? Întrebă bunica.

– E vorba tot de armată, numai că servești ca ofițer : primești chiar de la început trei sutare și jumătate... Mă gândesc, poate c-ar fi bine să intru și eu în armată...

Omol scăpă lingura din mână. Se uită înspăimântat la fratele său. „Nu, Comol, nu ! ar fi vrut să-i strige cât putea de tare. Nu intra niciodată în armată, nu te vinde, cum am făcut eu, nu te face rob pentru un pumn de orez !” Dar un nod i se pusese în gât și nu putea scoate nici o vorbă. Nu putea decât să se uite înspăimântat la fratele său.

CAPITOLUL III

Își făcuse geamantanul. Era gata de plecare. Mai citi o dată ordinul cu locul de destinație, îl împături cu grijă și-l vîrî în buzunar. Învăluî într-o ultimă privire întreaga cazarmă. „Soldatul viețuiește ca un nomad !” îi trecu lui prin minte. Ieșind din cazarmă, Omol zări cîțiva soldați făcînd instrucție pe platou. Își aținti privirile într-acolo : nu era oare și Dibacor printre ei ? Nu-și mai lua gîndul de la el. Cînd se vor mai revedea oare ? Tabăra asta era un adevărat caravanserai ! Omol simțea că se înăbușă. Gardul de sîrmă ghimpată care înconjură tabăra îl sugruma. Se îndreptă hotărît spre poartă. Un soldat care trecea în fugă se opri o clipă în fața lui.

– Ai plecat, frățioare ?

Nu-l întreba unde se duce și nici pentru ce. Toți știau unde erau trimiși oamenii care părăseau tabăra.

Apropiindu-se de poartă, Omol își încetini pașii. Cîțiva soldați pavau drumul. Unul dintre ei îi strigă :

– Pleci la abator, frățioare ?

Omol se opri mirat. Ar fi vrut să-l întrebe de ce-i zicea abator companiei de marș. Dar nu putu : alături stătea un lens-naic cu o cravașă în mână. Ieșind din tabără, Omol își lăsă geamantanul jos și se opri în mijlocul drumului. Abator ! Cuvîntul îi sfredelea creierii și-i trezea în minte un șir de

imagini văzute cu ani în urmă : o turmă de oi sau capre mînată din spate ; a doua zi dimineata, tăierea ; hălcile de carne, cîntărite, marcate „calitatea întâia“, erau atîrnate apoi în cîrlige la măcelărie. Deodată înțelese totul. Un fior rece îi trecu prin trup. Adevărat abator ! Frontul însemna moarte sigură ! Își aduse aminte că în ziua venirii lui acolo santinela îl prevenise : „Fugi ! Fugi dacă ți-e dragă viața“... Să fugă ? Unde ? Cu gîndul la fugă își văzu mai departe de drum. În depărtare se ivi tabăra companiei de marș. Un cîmp înconjurat cu sîrmă ghimpată ; înăuntru, corturile, rînduri-rînduri. Încă din depărtare tabăra îi inspira groază. Omol se apropie de poartă. Pe platoul din mijlocul taberei un grup de soldați făceau instrucție. Mîini care se agitau ritmic ; picioare bătînd pasul în cadență ; întoarceri la dreapta, la stînga, stînga-împrejur. Toți erau în uniformă : cămăși kaki și pantaloni scurți pînă la genunchi. Adevărată subunitate militară.

– Stai ! Cine ești ?

Omol se dădu speriat înapoi, gata să cadă. Inima începu să-i bată cu putere : în fața lui răsărise o baionetă. Omul cu arma părea gata să i-o înfigă în piept.

– Răspunde cine ești ? strigă din nou santinela. Pe poartă ieși un *naic*¹. Acesta ordonă soldatului să coboare arma.

– Ce mai erou ! Urlă-n miez de zi : „Cine ești, cine ești ?!“ Ai chiorît cumva ?

Santinela înlemni cu limba între dinți.

– Precum spuneți... Am uitat...

Naicul îl îngînă :

– Am uitat !... El uită, iar eu înghit observații. Strașnică treabă !... Păi dacă te auzea ofițerul, îmi luam adio de la galoane și făceam de gardă ca tine ! Fără să se mai uite la santinela speriată, naicul se apropie de Omol și-l întrebă :

– Ce cauți aici, moșai ?

– Am fost trimis în compania voastră, răspunse Omol, întinzîndu-i ordinul.

– Vino cu mine, îi zise, după ce examinează hîrtia.

Intrară în tabără, naicul îi ordonă să-l aștepte și dispăru într-unul din corturi. Peste puțin, îl chemă :

¹ Caporal în armata anglo-indiană (n.t.).

— Intră ! Djomadar-sahib te aşteaptă.

De cum intră Omol în cort, djomadarul răcni :

— Lasă-ţi gcamantanul afară la uşă, cui îi trebuie co-moara ta ?

Inima lui Omol zvîcni dureros, rănită de grosolănia djomadarului. Îşi scoase bagajul afară şi intră din nou în cort. Djomadarul îi făcu semn cu mîna să se apropie. Ajungînd lingă masă Omol îşi lipi palmele una de alta şi-l salută.

— Lasă-ţi obiceiurile civile. Aici n-au ce căuta, îi aruncă djomadarul, măsurîndu-l din cap pînă-n picioare. Ia te uită la el, ce om deştept pare ! Şi gătit ca un păun ! Dar aici nu merge cu marafeturi ! Ai înţeles ? Omol nu-şi coborî privirea nici atunci cînd djomadarul îl fixă drept în ochi. După cum văd, eşti otrăvit rău... Dar nu face nimic, ne pricepem noi să smulgem dinţii stricaţi ! Şi chiar astăzi să dispară cuibul ăla de ciori de pe capul tău, ai înţeles ?

Naicul, care rămăsese alături de Omol, abia se stăpîni să nu pufnească în rîs. Omol îşi mută de cîteva ori privirea de la djomadar la naic — poate că glumeau totuşi ?

— Ciatderdji, se adresează djomadar către naic, ai grijă să-l tundă chiar astăzi.

— Dar, sir, astăzi sînt de gardă...

— Atunci transmite lens-naicului de gardă dispoziţia mea. Du-l la el...

Transmiţînd lens-naicului de gardă dispoziţia djomadarului, naicul Ciatderdji adăugă :

— Vezi să nu-l cruţi şi pe ăsta, că-ţi pierzi galoanele ! Ştii care-s regulile pe-aici !

— Să mergem, îl îndemnă pe Omol lens-naicul Dotto, trebuie să îndeplinim unele formalităţi. Uitîndu-se apoi la faţa abătută a lui Omol, îl întrebă : Nu prea eşti în apele dumitale, nu-i aşa ?

— Nu ! De ce... răspunse tresărînd Omol.

— Cum de ce ? Cînd te întîmpină chiar de la început fără urmă de respect, e firesc să nu te simţi prea bine.

Omol se uită mirat la lens-naicul Dotto. „Vorbeşte aşa şi-i lens-naic ?“

– Djomadarul Daşgupto e un om îngrozitor, continuă Dotto. Nu-i trec prin cap decît gînduri mîrşave... De multe ori stau şi mă întreb, ce fel de creştere o fi primit acasă ?

Omol tăcea, nu-i părea potrivit să-şi deschidă inima.

– Eşti prea aspru, îngîină el politicos.

– Da, ai dreptate, zîmbi Dotto, nu se prea cuvine să-i vorbeşti pe oameni de rău. Dar dacă la fiecare pas dai de cîte unul care se poartă urît cu tine şi te învaţă să te porţi şi tu tot aşa cu alţii, îţi scapă vorba fără să vrei.

În cancelarie, numele lui Omol fu trecut în listele efectivului companiei.

– Să mergem, făcu lens-naicul Dotto, după ce Omol primi echipamentul complet, am să-ţi arăt locul dumatăle... Trecură printre şirurile lungi de corturi. Dotto arată spre unul din ele : Ai să dormi într-asta, toate celelalte sînt ocupate...

Cortul cîntărea cam o sută optzeci de funţi¹. Pe două rînduri se înşirau opt paturi, dintre care şase erau ocupate. Paturile erau aşternute ca şi la tabăra-şcoală.

– Cum te cheamă ? întrebă Omol, punîndu-şi pachetul cu efecte pe un pat liber.

– De ce vrei să ştii ? îi răspunse Dotto. Tot una-i, peste două zile ai să uiţi. Zi-mi lens-naic Dotto. Aici nu-i obiceiul să-ţi faci prieteni şi să le zici pe nume.

– Ce trebuie să mai fac ?

– Nimic. Stai liniştit. Las că am eu grijă. Şi privindu-şi galonul de pe braţul drept, adăugă : Mi-au dat un galon şi-mi plătesc două rupii în plus... Ca să nu-l pierd, trebuie să am o mutră cît se poate de fericită şi să mă port cu de-alde voi de parc-aţi fi nişte cîini.

– Bine, dar dumneata poţi refuza acest galon, făcu Omol.

– Ei, babu, ştii ce-aş păţi atunci ? Atîta timp cît te guduri ca un cîine la picioarele lor, te cruţă. Dar dacă încerci să ridici capul, aşa cum îi stă bine unui om, se năpustesc asupra ta ca nişte tigri. Dotto, care pînă atunci se plimbase tulburat prin cort, se opri deodată. Se vedea bine că ar mai avea ceva de spus, dar nu continuă. Coborîndu-şi vocea pînă la

¹ Unitate de măsură egală cu 409,5 gr (n.t.).

șoaptă, arătă spre un soldat care tocmai trecea pe-acolo : Nu trebuia să-ți spun toate astea. Vezi să fii cu ochii-n patru cînd stai de vorbă cu cineva. Iscoadele djomadarului foiesc pe-aici, ca șopîrlele...

★

Omol desfăcu nodul. Făcu sul cele două pături și le puse deoparte. Cum se așează oare, într-un cort, plasa de țințari ? O să vadă el cum fac ceilalți. Luă bocancii în mînă și zîmbi amărît. Cîntăreau cel puțin cinci *șeri*¹. Ba i se spusese că mai trebuie să le bată și țințe pe tălpi. Cum o să mai bocăne ! Ca un sergent de stradă ! Ciorapi groși, moletiere groase – cum o să le poarte pe căldura asta ? Și cum mai poate lens-naicul Dotto, înhămat cu toate astea, să gîndească și să simtă ca un om liber ? Cămașa kaki îi plăcea. Dar ce pantaloni ciudați ! Nici lungi, nici scurți. Magazionerul îi botezase „semi-pantaloni“. Erau destinați pentru mersul în pustiu. Havildarul dăduse ordin să fie scurtați și mai mult, ca niște chiloți. Să fie acesta un indiciu că nu-i mai trimiteau peste graniță ? Cămașa, în schimb, era de dimensiuni uriașe. Cu siguranță că-i ajungea pînă la genunchi ! „Ca o cămașă de femeie !“ își zise Omol.

După instrucție, soldații se înapoiau în corturi. Veniră în cortul lui Omol cinci soldați tineri și unul în vîrstă. Toți afară de unul Rașid – își luară cănila, străchinile și ieșiră.

– Acum ai sosit ? îl întrebă Rașid.

– Da, răspunse Omol.

Rașid își aruncă boneta pe pat și începu să se dezbrace. Omol se uită la pantalonii lui și-l întrebă :

– Dumitale îți vin pe măsură ?

– Păi, cum să nu-mi vină după ce-am dat o rupic și jumătate, răspunse Rașid.

– Bine, dar ce-i de făcut cu cămașa ? Poate fi scurtată ? întrebă Omol.

– Ce-ți bați capul, tot nu se vede din uniformă. Și adăugă, după o scurtă tăcere : Afară de asta, e și comod. Ia privește...

¹ Măsură de greutate egală cu circa 900 gr. (n.t.)

și-și dădu pantalonii jos. Poți să te plimbi prin tabără numai în cămașă...

– Bine zici... se porni să ridă Omol.

Rașid se așeză pe pat, își scoase bocancii și ciorapii. Apoi înfășurându-și moletierele, întrebă :

– Ai fost la masă ?

– Nu, răspunse Omol.

– Atunci așteaptă puțin, mă spăl iute și sînt gata. La drept vorbind n-avem de ce să ne grăbim, tot stăm cel puțin jumătate de ceas la coadă. Zicînd acestea, Rașid dădu la o parte un colț al cortului și scoase dintr-o ascunzătoare un *lungbi*¹, un prosop și o sticlută cu ulei de păr. Omol îl urmărea nedumerit. Altfel nu se poate, îl lămurii Rașid, încearcă numai să lași toate astea afară – dispar cît ai zice pește. Ticăloșii atît așteaptă. Iar dacă încerci să-ți recapeți lucrurile înapoi, ai atîtea ponoase de tras, că te lași păgubaș. Rașid se spală și i se adresă din nou : Lasă totul aici. Am să-ți arăt pe urmă ce ai de făcut.

La împărțitul rațiilor, Omol văzu că Rașid, deși musulman, se așeză la aceeași coadă cu el.

– Aici nu e decît o singură bucătărie ? întrebă el.

– Păi cum să fie două, cînd nu au decît șase bucătari, răspunse Rașid.

Omol nu mai putu de mirare cînd alături de soldatul care împărțea mîncarea, văzu și pe lens-naicul Dotto.

Acesta le puse în farfurie porția și i se adresă lui Rașid :

– Vezi, Rașid, ai grijă de acest babu. A venit abia astăzi.

Înapoindu-se de la masă împreună cu Rașid, Omol băgă de seamă că prelata de la ușa cortului era lăsată în jos.

– Au și început, pufni Rașid. Omol îl privi întrebător. Cum termină cu masa încep cu hașîșul.

Intrînd în cort îi învălui un nor de fum. Omol simți că i se face greață. Pe două paturi erau așezați față-n față cinci oameni. Soldatul cel vîrstnic fuma, ceilalți îi urmăreau pipa cu ochii plini de poftă, așteptîndu-și rîndul. Pe Omol îl cuprinse

¹ Legătoare de încins șoldurile (n.t.).

scîrba. Pînă atunci nu văzuse pe nimeni fumînd hașîș în fața lui.

– Ți-ajunge, Dada, imploră un glas, ce ne mai rămîne nouă ?...

Rugămintea sfioasă a tînărului păru să-l trezească pe fumător. Sorbind ultimul fum, trecu iute pipa în mîna vecinului.

– Ia-o, ți-o las de dragul tău... și întorcîndu-se spre Omol îl întrebă : dumneata, bhai, nu poțesteți ?

– Nu, nu, nici gînd... se dădu înapoi Omol.

– Nu te silește nimeni, bhai, făcu Dada. Ești boboc aici, d-aia te-am întreat. Dacă dorești altceva, spune. Avem de toate.

– Pot să aerisc ? îl întrebă Rașid.

– Da, da, firește, bhai, pentru d-alde voi nu e prea plăcut...

Rașid ridică o latură a cortului și se întinse pe pat.

– Ce specialitate ai ? îl întrebă pe Omol.

– Controlor...

– Credeam că ești de la serviciul de tracțiune.

– De ce ?

– De obicei oamenii cu carte nimeresc în serviciul de mișcare, nu se amestecă ei cu noi.

În cort răsunară sforăituri.

– De-acum au să doarmă duși, zise Rașid. Iar cînd o să sune goarna pentru instrucție, o să trebuiască să-i tragem cu sila din pat. Da... le vine tare greu să se trezească...

„Ce om și Rașid ăsta, își zise Omol, el nu fumează hașîș, iar pe de altă parte vorbește cu atîta milă de narcotomanii ăștia.“

– Ai intrat de mult în armată ? îl întrebă din nou Rașid.

– De vreo zece-douăsprezece zile, răspunse Omol.

– În schimb eu, acuși-acuși împlinesc trei luni. Cîte am pătimit !

– Ai avut necazuri ?

– Stai să-ți povestesc totul de la început. Cu vreo două săptămîni înainte de a mă înrola, s-au ivit în satul nostru cîțiva inși care băteau toba și împărțeau manifeste. Era nevoie de oameni în serviciul căilor ferate ; guvernul îi asigura că le dă hrană, îmbrăcăminte și-un salariu gras ; nu era ne-

voie să fii specialist. Învățătura se dădea pe contul statului. Rașid tăcu, își aprinse o biri și continuă : Greu o duceam noi atunci, tare greu. Ipotecasem toate cele cinci *bigha*¹ de pământ lui Panciu Sah. Dar cînd a venit vremea să plătim polița, n-am avut cu ce. Atunci tata ce-a zis ? Să strîngem recolta nouă și să ne socotim. Cînd a început secerișul, o nouă năpastă s-a abătut pe capul nostru. Panciu Sah a venit la noi cu oamenii lui : „Pînă nu-mi plățiți datoria, nu vă las să strîngeți bucatele“. Taică-meu s-a rugat să-l mai amîne, dar el nici n-a vrut s-audă. Atunci tata a hotărît să strîngem recolta în timpul nopții. Am muncit pînă-n zori și am isprăvit. Dimineața oamenii lui Panciu Sah ne-au înconjurat casa. Amenințau că-i pun foc, dacă nu le dăm tot ce-am strîns de pe cîmp. Taică-meu e curajos ca un tigrul. A luat o bită și mi-a dat și mie una : „Mai bine murim decît să le dăm pîinea“. Mai-că-mea și surorile au ieșit și ele cu măhuri, cuțite de bucătărie, care cu ce-a apucat. În bătaia care s-a încins am rănit pe cineva... Ochii lui Rașid vărsau flăcări. Trase cîteva fumuri adînc în piept, apoi continuă : Văzînd cum stau lucrurile, taică-meu mi-a vîrit în mîină un manifest din ăla și mi-a spus : „Pînă nu vine poliția, fugi la oraș și înscrie-te în armată sub alt nume.“ Așa am și făcut. Mi-au făgăduit treizeci de rupii. Cîrînd m-au mutat din tîrgul nostru la Calcutta, în tabăra-școală ; am învățat acolo cam o lună de zile, apoi am fost trimis înapoi. În tabăra-școală ne spuneau : „Solda o primiți la companie“, dar aici au ridicat din umeri : „Nu știm nimic. Mai serviți o lună și vă plătim“. Nu aveam nici o paisă în buzunar și nici nu aveam de la cine să împrumut. Mi-e și greu să-ți spun cîte am tras în luna aceea. Dar a venit și ziua soldei... Mi-au dat cu totul cincisprezece rupii ! Am pus banii înapoi pe masă și i-am spus lui Lewis-sahib : „Cincisprezece rupii să-i plătești slugii dumitale. Am de luat treizeci de rupii pe lună, pe două luni fac șaiszeci și nici o juma de paisa mai puțin !“ Lewis-sahib nu înțelegea ce spun. Subadar-sahib s-a apucat să-i tîlmăcească. Nici n-a ascultat bine pînă la capăt, că a și sărit din fotoliu și mi-a tras o palmă. Mie

¹ Măsură de pământ indiană, avînd circa 4.000 m.p. (n.t.)

nu mi-e frică de superiori, am vrut să dau și eu în el, dar Subadar-sahib s-a aruncat asupra mea. Pe Rașid îl scutură un fior și se așează pe pat. Ochii îi erau injectați. Aruncă țigara stinsă și continuă : O, doamne, ce-a mai fost !... Au chemat santinelele. Mi-au răsucit mâinile la spate și m-au tîrît pînă la corpul de gardă ; ofițerul de serviciu mă înghiontea din spate. La arest mi-au pus cătușe la mîini. Cum puteam să le răspund la batjocura lor ? Numai prin lacrimi. Așa mi-a fost scris !... Veni și djomadar-sahib. Fără să-mi spună un cuvînt și-a repezit pumnii în obrajii mei. Ce-i puteam face ?... Mîinile îmi erau prinse la spate în cătușe. Dar grozăvia a urmat abia după aceea. Știi ce-a făcut maiorul ? M-a lipit de perete și mi-a tras una în burtă. N-am mai știut nimic de mine și am căzut jos, iar el m-a călcat în picioare. Lui Omol îi țîșniră lacrimi în ochi. Asculta înfiorat de milă povestea lui Rașid. Dar ticăloșilor nu le-a ajuns atîta, urmă acesta, a doua zi m-au judecat. Din spusele lor ieșea că încercasem să-l lovesc pe Lewis-sahib. Și cînd te gîndești că un *subadar*¹ bengalez a depus mărturie împotriva mea ! Mi-e și rușine să-mi aduc aminte. Am încasat atunci douăzeci și opt de ore de carceră. Rașid răsufală din greu. Ochii îi erau plini de lacrimi. De atunci, adăugă el cu glas sugrumat, sînt urmărit pas cu pas, de parc-aș fi cine știe ce criminal înrăit.

Goarna sună adunarea. Rașid ieși împreună cu ceilalți. Omol încercă să adoarmă dar somnul nu venea.

— Nu dormi, Omol-babu ? spuse intrînd în cort lens-naicul Dotto.

Omol tresări.

— Nu, stăteam doar întins, mă odihneam, răspunse el rîdîndu-se. Intră, ia loc...

Dotto se așează alături :

— N-am venit numai așa, ca să stăm de vorbă. Am venit din obligație de serviciu. Trebuie să-ți fac cunoscut programul

¹ Comandant de companie în armata anglo-indiană (n.t.).

zilnic... De azi înainte începe, ca să zic așa, adevărata duminică slujbă în armată. Tabăra-școală a fost floare la ureche. Acum întreaga duminică viață o să se desfășoare conform acestui program.

– Bine, aprobă Omol aruncându-i o privire, citește-mi-l.

– Programul e următorul : la cinci – deșteptarea. Se lasă o oră pentru toaletă, ceaiul de dimineață și făcutul patului. De la șase la șapte – exercițiile de pregătire fizică, apoi o pauză de o jumătate de oră, în care timp trebuie să-ți pui uniforma. De la șapte și jumătate pînă la unsprezece pregătirea de front. Apoi masa și odihna. De la unu pînă la trei și jumătate – pregătirea de specialitate. De la trei și jumătate pînă la patru – gustarea : o ceașcă de ceai. De la patru pînă la șase – jocuri sportive. La șapte – masa de seară, la nouă – apelul. La zece și un sfert – stingerea, se sting toate luminile și toți trebuie să se culce.

– Nu te poți duce nicăieri ?

– De ce nu ? O dată pe săptămînă capeti învoire de la unu pînă la opt seara. Cei care cer să fie învoiți se rînduiesc în ținută corectă, la ora unsprezece, în fața comandamentului. Dacă subadar-sahib găsește că ești în ordine, îți dă drumul.

– Și altceva ? întrebă Omol.

Dotto deschise regulamentul taberei și începu să citească : „Respectați următoarele reguli, cît timp acestea nu sînt modificate prin ordin. Prima : se interzice vizitarea caselor situate în afara teritoriului taberei, a caselor de toleranță și a locuințelor particulare.“

– Înseamnă că n-am să mă pot duce nici măcar acasă ? întrebă Omol.

– Datoria mea e să-ți citesc instrucțiunile, nu să ți le tîlmăcesc. „A doua regulă : respectarea disciplinei de tabără. Soldatul este obligat să poarte întotdeauna uniforma și boneta și să-i salute pe toți ofițerii.“

– Sînt obligat să-i salut pe ofițeri ori de cîte ori îi întîlnesc ?

– Întocmai. Vezi, ai și început să prinzi cîte ceva. „A treia regulă : se interzice aducerea în tabără sau păstrarea pe teri-

toriul taberei a băuturilor spirtoase. Băutura se permite dar starea de ebrietate se pedepsește.“

Omol scăpă fără voie :

– Cum vine asta : de băut ai voie să bei, dar să te îmbeți, nu ! Strașnic ordin !

– Așa-i disciplina militară, răspuse Dotto. Și acum, hai cu mine să-ți arăt closetul, spălătorul, frizeria, ceainăria, cancelaria.

După ce-i arată tabăra, îl aduse înapoi în cort și-l sfătui :

– Să treci pe la frizerie înainte de începerea jocurilor sportive : cîinele rău nu trebuie întăritat.

După orele de curs, Rașid se înapoie în cort cu o cană plină de ceai.

– Dă-mi cana dumatăle, îi spuse lui Omol așezîndu-se pe pat : am luat și rația dumatăle de ceai. Cît despre pantaloni, trebuiesc duși chiar astăzi la croitor. Ia-i pînă una alta pe-ai mei.

Un val cald pătrunse în inima lui Omol. Uitîndu-se la Rașid îi venea în minte Dibacor. Și aici întîlnise oameni care-i purtau de grijă și-i arătau simpatie.

– Dar cum să mă duc la croitor ?

– E un fleac ! Cere învoire de la lens-naicul Dotto...

– Bine, dar trebuie să mă și tund. Ordin de la djomadarsahib... Dotto mi-a spus să mă prezint tuns la jocurile sportive.

Rașid se îngălbeni :

– Cum, ai și atras atenția lui djomadarsahib ?

După ceai Omol plecă să se tundă. În cortul frizerului mai așteptau cîțiva inși. Un soldat gol pînă la brîu ședea pe o piatră, în timp ce se lăsa tuns. Șuvițe de păr i se lipeau de trupul asudat. Felul cum lucra frizerul era cît se poate de simplu : tăia părul cu mașina, apoi, de formă, clănțănea de cîteva ori din foarfece și atît.

În cele din urmă veni și rîndul lui Omol. Se așeză pe piatră și se aplecă ușor înainte. „Tot așa își pleacă boii capul, cînd li se pune jugul pe grumaz“, îi fulgeră prin minte.

Deodată, cineva se așeză alături și spuse :

– Ia, meștere, tunde-mă la repezeală... la șase mă duc cu djomadarsahib la cinema.

Frizerul îl părăsi îndată pe Omol.

— Așteaptă puțin, îi zise, în cinci minute l-am și tuns pe havildar-sahib.

Omol văzu că pe havildar frizerul îl tundea cu totul în alt chip decât pe soldați. Scosese dintr-o tașcă de piele o altă mașină, altă pereche de foarfeci și un pieptene. Mîinile lui nu mai lucrau cu iuțeala fulgerului. Iar la sfîrșit, îi făcu havildarului și un mic masaj. Cînd acesta se ridică scuturîndu-se, Omol băgă de seamă cu mirare că frizerul era un meșter priceput. Dar numai cînd era vorba de havildar-sahib !

Omol se înapoie în cort, scoase din geamantan un săpun și un prosop și tocmai cînd era gata să meargă la spălător, se dădu semnalul pentru jocuri. În aceeași clipă auzi și comanda :

— Pentru joc, adunarea !

În cort intră un naic.

— Ieși pe teren ! îi ordonă el.

— Păi abia m-am întors de la frizerie ! îi răspunse Omol.

— Dacă nu poți veni la jocuri după tunsoare, să nu te prind nici la cină.

Aruncîndu-i o privire plină de dezgust Omol trînti capacul valizei și ieși în fugă pe teren. Jocul începuse. După cîteva mișcări, se simți prins fără să-și dea seama. Deși numai doi sau trei jucau mai bine, jocul i se păru foarte interesant. La sfîrșit, Omol se adresa mijlocașului, arătînd spre interul stîng al echipei adverse :

— Nu joacă rău.

— Zău ! se miră mijlocașul. Păi e subadar-sahib ! Las că nici dumneata nu te lăsai bătut ! L-ai atacat zdravăn !

Tot alergînd aproape un ceas pe teren, Omol își uitase gîndurile negre. Acum, în repaus, se simți din nou abătut. Însuflețirea stîrnită de joc pierise ca prin farmec. Va trebui oare să se prezinte din nou în fața lui djomad-ar-sahib ?

Se duse la spălător. Înapoindu-se în cort, îl văzu pe Rașid potrivindu-i la pat plasa de țîntari.

— Îmbracă-te mai iute, îl zori acesta de cum îl văzu ; să mergem, ți-am luat bilet de voie de la lens-naicul Dotto.

— Dar pentru dumneata ? se miră Omol.

– Mie nu-mi trebuie bilet, răspunse Rașid cu glasul coborât. E de ajuns să iei în mână găleata cu lături, adăugă el venind mai aproape de Omol, că poarta taberei o găsești întotdeauna deschisă. Ieși pe poartă, pitești pe undeva găleata, iar la întoarcere o iei iar în mână. Omol îl privi nedumerit. În armată ajungi și la hoție, zîmbi trist Rașid. Aici nu te poți purta cinstit, ba mai mult decît atît, nu poți nici măcar să-ți deschizi sufletul cuiva.

– Așa-i, ce să mai vorbim, făcu un soldat intrînd în cort. Rașid încremeni auzindu-l. Din parte-mi n-aș mai rămîne în tabără un minut.

Omol se uita cînd la unul cînd la altul...

– Ascultă Șibodaș-babu, dumneata ești băiat de familie. Cum de nu ți-e rușine să te ocupi cu așa ceva? îi spuse Rașid și fața-i deveni dintr-odată aspră. Crezi că dacă-l mai ajuți o dată să mă bage la răcoare, djomad-ar-sahib o să te facă lens-naic?

– Ce-i cu tine?... Ce tot îndrugi acolo? Parcă am spus ceva? Și Șibodaș țișni afară din cort.

– Ferește-te de omul ăsta, îl sfătui Rașid pe Omol. E iscoada lui djomad-ar-sahib.

Ieșiră din tabără, traversară șinele căii ferate și dădură într-o străduță îngustă, asfaltată. De o parte se înșiruiau cocioabe pe jumătate năruite, de alta gardurile spălăcite de vreme, care împrejmuiau vilele bogătașilor. Electricitatea nu era introdusă, ardeau felinare de gaz, răspîndind o lumină slabă, gălbuie. Pe amîndouă laturile străzii fuseseră săpate șanțuri; erau pline cu apă murdară, stătută, îmbicsită de lîniță verde, pe suprafața căreia se spargeau bășici mari de aer. Peste șanțuri erau aruncate din loc în loc prăjini de bambus care duceau la cocioabe. Plutea o atmosferă grea, misterioasă. Lui Omol nu prea-i era la îndemînă. În jurul lui mișunau oameni de cele mai diferite naționalități. Mulți dintre ei erau beți. Sub un felinar se adunase un pîlc de femei tinere îmbrăcate în culori țipătoare; unele fumau.

Omol și Rașid intrară într-un mic atelier de croitorie. Meșterul se ridică de la mașina de cusut, luă pantalonii din mîna

lui Rașid și se plecă să-i ia măsură lui Omol. Rașid se așeză pe dușumea și intră în vorbă cu un om care era de față.

– Să mergem, îl chemă Omol, după ce i se luaseră măsurile. să nu întârziem la masă.

– Ce-ai spune de-o ceașcă cu ceai? îi propuse Rașid.

– Nu, n-arc rost, în curînd ne dă cina.

– Ei, atunci pentru azi ajunge, Sahib, se ridică Rașid. Mai trec eu zilele astea...

– Bine, bine, dar ce-i de făcut, stimabile, zise croitorul, ea te așteaptă, n-a mai chemat pe nimeni. E-n pagubă...

Rașid scoase o rupie din buzunar și i-o puse în mînă.

– Să mergem, îi zise apoi lui Omol. Se îndreptară spre tabără. Rașid mergea tăcut. Omol se simțea stînjedit. În semiîntunericul străzii nu-i putea vedea fața. Deodată Rașid rupse tăcerea: Eu mai vin din cînd în cînd pe-aici... Omol se uită la el. Ce-i putea răspunde? Rașid nu-i spusese unde și pentru ce anume venea, dar totul era limpede. Dumitale nu-ți place, nu-i așa? îl întrebă Rașid.

– Nu...

– De aceea nu m-am dus astăzi.

Omol se uită la el mirat. Își aduse aminte că aceeași propunere i-o făcuse și Rodjot – dar ce deosebire era între acești doi oameni!

Se înapoiară în tabără. După cină Omol și Rașid se așezară în fața cortului. Le mai rămînea destulă vreme pînă la apelul de seară. Pe platoul de instrucție, se mai puteau zări grupuri-grupuri soldații și luminițele migratoare ale țigărilor.

– E ora cea mai prielnică pentru iscoadele djomadarsahibului, observă Rașid.

– Atunci să tăcem din gură, îl întrerupse Omol.

Se sună adunarea pentru apel. Luminițele țigărilor se stingeau încet și pîcla întunericului învălui platoul. Compania se alinie în front. Efectivele serviciului de tracțiune și mișcare erau separate. Havildarul-șef făcu în grabă apelul. Nu le ținu nici o cuvîntare despre disciplină sau despre influența dăunătoare a relațiilor de prietenie în armată. Anunță doar marșul de a doua zi, le vesti ora de ieșire din tabără și le atrase atenția asupra echipamentului obligator.

Rașid mai statu o bucată de vreme împreună cu Omol, în fața cortului, apoi se duse să se culce. Omol vru să-i urmeze exemplul, dar nu se simți în stare să se ridice de jos. Platoul se golise ; în jur era întuneric beznă. Când și când mai mijeau câte o luminiță de țigară, ca un licurici. Suflau adieri ușoare de vânt. Mai bine să se întindă pe iarbă, să se gîndească. În minte i se depăna, încet, toate întâmplările prin care trecuse ; simțea nevoia să se agățe de ceva care să-i dea puterea să înfrunte și să alunge presimțirile grele ce-l năpădeau în clipele libere, dar negăsind nimic, se întorcea mereu la himere. Visa la tot ce s-ar fi putut petrece, în alte împrejurări, dacă nu i-ar fi lipsit banii. Un ropot de rîsete venind dinspre cort îl întrerupse din visare, aducîndu-i aminte că era soldat. A doua zi trebuia să se scoale devreme. Intră în cort. Mirosul acru de alcool îi stîrni greață. Ieși afară, apoi intră din nou, ajunsese cu greu la patul său și se culcă.

– Mai zi una, Dada, una mai pipărată, se auzi glasul unuia...

– Ți-ajunge, îi răspunse celălalt, e vremea să ne culcăm...

– Haide, numai una și ne culcăm...

Dada își începu povestea – o anecdotă murdară despre poftetele unui om pervers. Totul se reducea la descrierea trupului femeilor și la amănunte din viața sexuală. Omol se chirci scuturat de un fior de scîrbă. Își lipi strîns perna de urechi ca să nu mai audă.

În tabără umblau zvonuri tot mai stăruitoare despre plecarea pe front. Dar încotro ? Presupunerile asupra destinației nu se mai sfîrșeau : Irak, Iran, China, Africa de Nord, ba unii pomeneau chiar și de Rusia. Omol umbla după vești dar nu izbutea să priceapă totul. Leningradul și Moscova nu fuseseră cucerite de nemți. Cum au să ajungă ei atunci în India ? Iar dacă nu vin nemții, va putea oare India să scape de englezi ?

Cîțiva soldați stăteau de vorbă. Omol se apropie agale de ei. Erau neliniștiți – îi aștepta frontul. Numai cîțiva pași îi

despărteau de moarte. Totuși, nici unul nu părea trist. Poate sfârșitul vieții monotone din tabără îi bucura.

— Ce mai tura-vura, bhai, făcu Choghen, vestea cu trimiterea pe front nu-i o veste bună. Acolo, ne paște moartea la fiecare pas...

— Fleacuri ! ripostă Mrigank. De ce numaidecît moartea ? Ce, sîntem soldați în armata permanentă ? N-o să stăm în tranșee cu arma în mînă. Nicidecum ! O să ne vedem de treaba noastră, de serviciul la calea ferată, departe de linia întii.

— Bombănești și tu ce-ai auzit de la alții ! îl dojeni Pancicori. Mai bine ai citi ce scrie în ziare ! Ascultă și bagă-ți în cap : căile ferate sînt căi de comunicație pe care se transportă totul pînă la linia frontului. Nu știi că în Rusia, nodurile de cale ferată trec din mînă în mînă, în cursul unei singure zile, și nu numai o dată ?

— Ia priviți, curierul Șohrab vine încoace, strigă cineva.

— Dacă l-am îndupleca să deschidă gura, am afla multe, zise Mrigank.

Toți se îndreptară să-l întîmpine pe Șohrab și făcură roată în jurul lui. Mrigank îl luă la rost :

— Ia ascultă, e adevărat că în curînd se cară compania noastră de-aici ?

— În fiecare zi tot asta aud, răspunse acesta nepăsător.

— Și ce anume ai auzit ? îi tăie drumul Sudhend.

— Vrei să mă bagi la răcoare ?

— Hai, nu te teme, spune-ne și nouă, se rugă de el Pancicori. N-ai grijă, nu dăm noi buzna la djomadarsahib să-i povestim ce-am aflat...

Șohrab se mai muie :

— Ei vorbesc englezește și eu nu pricep totul. Azi de dimineață i-au dat un ordin furierului-șef care m-a trimis apoi la ofițerul cu cartiruirea, să aflu cum stau lucrurile cu lăzile de împachetat. Uite, și aici scrie ceva despre asta... Mrigank îi smulse hîrtia, dar Șohrab îl apucă iute de mînă : Dacă o citești, îi raportezi aghiotantului ! Mai bine dă-mi-o tu singur înapoi ! Înțelege ce-ți spun ! Oricît se rugă Mrigank,

curierul rămase neînduplecat. Luîndu-și ordinul scris se îndreptă spre depozit.

– Ptiu, drace !... bombăni Mrigank în urma lui. Nu-i decît soldat prost, și se ține de parc-ar fi aghiotantul în persoană.

Droaia de soldați se împărți în grupuri și încetul cu încetul se risipi. Noutatea cu lăzile de împachetat stîrni un nou val de zvonuri.

– Ehei, frățioare ! făcu Choghen amărît. Oriunde ne-am duce, pretutindeni ne așteaptă moartea. Ce mai încolo-ncoace...

– Știam unde ne trimite, îl întrerupse Mrigank, n-am vrut decît să-mi confirme el știrea.

– Îți lbați joc de noi ! îi aruncă Sudhend. Și de ce nu ne spui ?

– Pot să și spun, de ce nu ? Mă tem numai că prea au să se amărască unii.

– Hai, lasă mofturile. Mai devreme sau mai tîrziu tot acolo ajungem. Nu pătim nimic, dacă aflăm cu două zile mai înainte.

– Nu-i chiar așa de simplu, se oțărî Mrigank. Știți voi ce-i un secret militar ?

– Ce naiba o lungești atîta ! îl întrerupse Pancicori. Dacă știi ceva, spune, dă-i drumul ! Uite, dacă vrei, îți dau plocon un pachet de țigări...

– Sînteți niște idiști, se supără Mrigank. Cum de nu pricepeți ? Secretul militar e cea mai importantă armă a armatei. Mori, dar nu deschide gura. Iar dacă ai aflat ceva, nu duce vorba înainte. C-apoi dușmanul află și-ți dă peste cap toate planurile.

Soldații ascultau uimiți. Argumentele bine întemeiate ale lui Mrigank li se păreau ciudate. Cît de neînțeles era totul în armată !

– Oare de ce se tem atîta să ne spună, dacă tot au să ne trimită peste două zile ? întreba tot nedumerit Choghen. N-au încredere în noi ? De ce ? Își închipuie că aflînd ceva o să alergăm numaidecît să ducem nemților știrea ?

– Japonezii sînt mai aproape decît nemții. Și mult mai periculoși pentru noi... răspunse celălalt. Eu nu zic că tu ai să alergi să le raportezi ce-o să spun eu, dar printre noi se

găsesc unii, care ar putea trăncăni. Spune-mi de ce, când a fost vopsită în altă culoare poșta din Calcutta, radio Tokio a anunțat asta chiar în aceeași seară ?

Soldații se uitau cu neîncredere unii la alții : chiar așa, cine le comunicase japonezilor ?

– Ei, ajunge, făcu Pancicori. Dacă-i periculos, nu ne mai spune !

– Eu, firește, n-am de ce să mă tem. Dar pe bietul Modjundar l-ar paște curtea marțială...

– Curtea marțială ?

– Cred și eu ! Dacă știrea se răspîndește în tabără, Modjundar ar păți-o rău. Ce, nu știi că toți cei care lucrează pe lângă Statul Major dau în scris că n-au să sufle o vorbă ? Pentru nerespectarea instrucțiunilor și divulgarea unui secret militar se dă între trei și paisprezece ani de închisoare. Ba uneori te și spînzură sau te împușcă. Soldații își pierduseră cu totul răbdarea ascultînd și se împrăștiară care încotro. Când rămaseră numai vreo trei-patru, Mrigank le destăinui în șoaptă : În Africa de Nord. Plecăm chiar săptămîna asta. De aici la Bombay, iar din Bombay, pe apă, la Bengazi.

Seara, după apel, Rașid îl luă pe Omol de o parte :

– Omol-babu, spune-mi unde-i Bengazi ?

– Bengazi ?

– Am auzit că mîine ne pornește într-acolo. Să fie adevărat, Omol-babu ?

– De unde să știu eu ?

– N-ai auzit nimic ?

– Cîte nu se spun ! Dar o dată ce-am intrat în armată trebuie să mergem oriunde ne-ar trimite.

Rașid se uită buimac la Omol. Părea că se gîndește la ceva. După o clipă de tăcere, grăi iarăși :

– Dar părinții dumitale ? Gîndește-te cînd or să afle !

– Ce să mai vorbim, am semnat contractul și pace !

Rașid îl țintui cu privirea. Părea să caute în ochii lui Omol un răspuns la întrebarea sa. El nu-și prea dădea seama ce valoare avea o semnătură pusă pe contract. În cugetul său simplu nu intra ideea că e legat prin lege.

– Prin urmare, pleci de bunăvoie ? îl întreabă pe Omol de-a dreptul.

– Nu, dar nu-mi rămîne altceva de făcut. Și în glasul lui Omol sună disperarea.

Rașid nu mai spuse nimic și intră grăbit în cort. Omol simți că firul care-i lega se rupsesse. Da, Rașid era o fire mai hotărîtă decît el. Să-l întrebe oare ce și-a pus în gînd să facă ? Porni cu capul plecat să rătăcească prin tabără. Pe lîngă fiecare cort aproape, se înghesuiau grupuri de soldați. Comentau cu aprindere ultima noutate. Așadar, Bengazi ! Abatorul ! La Bengazi n-o să le rămînă decît să închidă ochii, să-și astupe urechile și să moară. Întorcîndu-se spre cort Omol auzi pe cineva șoptind :

– Nemții n-au să le facă nici un rău indienilor. Dacă lucrurile iau o întorsătură proastă, eu mă predau.

Omol se opri. Dacă se predă, va fi salvat ? Nemții n-au să le facă nici un rău indienilor ! Dar în Polonia și în Franța, de ce se poartă ca hoardele de barbari ? Intră în cort. Rașid stătea lungit pe patul lui. Se vedea bine cît îl speriasse de tare vestea plecării în Africa. Își pierduse cu totul stăpînirea de sine. Omol se dezbracă și se culcă. Se silea să-și închipuie călătoria pe mare, spre Bengazi. Dar atmosfera din cort nu era de loc prielnică închipuirilor. Rașid nu dormea. Stătea însă nemișcat și Omol nu se putea hotărî să-i vorbească. Dada, ca întotdeauna, era amețit de hașîș. Nobin și Șureș stăteau alături, culcați. Omol tresări : acum o să înceapă Dada cu anecdotele lui scîrboase.

– Ascultă, Dada, i se adresa Șureș, ce-ai să faci tu dacă ne trimite la Bengazi ?

– Ce-am să fac ? pufni acesta. Oi trăi și-oi vedea.

– Dar nevestele noastre ? sări și Nobin. Ele ce-or să se facă ?

– Ce-ți bați capul, lbhai ! Cît sîntem în armată, n-au decît să ne găscască înlocuitori.

– Vai, Dada ! Doar nu ești Maharadjahul Pandu...

– Ce vrei, nevasta e și ea om din sînge și carne ! Eu să

mă distrez și ea să rabde cu anii... Nu, frate, nu sînt chiar așa de rău.

De afară răzbi răcnetul plantonului :

– Hei, isprăviți trîncăneala ! Stingerea !

A doua zi dimineață, la apelul pentru pregătirea fizică se constată că lipseau cinci soldați. Havildarii îi strigară pe toate glasurile, trimiseră de cîteva ori oameni să-i caute, și în corturi și în latrine, dar degeaba. Nu-i găsiră nicăieri. Toți erau tulburați și speriați. Fugiseră cinci oameni ! Nu era de glumit ! La instrucție subadarul ordonă efectivului celor trei corturi din care dezertaseră soldații să se alinieze la o parte de ceilalți. Apropiîndu-se de prima grupă, întrebă :

– Cîți au fugit de la voi ?

Soldații se uitară speriați unii la alții. Cine să răspundă ? Printre ei nu era nici un lens-naic. Toți stăteau drepti ca la comandă. Subadarul făcu un pas înainte, bătu din picior și arătînd cu degetul la soldat, îl întrebă :

– Vorbește, cîți oameni au fugit ?

– Unul, sir, răspunse acesta ca din pușcă.

– Și unde-i ?

– Nu pot să știu, sir.

– Ticălosule ! Nu știi ?

Soldatul se îngălbeni, vinele de pe gît i se umflară, fruntea i se îmbroboni de sudoare.

– Eu, sir... eu, sir... am dormit, sir, încercă el să se justifice.

– Nimic de zis, mare lucru ai făcut... mormăi subadarul și se apropie de a doua grupă. Și de la voi ?

Trei sau patru soldați răspunseră toți într-un glas :

– Trei, sir !

Subadarul explodează ca o bombă.

– Trei ? Și voi, ticăloșilor, erați morți ? răcni el cu ochii scoși din orbite.

Aruncînd o privire în jurul său, un soldat răspunse :

– Nicidecum, sir !

– Nicidecum, sir ! Atunci ce dracu ați pățit de nu i-ați putut vedea ?

– Păi, sir, i-am văzut când mă culcam ; stăteau întinși pe paturile lor, sir ! I-am auzit, sir, cum își povesteau...

Subadarul îi făcu semn cu degetul să se apropie.

– I-ai auzit vorbind, repetă el când soldatul veni mai aproape. Despre ce ?

– Adică ce povesteau, sir ?

– Da, da ! Chiar acum ai zis că ți-au spus ceva !

– Nu, sir, mie nu mi-au spus nimic ; își povesteau unul altuia tot felul de istorioare deșuchete.

Subadarul îl fulgeră cu o privire minioasă și comandă :

– Treci în front !

Când subadarul se apropie de grupa lui Omol, acesta simți că-i fuge pământul de sub picioare. Dezertase Rașid, cel cu care el fusese prieten. De data asta însă, glasul subadarului sună neobișnuit de moale. Întrebă doar atât : Am auzit că de la voi n-a fugit decât Rașid ?

– Da, sir, răspunse Dada.

– Așa, bombăni subadarul și fără să mai adauge un cuvânt se îndreptă spre comandament.

Instrucția începu pe platou ca de obicei. Prima grupă învăța mînuirea armei, a doua, a mitralierei de mînă, iar a treia făcea instrucție de front. Comandanții de grupe erau întăritați la culme. Havildarul care se ocupa de grupa a treia nu-i lăsa pe oameni nici să răsufle :

– Stîn-ga !... Dreap-ta !... Stîn-ga !...

Instructorul de la mitralieră nu-i lăsa pe soldați de data asta să se așeze în jurul armei, ci-i ținu drepti în front. Da, era o zi neobișnuită ! Instructorul primei grupe nu numai că-i ținu în front, dar le mai ordonă să stea cu puștile ridicate deasupra capului.

Soldații își dădeau seama că erau pedepsiți pe nedrept. Dar niciunul nu crîcnea. Plăteau pentru greșelile altora. Toți erau posomorîți, ca în așteptarea unei întîmplări zguduitoare. Cu respirația tăiată așteptau din clipă în clipă să apară pe platou maiorul. Cel puțin de-ar veni mai repede, dacă tot trebuia să se întîmple ceva.

Instrucția se termină însă în liniște. Maiorul nu apărură, iar ceilalți ofițeri se mulțumiră, ca de obicei, să urmărească mer-sul instrucției. Totul se desfășură în mod normal.

După amiază, în tabără se dădură dispoziții noi. În locul celor două santinele au fost postate șase : două la poartă, restul la colțurile taberei. Alți șase oameni, înarmați cu câte un baston de cauciuc, patrulau între gard și latrine. După apusul soarelui au mai fost postate și santinele de linie, cu ordinul de a patrula în jurul taberei. Imediat după stingere, au fost organizate pichete de noapte. Serviciul de spionaj al djomardarului Dașgupto își intensifică și el activitatea. Agenții lui mișunau printre corturi, se furișau pretutindeni unde se adunau câțiva soldați, stînd de vorbă între ei. A fost interzisă părăsirea taberei. Fumătorii rămăseseră fără țigări și biri, dar nu se încumetau să ceară bilet de voie, temîndu-se să nu fie învinuiți de tentativă de dezertare. Nici nu se puteau apropia de gard, căci santinela îi soma imediat. Dacă vreunul se ducea spre latrină, patrula îl urma pas cu pas cu bățul ridicat. Tot ce se petrecea era trecut cu cea mai mare grijă în registrul serviciului de gardă. La apel soldații își dădură seama că nu degeaba se temuseră de pedepsire. A doua zi chiar, întreaga companie urma să plece la corvoadă. Era o pedeapsă aspră. Nu se terminase bine apelul cînd se ivi maiorul. Văzîndu-l, soldații încremeniră de frică.

— Puteți sta jos, le vorbi maiorul fără mînie, văd că sînteți frînți de oboseală. Soldații cunoșteau bine glasul maiorului, dar niciodată nu le vorbise pe acest ton. Era într-adevăr maiorul Rai ? Nu-și credeau ochilor și urechilor. Acesta se apropie mai mult de ei și spuse : Am venit să vă comunic o veste, care, sînt convins, o să vă bucure pe toți : mîine plecăm. Firește, ați vrea să știți unde. Dar nici cu nu știu mai mult decît voi. Mișcarea trupelor e ținută în cea mai mare taină. Tăcu o clipă, își aprinse pipa și continuă : Mîine dimineața o să avem multe de făcut. Luăm cu noi tot inventarul taberei. Nădăjduiesc că vă veți apuca de treabă cu tragere de inimă și veți îndeplini la timp această sarcină. Cînd tăcu din nou, se apropie subadarul și-i șopti ceva la ureche. Maiorul se întoarce din nou spre soldați : Voi sînteți copiii

mei. Fiul meu servește și el în armată, ca și voi. Nici nu știu unde se află acum. Iată de ce în fiecare din voi îl văd pe el. Când vouă vă vine greu, mie mi-e de două ori mai greu. Dar așa-i viața de soldat ! Numai acela-i soldat adevărat care nu se teme de greutate. Din compania mea au dezertat cinci oameni. Nici nu vă dați seama câtă durere mi-au pricinuit ei prin fapta lor. Mă adresez acum fiecăruia dintre voi : dacă vreodată veți simți că vă vine prea greu, veniți la mine. Am să încerc să vă ajut. Iar dacă nu-mi va sta în putință să vă ajut, am să vă dau eu însumi drumul. Dar să nu fugiți, așa cum au făcut camarazii voștri. Pe calea asta nu ajungeți la nimic bun. Poliția îi prinde pe toți care fug. Conform legii marțiale dezertorii sînt aspru pedepsiți. N-aș dori ca această soartă să vă ajungă pe vreunul dintre voi.

După discursul maiorului fețele soldaților se înseninară. Din nou începură să se adune grupuri-grupuri. Tot ce tănuise fiecare în adîncul sufletului, în ultimele douăzeci și patru de ore, țîșnea acum afară ca un foc de artificii.

Omul se plimba neliniștit pe platou. Gîndurile i se îmbulzeau în cap. Așadar, mîine plecau ? Vestea asta nu-l bucura. Într-o lună de zile, de cînd era în armată, îi pierise orice urmă de romantism, toată vechea sete de aventură. Dar de plecarea pe front nu putea scăpa în nici un chip. Își aduse aminte de Rașid. El avusese singur grijă de sine, fără să se bîzuie pe bunătatea maiorului și fără să se sperie de legea marțială. Ce-l făcuse pe Rașid să dezerteze ? Frica de moarte ? Nu, nu ! Rașid nu era un laș. Cînd era lovit răspundea tot prin lovitură. Și totuși dezertase ! Îi era dor de Rașid. În fiecare zi, după apel, stătuseră de vorbă împreună. Rașid își povestea viața – viața unui flăcău de la țară ; îi vorbea despre obiceiurile și tradițiile oamenilor din sat, despre silniciile și asuprirea moșierilor și cămătarilor. Omul asculta atent toate aceste povestiri despre o lume nouă, necunoscută lui pînă atunci. Rașid nu-i ascunsese nimic despre familia lui. Cu cîteva zile în urmă îi povestise despre o secetă cumplită. Mulți se prăpădiseră de foame în acel an. Rașid era copil pe atunci. Cu cîtă mîndrie și emoție în glas i-a istorisit cum

părinții, frații și surorile lui plecaseră atunci la oraș, să se angajeze ca servitori și culi. Trebuiau să-și câștige în orice chip pâinea, ca să treacă peste anul de foamete și moarte. Omol încercă să și-i închipuie pe ai săi în aceeași situație. Numai gândul că tatăl, frații și surorile lui ar fi vreodată siliți să plece aiurea, în căutarea hranei, îl făcea să se înfioare. Totuși, altă ieșire n-ar fi putut găsi. Despre ai săi, Omol îi povestea lui Rașid fără nici o plăcere. Îl durea gândul că femeile din familia sa erau atât de neajutorate. Neputința oamenilor din cercul lui îl făcea să se simtă mic în fața lui Rașid. Astfel, pe cât putea, evita să vorbească despre casă. Îi povestea despre cele ce citise în cărți, auzise la școală, sau scrisese în lucrările de la examene. Deodată îl fulgeră gândul că și el ar putea să fugă. Se opri locului. Nu, nu era cu putință ! El nu se putea întoarce acasă ca un dezertor, ca un laș, un învins. Cum s-ar mai uita după aceea în ochii tatălui și fraților, în ochii prietenilor ? El trebuia să fie așa cum doresc ei să-l vadă. Altminteri, îl aștepta disprețul, ura, nepăsarea. Tot rătăcind în semiîntunericul din jurul cortului, Omol se simțea din ce în ce mai descumpănit. Fără voie începu să observe locurile unde nu erau santinele, unde se făcuse vreo spărtură în gard și chibzuia pe unde ar putea ajunge mai repede în oraș. Vru să fugă de gândurile sale primejdioase. Se îndreptă cu pași iuți spre mijlocul platoului. Nu departe, într-un grup de soldați, se discuta cu aprindere. Se opri și el. Vorbea Pancicori :

– E un adevărat înger, asemenea vorbe n-am auzit nici de la taică-meu...

Omol își trecu repede privirea pe fețele soldaților și dădu cu ochii de Șibodaș. Șibodaș ! Făcu câțiva pași înainte ; era dator să-și prevină tovarășii.

– Înger sau drac, ce ne pasă nouă, făcu Ononto, noi nu sîntem decît niște soldați proști, Pancicori. Ce să ne mai batem capul cu asta ?

– Bine, dar dacă dai peste un om de treabă, de ce să nu recunoști că e de treabă ? se miră Choghen.

– Noi nu vorbim despre om, ci despre ofițer, ripostă Djoionto. Așteaptă nițeluș și ai să vezi...

Omol se neliniște. Discuția lua o întorsătură periculoasă, iar Șibodaș ședea netulburat în mijlocul soldaților și asculta tot ce vorbeau.

– Fratele meu mi-a povestit, începu Choghen, că la ei în companie ofițerii înjură la fiecare cuvânt.

– Pisica sălbatică se cunoaște după mustăți ! exclamă Pan-cicori. La urma urmelor maiorul Rai e bengalez, om cu educație...

– Nu numai bengalez, îl întrerupse Choghen. E și mare moșier pe deasupra, din protipendadă... Se spune că a trăit doisprezece ani în Anglia.

– Așa e ! făcu Ononto. Dar cine nu știe că ofițerii au în jurul lor o droaie de lachei care-i ridică în slăvi !

– Ei și ? se indignă Choghen. Bine, dar ăsta-i adevărul : maiorul Rai e cel mai bun ofițer din toată compania. N-ai auzit ? Nimeni nu va pleca de la el mofluz, dacă vine să-i ceară ajutor la nevoie.

– Sînteți ca niște cîini ! izbucni Djoionto, nemaiputînd să rabde. Cum auziți două vorbe mai prietenoase, vă și aruncați să-i lingeti omului picioarele... Dați din coadă... Scurtă vă mai e mintea ! Ați uitat cum l-au băgat pe Rașid la răcoare ?

Omol îngheță de teamă. Tot sîngele-i fugi din obraji cînd văzu pe Șibodaș depărtîndu-se de grup. Încotro pleca ? Să-i raporteze djomadarului ? Choghen continuă :

– Eu cred că domnul maior este deseori indus în eroare. De aceea ne-a rugat să ne adresăm lui direct. O să vedeți voi cum o s-o pățească unii !

– Deschide bine ochii, Choghen, îi spuse Djoionto, sînt indivizi care-i întrec pe toți pungașii, dar tot ei strigă mai tare la alții să se poarte cu băgare de seamă. Maiorul face parte dintr-ăștia.

Omol nu-l slăbise din ochi pe Șibodaș. Acesta se furișă mai la o parte, apoi o luă la fugă. Nimeni nu băgase de seamă, toți erau atenți la discuție. „Ce-i de făcut“, se gîndi Omol alarmat. Poate că Șibodaș a și ajuns în cortul djomadarului... Să-l prevină pe Djoionto ? Să-i spună s-o șteargă cît mai repede ? Nu mai ajută la nimic. Șibodaș auzise. Și tot ce va

spune el va fi luat drept adevăr curat. Omol vru să se apropie de soldați, apoi se răzgîndi. La ce bun ? Pe Djoionto tot nu-l mai putea salva, n-ar fi făcut decît să se amestece și el în daravera asta. Își aduse aminte de tabăra-școală. Dacă n-ar fi comis atunci greșeala aceea, astăzi ar fi fost desigur controlor de categoria a doua și ar fi primit o sută de rupii pe lună !

Între timp discuția continua tot mai aprinsă.

– Dacă omul bea, nu înseamnă numaidecît că e om rău, făcu Pancicori.

Omol se dădu mai mult îndărăt. N-avea ce căuta acolo, nu trebuia să se amestece. Se întoarse, dădu să plece, dar rămase locului ca împietrit : venea maiorul ! Să fie oare chiar atît de grav cazul ?

Maiorul mergea atît de repede încît djomadarul Dașgupto, scund cum era, era silit să alerge din cînd în cînd, ca să nu rămînă în urmă. Cînd se apropiară de soldați, djomadarul întinse degetul spre Djoionto. Maiorul îl înșfăcă de guler și-l ridică în picioare. Acesta, galben ca turta de ceară, se uita uluit la ofițer. Deși stătea destul de departe, Omol se simți totuși cutremurat de groază. Scuturîndu-l pe Djoionto de guler, maiorul întrebă :

– Ei, tu, spion japonez, cît ai primit de la stăpînii tăi ? Djoionto nu răspunse nimic ; ceilalți se dădură înapoi. Știi tu cum se procedează cu coloana a cincea ? continuă maiorul. Djoionto înălță capul și i se uită drept în ochii injectați. Maiorul, mai înfuriat, își făcu vînt și-i repezi un pumn în plină față. Din colțurile gurii lui Djoionto se prelinseră două dîre de sînge, iar capul îi căzu moale pe piept. Rotind o privire mînioasă asupra soldaților din jur, maiorul urlă : N-am să tolerez în compania mea spioni japonezi !

Își descleștă apoi mîna de pe gulerul lui Djoionto. Acesta se prăbuși ca o cîrpă la pămînt.

– Dașgupto !

– Ordonăți, sir !

– Dă ordin să i se dea primul ajutor !

Omol se trezi din somn în urletele lui Dada. Sări din pat, se frecă la ochi și se uită spre patul acestuia. Dada zbiera cât îl ținea gura :

– Ce sîntem noi ? Ce sîntem, mă rog ? Voi poate credeți că sîntem ocași ?

– Ce să fac, Dada, vorbi lens-naicul Dotto. Ordin de la comandament !

– Ordin de la comandament ! La miezul nopții i-ați mai dat o dată pe oameni jos din pat și i-ați minat pe tot platoul. Și pentru ce, mă rog ? La apel ! Ei bine, fie ! Și acum, iar vii în toiul nopții ?

– Nu înțelegi ? făcu Dotto, noi îndeplinim ordinul. Ni s-a ordonat să facem apelul din patru-n patru ore. Crezi că am eu chef să te trezesc ?

– Du-te de raportează comandantului tău, continuă să urle Dada, că ne e greață de ordine de-astea. Nu i-au putut prinde pe dezertori și se răzbună pe noi !

– Dacă nu te duci, Dada, căuta să-l convingă Dotto, o să fie mai rău, doar știi și dumneata...

– Nu mă duc nici în ruptul capului ! N-ai decît să mă spînzuri, să mă împuști, să-mi faci ce vrei, nu mă duc și pace ! Nici în ruptul capului nu mă duc !

Deodată o fișie de lumină pătrunse în cort. Toți, afară de Dada, erau gata pentru aliniere. Raza lumină rînd pe rînd toate chipurile, pînă ajunse la Dotto.

– Am știut că așa are să se întîmple, zise djomadarul Dașgupto intrînd în cort. Păi da, iarăși lens-naicul Dotto ! Bunătatea în persoană... Vezi, vezi, Dotto, mila n-are ce căuta aici. În armată nu există nici frați, nici prieteni. Aici tu ești comandant. Tu dai ordin, iar soldații îl execută. Dacă vrei să-ți păstrezi galonul, uită de milă și învață-i cu ghionturi să execute ordinele. Ai înțeles ?

Dotto își plecă fruntea. Șureș și Nobin tremurau de frică. Omol își aduse aminte ce pățise Djoionto noaptea trecută și se gîndi : „Se vede că Dada e mahmur“.

- Cine a urlat aici? întrebă djomadarul. Idiotul ăsta beat?

- Da, sir, răspunse lens-naicul Dotto.

- Ia, învață de la mine cum trebuie să-i deprinzi cu disciplina pe ciini. Spunînd acestea djomadarul ajunsese dintr-o săritură la patul lui Dada, smulse plasa de țințari, îl apucă pe Dada de păr și-l trase jos din pat. Îl scutură de cîteva ori, apoi răcni: Ciini ca tine nu trebuie spînzurați, nici împușcați! Vă ajung și cîteva scatoalce! Și tot vorbind, îl pocnea cu bocancul său greu. Vii la apel sau te bag la carceră... Dacă nu-l susținea Omol, Dada ar fi căzut jos. Era un bețiv, un stricat, Omol știa, dar cu toate acestea îl ținea strîns lipit la pieptul lui. În minte îi stăruia un gînd: Între el și Dada nu era nici o deosebire: amîndoi erau soldați proști...

Glasurile a cinci sute de oameni se amestecau în întuneric ca zumzetul unui stup de albine. De îndată însă ce răsună comanda subadarului: „Pentru apel, adunarea!“ murmurul se stinse. Havildarii strigau numele soldaților din listele efectivului și soldații răspundeau. După terminarea apelului, subadarul zise:

- Știu că nu sînt prea plăcute sculările astea. Dar ce pot să fac? Voi sînteți de vină. I-ați lăsat pe mișei să fugă, acum trageți ponoasele. Fiți cu ochii-n patru! Dacă vă îndoiti de careva, aduceți-l înapoi, la mine.

După apel Choghen îi zise lui Omol:

- Ia vino să stăm puțin de vorbă. N-are rost să ne mai culcăm. Se crapă de ziuă.

Omol se sperie. Să stea de vorbă însemna să dea de vreun bucluc. Intră în cort, dădu la o parte plasa de țințari, se așeză pe pat și-și lăsă capul în piept. Tîmplele-i zvîcneau cu putere.

Choghen scoase o biri și începu:

- Știi, Omol-babu, abia ieri mi-a venit mintea la cap. Acum am început să înțeleg...

Omol îl apucă de mînă și nu-l lăsă să sfîrșească.

- Lasă, Choghen-babu, să nu mai vorbim de asta...

- Ai dreptate, Omol-babu, ai dreptate. Privirea i se stinse. Dădu din cap și, uitîndu-se absent la Omol, repetă: Ai per-

fectă dreptate... Deodată însă izbucni : Dar noi nu sîntem surdo-muți !

– Dacă am deveni surdo-muți, am fi soldați exemplari.

Discuția lor fu întreruptă de un plîns în hohote. Plîngea Dada. Omul și Choghen se apropiară de patul lui. Dada stătea culcat, cu fața înfundată în pernă. Căuta să-și înăbușe suspinele și tremura din tot trupul. Dada, bărbat de patruzeci și cinci de ani, plîngea ca un copil !

Choghen îi puse o mîină pe spate.

– Liniștește-te, Dada, nu mai plînge.

Acesta nu se mai putu stăpîni și izbucni printre lacrimi :

– Cînd te gîndești că djomadarul ar putea să-mi fie fiu ! Iar el mă bate. Frumos îi stă ? Oameni sînt ăștia ?

Omul se îndreptă încet spre ieșire. Clocotea de indignare. Cu pumnii strînși și scrișnind din dinți avea înfățișarea unui om care-și pusese ceva în gînd. Ieși afară. Din piept îi scăpă un suspin adînc. Se iveau zorile. Adia un vînt ușor. Ridică mîinile și-și netezi încet părul.

La șapte dimineța începu munca. Trebuia împachetat în lăzi și încărcat în vagoane tot materialul din magazie ; trebuiau demontate corturile apoi strînse și încărcate. Într-un cuvînt, trebuia ridicată toată tabăra. Totul se pregătca în vederea transportării cu trenul.

La executarea acestor lucrări soldații au fost împărțiți în grupuri de cîte zece, comandați de cîte un havildar. Cîțiva duceau niște stîlpi uriași puși în cruce și legați de o prăjină de bambus. În spatele lor venea havildarul cu bastonul de cauciuc în mîină. Cînd nenorociții de soldați își simțiră umerii arzînd sub încărcătură și o lăsară jos să mai răsufle, havildarul se năpusti asupra lor învîrtind bastonul.

– Ce, nu mai puteți ? Ați făcut doi pași și v-ajunge ? Credeți că statul vă dă de mîncare de florile mărului ?

Nimeni nu scoase un cuvînt, erau deprinși cu asemenea vorbe. Numai unul aruncă furios ;

– Statul îmi plătește o sută de rupii pe lună, dar nu ca să fac aici pe culi.

Răspunsul lui îl ațîță pe havildar.

– Lasă vorba ! Pas alergător, marș !

După o alergare de zece minute controlorul de categoria a doua își trase cu greu răsufarea. Se convingea pe propria-i piele că cea dintîi poruncă din regulamentul disciplinei militare : „Deschide-ți bine ochii și destupă-ți urechile, dar niciodată nu deschide gura“, nu erau vorbe de aruncat în vînt. Această poruncă scurtă constituia baza disciplinei. Cînd controlorul își opinti din nou umărul răsufîind din greu sub prăjină, havildarul, care era un simplu acar și primea doar treizeci și una de rupii pe lună, își bătu iarăși joc de el, după pofta inimii. Conform legilor feroviare el era inferior în grad controlorului, dar în armată el comanda. În ziua plății soldelor havildarul primea trei hîrtii, în timp ce controlorul pleca de la casă numărînd sub ochii lui zece hîrtii. Galoanele pe de o parte și solda mică pe de alta, făcuseră din havildarii acari spaima tuturor. Maiorul Rai cunoștea bine această situație.

Ziua toată se petrecu în muncă. Soldații cărau poveri grele, strîngeau corturile, încărcau vagoanele ; praful se amesteca cu sudoarea de pe fețele lor : păreau niște sperietori. Havildarii se învîrteau cu multă rîvnă printre ei, avînd grijă să nu-și strice dunga pantalonilor și să fie mai feriți de praf. Cînd lucrul fu dus la bun sfîrșit, cîțiva havildari obținură promisiunea unei avansări, străduințele lor fiind remarcate și apreciate după merit.

Ofițerii nu luau parte la muncă. Ei beau la popotă în cinstea „ultimei zile de la Calcutta“. Venise și o *mem*¹-sahib bengaleză, soția maiorului Rai. Ceilalți ofițeri veniseră și ei însoțiți de femei. Ciocroborti – havildarul șef al popotei ofițerești – învîrtea mînerul patefonului și schimba plăcile. Se auzea clinchet de pahare, zgomot de furculițe și cuțite lovite de farfurii, sărutări. Soldații care strîngeau alături corturile ofițerilor zgîiau ochi lacomi la scenele indecente.

¹ Doamnă, denumire dată femeilor europene (n.t.).

La ora trei după amiază totul era gata. La patru se făcu din nou apelul. După apel subadarul spuse cu voce surdă :

– În sfârșit intrarea noastră în armată începe să capete un rost – mâine plecăm pe câmpul de luptă. Nădăjduiesc că veți fi disciplinați și veți trece cu inima ușoară prin toate încercările.

Îndată după apel nemulțumirea atât de mult timp reținută izbucni. Platoul începu să vuiască întocmai ca un stup de albine. Choghen striga vînturîndu-și mîinile în fața lui Omol :

– Auziți, să fim veseli ! Asta-i ordin ?

– Tot ce se poate. Dacă te posomorăști, te trezești la zdup, îi răspunse Omol privindu-i muștrător chipul tulburat.

Choghen continua să țipe :

– Și fericirea e în mîinile lor ? Crezi că pot dispune de ea cum vor ?

Omol îi puse o mîină pe umăr.

– Ascultă, Choghen-babu. Știi unde te duc copilăriile astea ?

Choghen tăcu și uitîndu-se speriat în jur, își înăbuși cuvintele gata să-i mai țîșnească din gură. Apoi, aruncîndu-i lui Omol o privire plină de recunoștință, își întoarse ochii spre platou, care între timp se golise. Doar ici și colo cîțiva soldați mai strîngeau unele lucruri. În urma lor nu trebuia să rămînă nimic. Tot ceea ce nu puteau lua cu ei trebuia adunat în grămezi și ars. Zece minute după apel se auzi un nou semnal. Era cinci fără șapte minute. Scăpîndu-și pe jos efectele, încurcîndu-se în curele și trăgînd după ei așternuturile, soldații începură să se alinieze. Pancicori nu izbutea nicidecum să-și strîngă echipamentul.

– Ajută-mă să mă descurc din hamurile astea, se rugă el de un soldat.

– Bine le zici ! rîse acesta ajutîndu-l. Curat ca niște cai sîntem, toată ziua tropăim...

Bombănind și înjurînd, soldații începură să se alinieze pe platou. Toți aveau echipamentul complet și păturile petrecute în jurul umărului. Deodată glasul unuia izbucni :

– Ticăloșii ăștia ne cred cai de povară !

Și freamătul care se îscă păru că nu se va mai potoli. Mînia reținută o zi întreagă izbucnea cu o forță de nestăpînit. Soldații își ieșiseră cu totul din fire.

– Oare nu sîntem și noi oameni ?

– Dacă ne socoteau oameni, nu ne puneau să muncim toată ziua în picioare, ca pe niște cai ! Am fost oameni pînă să intrăm în armată...

Havildarii se alarmară :

– Gurra ! Aveți chef de fugăreală ? Dar nimeni nu-i lua în seamă. Veni subadarul într-o goană.

– Ce este ? Ce s-a întîmplat aici ? Ia să vă alergăm puțin ! Companie, înainte, pas alergător, marș !

Soldații, crezînd că-i amenință doar, rămaseră pe loc. Subadarul se apropie în fugă de ei și-și repezi bățul în picioarele unui soldat din rîndul întîi. Acesta se prăbuși la pămînt cu un strigăt de durere. Toți ceilalți porniră în pas alergător. Cînd compania se întoarse la loc, djomadarul rînji mulțumit, descoperindu-și dinții albi.

– Se vede treaba că numai așa se poate înțelege omul cu voi – cu vorba bună nu faci nimic. Bățul plînge după cîinele răpcigos.

Întreaga companie fu împărțită în cinci detașamente. Din primul făceau parte anglo-indienii. În armată li se zicea „briți“. Legea nu făcea nici o deosebire între ei și soldații indieni, dar fiind ridicați la înaltul titlu de „britanici“ se uitau la indieni ca la niște lepădături. Dealtfel, aveau și o situație privilegiată față de aceștia. Gradul nu mai însemna nimic. Ei erau scutiți de corvezi. Pentru transportul bagajului lor fuseseră aduși culi. Ei nu se supuneau nici subadarului și nici djomadarului, pentru simplul motiv că aceștia erau indieni.

În al doilea detașament intrau cei care lucrau la Statul Major – începînd cu furierii de la comandament și intendență și terminînd cu ordonanțele și curierii. Ceilalți soldați din companie adăugau îndeobște la numele acestora cuvîntul „sahib“. Lucrînd cot la cot cu ofițerii, ei le luaseră toate obiceiurile. Îndurînd fără cîrtire batjocurile și bătăile, învățară să le folosească și ei, atunci cînd le venea rîndul să comande. De la superiori nu primeau decît ghionturi și bruf-

tuicli, dar în fața soldaților de rînd preamăreau dreptatea, înțelepciunea și noblețea sufletească a ofițerilor. Primeau o soldă mizeră. Dar pentru satisfacerea amorului lor propriu șefii le acordau gradul de havildari.

Detașamentul al treilea era compus din efectivul serviciului de mișcare. Aici intrau controlorii, șefii de stații, telegrafiștii, magazionerii etc. Cea mai mare parte erau oameni cu studii. Suferind un eșec după altul în încercările lor cu adevărat eroice de a obține o situație privilegiată, ei nu făceau decît să se amestece încetul cu încetul cu marea masă a soldaților. Și cu toate că aveau studii și primeau solde mai mari, erau călăriți de toți, începînd cu maiorul și terminînd cu bucătarul.

În al patrulea detașament intra efectivul serviciului de tracțiune, compus în cea mai mare parte din oameni simpli, cu puțină carte. După orele de muncă grea în fața cuptoarelor, toți își refăceau forțele cu o doză respectabilă de alcool, sau cu vreo altă otravă.

Din al cincilea detașament făcea parte efectivul auxiliar : bucătari, sacagii, cizmari, gunoieri, spălători de rufe, frizeri etc. Ei îndeplineau munca pe care o practicaseră și înainte de a intra în armată. Și o făceau cu multă tragere de inimă.

Ofițeri erau numai cinci. Maiorul Rai – comandantul, căpitanul – ajutorul lui. Dintre cei trei locotenenți unul era aghiotant, al doilea șeful serviciului de mișcare, iar al treilea șeful serviciului de tracțiune.

Ofițerii stăteau în grup, ceva mai departe de soldați și discutau veseli.

Havildarul șef, în poziție de drepti, strîngînd cu mîna stîngă bastonul de cauciuc, comandă :

– Companie, dreepți !

Cinci sute de perechi de tocuri izbiră pămîntul în același timp.

Havildarul șef încremeni ca o statuie. Doar ochii și-i rotea în cap urmărind formația.

– Spre mijloc v-aliniați... Nu mișca ! Mai așteptă o clipă, apoi mutînd bastonul în mîna dreaptă se întoarce și bătînd pasul apăsător se îndreaptă spre djomadard ; ajungînd în dreptul

lui se opri, își lovi tocurile cizmelor și mutînd bastonul sub brațul stîng, dădu onorul. Djomadarul, în poziție de drepti, își mută și el bastonul sub brațul stîng și-i răspunse la salut. Havildarul șef îi dădu raportul, duse din nou mîna la șapcă, luă bastonul în mîna dreaptă și legănînd mîna stîngă în ritmul pașilor, se întoarse la locul său luînd poziția de drepti.

Cinci sute de oameni încremeniră, cu fețele împietrite, cu pieptul scos înafară și privirile ațintite înainte.

– Companie, pe loc repaus ! comandă djomadarul.

Soldații, duseră toți în același timp piciorul drept înainte și mîinile la spate. După puțin timp, djomadarul comandă din nou :

– Companie, drepti !

Apoi, întocmai ca și havildarul șef, el dădu raportul subadarului, acesta aghiotantului, aghiotantul – ajutorului de comandant, iar acesta, la rîndul său – comandantului companiei. Totul nu era decît o repetare mecanică a unuia și aceluiași lucru. Cinci sute de oameni stăteau încremeniți, scâldați în sudoare, cu mușchii dureros încordați, gata-gata să-și piardă cunoștința.

– Ofițerii în formație ! comandă maiorul.

Șefii efectivelor de la serviciul de mișcare și de la cel de tracțiune se așezară în fața subunităților lor, la cîțiva pași înaintea subadarului.

– Companie, pe loc repaus ! comandă maiorul și adresîndu-se soldaților, începu :

– Viața de soldat e viață de om adevărat. Soldatul și-a închinat viața sa nobilei cauze a slujirii patriei, apărării celor slabi și înăbușirii tiraniei. El nu se gîndește la sine. El se gîndește numai că dușmanul trebuie învins și pacea restabilită în țară. Suferință ? Soldatul nu cunoaște acest cuvînt. Ce înseamnă suferințele și durerea pentru cei care și-au închinat viața patriei, pentru cei care privesc cu curaj moartea în față ?...

Omol simți că ametește, capul i se învîrtea, începu să tremure din tot trupul și i se făcu negru înaintea ochilor. Asculta și nu înțelegea nimic din tot ce spunea maiorul. Choghen, care stătea alături de el, mormăi :

– Canaliile ! Toată ziua ne pun să opintim la ham ca niște vite, iar pe urmă ne mai și muștruluiesc. Nu le trece niciodată prin cap că și noi sîntem oameni ? Of, ma...

O bufnitură surdă de corp prăbușit îl făcu pe Omol să tresară. Întorcînd încet capul îl văzu pe Choghen întins la pămînt. Se aplecă iute, vrînd să-l ridice, dar...

– Hei, tu de colo, pui de cățea, nu mișca ! răcni la el maiorul.

Omol zvicni în sus. Ceilalți încercau să întoarcă pe neobservate capul, să vadă ce se întîmplă.

– Nu mișcați ! răcni din nou maiorul. Soldații încremeniră cu respirația oprită, cu pieptul scos înafară. Sufereau în tăcere gîndindu-se la cele petrecute. Companie, drepti ! comandă maiorul. Pentru deplasare în coloană de marș – cu plutonul întii în flancul drept – la dreapta !

Compania se întoarse la dreapta. Ofițerii ieșeau unul cîte unul înainte și comandau :

– Înainte... marș !

Cinci sute de oameni mergeau toți în același pas. Un ! Doi ! Un ! Doi ! Liniștea atîta timp neîntreruptă părea că se sparge sub cadența pașilor. Soldații săreau peste Choghen care zăcea fără cunoștință la pămînt. Îi aruncau cîte o privire furioasă, dar marșul nu putea fi întrerupt, nimeni nu putea să se oprească nici pentru o secundă, ca să-și ajute tovarășul. O forță uriașă îi mîna pe toți înainte, făcîndu-i să meargă în pas cu ceilalți : un, doi, un doi !...

Compania ieși din tabără și se îndreptă spre gară.

Lui Omol îi treceau prin minte imagini dintr-un film : unitățile Armatei Roșii trec pe strada principală a unui oraș sovietic. De o parte și de alta a străzii se îmbulzesc copii, bătrîni și femei. Deasupra capetelor lor flutură mii de baste. Fetele prind pe pieptul soldaților flori ; toată lumea le strînge mîna, le oferă fel de fel de bunătăți, le aruncă flori din balcoane. Cîtă deosebire, se gîndi Omol. Și ei plecau pe front. Dar nimeni nu era îngrijorat de soarta lor, nimeni nu-i

compătimea. Nimeni nu-i saluta. Nu se vedea nici o fată în balcoane sau la ferestre. Armata Sovietică este copilul iubit al poporului rus, dar ei, soldații bengalezii ce sînt, pentru poporul bengalez ? Vecinul lui Omol suspină adînc :

– Oare noi nu însemnăm nimic pentru acești oameni ? Oricum, nu se gîndesc că plecăm pe front să-i apărăm ?

– Nu se gîndesc la asta, îi răspunse Omol. Ei cred că armata are numai datoria să mențină guvernarea engleză în India.

– Se poate să ai dreptate... Dar dacă ne atacă japonezii, nu va trebui să-i dăm înapoi ?

– Să ne batem cu japonezii ? Pentru ce ? De dragul cui ?

– După tine ar trebui să-i poftim la noi, nu-i așa ?

Se apropiară de cotitură. Acolo stătea havildarul-șef.

– Stîng, drept ! Stîng, drept !

În dosul gării, pe o linie auxiliară, un tren special aștepta compania. Mișcările trupelor se efectuau, pe cît posibil, în taină. După legile armatei fiecare om trebuia privit cu suspiciune. Compania se opri lîngă tren. Trebuiau încărcate bagajele. Pe fiecare vagon scria cu cretă cui îi era destinat.

Vagoanele de clasa întii erau pentru ofițeri ; cele de clasa a doua pentru „briți” și pentru sub-ofițerii de la statul major ; cele de-a treia pentru restul trupei. La coadă se atașase vagonul pentru arestați, iar în fața lui, cele patru vagoane cu echipament și vagonul-bucătărie.

Soldații rămaseră să aștepte mult timp lîngă tren, cu bagajul pe umeri. Numai „briții” – socotiți ca aparținînd rasei dominante – intrară de îndată în vagoane. Stăteau aplecați peste ferestre, iar maiorul discuta cu ei foarte prietenos. Ceilalți așteptau toți în picioare. Cîtă bătaie de cap și cu soldații ăștia indieni ! Dacă ar da buzna să se urce în tren spunînd că sînt obosiți, civilii nu i-ar mai stima și nu s-ar mai teme de ei. Soldatul nu obosește niciodată, e veșnic în mișcare ca un cal de curse – lucrul acesta trebuia să fie lege pentru toți.

Începură fel de fel de socoteli și calcule. În cele din urmă soldații primiră ordin să se suie în vagoane. Fiecare „brit”

obținuse un loc de dormit. Douăzeci de subofițeri de la statul major luară în primire vagonul de treizeci și două de locuri. În vagoanele de clasa a treia fură îngrămădiți atîția soldați, încît unii rămaseră în picioare.

Ocupînd un loc în vagon, Pancicori începu să-și descalțe bocancii.

— Vezi să n-o pățești, Pancicori-babu, îi spuse Omol. Te descalți, dar dacă se strigă cumva adunarea la apel?

— Nu mai pot, răspunse acesta, întrerupîndu-se din ocupația lui. Îmi iese sufletul. Choghen și-a pierdut cunoștința, dar cel puțin s-a odihnit puțin. Eu se vede că n-o să am răgaz decît în clipa cînd voi muri. Veni și Choghen. Se simțea mai bine, dar încă foarte slăbit. Pancicori îi pregăti un culcuș la fereastră, lingă Omol. Acesta se trase mai la o parte ca să-i facă mai mult loc. Choghen se culcă. Omol simți dorința să-l mîngie pe cap.

Se anunță că la ora șase se va împărți ceaiul, iar la opt masa. Trenul urma să plece la zece fără un sfert. Ononto se apropie de ușă cu o cană în mînă; deodată strigă uimit:

— Oho! S-a schimbat cu totul maior-sahib! Poftim! Ne aduce ceaiul în vagoane!

— Mă îndoiesc că face asta din grijă pentru noi, îi răspunse Șiben, mai degrabă se teme că dacă ne ducem noi după ceai, o să rămînem vreunul pe-acolo.

Ceaiul fu împărțit prin vagoane. Fețele se mai luminară. Choghen se ridică în capul oaselor. Ononto îi aduse o cană cu ceai. Pancicori scoase capul pe fereastră. Șiben se muncea să deschidă un pachet de țigări. Monu scoase din raniță un pesmet. Ceilalți îl priveau cu jînd.

Ceaiul și țigările schimbaseră atmosfera din vagon. Soldații începură să facă glume. Omol ședea tăcut într-un colț, cu spatele sprijinit de perete și cu cana de ceai pe genunchi. Gîndurile îi zburau acasă, la ai săi. Le trimisese pe furiș o carte poștală prin care-i vestea că pleacă într-o direcție necunoscută. Desigur, o și primiseră. Oare ce-a spus bunica? Dar taică-său? Mini și Rini vor plînge și ele puțin?

— Oare încotro ne duc ăștia? îl întrebă deodată Pancicori.

Omol ridică nedumerit din umeri.

- Iar întrebi încotro ? răspunse în locul lui Choghen. Pe lumea cealaltă, unde ! Am scris acasă că plec astăzi, adăugă el cu jumătate glas, dar nimeni n-a venit să mă petreacă : cine știe când am să-i mai văd... de-acum...

- Și dacă veneau ? sări cu gura Pancicori. Cum ar fi putut să te vadă ?

- Hei, Șiben, strigă deodată Șoradj. Am aici ceva interesant pentru tine... hai mai iute !...

- Ce ? Ce-i acolo ? întrebă Ononto.

Toți se repeziră la ferestre.

- Da, după cum se vede numai noi sîntem atît de nenorociți, babu, făcu Ononto.

- Ce drăguțe fete ! exclamă Pancicori.

- Să le întreb pe cine caută ? se repezi Choghen.

- La ce bun ! bombăni Șoradj. Pe oricine ar căuta, e limpede că nu ne caută pe noi...

- Cred și eu, noi sîntem galeria, adăugă Șiben. O privire aruncată în treacăt - asta-i tot ce putem nădăjdui. Ia vezi, poate-l caută pe maior...

- Fugi de-aici, îi luă vorba din gură Pancicori, nu vezi că-s niște copile ? Ce să facă ele cu boșorogul ăla ?

- Tocmai după boșorogi d-ăștia aleargă femeile. Se aruncă și de gîtul unor moșnegi de optzeci de ani, din cei cu lozul cîștigător, bine înțeleș.

- Niciodată n-o fac de plăcere, răspunse Pancicori. Tot așa cum am intrat și noi „voluntari“ în armată. Lumea-și închipuie că ne-am făcut soldați în goană după distracții. Dar așa e oare ?

Fetele se îndepărtau încet. Soldații reveniră unul după altul la locurile lor.

- Poate că totul se va sfîrși cu bine, oftă Ononto, și o să ne întoarcem acasă...

Omol nu se amestecase în vorbă. Nu-i plăcea subiectul acesta. Dar nici el nu-și putea lua ochii de la cele două fete. Le privea chipurile frumoșele și se gîdea la viața lui, la speranțele înșelate. Douăzeci și unu de ani... și nici un sărut,

nici o mîngiere, nici un cuvînt de dragoste. Nu cunoscuse nimic din toate acestea...

La nouă și cincizeci de minute trenul se puse în mișcare. Obosiți de gîndurile negre care-i munciseră toată ziua, mulți dintre soldați adormiseră din clipa intrării în vagon. Dar șocul provocat de urnirea bruscă a trenului și scrișnetul tam-poanelor îi trezi pe toți. Cei care se culcaseră pe canapelele de sus coborîră și se îngrămădiră la ferestre. Trenul luneca încet. Deodată Omol le zări prin geam pe cele două fete. Se opriseră lingă un felinar.

— La revedere, surioarelor ! le strigă un soldat. Fetele fluturară batistele în urma trenului. Lui Omol i se păru că în ochii lor negri sclipeau lacrimi.

Choghen îi puse o mîna pe umăr :

— Așadar, Omol-babu, am plecat... Cine știe dacă ne mai întoarcem vreodată !

Omol tresări și se întoarse spre el. I se păruse că aude în vocea lui un hohot de plîns înăbușit.

Trenul își mărea viteza. Una cîte una luminițele rămîneau în urmă. În liniștea nopții răsunau tot felul de strigăte și sunete ciudate ; părea că tot ce e în jur suferă, geme, se zbate... Soldații nu știau nici ei cui i-au strigat ultimul „Adio !” Știau doar atît : că deocamdată sînt în viață, că văd cerul, copacii, că simt adierea ușoară a vîntului. Trenul mergea în plină viteză. Soldații se depărtară de la ferestre. Încetul cu încetul se culcară cu toții. Doar Omol mai privea încă întunericul nopții. Îi treceau prin minte străzile din Calcutta, clădirea colegiului, ulicioara în care se afla casa lor și unde adeseori, seara, își aduna prietenii ca să mai stea de vorbă ; își aducea aminte de rugăciunile bunicii, de treburile lui Mini și Rini în gospodărie, de nesfîrșitele socoteli ale tatălui său ; îl vedea pe Bimol luînd o pînză de păianjen de pe tavan, pe Comol aplecat asupra timbrelor lui... O adiere proaspătă îi răcori fruntea. Încetul cu încetul, somnul punea stăpînire pe trupul lui obosit. Închise ochii ; cîteva lacrimi i se prelinseseră pe obraji. Îi deschise din nou și fixă întunericul. Huruind, trenul trecu în goană prin fața unei halte. Deodată îi

veni în minte nunta lui Șomiron, tronul luxos împodobit cu ghirlande de flori, luminile feerice. Ochiî miresei păreau să-l cheme din depărtări. Îl fulgeră gîndul că fata aceea ar fi putut fi nevasta lui ! Un tremur nervos îi schimonosi fața, inima i se strînse dureros, din ochi îi țîșniră boabe mari de lacrimi. Era gata-gata să hohotească de plîns. Își luă ochii de la fereastră. Razele piezișe ale lunii cădeau pe soldații întinși pe dușumea, smulgîndu-i din întuneric. Omol se întoarse cu spatele la fereastră. Nu avea unde să se întindă. Îi cedase prea mult loc lui Choghen. Toată lumea era cufundată în somn. Întregul compartiment răsuna de sforăituri.

Deodată din vagonul vecin răzbi un cîntec :

Mi-am pus brățări deși-s bătrînă,
Sunînd se clatină pe mînă.
Fetița mea și tu, surioară bună,
Veniți, priviți-mă-mpreună.

Cîntăreții se opreau, încurcau cuvintele, o luau iar de la capăt, pînă cînd, încetul cu încetul, se născu o melodie. Cineva bătea ritmul cu piciorul, strigînd :

- Stîng ! Drept ! Stîng ! Drept !

Se deschid boboci de fragedă floare
Djumna înpumată joacă-n vîltoare.
Ce vrei, inimioară-n nopțile cu lună ?
Vreau să fim, iubite, din nou împreună !

Cîntecul suna cu mlădieri de clopoței. Ritmul bătut cu piciorul îl însuflețea. Cuvintele cîntecului îi aminteau lui Omol toată viața lui. Și nu putea pricepe cum și pentru ce această viață plăcută devenise tot atît de grea, de absurdă, ca și brățările de pe mîinile bătrînei.

Își sprijini spatele de peretele vagonului, ca măcar așa să poată dormi. Închise ochii. Dar undeva, foarte aproape de el, răsună un plîns înăbușit. Ascultă atent. Da, în vagon plîngea cineva.

Dimineța ajunseră la Parvatipur. Soldații se treziră și dezmoțindu-și trupurile înțepenite de somn, începură să se spele.

– Știi, zise Choghen, întorcându-se pe partea cealaltă, nu e rău să stăm câteva zile în vagon. Ne mai tragem și noi sufletul ; nici tu pregătire fizică, nici tu pregătire de luptă...

Șoradj, aplecat peste fcreastră, urmărea ce se petrece pe peron.

– Ia uitați-vă, strigă el deodată, ofițerul de serviciu pe tren anunță un ordin.

– Ce să fie ? întrebă Șiben gânditor. Îmi miroase a exerciții de pregătire fizică...

– Du-te-ncolo, îl ocări Ononto, cum o să facem exerciții aici ?

– Cum ? se amestecă și Pancicori. Vine militarul de serviciu și-ți arde un masaj. Tot ești tu cam obosit, nu-i așa ?

– Păi da ! îl aprobă Choghen. N-ar fi de loc greu să facem pregătirea fizică aici. Ne aliniază pe peron și-ndată auzi : „Ascultă comanda ! Repetă după mine... Începe !” Să vezi cum o să țopăim ! Toată lumea din gară o să stea pe loc, să se minuneze de strîmbăturile noastre.

Militarul de serviciu își vîrî capul pe ușa vagonului și anunță :

– Peste o jumătate de oră adunarea pentru apel ! La al doilea semnal vă alineați cu echipamentul complet...

– Mult ne-am odihnit, n-am ce zice, aruncă Choghen ; dacă nu e pregătirea fizică, e apelul. Parcă ai putea fugi din tren, în mers ?

– Eh, *baba*¹ ! oftă Șoradj. Dacă cineva și-a pus în cap să fugă, apoi fuge nu numai din mers, ci și din zbor. Nu-s toți boi, ca mine și ca tine.

Răsunară două semnale. Soldații săriră din vagoane pe peron.

– Adunarea pe trei rînduri ! comandă lens-naicul.

¹ Tată (n.t.).

– Fire-ai tu să fii, acarul dracului, se oțări printre dinți Șiben. Lasă, lasă, ajungem noi la Bengazi și ai să vezi tu ce de bășici și vînătăi capeți muncind.

– Bine zici, făcu Șoradj, acolo noi o să fim „controlor-sahib“, iar pe ticăloșii ăștia de havildari îi băgăm la gheretă.

Începu obișnuitul apel. Lipseau trei oameni : doi fugiseră în drumul de la tabără spre gară iar al treilea în gara Șantahar.

– Bravo lor ! strigă Choghen, nu-i pot numi altfel decît : fiii destoinici ai părinților lor !

– Ciudat lucru, observă Pancicori, pe „briți“ i-au scutit de apel ? Oare de ce ?

– Cei mai mulți dintre ei sînt cuscri de-ai maior-sahibului, îi șopti Ononto.

– Cum adică ?

– Iac-așa. Maiorul Rai taie și spînzură aici, iar ei sînt subalternii lui. Datorită maiorului, unii din ei au ajuns din gunoieri, mecanici și din controlori, conductori. Față de el ei nu-și arată recunoștința în bani... ci altfel. Știi cum ? Ptiu !...

După apel se dădu ceaiul. În timpul distribuirii se anunță : „Ceaiul se bea pe peron. Urcarea în vagon se face la comandă după o jumătate de oră.“

La ceai s-au dat și pesmeți. Ononto își roti ochii în jur și spuse în șoaptă :

– Pesmeții ăștia-s buni pentru cîini.

– Încetează, se rugă de el Pancicori.

– Are dreptate, interveni Șoradj, ce, noi nu sîntem cîini ?

Soldații își băură ceaiul plimbîndu-se pe peron. De-a lungul peronului erau înșirate santinele cu armele în cumpănire. Peste tot mișuna personalul de serviciu. Comandanții erau toți de față, începînd cu maiorul și terminînd cu lens-naicul. Cu un cordon ca acesta cine s-ar mai fi încumetat să fugă ?

Timpul destinat ceaiului și plimbării se scursese. La semnal, soldații se urcară în vagoane. Își aprinseră cîte o țigară și așteptară în tăcere să vadă ce se mai întîmplă.

Deodată Omol rupse tăcerea.

– Ascultați, se adresă el tuturor, cine poate să spună exact ce sîntem noi ? Această întrebare neașteptată îi zăpăci pe toți.

Vă întreb, repetă Omol, cine este tratat așa cum ne tratează pe noi?

– Asta vrei să știi... spuse Choghen gînditor. Toți se întoarseră spre el. Ei bine, sîntem niște ocnași condamnați la muncă silnică. Pe ocnași îi ține în cătușe, iar pe noi, într-un cerc de baionete.

– Așa e ! îl susținu Ononto. Havildarii nu sînt decît niște temnicheri.

– Cu ce se deosebește armata de o închisoare ? continuă Choghen. Nu putem face un pas după voie. Și în închisoare e la fel. Cînd vine timpul spălatului, supraveghetorul comandă : „Luați lighenele !” Ocnașii își iau lighenele și se așează în coloană. La spălător li se ordonă să se așeze la rînd pe dușumea. „Unu !” – și toți toarnă apa în lighen. „Doi !” – și-o toarnă apoi pe cap. Supraveghetorul repetă sau nu comanda, după cheful lui. Și gata ! Credeți că-i pasă cuiva dacă ocnașii au avut timp să se spele sau nu ? Ce deosebire este între ei și noi ?

– Nici una, aprobă Șiben. Parcă astăzi n-am băut și noi la fel ceaiul ?

– Eu cred că și vitele o duc mai bine ca noi, spuse Pancicori. Dimineata văcarul scoate vacile cu harapnicul afară din staul. Dar cît e ziua de mare ele pasc în voie pe cîmp. Seara le numără și le închide iar în staul. Toată noaptea ele-și rumegă liniștite hrana. Dar pe noi, de dimineata pînă seara ne mîină cu cravașa pe cîmpul de instrucție, iar după apel, cînd ne prăbușim pe paturi, rumegăm doar bățile și ocările...

Nimeni nu spunea nimic. Erau toți cufundați în gînduri. În căutarea unor comparații cît mai potrivite, fiecare părea că se silește să răscolească cele mai întunecate ascunzișuri ale vieții.

– Dar dumneata ce crezi, Omol-babú ? rupse liniștea Ononto.

Omol tresări. Unde erau visurile lui, speranțele lui legate de succese în viață, în muncă ? Se codi puțin, apoi zise :

– Choghen și Pancicori au dreptate. Cred însă că n-au zugrăvit tabloul întreg. Noi sîntem în situația unor oameni care se transformă în animale. Asta vor ei, să facă din noi niște

făpturi pe jumătate vite, pe jumătate oameni, ca nici prin cap să nu ne mai treacă să rupem lanțurile.

— Așa e, așa e, îl sprijini Ononto, ticăloșii ăștia nu ne socotesc nici dobitoace, nici oameni !

— Dar ce ? întrebă Pancicori.

Ațintindu-și privirile asupra tovarășilor săi, Omol aruncă :

— Robi... sîntem robi...

Toți tăcură. În vagon se lăsa o liniște neobișnuită.

— Canaliile ! strigă deodată Choghen. Ne-au transformat în robi !

— Da, adevărați robi, repetă Omol.

— Și de ce ? întrebă Șiben.

— Ca să-și poată păstra imperiul colonial. Piinea, fără de care noi nu putem trăi, e în mîinile lor. Prețurile au crescut. Șomajul e în floare. Toate astea n-au venit de la sine. Ei ne-au pregătit capcana, foamea ne-a împins în ea și acum iată-ne acolo unde au vrut ei. Zi de zi, pas cu pas, ne-au deprins cu supunerea oarbă față de ordine. De ce ? Ca nu cumva să încercăm o ieșire din capcană. Pentru un pumn de orez ne-au prefăcut în robi. Totul a fost prevăzut. Iar acum, tot ei ne aruncă în obraz : „Ați intrat de bunăvoie în armată. Nici vorbă nu poate fi de constrîngere.“ Omol vorbea și soldații îl ascultau cu ochii larg deschiși. Începeau să înțeleagă dibăcia drăcească cu care fuseseră duși de nas. Choghen se ridică în picioare și se porni să măsoare agitat vagonul, în lung și-n lat ; Pancicori își mușca buzele ; Șiben zvîrli cît colo, pe dușumea, țigara neterminată ; Ononto tot îl mai privea nedumerit pe Omol...

La ora zece se dădu semnalul pentru adunare. Toți, afară de „briți“, au fost trimiși la muncă. Unul dintre soldați băgă de seamă că vagonul de arestați și cel de bagaje erau desprinse de eșalon și trase la al doilea peron. La peronul al treilea, așteptau niște vagoane mici, pentru linie îngustă. Lucrurile luau o întorsătură neașteptată, ca și cum o mîină nevăzută trăgea sforile, iar ei țopăiau ca niște marionete. Sol-

dații fură trecuți de pe primul peron pe al doilea. Ușile vagoanelor erau date în lături.

— Descărcați echipamentul din vagoanele mari și încărcăți-l în cele mici, ordonă havildarul șef. Munca nu e grea, când o isprăviți, sînteți liberi.

— Dar încotro ne duceți ? întrebă un soldat.

— Se pare că la Assam, se auzi răspunsul.

— De ce ? În vest se poate ajunge și prin Catihar...

— Și ce-ai să faci în vest ? Să respiri aer curat ? Luptele se dau în Birmania, de asta ne duc acolo. N-ați văzut în stația Șialda refugiați din Birmania ? Nemernicii ăia roșcovani și-au luat cei dintii tălpășița !

— Atunci tot ce ni s-a spus despre bengalezi sînt gogoși ?

— Nu ți-e totuna de mîna cui mori, fie ei nemți ori japonezi ?

Soldații simțiră cum li se rupe ceva în piept. Să dai ochi cu japonezii care au pus mîna cît ai clipi pe Singapore, despre care mersese vestea că e de necucerit ! Să dai ochi cu cei care au scufundat *Prince of Wales* și *Repulse* ! Cu cei care în șase luni au cucerit Malaya și Birmania ! Care au făcut prizonieri două sute cincizeci de mii de soldați englezi ! Să dai piept cu japonezii, care de șase ani se poartă ca niște fiare sălbatice în China, care îi învață pe soldații lor cum să lupte cu baioneta, dîndu-le drept țintă prizonieri chinezi, și care, ca să-și cruțe gloanțele, taie capul la mii de cetățeni chinezi fără vină. Frica de moarte puneă tot mai mult stăpînire pe soldați. Ar fi vrut să strige, să plîngă. Ce crimă făcuseră ei, de ce trebuiau să piară fără nici o putîntă de scăpare ? Aruncău poverile la pămînt, rotind ochii în jur, în speranța unui prilej bun de fugă. Odihna făgăduită la terminarea lucrului nu-i făcea să muncească mai iute. Numai amenințările havildarilor avură efect și astfel treaba fu executată la timp. După ce au încărcat tot echipamentul, havildarul șef i-a împărțit prin vagoane. Pe peron se iviră iarăși santinele cu bastoane de cauciuc.

— Așadar plecăm la Manipur ! rosti Choghen.

— Da. Și acolo o să murim de mîna japonezilor !

– Japonezii n-or să facă nici un rău bengalezilor, observă Pancicori. Voi n-ați știut că Subhas Bos¹ se află acum în Japonia ?

– Nu cumva a trecut pe la tine înainte de plecare ? il întepă Ononto.

– Nu, nu glumesc. Cît au umblat englezii să-l prindă... Paisprezece copoi de la Scotland-Yard i-au împresurat casa. Dar el i-a dus pe toți de nas și a scăpat.

Dinspre gară, se auziră deodată țipete îngrozitoare. Soldații se repeziră la ferestre. Djomadarul tira de guler spre peronul al doilea un soldat. Din cînd în cînd se mai oprea și, făcîndu-și vînt, îl lovea cu toată puterea drept în față sau îi dădea cîte un brînci. Se ivi maiorul. Îl înșfăcă pe soldat de păr, îl scutură de cîteva ori și răcni :

– Cînd ai intrat în armată te-ai gîndit ce faci, hai ? acum vrei să dezertezi ? Canalie ! Te dau afară banii din buzunar ?

Flăcăul cuprinse în brațe picioarele maiorului și-l imploră :

– Dă-mi drumul, sahib și Dumnezeu o să te răsplătească... Mi-e frică...

Dar maiorul își smulse furios piciorul din mîinile soldatului :

– Ai să stai la arest douăzeci și opt de zile și ai să uiți de frică ! Apoi ordonă : Douăzeci și opt de zile de arest sever și să fie folosit la munci grele.

Soldatul căzu la pămînt și izbucni în hohote de plîns. Două santinele îi legară mîinile la spate.

– Să mergem, bhai, îl îndemnă unul din ei.

– Nu așa ! strigă maiorul. Uite cum să te porți cu el... Vorbînd, îl înșfăcă din nou pe soldat de guler și-l tîrî de-a lungul peronului.

– Dă-mi drumul, sahib ! strigă soldatul. Dumnezeu vede tot !

– Și nemernicii ăștia își închipuie că o să ne batem cu japonezii și o să-i învingem ? zise Choghen.

– Da, tare m-aș mira să învingă puișorii ăștia, făcu Pancicori. Nu din întîmplare la Calcutta dai la tot pasul de ini-

¹ Lider al Congresului național indian. În ajunul celui de al doilea război mondial, nefiind de acord cu politica antifascistă promovată de Congres, Subhas Bos părăsește în mod clandestin India (n.r.).

țialele P.R.O. - pierderea războiului obligatorie. Eu, unul, cum o să dau ochi cu frații noștri mai mici, ridic mâinile.

- De, nu-i rea ideea, aprobă Choghen, dar de moarte tot nu scăpăm. Cel puțin japonezii te omoară dintr-odată, pe cînd canaliile astea te chinuiesc, te torturează. În privința asta japonezii sînt mai buni.

Omol tăcea. Șiben îl atinse pe umăr și-l întrebă :

- Unde ți-e gîndul, Omol-babu ?

- Mie ?... tresări Omol. Mi-a trecut prin cap ce ne spunea maiorul într-o zi. Mai țiiți minte ? „Dacă o să vă fie tare greu vreodată, să veniți la mine. Am să caut să vă ajut. Iar dacă n-am să vă pot ajuta, vă dau drumul“. Acum am văzut cum ne dă el drumul. Nu pricep nici în ruptul capului de ce vor să-i țină cu de-a sila în armată pe cei care nu vor să stea.

★

Era aproape patru și jumătate după amiază, cînd trenul se opri în stația Lalmonirhat. Cînd Onil, care era de serviciu, se apropie de vagonul lor, Pancicori îl întrebă :

- Iar ieșim la lucru ?

- Da vezi, altă treabă n-am, decît să vă anunț asta... se supără Onil.

- Dar ce treabă mai ai ?

- Ei, atunci nu mai avem ce vorbi. Crezi că mie-mi place să vă păzesc cu bastonul în mînă ? Voi barem mai schimbați o vorbă-două, dar eu ?

Pancicori îi puse mîna pe umăr.

- Ei, haide... Nu te supăra ! Cît stai de strajă ne ești dușman. După ce termini ești iar prieten. Mai bine spune-ne, dacă știi, încotro ne duc ? Doar tu tot timpul te-nvîrți pe lîngă comandanți.

- Păi de-aia am și venit...

- Atunci hai... Bagă-te aici, să mai stăm nițel de vorbă. Hei, Șiben ! Dă-i o țigară...

- Nu, nu pot ! Lepădătura aia e tot timpul pe urmele mele.

- Cine ? Djomadarul ?

– Păi cine altul ?

Ononto se apropie de Onil și-i șopti la ureche :

– Prinde-l pe întuneric și trage-i una în cap cu bastonul. Cum îl vezi că ametește, dă-i brinci sub roți...

Onil suspină adânc.

– Nu ajută la nimic, Ononto. Dacă aș avea numai grija lui pe cap, calca-valea... Dar mai am și altele.

– Care altele ?

– Ori vă spun, ori nu vă spun, tot nu ajută la nimic. Și apoi nu pot aici... În mare belea am intrat. Nici nu face să vorbesc de față cu toți. Dar când mă gândesc, văd negru înaintea ochilor.

– Spune, spune. Te mai ușurezi. Haide !

– Ei, ascultați atunci... Unii nu au nici o nevastă, pe când eu am două.

– Ce să-ți spun, exclamă Șoradj, cam mulțisor pentru unul singur ! Nu ca bieții de noi care n-avem nici una. Nici măcar să agățăm fete nu prea izbutim !

– Degeaba rîzi, Șoradj ! Nu-i de rîs, îl întrerupse Ononto. Nu vezi ce lehamite îi e băiatului, iar tu rînjești... Spune mai departe, Onil...

– Acum un an m-am însurat, începu Onil. Dar a ieșit o încurcătură : taică-meu s-a certat cu socrul din pricina zestrei. Pe nevastă-mea au trimis-o înapoi și peste două luni m-au însurat cu alta. Taică-meu mi-a zis : „Pe cea dintîi s-o uiți !” Dar dacă nu pot ? Cum s-o uit pe fata căreia i-am jurat credință ? Pot să iau asemenea păcat asupra mea ? Pînă și iadul ar fi puțin pentru mine... Prima mea nevastă îmi scrie și acum pe furiș. Ei, ce să fac ?...

– Da, încurcată treabă ! îl compătimi Ononto. Acum n-ai ce-i face. Așteaptă să moară taică-tău și o aduci înapoi acasă. Nu-i al tău păcatul... Taică-tău e de vină, nu tu. Vezi că nici ea nu te ține de rău.

– Așa e, îl susținu Șiben. O ici atunci înapoi și răscumperi greșeala bătrînului. Nu-ți pierde firea, Onil ! Mai bine zi-ne ce se mai aude...

Onil își scoase din buzunar batista și ștergîndu-și de pe obraji lacrimile, vorbi cu glas tremurător :

– După câte am auzit, compania noastră o să coboare aici...
– De unde știi ?
– Maiorul, căpitanul, aghiotantul și subadarul s-au dus la gară. Degeaba nu s-au dus. Și acu, lăsați-mă să plec, fraților...
– Păi dac-o fi să rămânem aici, nu-i rău, făcu Șoradj. După mine, locul ăsta e bunîșor. E un nod important de cale ferată... Putem învăța și meserie aici.

– Se pare că o să ne așezăm în apropierea gării, zise Pancicori.

– Așa îmi închipui și eu ! răspunse Șoradj. Am văzut cartierul feroviar. Cred că o să ne trecem vremea destul de plăcut aici.

– Femei sînt, nu știi ? se interesă Pancicori.

– Pînă acum n-am văzut nici una. În schimb am văzut niște sariuri, întinse la uscat !...

– Atunci e-n regulă ! Acolo unde se găsesc sariuri, trebuie să fie și cele care le poartă. Nu-i așa ?

Un tren se opri în fața celui de-al doilea peron. Compartimentele erau înțesate de lume : bărbați, femei, copii – europeni și indieni – toți la un loc. Din vagoane răsunau strigăte și înjurături, urlete și plînsese de copii. Trenul fu înconjurat numaidecît de poliția gării.

– Ce fel de tren e ăsta ? se miră Pancicori. De ce-l păzește poliția ?

– Hei ! îl strigă Șoradj pe un pasager. De unde veniți ?

– Din Birmania, răspunse acesta.

– Au luat-o japonezii ?

– Pe toți îi taie și-i jefuiesc...

La fereastra unui vagon se ivi capul unui bătrîn. Vărsa. O femeie îi turna apă pe cap.

– Uite, Omol-babu, ce se petrece aici, îi spuse Choghen. Războiul nu ne amenință numai pe noi cu moartea, nu cruță nici populația pașnică.

Maiorul se înapoie de la gară. Văzîndu-i pe soldați vorbind aprins cu refugiații, le dădu ordin să iasă din vagoane. Soldații ieșiră toți pe peron. Așteptau să fie trimiși să monteze tabăra în Lalmonirhat. Datorită zelului soldaților de serviciu,

în companie nu mai rămăsese un om care să nu fie la curent cu această noutate.

— Ia alcargă-i o oră, ordonă maiorul subadarului. Până atunci pleacă și trenul cu refugiați.

După stația Ranghia, peisajul se schimbă. Cerul era înourat și pretutindeni călcai în apă. De amîndouă părțile terasamentului se întindeau ogoare inundate, cu mici insulețe de verdeață. Nori grei, vineți, atîrnau deasupra colinelor. Ici, colo, cîte o rază de soare străpungea perdeaua norilor și se așternea pe pămînt.

La poalele colinelor cîțiva țărani își lucrau ogorul. Unii arau. Pălării mari de paie îi apărau de soare. Ici zăreai cîte un copil de țăran încremenit deasupra undiței sale, colo cîte un cocostîrc pășind maiestuos ca un brahman.

Omol ședea la fereastră. Toată noaptea nu închisese ochii. O teamă nelămurită nu-i dădea pace. Gîndul la trecut și la prezent, la moartea inevitabilă, îi gonia somnul. Zorile cu pata gălbuie a soarelui răzbătînd prin pînza norilor, covorul luxuriant de verdeață desfășurat de ambele părți ale drumului de fier îi dădeau puteri noi, îl scoteau din amorțeală. Cu bărbia sprijinită de rama ferestrei, nu se mai sătura să privească. La o cotitură bruscă garnitura trenului se îndoi ca un arc. Omol zări defilînd vagoanele, minuscule ca niște cutii de chibrituri. Linia era îngustă, iar vagoanele mai mici decît cele obișnuite ; nu același lucru puteai spune și despre lungimea trenului. Omol se minuna la gîndul că un tren atît de lung putea goni cu o asemenea viteză pe o linie atît de îngustă. Gonea, gonea mereu, fără oprire. Călătoria părea fără sfîrșit. Huruind asurzitor trenul zbură peste un pasaj de nivel și deodată începu să-și micșoreze viteza. Se apropiau de o stație. O sumedenie de linii se întretaiau fugind care încotro. Omol scoase capul pe fereastră.

— Pare-mi-se că am ajuns... dădu el de veste.

— Unde ? întrebă Pancicori.

— Unde, unde ? îl îngîină Choghen. La dracu-n iad !

Trenul se tîri fără vlagă pe o linie construită de curînd.

— O stație nouă, observă Ononto. Nu cumva coborîm aici ?

Trenul se opri chiar pe malul Brahmaputrei. Soldații se re-peziră la ferestre. Fluviul curgea falnic, cu apele umflate. Peste valuri pluteau nuferi. O mulțime de vapoare, bacuri și bărci erau trase la țarm. Malul celălalt se ridica înalt și abrupt.

Cuprinși de o admirație mută, rămăseseră toți cu ochii pironiți la mărețul fluviu. Un suspin de ușurare stătea gata să li se rupă din piepturi. Nu, zilele lor nu și-au încheiat șirul, se vor scurge înainte, fără sfîrșit, ca și această apă. Nu, n-a venit încă moartea visurilor și speranțelor.

CAPITOLUL VI

Compania a fost așezată pe terenul institutului feroviar din Amingaon. Prin mijlocul lui trecea șoseaua asfaltată care ducea pînă la malul Brahmaputrei. Locul era prea mic pentru a cuprinde toate corturile, chiar dacă le așezai lipite de gard. De aceea, fură instalate mai puține corturi decît erau necesare pentru un număr atît de mare de soldați. În fiecare cort intrau cîte optsprezece-douăzeci de oameni. „Briții“ fură cartiruiți în clădirea de piatră a institutului.

Corturile formau un careu perfect ; în mijloc, o baracă lungă cu acoperiș de tablă servea drept sală de mese. Corturile Statului Major, ale intendenților, ofițerilor și subofițerilor fură instalate alături de șosea, chiar pe malul fluviului. Intrarea în tabără era străjuită de ghereta corpului de gardă. Pînă la asfințitul soarelui soldații izbutiră să ridice în jurul taberei un gard de sîrmă ghimpată.

Amingaonul era stația terminus. Peste tot domnea o mare însuflețire. Soldații erau veseli că nu plecau numai decît în junglă. Unii se bucurau la gîndul că vor cunoaște oameni noi, alții că vor găsi aici băutură pe preț de nimic și femei. În

tabăra asta îți puteai petrece vremea destul de plăcut : bibliotecă și sala de lectură a institutului îți stăteau la dispoziție, te puteai duce uneori la concerte și spectacole și aveai voie să te împrietenești cu populația civilă. În cocioabele locuite de sărăcime găseai cu ușurință vin și femei ; locuitorii erau într-adevăr foarte săraci.

A treia zi după înființarea taberei, soldații care erau înscrși ca șefi de gară, telegrafiști și acari, fură trimiși în grupuri mici la stațiile Ranghia, Sorbhog și Borpeta, unde urmau să facă practică și la nevoie să lucreze, chiar fără îndrumare. Doisprezece controlori fură desemnați pentru deservirea liniei dintre Amingaon și Lalmonirhat. Lăcătușii-mecanici fură trimiși la depoul de locomotive din Amingaon, iar mecanicii și fochiștii fură puși pe locomotive de manevre. Activitatea cea nouă îi bucura pe soldați. În sfârșit, li se dădea posibilitatea să se perfecționeze în meseria lor. Acum, când se vedeau scăpați de pregătirea fizică și de instrucție, lucrau din plin, cu multă tragere de inimă.

Printre ei erau însă și unii care avuseseră mai puțin noroc. Aceștia nu fuseseră trimiși la lucru. Ca și înainte, continuau să facă exerciții și instrucție, ba pe deasupra executau tot felul de corvezi și făceau și de gardă. Ce-i drept, disciplina nu mai era atît de severă. În orice clipă liberă, te puteai duce să hoinărești pe malul fluviului, sau te puteai strecura pînă-n tîrg. La selecționarea oamenilor pentru muncă se ținuse seamă în primul rînd de „briți“, apoi de favoriții subadarilor și djomadarilor. E lesne de înțeles că Omol, Ononto și Panicori, cît și prietenii lor, nu intrară în listele celor aleși. Ei primeau soldă mai mare decît alți soldați, erau oameni cu studii și, firește, asupra lor cădeau cele mai multe lovituri.

— Am adus o veste bună, anunță Choghen intrînd în cort. Ce-mi dați în schimb ?

— Dacă vestea-i adevărată, fără născoceli, îi răspunse Ononto, îți dăm un păhărel de vin de prin partea locului.

— Nu, bhai, nu-mi trebuie ! La ce bun să-mi ard beregata și pieptul.

— Ehe, cîtă bucurie îți dă această arsură, cînd o simți ca o flacără în piept !

– Mă uit la tine, Ononto, și-mi vine să cred că-n pieptul tău e un adevărat pîrjol, făcu Pancicori. Se vede că ai tras o dușcă zdravănă !

Ononto se întoarce neliniștit spre Omol.

– Nu lua în seamă ce spune Ononto, îl potoli Omol pe Pancicori. Vorbește vrute și nevrute. Să auzim mai bine ce veste ne-a adus Choghen.

– Am auzit, începu acesta, că la Gauhati se înființează în curînd o nouă secție. Vor avea nevoie acolo de șefi de gară și controlori.

– Eu unul plec ! sări Pancicori. Anunță-l te rog pe Peter-sahib. Spune-i că-i plătesc eu pentru o noapte întreagă de chef. Nu mai pot ! Zi și noapte trudesca ca un culi, ori stau încremenit de strajă cu arma la umăr ! Mă omor, pe cuvîntul meu...

– Dar tu, Omol ? îl întrebă Choghen.

– Tare aş vrea să mă numească și pe mine, dar n-am de unde să dau șperț.

– Ce-i de făcut ? Doar știi și tu că Peter-sahib e mina dreaptă a maiorului Rai. Dacă nu-l ungi cu ceva, bhai, n-ai să lucrezi niciodată.

În ziua aceea era de gardă Pancicori. Plecă să-și ia postul în primire.

– Lasă, vedem noi, poate că se aranjează într-un fel, spuse Choghen. Hai să ne plîmbăm puțin. Îndreptîndu-se spre ieșirea din tabără, se apropiară de popota ofițerilor. Cîțiva ofițeri ședeau pe lîngă cort cu pahare în mînă. Pe masă se aflau două sticle de whisky. Omol se opri.

– Nu, bhai, mai bine să nu trecem pe lîngă ei, îi spuse încet lui Choghen. Beți cum sînt, te pomenești că ne bagă la arest.

– Nu fii prost, ripostă Choghen. Pe fiecare trebuie să te pricepi cum să-l iei. Știi doar că porcilor ăstora le place să-i saluți. Să trecem prin fața lor și să le dăm onorul toți o dată. Ai să vezi că nici unul din cîinii ăștia n-o să latre.

Merseră mai departe cu inima cît un purice. Ajungînd în dreptul ofițerilor, Choghen strecură printre dinți : „Unu l” și toți trei în același timp întoarseră capul spre stînga, cu mîna

la bonetă. Făcură vreo șase pași țepeni, fără să-și schimbe poziția. Maiorul le răspunse la salut cu paharul ridicat.

– Doamne, suspină Omol, parc-am trecut prin foc !

– Învată și tu șmecheriile astea, îl sfătui Choghen, altfel n-ai să ai trai aici. Dacă nu-i amăgești nițel pe ticăloși, în două zile te bagă în mormînt. Dar trebuie să știi cum să-i duci. Cînd am trecut adineauri pe lingă ei și i-am salutat, nemernicii au crezut că mergem undeva la treabă.

Ajunseră la debarcaderul unui pod plutitor.

– Dacă traversăm fluviul, spuse Omol, am putea merge pînă la Gauhati. Cum crezi, Ononto, ne ajunge o zi pentru plimbarea asta ?

– Cum să nu, răspunse Choghen în locul lui Ononto. Expedierea se face de la debarcaderul al treilea.

– Expedierea ? se miră Omol.

– Spre cer, rîse Choghen, aruncîndu-i o privire lui Ononto. Omol se roși gotcă.

– Pe cît ne va sta în putință, Omol-bhai, spuse în cele din urmă Ononto, o să căutăm să nimerim cît mai tîrziu în cer.

– I-auzi colo ! exclamă Choghen. Vezi să nu greșești !

Ononto nu răspunse. Văzîndu-l întristat, Omol întrebă :

– Ce-i cu tine, Ononto ? De ce te-ai posomorît așa dintr-o dată ?

Acesta îl apucă de mină :

– E o poveste lungă, am să ți-o spun cîndva.

Coborîră spre debarcader. Tocmai atunci acosta un vas plin cu soldătime.

– De unde vin atîția militari ? întrebă Omol.

– Cum de unde ? făcu Choghen. Eroii ăștia au fugit din Birmania cu coada între picioare.

– Am citit ieri în ziare că japonezii au bombardat Manipurul, firește, fără rezultat, spuse Ononto. Dar, după cum văd, trupele bat în retragere !

– Ia uită-te la ei, ia ! îl înghionti Choghen pe Omol. Ofițerii s-au transformat în sihaștri. Toți cu barbă, toți în zdrențe și cu picioarele goale. Sărăcuții de ei, se vede că le-a mers strașnic !

O limbă de nisip lega debarcaderul de șosea ; de acolo pînă la gară nu era departe. În fața gării fură aduse două cazane uriașe cu ceai și cîteva lăzi cu pesmeți. În jurul lor se îmbulzeau ofițerii sosiți. Un locotenent de la serviciul de intendență îi interoga cu de-amănuntul. După ce primeau cîte o ceașcă de ceai și un pachet de pesmeți, ofițerii se așezau chiar acolo, pe nisip. Ochii le sclipeau lacomi numai privind pesmeții. Ai fi zis că se pregăteau să-i înghită pe toți dintr-o dată.

— Ia uită-te cu cită lăcomie înfulecă, observă Omol. Ca și cum de zile întregi n-au mai băgat o firimitură în gură.

— Cred că așa și e, răspunse Ononto.

— Mi-a povestit un ofițer că timp de treizeci și patru de zile n-a mîncat altceva decît boabe crude de orez. Ajuns la Dimapur, cu greu și-a putut face rost de ceva mîncare la un preț de jaf. Pentru un prînz i se cerea un sac de bani. Un pachet de biri ajunsese la o rupie și jumătate ! Refugiații se gîndeau însă mai mult la un loc în tren, decît la mîncare.

— Am auzit, încep Choghen, că un ofițer cu un grad destul de mare, colonel sau general de brigadă, a intrat acum cîteva zile la restaurantul „Sorabodji“ și s-a pus să se îndoape ca un porc. I s-a făcut rău, a vărsat și a murit pe loc. De atunci, ofițerii fugiți din Birmania nu mai sînt lăsați să intre în restaurante.

După ofițeri începură să debarce soldații. Ei căutau să ajungă cît mai repede pe țarm, dar nu puteau. Nu aveau destulă putere. Susținîndu-se unii pe alții, sprijinîndu-se pe umerii tovarășilor lor, coborau încet, pe debarcader. Nici unul nu încerca să-și potrivească pasul, nici unul nu dădea vreo atenție uniformei sale, nimeni nu-i comanda. Încercînd să-și salveze viața, fiecare se gîndea doar la sine. Toți se îngămădiră în jurul cazanelor cu ceai. Fiecare își încorda ultimele forțe, ca să treacă înainte. Cei căzuți la pămînt se tîrau de-a bușilea. Cei care izbuteau să primească ceaiul se grăbeau să-l bea, ca să mai capete o cană. Unul începu să verse. Stomacul sleit de atîta foamete refuza băutura fierbinte.

— Văd că nu le dă nimic de mîncare ! exclamă Omol.

- Ce să le mai dea ? făcu Ononto. Mai bine uită-te ce scrie pe panou, colo, în spatele ăloră care împart ceaiul...

Pe panou era zugrăvit un soldat indian care bea zîbind ceai dintr-o ceașcă aburindă. Dedesubt, se putea citi : *Compania indiană de comerț cu ceai.*

- Afurisiții ! se revoltă Choghen, zi-le negustori și pace ! Nu pierd nici o ocazie pentru reclamă. Nu cumva își închiuie că ar putea să deschidă o piață de ceai și-n cer ?

Aproape toți soldații debarcaseră pe mal. Mai rămăseseră pe vapor doar cîțiva mai slăbănogi. Cum nimeni nu-i ajuta, încercară să coboare ei singuri la mal. Agățîndu-se de frînghiile schelei de debarcare, ce ținea loc de balustradă, coborau încet, cu pași șovăitori. Unul dintre ei, ajuns la capătul schelei, se opri. Nemaiputînd să înainteze se agăță cu amîndouă mîinile de frînghie și se lăsă să cadă pe schelă.

Omol, Choghen și Ononto îl urmăreau din ochi.

- Hai să le dăm o mîna de ajutor, propuse Omol.

Coborînd spre schelă, un soldat care stătea la capătul ei se agăță de uniforma lui Choghen.

- Pe ăsta îl duc eu, spuse Choghen, voi ajutați-i pe ceilalți.

Îl luă pe după mijloc, iar soldatul îi petrecu mîna stîngă după gît. Pas cu pas, urcară încet, pe mal. Choghen aproape își pierduse răsufarea : soldatul răspîndea un miros respingător, iar pe uniformă îi mișunau păduchii. Choghen încercă să se tragă mai departe de el, dar nenorocitul i se agăță și mai tare de gît și astfel fu nevoit să-i petreacă din nou mîna pe după mijloc.

Omol și Ononto se aplecară deasupra soldatului căzut pe schelă. Omol îi ridică ușor capul și punîndu-și-l pe genunchi strigă la urechea lui de cîteva ori. Nu primi însă nici un răspuns. Îi ridică pleoapele și i se uită în ochi.

- Bietul de el, fără targă nu-l putem duce la mal. Cred că mai poate fi salvat.

- Nu-l mai zgudui, făcu Ononto. Lasă-l să moară liniștit. Cîte mii de soldați ca el zac acum pe drumurile Birmaniei, iar vulturii negri îi sfîșie în bucăți.

- Nu, Ononto, răspunse Omol, nu-l putem lăsa să moară. Ia să ne punem în locul lui, doar ne așteaptă aceeași soartă.

Chiar dacă ne-am pierde o mână sau un picior, tot o să dorim să rămânem în viață și o să încercăm să ne salvăm.

Ononto plecă la gară să aducă o targă. Omol își puse palma pe fruntea soldatului și se uită la pleoapele lui închise. Portul se golea. Oamenii de la „Compania indiană de comerț cu ceai“, isprăvind cu distribuirea gratuită a ceaiului, după ce au fotografiat câțiva soldați cu ceștile în mână s-au tot dus. Înscrarea cobora încet valuri de funingine deasupra fluviului. Omol își simțea sufletul greu. Cine e omul acesta ? se gîndea el. Unde-i casa lui ? Cine-l așteaptă acasă ? Oare venise aici ca să moară ? Nu, cu siguranță că nu ! Venise în armată, ca să-și câștige existența. A căutat să scape de moartea prin foame, dar și-a găsit o altă moarte încă și mai înspăimîntătoare.

Seara se lăsa tot mai întunecată, noaptea își cerea drepturile. Numai undeva pe mal mai licăreau în întuneric câteva luminițe. Valurile Brahmaputrei, mereu în mișcare, se izbeau cu un plescăit ușor de peretele digului. Fluviul nu se mai vedea în beznă ; ai fi zis că un zăbranic negru-vînat coborise de sus și-i acoperise trupul. Lui Omol i se făcu deodată frică. Înțelesese că nenorocitul bolnav nu mai putea fi salvat. Ar fi vrut să-i dea jos capul de pe genunchii săi și s-o ia la fugă. De ce nu mai venea Ononto ? Unde întîrzia atît ? Își aținti ochii spre mal. I se păru că aude pași. Glasuri răzbeau pînă la el. Își lipi urechea de pieptul bolnavului – poate totuși vor izbuti să-l salveze !

Ononto, Choghen și doi soldați necunoscuți se lăsară pe vine lîngă Omol.

- Ei, am ajuns la timp ? întrebă Choghen.
- Prea tîrziu... răspunse tresărind Omol.
- Nu cred c-ar fi trăit, vorbi unul din soldați. Toți care au căzut la pămînt nu s-au mai sculat. Am trecut peste atîtea trupuri care cădeau și nu se mai puteau ridica.
- De ce ? izbucni Omol.
- Și noi ne-am întrebat adesea. Parcă am intrat în armată ca să murim ? Dar atît în ofensivă, cît și în defensivă, pretutindeni, ne pîndea moartea. Soldații mor întotdeauna și ieri și azi și mîine...

- Ascultă, Omol, ascultă ce ne-a spus, interveni Ononto. Când au plecat în Birmania erau o mie cinci sute și s-au întors cel mult cinci sute...

Soldații se ridicară de jos. Cei trei prieteni se ridicară și ei.

Cerul era presărat cu stele. Luminițele lor se oglindeau licărind în apele Brahmaputrei. O adiere ușoară aducea zgomote nelămurite dinspre cheiul de pe celălalt mal.

- Să mergem, spuse unul din soldați.

- Bine, dar ce facem cu el? arată Omol spre cadavru.

- Așa-i, am și uitat! Și soldatul își strigă tovarășul.

Ridică amândoi mortul. Un plescăit de apă și atât.

Numărul refugiaților creștea cu fiecare zi. Noi și noi loturi soseau fără încetare. Se adunau în gară, în piață, pretutindeni unde găseau un adăpost, întocmai ca o grămadă de boarfe. Cu cât numărul lor creștea, cu atât se prăpădeau mai mulți. Îngrijitorii din gară ridicau leșurile, le duceau spre fluviu și le aruncau în apă. Când oamenii începură să moară cu zecile, nu numai în fiecare zi, dar și în fiecare ceas, îngrijitorii fugiră; își luară concediu cu de la ei putere. Pretutindeni domnea dezordinea. Pretutindeni zăceau cadavre. Udate de ploaie, dogorite de soare, intrau în putrefacție. La început corbii și vulturii negri se temeau de oameni, pe urmă însă deveniră îndrăzneți și se ospătau, fără să-i mai ia în seamă pe cei vii.

Compania primi un ordin prin care se interzicea vizitarea gării, a pieței și a portului. Printre refugiați izbucnise holera. Soldații erau sever opriți să mai calce prin acele locuri și să cumpere ceva de-acolo. La ora trei după amiază, se alinară pentru vaccinare: fiecare soldat trebuia vaccinat împotriva holerei.

Omol se așteptase la cu totul altceva. Dacă toți soldații liberi din companie, se gîndea el, ar fi fost trimiși în port și la gară să-i ajute pe refugiați la debarcarea din vapor și la urcarea în trenuri, mulți dintre cei care erau striviți în învălmășeală ar fi putut fi smulși morții. Ar fi fost într-adevăr o

faptă vrednică de un soldat ! Ordinul îl indignă pe Omol. Va merge totuși la gară ! Cu orice risc. Lupta oamenilor împotriva suferinței și a morții îi descoperea o lume nouă. Abia acum vedea oameni vii, oameni de toate felurile, oameni cu care nu se întâlneau pînă atunci. Nu mai erau niște simpli indivizi, termen convențional cu care-i numea în anii de colegiu, ci oameni vii, oameni adevărați. Îi vedea cum trăiau, cum își păstrau curajul, cum nu se lăsau învinși de greutățile întâmpinate în cale, cum luptau de aprig să mai rămînă în viață. De unde luau atîta forță sufletească ? Rătăcind prin sala de așteptare, Omol se apropie de un grup de refugiați : un bărbat de vîrstă mijlocie, o femeie tînără, o bătrînă și o fetiță. Omol își închipui că formau o familie ; soția, mama și fiica refugiatului. De mult nu mai văzuse o familie adevărată. De obicei întâlneau numai familii desperecheate, membri răzleți.

- Lapte ! mormăia tatăl. Ai înnebunit ! Să-ți fac rost de lapte aici, unde nu poți găsi măcar o înghițitură de apă !

Femeia luă fetița în brațe și mîngîindu-i căpșorul spuse :

- Trebuie să salvăm fetița. O dată ce-am cules-o de pe drum, trebuie s-o salvăm, cu orice preț. De nu, Minu a mea n-o să-și găsească pace nici în cer.

Omol auzi discuția. Fără să mai stea pe gînduri, se apropie de refugiat.

- Dacă așteptați puțin, îi spuse el, am să vă aduc o cutie de lapte condensat, pîine și puțin zahăr. Mirat, refugiatul apucă mîna lui Omol și i-o strînse cu atîta putere, încît îl duru. Atunci e-n regulă, făcu Omol, veniți cu mine...

Refugiatul se zăpăci.

- Da, da, începu el să se agite, merg, firește...

- Nu, nu, țipă deodată fetița sărind în picioare, nu vă duceți nicăieri ! Nu vreau pomană de la nimeni !

Omol se întoarse spre ea. Fetița se smulse din brațele femeii. Ochii mari păreau că-i ies din orbite.

Refugiatul puse o mînă pe umărul lui Omol :

- N-o luați în seamă. Are numai zece ani, dar nici nu vă închipuiți prin cîte a trecut. Ea nu mai crede în dragostea și în compătimirea oamenilor.

Și Omol se gîndise adesea la acest lucru. Începuse să creadă că în lumea asta nu mai existau simțăminte ca iubire, compătimire, decît doar în imaginație. I se părea că nimerise printre sălbatici, pe care nu-i mîna decît instinctul autoconser-vării. Cîtă durere, cîte morți văzuse în acest timp ! Și nici o lacrimă ! Părea că oamenii nu mai știau să plîngă. Cînd trenul se apropia de peron începea îmbulzeala, se petreceau scene de nedescris. Femeile săreau în vagoane uitînd de bărbații lor ; copiii se cățarau în tren lăsîndu-și jos mamcele ; părinții dădeau buzna să ocupe un loc, părăsindu-și copiii. Nimeni nu se mai îngrijea de altul, fiecare căuta să-și salveze propria-i piele. Să-și salveze viața !

– Unde ați găsit-o pe fetiță ? întrebă Omol.

– Nu, nu, n-am găsit-o, Dumnezeu ne-a dat-o. Ne-a fericit binecuvîntarea cerului ! Dar e o poveste lungă și tristă...

Ieșiră din gară și traversînd piața, se îndreptară spre tără. Refugiatul mergea cufundat în gîndurile sale sumbre. Omol se uită de cîteva ori la el. Bărbatul oftă și începu să vorbească.

– La douăzeci și trei decembrie, primele bombe au căzut peste Rangoon. Japonezii nu s-au mulțumit numai să bombardeze orașul, i-au mai și mitraliat pe locuitori, din avioane. Au fost multe victime. Aveam un frate mai mic, funcționar la bancă. Auzind exploziile, nenorocitul a ieșit în stradă și a fost ucis. Săracul de el, mă căuta pesemne pe mine. I-am găsit doar cadavrul. Cei doi băieți ai mei s-au dus la școală și nu s-au mai întors. Unul avea opt ani, celălalt doisprezece. Amîndoi au pierit sub dărîmăturile școlii. Toți ai casei au sărit cu gura pe mine să fugim din Birmania. Pe atunci aveam un mare depozit de chereștea și avere destul de frumoasă. Nu puteam să las totul baltă și să plec. Am vrut să mai rămîn cîteva zile, să chibzuiesc, să văd ce-i de făcut. În dominiioanele engleze soarele nu apune niciodată – îmi ziceam – să fie cu putință ca englezii să piardă Birmania ? Eram încredințat că totul se va aranja. Dar m-am înșelat ! S-a auzit că japonezii au debarcat la Tenasserim, apoi că au pus mîna pe Tavo și că înaintează rapid spre Moulmein. Nicăieri nu întîmpinau rezistență, armata se retrăgea și se

evacua. Japonezii bombardau cînd și unde voiau, avioanele lor coborau la înălțimea acoperișurilor și-i mitraliau pe locuitori ; mulți, mulți au mai căzut uciși ! Rangoonul a fost distrus, iar depozitul meu de cherestea făcut scrum. Avusesem de luptat cu multe greutăți pînă să-mi fac o situație în viață. De aceea n-am voit să fug și să-mi părăsesc întreprinderea în plină înflorire. Hotărîsem să rămîn în Rangoonul cîmpit de japonezi. Cu ce se deosebesc japonezii de englezi ? îmi ziceam. Întreprinderea mea va rămîne în picioare ! Băieții mi-au murit, nu-i nimic ! O să am zece fii în locul celor doi uciși. Nu-s chiar atît de bătrîn. Pe cînd o întreprindere ca aceea, n-am s-o mai pot reface niciodată. Dar depozitul a ars și am rămas pe drumuri.

Nu departe de Rangoon trenul nostru a fost bombardat. Ne-am lăsat toate lucrurile, am luat doar banii și bijuteriile pe care nevastă-mea le purta pitite la brîu. Eram patru : eu, maică-mea, nevastă-mea și Minu – fetița noastră de șase ani. Am pornit-o pe jos. Împreună cu alți pasageri, care scăpaseră cu viață din bombardament, am ajuns la o șosea. Un torent nesfîrșit de oameni se scurgea pe drumul acela. Dacă atîta lume merge pe jos, m-am gîndit, de ce n-am face și noi ca toți ? La tot pasul dădeam peste cadavre intrate în putrefacție. Am ajuns la un sătuc, unde mă gîndeam să poposim. Dar o bandă de birmani înarmați pînă-n dinți pîndea la intrarea în sat. După ce ne-am depărtat puțin, am fost atacați de bandiți. Nevastă-mea le-a dat brîul cu bijuterii – valorau vreo douăsprezece mii de rupii. Bandiții au ucis cîtiva refugiați, dar noi am izbutit să fugim. Deasupra capetelor noastre zburau avioane japoneze și mitraliau din zbor razant pe fugari. Răniții strigau după ajutor, cei teferi se ridicau de jos, își scuturau hainele și porneau iarăși la drum. După opt zile, am ajuns la Mandalai. Dar nici acolo n-am putut poposi. În drum am mîncat doar boabe crude de orez și nici acelea în fiecare zi ; beam apă din șanțuri ; uitasem ce e somnul. Minu s-a îmbolnăvit de diaree. Slăbea văzînd cu ochii. Cînd o lăsam jos din brațe, picioarele îi tremurau ca varga. De dus însă, n-am mai putut-o duce – avea șase ani și nu era prea ușoară. Începuse să ne muncească gîndul

s-o lăsăm în drum în timp ce dormea. Mulți făceau astfel.

Pînă la urmă am scăpat în alt chip : s-a așezat o dată la marginea drumului și și-a pierdut cunoștința. Șuvoiul de oameni se tălăzuia mereu – nimeni nu sta să ne-ntrebe de ce ne-am oprit. Așteptam nerăbdători ultima răsufare a fetei. Ea închisese ochii. Era greu de spus dacă mai trăia sau nu. Nu mai puteam să stăm pe loc, refugiații treceau înainte, fără să ne ia în seamă. M-am ridicat în picioare, după mine s-a ridicat și nevastă-mea. Ne-am amestecat în mulțime. Un gând însă nu-mi dădea pace : trebuia să-i fi luat mîna, să-i fi pipăit pulsul. Dar n-o făcusem. Și dacă pulsul îi mai bătea ?

Omol se opri și se uită speriat la refugiat.

– Înseamnă că Minu mai trăia încă ? îi scăpă fără voie.

Bărbatul își lăsă capul în jos. Lui Omol i se păru că o vede pe surioara lui mai mică, pe Rini. Gîndul că ar fi putut fi ea în locul lui Minu îl îngrozi. Își strînse pumnii.

Refugiatul rămăsese să-l aștepte în dosul taberei, lîngă co-cioabele gunoierilor. Omol sări gardul. În fața depozitului ședea havildarul Bhottociardjo. Văzîndu-l pe Omol apropiindu-se, îi spuse :

– Astăzi nu eliberăm nimic, depozitul e închis.

Omol însă îl zări în cort pe magazioner, storcînd zeama unei portocale.

– Am venit să cer pentru un refugiat o cutie de lapte, pîine și puțin zahăr. Mă așteaptă aici în dosul taberei. Îi moare fetița.

Havildarul Bhottociardjo făcu ochii mici :

– Păi așa să fi spus de la început. Nu pricepeam ce te-a apucat atîta milă pentru un refugiat. Pot să-ți dau, nici vorbă, dar cu o condiție : să mă lași și pe mine să mă bucur...

– Să te bucuri ? De ce anume ?

– Ai căzut din cer, moșai ? Nu pricepi ? Să mă bucur și eu de fetița pe care o hrănești cu lapte și pîine.

Omol îl privi încremenit.

– Înțeleg, continuă havildarul, ai vrut să faci totul pe ascuns. Eh, moșai, în fiecare noapte scot din magazie lapte

și zahăr. Dar să lăsăm asta. Unde are să vină ? În ceainărie ? Omol nu-și lua ochii de la havildar. Tot nu pricepea încă. Ce-i, mă, ți-a intrat o muscă-n gură ? rîse Bhottociardjo. Înțeleg, nu vrei să te legi de mîini. Nu-i nimic, nu te rușina. Numai să nu încerci să mă duci. Hai, lasă că totul se aranjează. Magazionerul întinse havildarului paharul cu suc de portocale. Acesta-i porunci : Să-i dai lui babu o jumătate de funt de pîine albă, o cutie de lapte condensat și puțin zahăr... Bău o înghițitură din pahar și continuă : Vezi numai să te ferești de Dașgupto. Dacă te vede ticălosul, s-a zis cu dumneata. Canalia e furioasă pe ăștia d-alde noi. Ordonanța lui se fiție pe-aici cel puțin de zece ori pe zi : ba să-i dai făină și ulei, că sahibul are poftă de *luci*¹, ba să-i dai lapte și zahăr, că sahibul vrea *paış*². Și cite și mai cite ! Parcă poți să le ții minte pe toate... Mai bău cîteva înghițituri închizînd ochii de plăcere.

Magazionerul aduse alimentele înfășurate în ziar.

— Iată, du-i-le, spuse havildarul Bhottociardjo, și să mă chemi cînd o fi cazul.

— Dar fetița despre care v-am spus are abia zece ani, răspunse în cele din urmă Omol.

— Ei, atunci înseamnă că v-ați înțeles să plătească altfel ! exclamă havildarul. La ce sumă ați căzut la învoială ?

— La nici una ! răspunse Omol aspru. Am văzut că fetiței îi era tare rău și l-am adus pe domnul ăsta cu mine...

— Parcă alți refugiați o duc mai bine, hai ? Dumneata ai de gînd să aduci în tabără pe oricine întâlnești la gară ? Aici e cîmp de luptă, mila și îndurarea n-au ce căuta. Parcă nu știi că orice refugiat și-a pus la ciorap sute de rupii în valută birmană ? În loc de-o rupie, capeți zece. Cunoscutul dumitale o să-ți pună bucuros în palmă cincizeci de rupii pentru alimentele astea. Douăzeci sînt ale mele.

— În cazul acesta nu mai iau nimic, îi răspunse Omol, nu vreau să cîștig bani pe calea asta.

— Păi bine, dar te-așteaptă cunoscutul dumitale în dosul taberei.

¹ Lipie prăjită în ulei (n.t.).

² Fel de mîncare preparat din orez, lapte și zahăr (n.t.).

- Așteaptă cît așteaptă și pînă la urmă se duce.
- Ce prostie ! Învată să privești viața mai sănătos ! Ți-am dat un sfat bun, puteai să cîștigi destul de bine. Dar nu, dumneata ești om cinstit, refuzi să mă asculți. Ei bine, fie și așa ! O dată ce l-ai chemat, du-i alimentele. Dar să-ți intre bine-n cap, eu nu mă ocup de binefaceri.

★

Duminică dimineata. Zi de odihnă. Nici pregătire fizică, nici instrucție. Toate celelalte sarcini, cu excepția unor corvezi mai grabnice, au fost amîinate. Nimeni nu controlează cum sînt făcute paturile.

Soldații de cum se scoală beau ceai. Ononto îi aduse lui Omol o cană de ceai și se așeză alături.

- Voi ai să-mi spui ceva, Ononto ? îl întrebă Omol.
- Da, răspunse acesta, îți amintești, ți-am făgăduit să-mi deschid inima. Nu mai pot să tac...

Șiben intră cu o cană de ceai în mînă și după el apărură Șunil.

- O să mai așteptăm puțin, șopti Ononto la urechea lui Omol.

Pe platou se ivi Pancicori.

- Hai să-l chemăm pe Pancicori, propuse Omol, să ne spună ce se mai aude la Manipur.

Pancicori își lăsă jos pachetul și așezîndu-se lîngă ei, oftă :

- Mai bine nu i-aș mai vedea pe nenorociții ăștia de refugiați.

Djoionto se apropie și el și se opri în spatele lui Pancicori.

- La ce bun să-i compătimentești ? Mai bine gîndește-te la ceea ce se petrece.

- Nu înțeleg, făcu Șunil, pentru ce fug de la casele lor ? Ca să moară ca niște ciîni pe drumuri ?

- Chiar așa, îl susținu Șiben, eu cred că japonezii nu le-ar fi făcut nici un rău. La urma urmelor și ei sînt asiatici și nu s-ar fi purtat ca niște tigri cu oamenii ăștia.

- Englezii trag în ei ca în niște jigodii, se amestecă Ononto, iar japonezii îi străpung cu baionetele ca pe șobolani. Sfirșitul e același. De ce-au mai fugit ?

– Nu le-ar fi făcut japonezii nici un rău? Vorbe-n vînt! exclamă Omol. Ieri mi-a povestit un birman că ei nu se mulțumesc numai să bombardeze orașele dar îi și mitraliază pe locuitori și pe refugiați.

– Și ce-i cu asta? aruncă Șunil. Japonezii au dreptate. Au venit să elibereze Birmania de englezi, iar ticăloșii ăștia fug ca niște cîini după stăpînii lor.

– Tu atîta vezi, că fug, spuse Djoionto; dar te-ai întrebat de ce? Nu! Toți sînt oameni simpli, Șunil. Singurul lor capital e viața; în același timp însă sînt lipsiți de apărare. Ce le mai rămîne de făcut? Să fugă! Iată singura ieșire. Ei nu se descurcă atît de bine în politica înaltă, ca să vadă în crotipitori prieteni și nu dușmani.

– Mai puține baliverne! izbucni Șunil. Nu degeaba ți-a tăiat maiorul vîrfurile limbii!

Djoionto se făcu roșu la față. Omol se simți stînjedit. Ononto se uită cu dispreț la Șunil.

– Te înșeli, Șunil, spuse Djoionto, nu sînt baliverne. Am vrut să arăt numai ce gîndesc oamenii simpli. Spune-mi, ce-ai zice dacă eu aș năvăli cu un băț în mînă, în casa ta? M-ai întimpina ca prieten? Cît despre ceea ce am încasat de la maior, nu-i nici o rușine. Sînt mîndru de asta. Nu m-am temut să-i spun tiranului în față că-i tiran și să protestez... Djoionto se ridică.

– Încotro? îl întrebă Pancicori.

– Mai bine plec, răspunse acesta, altfel ne certăm din nou...

– N-ai dreptate, îi spuse Ononto lui Șunil. Pentru ce l-ai jignit?

– Nu pot să sufăr pălăvrăgelile lui, răspunse acesta.

– Hei, Choghen! Vino-ncoa! îl strigă Pancicori, văzîndu-l că intră pe poarta taberei. Ce mai e nou pe la tine? Cînd Choghen veni mai aproape Pancicori îl întrebă: Te-am văzut plecînd din Manipur cu o zi înaintea mea. Cu ce tren ai venit?

– Ei, cu ce tren, cu ce tren? Cu trenul de refugiați, răspunse Choghen în timp ce-și scotea ranița.

- Nu mai spune ! se miră Pancicori. Și eu am mers cu un tren de refugiați, dar am sosit azi dimineață. Tu pe unde te-ai împotmolit o zi și o noapte întreagă ?

Choghen se întinse pe pat gemînd.

- Am avut la neplăceri cu carul... La Manipur ne-au agățat de garnitură o locomotivă fără rezervă de cărbune. Mecanicul s-a împotrivit, dar impiegatul de serviciu din gară l-a silit să plece, amenințîndu-l cu arestul. Cum am ajuns la Doldoli, locomotiva nu s-a mai urnit din loc. Așa că am stat acolo o zi întreagă.

- Păi de ce nu i-ai trimis-o impiegatului plocon la Manipur ? Cîteva zile de arest în locomotivă l-ar fi învățat minte...

Toți riseră.

- Mai bine mi-ai aduce o cană de ceai, zise Choghen. Mi s-a uscat de tot gîtlejul. Da, se-ntîmplă fel de fel... cînd mă gîndesc ce s-a mai petrecut și pe platforma de frînă, mi se ridică părul măciucă...

- Ei, asta-i bună ! se minună Pancicori. Și mie mi s-a întîmplat ceva la întoarcere...

- Dă-i drumul tu întîi, îl îndemnă Choghen, pîn-atunci beau și eu o căniță de ceai.

- Trenul meu - își începu istorisirea Pancicori - urma să plece la ora douăzeci și cincizeci de minute de la postul de vest. Garnitura era formată din platforme descoperite. Am încărcat pe ele un lot de refugiați. Ploua, oamenii erau uzi leoarcă. Unii se certau, alții înjurau. Într-un cuvînt, era o hărmălaie de nedescris : urlete, țipete, bătaie. Din vreme-n vreme se auzea cîte o bufnitură în tufișuri - se aruncau leșurile. Locomotiva ne-a venit cu întîrziere. Cînd a pornit trenul m-am urcat pe platforma de frînă și pe locul meu am văzut... o fată birmană îmbrăcată cu un sari.

- Oo ! exclamă Șunil. Devine interesant ! și se dădu mai aproape de Pancicori.

- I-am spus în englezește, urmă Pancicori, că este interzis să se călătorească pe platformele de frînă și la prima stație va trebui să se dea jos. Ea m-a întrebat dacă nu sînt cumva bengalez. A trebuit să-i răspund că da. Ce era să fac ? Atunci mi-a spus că și tatăl ei era bengalez, iar mama bir-

mană. Am început să-i explic din nou că mi-e peste putință s-o țin acolo, pe platforma de frână. Dar ea parcă nu mă auzea. Îi dădea zor înainte povestindu-mi despre ea : că taică-său s-a prăpădit pe drum ; că pe maică-sa au răpit-o bandiții ; a avut doi frați, dar nu mai știe nimic de ei. Iar eu mă perpeleam de grijă. Mergeam spre Lamding, acolo e Statul Major. Dacă mă vede vreun ofițer sau unul de la căile ferate ? Am s-o pătesc ! Fetișcana să tot fi avut vreo nouăsprezece-douăzeci de ani...

Șunil îl plesni peste coapsă :

– Barem te-ai distrat ?

– Da de unde ! Nici prin cap nu mi-a trecut. Eram mort de spaimă ; dacă mă vedea cineva și mă turna la companie ? După ce am trecut de încrucișarea de la halta Rangapahar, trenul și-a mărit viteza. Fata m-a întrebat dacă nu pot să-i dau ceva de mâncare ; de patru zile nu mai pusese nimic în gură în afară de apă. Mi-a spus că singura cale prin care și-ar fi putut face rost de hrană nu-i era pe plac. Mai bucuroasă îndura foamea. „Și care-i calea asta ?” am întrebat-o eu, gîndindu-mă în același timp cum am să mă descurc dacă-i dau porția mea de hrană rece. Deodată o aud că-mi răspunde : „Să mă vînd”. Era atît de tînără ! Cred și eu că toți cei pe care-i rugase s-o ajute i-au propus... I se făcuse atît de foame, încît nu mai putea să îndure, simțea că o apucă greața. M-am uitat la ea pe întuneric, voiam s-o văd mai bine. Ședea vîrită într-un colț, apăsîndu-și burta cu mîinile... Mi-am deschis iute ranița, am scos pîinea, cutia cu zahăr, am destupat o sticlă cu apă și le-am pus toate dinaintea ei ; apoi am luminat-o cu felinarul. Lumina i-a căzut pe față. Ochiul erau duși în fundul capului, părul nepieptănat. Și cu toate astea era drăguță ! Mîinca încet, mestecînd mult fiecare bucățică de pîine. La Doldoli am arătat fanionul și m-am înapoiat pe platformă. Și cum nu se cădea să tac, am întrebat-o încotro se duce. Pleca la Cittagong, la neamurile tatălui ei. Mai fusese odată pe acolo, în copilărie. Acum mergea singură, fără tată, le ducea vestea morții lui. Spera că rudele au s-o ajute. După ce-a isprăvit de mîncat mi-a mulțumit. „Astea păstrează-le – mi-a spus arătînd spre resturile rămase – o să-ți prindă bine”.

Părea că își mai venise în fire. Am strâns totul în raniță și m-am uitat la ea. Ședea cu capul sprijinit de perete, cu ochii închiși. Am așternut patul și i-am propus să se culce, făgăduindu-i s-o trezesc la Lamding. S-a culcat fără un cuvânt. Am întors felinarul cu lumina spre perete și m-am așezat la fereastră. Trenul tocmai trecea pe la Nailalong. Am avut noroc. M-am strecurat și prin Longcioliet fără să pătesc ceva. Când să trec prin Barlongfar însă, mi-a venit mai greu decât dac-aș fi traversat înot Boitoroni. Trenul nostru a fost trecut pe o linie de rezervă și atunci mi-am zis că sînt pierdut. „Cînd o să dăm odată de Lamdingul ăla, fir-ar să fie!” îmi ziceam eu. Mi-am luat felinarul și am urcat terasamentul spre gară. „Ei, frățioare – mi-a spus șeful gării – mecanicul tău de locomotivă are noroc. Spune-i că poate să tragă un pui de somn. Pînă-n zori nu vă mai urniți de-aici. Lamdingul e plin. Pînă nu-l descongessionează nu poate intra nici o garnitură.”

Trebuia să stau în loc trei ceasuri bune. M-am întors la tren. Pe cînd mă apropiam, am auzit strigăte, gemete. Cîțiva pasageri duceau un mort spre tufișuri. Buf !... Acum o să stea și ei mai comod. Eh... De ce să mă mai urc pe platformă? mi-am zis. Tot n-am unde să mă culc. M-am dus spre locomotivă și am intrat în vorbă cu mecanicul. Încet mai trecea timpul ! Fata trebuie să se fi deșteptat, m-am gîndit. Am s-o mut într-un vagon. La Lamding o să mă prindă cu siguranță !

Fata stătea culcată în aceeași poziție. M-am speriat : nu cumva o fi murit ? Mulți fac figura asta... Te uiți la el, n-are nimic. Șade omul jos sau culcat, dar cînd te dai mai aproape, îți dai seama că-i gata.

– Păi tot așa am pățit și eu cu maiorul ăla al dracului ! îl întrerupse Choghen. M-am gîndit să-l arunc, dar mi-a fost silă să-l ating. Și uite-așa am stat cu el douăzeci și șase de ore, pînă am ajuns la Lamding. N-a fost prea plăcut, vă spun drept ! Cînd m-am oprit în gară, un ofițer s-a dus să raporteze și cadavrul a fost scos. Ofițerul mi-a notat numele și numărul. Cred că nu mă spînzură... Voi ce ziceți ?

– Pentru ce să te spînzure ? se miră Șiben. Sute de maiori ca al tău zac pretutindeni și îngrașă vulturii negri. Totuși

era mai bine dacă-l aruncaî... Nu mai aveai nici o bătaie de cap !

— Lăsați asta ! îi întrerupse Șunil și se întoarse spre Pancicori :

— Ei, zi mai departe ! Ai stat mereu și te-ai gândit ? Nu cumva ești bun de mănăstire ?

Toți se întoarseră spre Pancicori. Acesta se făcu palid.

— Am vrut să spun... că...

Ononto se ridică întinzându-se.

— Încotro ? Stai să auzi pînă la sfîrșit, îl strigă Șunil.

— Ce să mai stau ! răspunse el ieșind din cort. Nu face să mai ascult sfîrșitul.

Omol își înghiți în grabă gustarea de dimineață, sări peste sîrma ghimpată și se strecură afară din tabără. Sosiseră două trenuri cu refugiați. Pasagerii din Pandu avuseseră timp să ajungă în Amingaon. În drum spre gară, Omol își zise că nu-i va fi greu să recunoască pe fata despre care povestise Pancicori, dacă ea se afla printre pasageri. În timp ce traversa piața, îi sări în ochi o mică dugheană. Stăpînul, un asamez, pregătea ceaiul, iar cîțiva soldați pe care-i cunoștea și Omol stăteau de vorbă cu el. „Aha, ăsta o fi locul despre care pomenise havildarul Bhottociardjo“. Omol intră în dugheană și ceru o ceașcă de ceai. Toți tăcură dintr-o dată, cu nepăsarea zugrăvită pe fețe. „De n-ar nimeri cumva birmana aceea aici... se gîndi el în timp ce-și sorbea ceaiul. N-ar mai scăpa din labelle lor !“ Deodată se întrebă : „Oare fata i se împotrivise lui Pancicori ?“ Ar fi vrut să afle toate amănuntele, dar îi fusese rușine să întrebe de față cu toți.

Apropiindu-se de sala de așteptare, Omol văzu că era înțesată de oameni. Majoritatea erau răniți ; mulți aveau picioarele bandajate. „Iată forța bombelor explozive japoneze“. Strigătele și gemetele răniților te înfiorau. Omol se opri în fața unui rănit întins pe jos, care se zgîrcea și gemea de durere. Lîngă el ședea o femeie care părea ciudat de nepăsătoare. Vecinii rănitului îi aruncau din cînd în cînd priviri

piezișe, pline de răutate. Omol se aplecă : rana deschisă era plină de noroi și în ea forfoteau muștele. Picioarul se umflase și se înroșise. Neștiind ce să facă, Omol se așează alături de rănit și începu să alunge muștele cu boneta. Femeia se uită de câteva ori la el. Privirea ei îl îngrozi. Niciodată nu mai văzuse atita ură în ochii unui om. Din gura rănitului ieși o spumă albă, apoi trupul îi înțepeni. Nu mai gemea. Picioarul umflat începu să se învinețească încetul cu încetul. Femeia mai aruncă o privire muribundului. Chipul ei palid exprima o totală nepăsare. Se sculă în picioare și ieși afară, împleticindu-se. Omol se uita zăpăcit la trupul țeapăn. Părea înghețat. Ce se întâmplase ? Ce ? Cineva îl atinse ușor pe umăr. Tresări și se întoarse.

— Ce mai stai, Omol-babu ? Hai să mergem... Era Djoionto.

— N-ai ce-i face, *sipai-dji*¹, li se adresă un bătrîn așezat alături. I-a sunat ceasul. A dat în tetanos. Slavă domnului că s-a isprăvit. Era să asurzim cu toții de urletele lui. Ei, piere lumea... Vine sfârșitul lui Kali Iuga² curînd-curînd !

— Dumneata, Djoionto ?... se miră Omol. Te văd pentru prima oară aici...

— Ba vin în fiecare zi, răspunse cel întrebant. Dar cum să mă vezi ?... Îți faci de lucru tot timpul, mereu ajuți pe cîte cineva.

Ieșiră afară din sală.

— Parcă mult pot face singur ? suspină Omol. Dacă ar fi venit toți să ajute !

Djoionto zîmbi amar :

— Omul a fost rănit de o schijă în picior, rana i se cangrenează. Moare de tetanos. Cu ce l-ai ajutat dumneata ? Cu nimic. Totuși te crezi un om deosebit de bun. Ai stat alături de rănit, ai alungat muștele, iar acum poți vorbi în gura mare despre iubirea de oameni și slujirea lor. Omol se supără. Prea te ardea cu vorba Djoionto ăsta ! Poate că Șunil avusese dreptate dimineața. Să mergem, avem și treburi mai

¹ Stimat (n.t.).

² Ultima din cele patru perioade ale lumii, în mitologia hindusă, indicînd epoca de fier sau modernă (n.t.).

de seamă, continuă Djoionto. Mai bine caută să înțelegi toate cîte se petrec și să descoperi vinovatul. În curînd n-o să mai fie nevoie de osteneala dumitale. Ajutorarea refugiaților va deveni o afacere, una foarte bănoasă. Afaceriștii care profită de pe urma războiului se vor repezi aici ca niște păsări de pradă. Vor da năvală cu toții, căptușiți cu sute de mii de rupii și ajutați de mii de lachei, începînd cu misiunea *Ramakrișna* și sfîrșind cu *Marvar Relief Comity*¹.

Atenția lui Omol fu atrasă de un pilc de refugiați care se înghesuiau în fața unei prăvălii. Fiecare căuta să răzbată mai în față. Cei doi soldați se opriră.

În prăvălie ședea un marvar², ținînd în față o cutie, un săculeț și un pachet cu obligații indiene. Lîngă el stătea un nepalez înarmat cu o pușcă cu două țevi. Omol îi dădu un ghiont tovarășului său :

– Ce se întîmplă aici ?

– Se celebrează ajutorarea victimelor, il lămuri Djoionto. Banii birmani nu merg aici și asta îi schimbă în bani indieni.

– Păi, bine face ! observă Omol. Negustorii nu vor să vîndă nimic pe valută birmană.

– Dar nu cunoști tariful lui : zece rupii birmane contra două indiene.

– Și restul de opt rupii ?

– Dispar fără urmă ! Dar asta nu-i totul. Dacă în locul banilor birmani i se dă o bijuterie, o plătește cu bani peșin. Stai să vezi...

O femeie mai în vîrstă tocmai punea pe cutie două brățări de aur.

– O, baba, dă-mi măcar cincizeci de rupii... Brățările astea cîntăresc două uncii, aur curat.

– Douăzeci de rupii ! prețui scurt marvarul întinzîndu-i două hîrtii de cîte zece rupii. Femeia luă banii, îi ținu o clipă în mîină, apoi puse hîrțiile pe cutie.

– Nu, baba, spuse dînsa. Nu le dau cu douăzeci de rupii. Dă-mi brățările înapoi...

¹ Comitetul Marvar de Asistență (n.r.).

² Descendenți ai unei vechi populații din Rajahstan, marvarii alcătuiau casta negustorilor și zarafilor (n.r.).

Dar brăţările le şi înghiţise cutia. Marvarul se întoarse cu un zîmbet binevoitor spre următorul client :

– Dumneavoastră ce doriţi ?

Femeia izbucni :

– Nu-mi trebuie banii tăi... Banditule !... Pentru două uncii de aur curat numai douăzeci de rupii ?

Refugiatul primi pentru cincizeci de rupii birmane zece indiene şi plecă în tăcere. Se apropie un altul. Femeia împinse în lături pe noua victimă şi-l apucă pe marvar de mînă.

– Alege singur : ori îmi dai cincizeci de rupii, ori brăţările înapoi. De nu, am să-ţi fac un tîmbălău, de-ai să mă ţii minte ! Află că feciorul meu e inspector la poliţie ! Acuşi pică aici ; dacă te-nhaţă nu mai scapi de ştreang !

Chipul marvarului rămase liniştit, fără o cută. Cu acelaşi surîs binevoitor, mai întinse femeii o obligaţie de cinci rupii şi cu glas moale chemă :

– Bahadur...

Nepalezul care stătea de strajă împinse femeia cu patul armei bruftuind-o :

– Vrei să ne jefuieşti ? Cară-te mai repede ! Pleacă...

Mulţimea se dădu în lături, iar nepalezul împinse femeia afară din prăvălie. Ea se văicărea înainte, pomenind mereu de fiul ei poliţist.

Deodată, Omol se repezi spre uşă. Djoionto îi puse o mînă pe braţ :

– Încotro ?

– La marvar. Cum aşa ? jefuieşte oamenii ziua-n amiaza mare ?

– Pe cine-l faci jefuitor ? Gîndeşte-te bine ! Omul ăsta a donat probabil sute de mii pentru orfani, spitale şi universităţi, pentru zeci de organizaţii obşteşti. Cine ştie cîţi săraci sînt hrăniţi şi îmbrăcaţi pe socoteala lui ! Se prea poate ca guvernul, drept recunoştinţă, să-i fi acordat titlul de sir. Ăştia ca el sînt stîlpii societăţii.

– Bine, dar e un bandit şi nimic mai mult ! exclamă Omol.

Djoionto îl apucă de mână și ieșind cu el din mulțime, vorbi :

– Același lucru l-am spus și eu despre maiorul nostru. Știi bine ce-a urmat. Știi de asemenea cum m-a jignit azi dimineață Șunil în fața tuturor. Poate că v-a părut rău pentru mine, dar nimănui nu i-a trecut prin cap să protesteze... Omol tresări. Îl înfioră un simțămînt de rușine și amărăciune. Se uită cu ochi vinovați la tovarășul său. Djoionto se opri și fără să-și ia privirea de la el îi puse o mână pe umăr. Acum poate îți dai seama cine i-a dat maiorului dreptul de a ne asupri, rosti el. Imperialismul ! Dreptul ăsta îl recunosc și-l îndură fără cîrtire ambițioșii de teapa lui Șunil, pe care oameni cinstiți și iubitori de pace ca dumneata îi ajută. Aceeași orînduire socială îi acordă acestui marvar dreptul nelimitat de a jefui poporul. Dreptul ăsta e tradus în viață de oameni ca dumneata – admiratori ai umanității – ajutați de oameni incuți și orbiți de religie.

CAPITOLUL VII

Din ziua în care Ononto pomenise de „focul care-i pîrjolea inima“, devenise din ce în ce mai nerăbdător să-i povestească lui Omol tragedia vieții lui. Se simțea chinuit de remușcări, ori de cîte ori își amintea viața care-o dusesese înainte de a intra în armată. Cu cît descoperea mai multe lucruri ascunse în dosul fațadei sistemului militar, cu atît își dădea mai limpede seama că acest sistem însemna cea mai deplină constrîngere. Totodată însă creștea în el conștiința propriei lui vinovății : simțea că există o asemănare imperceptibilă între rînduielile din armată și purtarea lui față de Lila. Și se simțea mereu îndemnat să-i povestească totul lui Omol : așa, poate s-ar fi simțit mai ușurat, sau va izbuti chiar să găsească o ieșire din încurcătură. De atunci, Ononto căuta mereu prilejul să-i vorbească lui Omol între patru ochi. Într-o seară îl găsi în camera de gardă. Era singur și mai avea

vreme pînă să-și ia postul în primire. Ononto îl chemă să se plimbe cu el pe țarm.

– Ascultă, Omol, începu el, așezîndu-se după cîțiva pași pe malul fluviului, simțind deodată cum i se ia o piatră de pe inimă. Nu-i așa că mă disprețuiești fiindcă beau ?

– Prostii ! îi răspunse stingherit Omol. Niciodată nu te-am disprețuit. Nu pot înțelege însă de ce bei ?

– De ce beau ? Eram atît de amărît cînd am intrat în armată, încît fără băutură aș fi înnebunit cu siguranță !

– Dar de ce ? întrebă Omol, privindu-și camaradul drept în ochi.

– Voi m-ați crezut cu toții holtei, rosti greu acesta. Dar adevărul e că sînt însurat... De aproape patru ani.

– Însurat ? se miră Omol.

Și Ononto își începu povestirea. Tatăl îi murise de pe cînd era copil. L-au crescut frații. L-au ajutat să termine liceul. După asta n-a mai primit nici un ajutor de la ei și a fost nevoit să-și cîștige singur existența, dînd lecții. Astfel a putut să-și dea și examenele la facultate. Lila era colegă de clasă cu unul din elevii lui. Cîteodată Ononto o ajuta și pe ea la învățătură. Într-o zi ea l-a invitat ca din partea mamei sale la ea acasă. S-a simțit cam stînjenit de această invitație, totuși s-a dus, în speranța că va mai obține o elevă. A fost fermecat de amabilitatea mamei fetei. Încetul cu încetul a devenit un nelipsit al familiei. Cele cîteva ceasuri pe care și le petrecea acolo, după o muncă grea și neîntreruptă, erau pentru el o adevărată desfătare. O dată, într-o seară, Lila l-a întrebat pe neașteptate dacă n-ar vrea să se însoare cu ea. Ononto nu i-a putut răspunde nimic atunci. Dar cuvintele Lilei l-au tulburat adînc. Peste cîteva zile i-a spus că e gata s-o ia de nevastă. N-a izbutit însă să capete consimțămîntul rudelor. Faptul că își alesese singur soția, li se părea o culme a necuviinței. S-a căsătorit totuși cu Lila împotriva voinței lor. S-au mutat separat. A trecut o jumătate de an. Fratele lui mai mare a venit într-o zi împreună cu nevastă-sa, să-i vadă și i-au înduplecat să se întoarcă acasă, în sînul familiei. Cu Ononto rudele au început să se poarte mai bine ca înainte, pe Lila însă n-o recunoșteau. El vedea totul, își dădea

seama de toate, dar nu protesta niciodată. Zi de zi auzea cum o mustrau și-o certau toți, fără încetare. Astfel, încetul cu încetul a pierit cu totul gingașa mireasmă a primelor luni din viața lor comună.

Fratele cel mijlociu a grăbit deznodământul. El i-a cerut lui Ononto să se despartă de Lila. Pretindea că din pricina ei intrase discordia în familie ; fel de fel de zvonuri murdare umblau prin cartier și-l sileau să umble cu ochii-n pământ ; și toate se întâmplau numai din pricina purtării dezmățate ce-o avusese ea înainte de măritiș. Ca să dovedească cele spuse, i-a arătat lui Ononto o scrisoare, chipurile scrisă de către fostul iubit al Lilei. Ononto și-a pierdut capul. Avusese atâtea neplăceri în ultimele luni ! Și toate le resimțea abia acum. I-a cerut Lilei să-i mărturisească totul. Dar ea nu i-a spus decît atît : „Mai bine decît mine știe fratele tău și cei care l-au ajutat să ticluiască scrisoarca“. I s-a părut că ea îi insultă rudele. Atunci a învințit-o în bătaie și a plecat de-acasă. Peste vreo trei zile, cînd s-a întors, a găsit un mandat de arestare : Lila îl dăduse în judecată. Afacerea s-a prelungit – cei doi frați mai mari duceau toate cheltuielile procesului. Tribunalul l-a găsit vinovat. A fost nevoit să plătească amendă. În timpul acesta rudele și-au schimbat atitudinea față de el. Frații i-au declarat că procesul îi ruinase. Ononto s-a văzut nevoit să părăsească din nou casa și să înceapă o viață nouă.

„Iată de ce bea Ononto ! se gîndi Omol. Ca să scape de gîndurile care-l muncesc ! Sînt atîția oameni slabi pe care loviturile soartei îi împing fie spre Dumnezeu, fie spre sticla cu vin !“

Peste cîtva timp, stînd în fața camerei de gardă și uitîndu-se la oglinda neagră a apei, Omol se gîndea : Majorul vrea ca fiecare soldat din companie să-i fie sclav. Frații mai mari ai lui Ononto doreau ca acesta să depindă de ei. Iar Ononto voia ca Lila să i se supună fără cîrtire. Și așa, încetul cu încetul se clădește un întreg sistem de asuprire !

Ceasul bătu zece. Șeful patrului îi ordonă lui Omol să-l schimbe pe Șunil la postul numărul trei. Acest post se afla în dosul taberei, în fața unei mici suburbii. La început, după

instalarea taberei, postul nici nu exista. Dar după câteva zile s-a observat că mulți soldați își făceau drum pe acolo. Într-o seară, un soldat beat a bătut o femeie. Locuitorii suburbiei s-au plîns maiorului. Atunci a fost înființat și postul numărul trei.

Omol îi luă arma lui Șunil.

– Acum poți pleca, îi spuse el.

Dar Șunil se codea.

– Ce s-a întîmplat ? întrebă Omol.

– Nimic de seamă, dar am nevoie de învoirea dumitale...

– Învoirea mea ? Pentru ce ?

– Bine, fie. Am să-ți spun totul. Am ochit aici în suburbie o fetișcană, una tinerică de tot. După ora opt vine de obicei lingă tabără, să ia apă. M-am tot gîndit, am chibzuit și-am aruncat undița. Ei, și s-a prins... Omol făcu ochii mari și se uită mirat la tovarășul său. Totu-i în regulă. Numai să te învoiești și dumneată, spuse Șunil.

– De ce să mă învoiesc eu ?

– Cum de ce ? Doar n-am să mă duc la djomadar să-mi dea el voie. Fără învoirea dumitale, din santinelă ajung de-a dreptul la arest. Acum pricepi cum stau lucrurile...

– Să n-ai nici o grijă. Nu țin să ajung lens-naic. De ce te-aș pîri ?

– Eram sigur de asta, se bucură Șunil, strîngîndu-i mîna. De aceea m-am și gîndit să-ți spun totul. Dacă se face, ai să-ți primești partea. Pe cuvîntul meu. Își roti ochii în jur și se strecură pe nesimțite în ulicioară.

Omol luă arma pe umăr și cu pași măsurați porni să patruleze înainte și înapoi. Alături se afla tabăra cufundată în întuneric. Se auzea sforăitul soldaților ca un murmur monoton, la care se adăuga țîriitul la fel de neîntrerupt al greierilor. Pasul lui Omol deveni din ce în ce mai rar și mai puțin regulat ca la început. Tîmplele îi zvîcneau, minutele se scurgeau încet, într-o așteptare chinuitoare. Se opri în fața ulicioarei. Îi tremurau picioarele ; își întorcea mereu capul în direcția taberei. Întunericul era de nepătruns. Făcu ochii mici încercînd să vadă dacă nu se întorcea cumva Șunil. Și dacă se întorcea mulțumit ? Îi făgăduise să împartă plăcerea

cu el. Nu, nu ! Omol se întoarce și porni înapoi. El nu putea face una ca asta. Dar ajungînd din nou în dreptul ulicioarei, se opri. „Și de ce nu ?“ gîndul îl rodea. De ce nu ? Și Pancicori era băiat bun, dar nici prin cap nu-i trecuse s-o cruce pe birmana aceea. Havildarul Bhottociardjo era de familie bună, totuși nu i-a fost milă de refugiați. Dar marvurul acela, virtuosul care sub masca binefacerilor jefuia nesupărat poporul ziua-n amiaza mare ? Pînă și Șunil, băiat cult, instruit, de familie bună, nu s-a dat în lături să-i propună unei necunoscute să-și împartă patul cu el ! Un fior îi trecu prin mîna dreaptă. Simți o durere surdă în degetele care se odihneau pe trăgaci, ca și cum cineva căuta să-i smulgă mîna din încheietură. Își trecu pe după umăr cureaua armei. Își îndreptă spatele, făcu un pas și legănînd mîna liberă, își reluă patrularea.

Șunil se întoarce.

– Nu m-a căutat nimeni ? întrebă el repede.

– Nu, răspunse Omol.

– Atunci dă-mi arma. Și vezi de isprăvește mai repede.

La dreapta, ușa a treia. Bați de trei ori, îți deschide chiar ea. Venind dinspre depoul feroviar o rază de lumină se strecură în ulicioară și căzu pe fața lui Șunil. Avea fruntea asudată și obrajii îmbujorați. Părea foarte frumos. Îl bătu pe Omol pe umăr : Ce stai și mă privești ? Du-te și isprăvește mai iute... Împingîndu-l ușor din spate îl petrecu pînă în dreptul ulicioarei.

Omol merse înainte. Își auzea bătăile inimii. Prima ușă... a doua... iat-o și pe a treia ! Își încetini pașii. Se opri în fața ușii, ridică mîna să bată și... își șterse fața îmbrobonită de sudoare. Îl fulgeră gîndul să se întoarcă la postul său. Bătu de trei ori. Ușa nu se deschise. Din casă nu se auzea nici un zgomot. Omol încremenî în așteptare, cu respirația oprită. Un fir de lumină pătrunde prin crăpătura ușii întredeschise. Omol se dădu un pas înapoi. Își simțea tot trupul încordat.

O fată cu lampa în mînă deschise ușa și se dădu la o parte, fără un cuvînt, făcîndu-i loc să intre. El stătea însă nemișcat, cu privirea încetoșată, cu mîinile atîrnînd neputîncioase de-a lungul trupului.

– Intră mai iute, îi spuse ea în șoaptă. El intră repede. Fata închise ușa și-l preveni : Mergi încet... Vino după mine, fără zgomot. După câțiva pași se întoarse spre el și-i spuse în șoaptă : Așteaptă un pic, trebuie să duc lampa înapoi. Intră în odaia alăturată, puse lampa într-un ungher pe un suport, se opri o clipă în fața patului, apoi ieși. Să mergem... O urmă într-o altă odaie cu pereții din împletitură de bambus ; printre găurele pătrundea lumina de la depou și cădea pe o canapea largă de bambus. Stai jos, îl pofti fata, arătându-i canapeaua.

Omol se așeză. Ea rămase în picioare alături de el.

– Cine-i în odaia de dincolo ? o întrebă Omol.

– Tatăl meu ; nu se poate da jos din pat. Afară de el nu mai am pe nimeni.

O duioșie neobișnuită îi umplu inima lui Omol. Înconjurându-i talia cu brațele o atrase la pieptul său, gata să-i spună : „Cum nu mai ai pe nimeni, nu sînt cu aici... ?“

Fata se desprinsese ușor din îmbrățișare și se culcă. Omol se întoarse și o privi : simțea cum i se strînge inima.

– Hai... vino mai iute... îl zori ea.

Cînd se aplecă deasupra ei, uită de sine și de toate. Tulburat peste măsură simți trupul femeii – trup atît de mult dorit, care-l atrăsese încă din frageda-i tinerețe. Își puse mîinile pe sînii ei dezgoliți, gîtit de emoție. Îl cuprinsese dorința să atingă sfîrcurile cu buzele, întocmai ca un copil. Se aplecă. Fata îi respinse capul.

– Mai iute...

Inima i se făcu ghem de durere. Toată amărăciunea vieții lui zdrobite cerea o izbucnire ; dorința mereu nesatisfăcută îl chinuia. Pasiunea dragostei, cuibărită de ani întregi în cele mai tainice ascunzișuri ale inimii lui, îl făcu să cadă în clipa aceea la picioarele fetei.

– Îmbrățișează-mă ! o imploră el.

– Nu pot nimic din toate astea, spuse fata cu dezgust. Mai bine pleacă.

Omol se ridică. Se depărtă cu un pas de canapea. Nu, nu... Se așteptase la cu totul altceva. Dorise atît de mult dragostea... măcar puțină, puțină dragoste...

Se întoarce la post.

- Ai zăbovit cam mult ! îl întâmpină Şunil. Omol îi luă arma din mână. Biata fată, spuse Şunil. Numai piele şi oase. Asta, hrănită cum trebuie măcar o săptămână, ar face s-o vezi ! Omol tăcea. Şunil veni mai aproape de el. Ei, ce zici, Omol-babu ? O împărţim ? Patul însă-i tare scîrbos.

- N-am să mai merg niciodată, spuse Omol.

- De ce ? Ticăloasa aia s-a purtat urît ? Trebuia să-i dai una cu bocancul...

- Nu, nu s-a purtat urît. Nu mai vreau eu să merg.

Şunil îl privi drept în faţă. Apoi zîmbi :

- Ei, văd că-i prima la dumneata...

★

Cînd îi veni schimbul, Omol merse împleticindu-se pînă la cortul său şi se culcă. Îl cuprinsese o oboseală de moarte. Întîmplarea din noaptea aceea îl tulburase adînc. Se gîndea într-una la fată. Îi plăcuse şi se purtase frumos cu ea. De ce atunci birmana îi arătase atît de puţină prietenie ? Îi trecură din nou prin minte cugetările lui Rodjot despre femei ; purtarea lui Dada faţă de nevasta lui ; cuvintele havildarului Bhattociardjo despre fetiţa refugiată ; codelile lui Pancicori, care în cele din urmă se lăsase tîrît în ispită ; şi acum, propunerea lui Şunil de a împărţi fata ! Aşadar femeile nu sînt decît un instrument de plăcere şi desfătare ? Singura lor valoare e trupul ? Dar el mai cunoştea şi altfel de fete. Mini şi Rini se fac mari în curînd... Oare şi pe ele le aşteaptă acelaşi lucru ? Gîndul acesta îl zgudui. E cu putinţă oare ? Să vorbeşti despre femeie şi să nu te gîndeşti decît la trupul ei ? Dar ca om, ea nu valorează nimic ?

Foile cortului se mişcă. Omol tresări. Te pomeneşti că venea cineva să-l întrebe de isprava lui din noaptea aceea. Poate că Şunil nu-şi ţinuse gura ! Cine ştie cum îl încon-deiase. Ca pe un adevărat măgar ! Dar ce era să facă ? N-a putut să se poarte altfel. Nu la asta se aşteptase el.

Intră Djoionto. Omol se simţi mai uşurat. Nu, Djoionto n-o să-şi bată joc de el.

- Nu te-am văzut niciodată zîmbind. Ce-i cu dumneata, Omol ?

Acesta se ridică încet și se așează pe pat.

- De ce te miri ? Am vreun motiv să mă bucur ?

- Să mergem să ne plimbăm puțin...

- Unde ? În piață ? La gară ? Îmi face rău să-i văd pe refugiați...

- Să mergem în altă parte. Ce zici de o plimbare pînă la Gauhati ? E un templu vechi acolo, pe o colină. La poalele ei curge fluviul. E tare frumos.

- Văd că nici dumneata nu ești lipsit de poezie, observă Omol în timp ce-și înfășura moletierele.

- Nu știu, dar cîteodată caut poezia...

- Să mergem, se ridică Omol luîndu-și boneta.

Trecură de gară și de poștă și ieșiră pe o șosea largă. La stînga, se întindea tabăra unității de pionieri : șiruri lungi de corturi, cu foile de la intrare ridicate, lăsînd să se vadă paturile așternute cu grijă.

- Ce ordine, ce curățenie domnește în tabără ! exclamă Omol.

- Da, răspunse Djoionto. Dar numaidecît îmi vin în minte și cei care locuiesc acolo. Mă gîndesc cît îi chinuiește pentru această ordine și curățenie...

Omol îi dădu dreptate. Cînd intrase pentru prima oară în tabăra-școală, cît de frumos îi păruse totul ! Privea atunci cu ochi de spectator. Dar ce repede pierise simțămîntul acela !

Intrară în sat. Șoseaua cotea mereu spre stînga. Fluviul rămînea în urmă. Ici, colo, întîlneau cîte o colibă. De ambele părți ale drumului se întindeau ogoare nelucrate, cu buruienile crescute în voie. Șanțurile care mărgineau șoseaua înălțată erau pline cu apă de ploaie. Copii cu cîte o legătore la șale și coșulețe mici atîrnate de brîu stăteau neclintîți deasupra lor, cu undițele în mînă. Zărindu-i pe soldații care se apropiau, începură să se foiască, se cățărară unul după altul pe marginea drumului, rămaseră cîteva clipe locului, rotindu-și speriați ochii în toate părțile, apoi o rupseră la fugă.

– Ce i-a apucat ? își întrebă Omol tovarășul. De ce au fugit ?

– Au văzut soldați și au luat-o la sănătoasa. Omol stătu locului. Ce-i ? bombăni Djoionto. De ce te-ai oprit ?

– N-are nici un rost să mergem mai departe.

– De ce, ți-e frică ?

Ajunseră în mijlocul satului. Colibele nu mai erau atît de răzlețe. Deodată răsună un strigăt de spaimă. Omol și Djoionto întoarseră capul în același timp. În pragul unei colibe ședea o fetiță de vreo doisprezece-treisprezece ani cu un prunc în brațe. Pesemne că ea țipase, căci deodată aruncă jos copilul, fugi în casă și trînti repede ușa. Poala sari-ului ei, prinsă în ușă, rămase afară. În casă se porni un tărăboi nemaipomenit. Erau acolo cîteva femei și țipau toate ca din gură de șarpe. Plîsete, strigăte, glasuri întăritate se amestecau laolaltă. Omol și Djoionto se apropiară de casă. Din fereastra trîntită cu grabă îi pîneau ochii larg deschiși și plini de groază ai copiilor. Țîncul lăsat în stradă urla cît îl ținea gura.

– Vrei să mergem mai departe ? întrebă Omol.

– Cum de nu, răspunse Djoionto.

– Dar putem fi atacați...

– Da, putem fi... Tocmai de aceea, trebuie să mergem înainte. Deși am intrat mercenari în armata engleză, nu ne-am transformat în englezi !

Pe ulița satului tulburarea creștea. Aproape la fiecare casă ieșiseră cîteva bărbați.

– Se vede că vor să ne înconjoare, observă Omol.

– N-au decît ! aruncă Djoionto. N-avem de ce ne teme !

– Bine, dar...

– Nu, Omol-babu, să nu dăm înapoi. Mai bine să frîngem bariera dintre militari și civili. Să intrăm în vorbă cu ei, să ne împrietenim.

– Crezi că e cu putință ?

– Da. Este. Pentru că deși sîntem soldați, sîntem oameni ca și ei.

Zărind o ceainărie, Djoionto propuse :

– Hai să intrăm să bem un ceai...

- Cădem drept în cursă ! replică Omol.
- N-avem altceva de făcut, Omol-babu, cu cît limpezim mai repede lucrurile, cu atît mai bine.

Intrară în ceainărie.

- Poți să ne servești un ceai fierbinte, bhai ? întrebă Djoionto.

Patronul, alb ca varul, clătină din cap :

- Nu.

Djoionto își scoase boneta și se așează pe un scaun de bambus.

- De ce te temi de noi, bhai ? Noi nu sîntem englezi. Sîntem de aceeași nație cu dumneata.

Patronul se uită țintă la ei, măsurîndu-i din cap pînă-n picioare, apoi întrebă în dialectul local :

- Sînteți bengalezi ?
- Păi sigur ! Avem noi mutre de sahibi ? răspunse Omol.
- Ei, acum, servește-ne un ceai, spuse Djoionto. Venim de departe. Vrem să vedem templul lui Oșocranta.

Teama patronului dispăru ca prin minune.

- Am să vă prepar un ceai bun, suspină el ușurat. Apoi, aruncînd în grabă o mînă de tizic în vatra aproape stinsă, începu să sufle printr-un cornet de bambus ca să învieze focul. Camera se umplu de fum. Patronul turnă apă într-o cană de tablă și ștergîndu-și ochii cu un colț al dhoti-ului, întrebă :

- Pentru ce ați venit aici ?
- De ce să nu venim ?
- Păi, lumea zice că soldații englezi vor să ne ridice femeile din sat...
- Cine ți-a mai spus și asta ? se minună Djoionto.

Patronul nu răspunse, ci se uită în stradă. În fața ceainăriei se adunase o ceată de oameni. Toți erau înarmați. Lui Omol îi fugi tot sîngele din obraji.

- Ia cheamă-l încoace pe *sardarul*¹ lor, spuse Djoionto patronului.

¹ Șef, căpetenie (n.t.).

- Nu vă fie teamă, îi liniști acesta. Am să-i lămuresc eu. Ieși în cerdac și începu să vorbească strigînd și gesticulînd cu înverșunare. Apoi se întoarse însoțit de un om.
- Djoionto arată locul de lîngă el și-l pofti.
- Apropie-te, sardare, stai jos.
- Necunoscutul nu se clinti din loc, cercetîndu-i pe soldați din cap pînă-n picioare.
- Te înșeli, sardare, începu Djoionto. Sîntem soldați, e drept, dar nu soldați albi. Sîntem oameni ca și voi. Foamea ne-a mînat în armată. Nu vă facem nici un rău.
- Să nu mai călcați niciodată prin sat, răspunse sardarul.
- De ce, n-aveți încredere în noi ? întrebă Omol.
- N-o să-i lăsăm pe soldați să intre în sat.
- Dar cînd or veni japonezii ca să cotopească țara, cum o să vă apărați singuri satul ?
- Sardarul nu răspunse. Ridică doar mîna în care strîngea mînerul unui cuțit.
- Între timp patronul aduse paharele cu ceai și puse în fața soldaților tot felul de dulciuri.
- Am venit să vedem templul lui Oșokranta, îl lămuri Omol după ce sorbi o înghițitură de ceai.
- N-aveți decît să mergeți. Dar să nu dați vina pe noi dacă pățiți ceva.
- Mai bine ne înapoiem, sardare, spuse Djoionto.
- Atunci n-aveți de ce vă teme. Oamenii noștri o să vă petreacă pînă la marginea satului.
- Ieșind în stradă, Omol întoarse capul : la cîțiva pași în spatele lor veneau patru oameni.
- Vezi, Djoionto, se adresa el tovarășului său, nu le-am putut cîștiga încrederea !
- Am greșit, Omol-babu. Ei privesc lucrurile mult mai simplu decît noi. Bengalezi sau assamezi - pentru ei nu sîntem decît soldați din armata sahibilor albi, a sahibilor care de atîta amar de vreme îi asupresc ; sîntem soldați, deci sîntem una cu vrăjmașii lor. Numai cînd vom lupta împotriva acestor vrăjmași, cu riscul vieții noastre, abia atunci o să le cîștigăm încrederea.

Cuvintele lui Djoionto îi treziră gînduri noi lui Omol. Își aduse aminte de vorbele fetei din noaptea trecută. Înțelese că nici fata nu avusese încredere în el... Nu văzuse în el decît bărbatul, un bărbat ca Șunil, ca oricare alt soldat...

★

Un ceas, un ceas și jumătate după prînz, cît erau liberi; soldații dormeau de obicei sau stăteau de vorbă. Sărind într-un picior ca un cocostîrc, Ononto ajunsese la cortul său. Platoul se transformase într-o adevărată mocirlă. Ononto își deschise vestonul și începu să curățe noroiul de pe bocanci.

– Of... viața a devenit un iad ! Blestemata asta de ploaie e mai rea ca șefii.

– Plouă, e drept. Dar ce sînt șefii de vină ? aruncă Șunil. Văd că v-ați molipsit toți de aceeași boală...

– Boală ! rîse amar Ononto. Dar ei de ce ne pun să facem exerciții cu arma, în ploaie ? Ne urăsc și se răzbună pe noi în fel și chip. Dar ce le-am greșit ? Le-am făcut noi vreun rău ?

– Un lucru nu-mi intră-n cap, spuse Șunil, orice s-ar întîmpla, numai pe șefi dați vina. De ce ? Ei nu fac decît să execute ordinele.

După ce-și curăți tălpile de noroi, Ononto se culcă alături de Șunil și-i șopti :

– Omol se schimbă de la o zi la alta.

– De ce te miri ? Djoionto îl strică, răspunse Șunil. Aluia îi cam place să ți-o reteze, iar Omol începe și el să nu se lase mai prejos. „Pui de cățea“ e cea mai obișnuită expresie în armată. Atunci de ce i-a sărit muștarul ?

Șontoș, care stătea și el culcat alături, se ridică deodată în cot și se răsti :

– Ia ascultă, Șunil, nu mai încerca să-ți ascunzi frica în dosul vorbelor savante...

– Uite-i, îi vezi ? Iată prietenii lui Omol-babu ! aruncă Șunil drept răspuns, îl ațîță, apoi se dau deoparte. Acum Omol va trebui să facă o săptămîină de arest sever.

– Oamenii adevărați nu se tem să sufere pentru adevăr, ripostă Șontoș.

- Dar ce s-a întâmplat ? se amestecă Ononto.

- Ce putea să se întâmple ! îl lămuri Şontoş. Îl ştii pe havildarul Mukerdji... nemernicul ăla mieros ! Tocmai când făceam pregătirea de luptă l-au apucat amintirile şi a început să-şi povestească viaţa. Fusese cică mare căpetenie în Megnolia. Toţi radjahii şi maharadjahii depindeau de el... Alături de Omol şedeau fochistul Mukerdji şi fierarul Dei. Şi ce şi-au zis ? Dacă havildar-sahib e bine dispus, hai să schimbăm şi ei o vorbă-două. Au început să şuşotească... De aici a pornit totul ! Havildarul s-a făcut foc şi pară... Cum îndrăznesc proştii să vorbească, în loc să asculte cu sfîntenie amintirile lui ? „Gura, pui de căţele ! a răcnit la ei, cu ochii injectaţi. Omol a ţişnit ca din puşcă : „Retrageţi-vă cuvintele !“ Dintr-o săritură havildarul a ajuns lângă Omol : „Ce ? Ce-ai spus ?“ „Retrageţi-vă cuvintele, i-a repetat Omol drept în faţă. Nu aveţi dreptul să ne jigniţi.“ Havildarul s-a zăpăcit. Ne-a aruncat o privire grea. De frică ne tremurau mâinile şi picioarele. Apoi, fără să spună un cuvînt, s-a întors şi a plecat. „Cred că se duce după maior“, i-am spus lui Omol. „Nu-i nimic, a răspuns el. Are să mă bată şi pe mine ca pe Djonto“.

Peste cîteva minute Mukerdji s-a întors împreună cu djomadarul. „Asta e, sir... a spus arătîndu-l pe Omol. Îşi iese din sărute dacă nu i te adresezi cu dji huzur“. „Cred a răspuns djomadarul. Doar e tobă de carte“. Apoi s-a înclinat în faţa lui Omol după toate regulile etichetei şi i s-a adresat într-o urdu curată : „Iertaţi-l, huzur, pe sclavul dumneavoastră pentru îndrăzneală... Urmaţi-mă, vă rog...“ şi l-a dus în camera de gardă. Curînd djomadarul s-a înapoiat sclifosindu-se iarăşi : Înălţimea Sa a fost condusă în camera de împăciuire. Mai e cîeva căruia nu-i place purtarea lui havildar-sahib ?“

- Dar ce sîntem noi ? se zbirli Ononto. O turmă de berbeci ? Să ascultăm toate ocările şi să tăcem din gură ?

- Ce folos ai dacă vorbeşti ? spuse Şunil. Te alegi doar cu arestul. Să mai răbdăm cîteva zile, Manipurul a şi fost luat...

- Da, da ! pufni pe nas Şontoş. Uite-acum vin şi îi eliberează pe toţi boii ca tine. Poţi să fii pe pace.

- Ei, şi pe urmă ? întrebă Ononto.

Şontoş continuă :

- Ce-a mai urlat la noi ! Pe Omol zicea că-l bagă la răcoare. „Auzi dumneata, să vorbească aşa cu un havildar ! N-o să-i meargă !“ Doi dintre noi vor trebui să depună mărturie împotriva lui Omol. După ce ne-a dat drumul, fochistul Mukerdji a zis că se duce la Omol să-i povestească totul şi să-i spună că nimeni n-o să depună mărturie. Djomadarul l-a dus pe Omol în faţa maiorului, iar martor a fost havildarul Mukerdji.

- Cum se poate ca havildarul Mukerdji să fie martor, când tocmai el l-a reclamat pe Omol ! izbucni Ononto.

- Şi ce-i cu asta ? zise Şontoş. Nu uita că-i havildar ! E de ajuns. S-a pus la cale o istorie întreagă. Djomadarul a luat un acar şi l-a învăţat pe el tot ce trebuie să răspundă. Iată şi al doilea martor ! Acarul însă, când l-au îndesit cu întrebările, a spus adevărul. Ei, să fi văzut mutra djomadarului ! S-a făcut foc ! Pe loc l-a pus la corvoadă : să care treizeci de găleţi de apă. Iar maior-sahib i-a dat lui Omol şapte zile de arest sever pentru „prima abatere“.

- Ce era să facă maiorul, observă Şunil. Trebuie să menţină disciplina în companie. Dacă nu-i dădea nici o pedeapsă lui Omol, soldaţii n-ar mai fi ascultat niciodată de comandanţi.

Ononto se uită drept în ochii lui Şunil :

- Cum poţi vorbi aşa ? În numele disciplinei ? Maiorul a procedat nedrept. Cum poţi să-l aperi ?

- Nu-l apăr, protestă el. Dar de ce să nu ne gândim câteodată şi la greutăţile şefilor ? Pe umerii lor apasă tot greul răspunderii în acest sistem administrativ atât de vast !

- Pentru devotamentul tău faţă de şefi, cu siguranţă, Şunil, că în scurt timp ajungi naic, îl înţepă Şontoş. Dar nu cred să mai dureze mult sistemul ăsta.

Venise anotimpul ploilor. Zi și noapte tuna fără încetare. Prelatele exterioare ale corturilor, îmbibate de umezeală, se lipeau de cele din interior. Pe jos, în corturi, pământul ajunsese clisă. Soldații își descheiau vestoanele la intrare. Îmbrăcămintea li se usca pe trupurile înfierbîntate. Cînd bonetele ude își pierdeau orice formă, le uscau la bucătărie lîngă cuptor. Mai rău era însă cu bocancii. Se încălțau dis-de-dimineată. Cît era ziua de lungă umblau cu ei prin ploaie pînă-i pătrundea apa și li se udau ciorapii de lînă. Totuși, pînă la opt seara, cînd se făcea ultimul apel, nu aveau voie să se descalțe. După apel, soldații se împrăștiu pe la corturile lor, se așezau pe paturi și începeau să-și fricționeze picioarele, ca să și le încălzească.

În fiecare zi erau nevoiți să destupe șanțurile de scurgere din jurul corturilor. Dacă apa nu s-ar fi scurs normal în timpul unei ploi torențiale, corturile ar fi fost amenințate de inundație. Dar asta nu era tot. Trebuiau să controleze mereu întăritura corturilor și să întindă cît mai bine frînghiile. Nu aveau pace nici cînd se culcau. Frica le rodea sufletul. Înainte de a adormi obișnuiau să-și povestească fel de fel de întîmplări : cum în timpul unei ploi torențiale apa a inundat un cort sau cum o rafală puternică de vînt a măturat cortul cu totul ; cum niște soldați au scos apa din cort cu bocancii, iar alții n-au închis ochii toată noaptea ca să susțină cu mîinile țăruii cortului. Poveștile nu mai conteau. Oboseala însă se făcea simțită. Pleoapele deveneau de plumb și, unul după altul, adormeau toți.

Choghen și Pancicori se înapoieră de pe linie și se apucară să trebăluiască la cort, întărind țăruii și întinzînd frînghiile. Era după amiază. Soldații dormeau. Nici Choghen, nici Pancicori nu se îndurau să-i trezească. Ei doi lucrau pe linie, nu făceau nici corvezi, nici instrucție. Din pricina asta, fără voie, se simțeau vinovați.

Subofiterul din serviciul medical, havildarul Banerdji, se apropie de ei.

- Hei, ia ascultați, băieți ! le strigă el. Azi, la ora trei, e vizita medicală. La două și jumătate să vă văd alineați în fața punctului de prim ajutor.

- Banerdji-dada, mai stai o clipă, te rog ! îl strigă Choghen.

- Ei, totu-i în regulă ? se interesă Banerdji, sprijinindu-se de un țaruș al cortului. De voi mai cu seamă sînt îngrijorat. Lucrați pe linie : cine știe ce-mi faceți pe-acolo ? Ei, acum mă duc, trebuie să anunț oamenii din toate corturile. Nu știu cu ce-am greșit de pățimesc atîta ! Unii îmi vin cu blenoragie, alții cu sifilis... Iar eu trebuie să-i fac bine pe toți.

În timp ce havildarul Banerdji se îndepărta, Pancicori îi spuse în șoaptă lui Choghen :

- Știi că de data asta Șunil s-a aprins, nu glumă !

- Șunil ? se miră Choghen. Cum așa ? Postul trei ?

- Nici pomeneală ! Și-a găsit una mai pe-aproape. Numai să vrea, că totul se aranjează...

- Ce drac împelițat, n-a suflat o vorbă. De aia s-o fi împrumutînd uneori cu bani. Și de cînd ține povestea asta ?

- Cam de vreo lună. Nici eu n-am știut nimic. Dar într-o noapte, pe la unsprezece, îl văd pe Șunil că dă la o parte plasa și se strecoară afară din cort în picioarele goale, cu un pachet sub braț. L-am prins de-un picior și atunci mi-a povestit tot. Fata e cam sărăcuță. Șunil i-a dat pătura lui și mereu îi duce ba orez, ba zahăr. S-a înțeles cu havildarul Bhattociardjo, de la depozitul de alimente și-i plătește cîte cinci rupii pe lună. Se vede că fata i-a sucit rău capul.

La trei fără un sfert răsună un șuierat. Soldații se înșirară pentru vizita medicală. Veneau unul cîte unul în fața căpitanului și acesta îi examina. După vizită se întorceau în cort. Doi fură găsiți bolnavi. Ședeau în cortul-infirmerie cu spatele la ceilalți. Toți își așteptau rîndul cu inima cît un purice : cine știe ce boală le mai descoperă !

Djomadarul intră în cort trăgînd după sine un soldat.

- Ticălosul ăsta a încercat să scape, sir !

Căpitanul îl bătu pe soldat pe spate :

- Nu te teme... scoate-ți pantalonii...

Văzînd că flăcăul se codește, se adresează djomadarului :

– Poți să pleci, djomadar-sahib.

Djomadarul se îndepărtă cu o mutră acră.

– Ei, nu te teme, dacă ești bolnav, te vindecăm doar. Soldatul se făcu alb de frică și izbucni în plîns.

Căpitanul îi trase pantalonii jos și examinându-l îi zise :

– Așează-te și tu acolo.

După terminarea vizitei, havildarul Banerdji îi chemă deoparte pe cei bolnavi. Primii doi recunoscuseră îndată că fuseseră la postul numărul trei. Uitîndu-se la celălalt soldat, Banerdji bombăni :

– Ia te uită la el, e încă necopt, cu caș la gură și s-a și pricopsit cu o blenoragie ! Eh ! tu ! Cîți ani ai ?

– Șaisprezece, răspunse tînărul.

– Și cum de-ai intrat în armată ? Se vede că ți-ai ascuns vîrsta.

– Nu babu, nu mi-am ascuns-o...

– Bine-ai făcut. Ei, povestește cum te-ai molipsit.

Tînărul își ascunse fața în mîini și izbucni în plîns.

– Lacrimile nu ajută la nimic ! îl dojeni cu blîndețe Banerdji. Plăcerile se plătesc...

Căzînd la picioarele havildarului tînărul îl imploră :

– Scapă-mă, babu. Eu n-am vrut să merg, havildar-sahib m-a silit.

– Havildar ? Care havildar ?

– Havildarul Djaman-sahib.

– Așa ! Ei, povestește. Spune totul ! Dacă minți, s-a zis cu tine !

Soldatul își șterse lacrimile, înghiți de cîteva ori în sec și povesti totul.

– Tii, drace ! izbi cu pumnul în masă Banerdji și se ridică. Așteaptă, trebuie să-l întreb și pe havildarul tău dacă e adevărat tot ce spui.

Curînd Banerdji se întoarse tăcut și se apucă din nou de treburile sale. Djomadarul îi făcuse observații. Doar era și el havildar și trebuia să știe că în armată nu se cade să pleci urechea la reclamațiile soldaților de rînd, împotriva superiorilor lor.

Ora stingerii nu sunase încă. Soldații puteau să-și petreacă timpul liber după placul lor. Așternuturile erau strînse. Aveau voie să întindă pe jos doar o foaie de prelată. Ședeau pe pămîntul umed și vorbeau. Cu cît ziua se apropia de sfîrșit, fețele soldaților deveneau tot mai triste. Se gîndeau la viața lor, tot atît de monotonă ca și țiîritul neînterupt al greierilor ; la tinerețea lor care se scurgea între sîrmele ghimpate ale taberei ; nu vedea decît o mîna de ofițeri și subofițeri și o gloată de oameni posomorîți, mai mult morți decît vii. Cei dintîi dădeau ordine – ceilalți le executau. Gîndurile soldaților se întorceau des în trecut. Își aduceau aminte de părinți, de cei care le erau dragi. Nu știau cum să-și mai omoare timpul liber. Își făceau paturile, își potriveau plasele de țințari, dar pînă la apelul de seară nu aveau voie nici să se descalțe. Ploaia nu mai contenea. Aerul din cort era înăbușitor. Înserarea aducea întunericul. Soldații simțeau lipsa unui adăpost cald și prietenos. Dar unde să-l găsească ? Noaptea, unii plîngeau fără să-i audă nimeni, alții plecau să-și caute uitarea în vin și femei...

Maiorul făcu într-o seară o inspecție rapidă prin corturi. Medicul militar îl sfătuisese să dea mai des bilete de voie soldaților. Atunci n-o să-i mai atragă atîta casele de toleranță și se vor împuțina în companie cazurile de boli venerece. Maiorul hotărîse să vadă singur cum își trec vremea soldații rămași în tabără. Din cînd în cînd se oprea în fața unui cort și chema cîte un soldat la el :

– De ce stați în corturi pe un timp ca ăsta ?

Soldatul se uita la obrazul umflat și la ochii roșii ai ofițerului și îngăima :

– Tocmai îmi făceam patul... sir...

– Nu minți, pui de cățea... Spune adevărul, nu te teme...

Încredințarea că n-au de ce să se teamă sporea și mai mult spaima soldaților... Cînd ofițerul le vorbea brutal, ei îl înțelegeau cu ușurință. Dar dacă începea să manifeste simpatie față de ei și li se adresa prietenește, soldații nu mai înțelegeau nimic și deveneau bănuitori.

- N-am căpătat bilet de voie, răspundea înmărmurit flăcăul.

Maiorul dădea din cap, răspunzînd scurt :

- Bun.

Ceea ce aflară apoi soldații la apel îi uimi din cale-afară. Zilnic treizeci de soldați vor avea voie să meargă la cinematograful din Gauhati. În fiecare seară, între cinci și șase, cei care nu aveau corvezi de făcut, puteau să meargă în piață, la debarcader, sau să se plimbe pe malul fluviului. Nu aveau voie însă să-și cumpere de mîncare din piață, nici să meargă în sat. Soldații rămaseră cît se poate de mulțumiți. Casele de toleranță și satul nu-i atrăgeau pe toți. Se bucurau la gîndul că se vor putea plimba seara, vor sta de vorbă în tihnă, vor face cunoștință cu civili, își vor putea cumpăra cele trebuincioase. A doua zi dimineată, fu alineat un detașament de poliție militară. Faptul acesta dădu de gîndit soldaților. Detașamentul era format din douăzeci de flăcăi aleși dintre cei mai înalți și mai puternici. Purtau uniforme noi nouțe și pe mîneacă o banderolă cu inițialele M. P. În mîna dreaptă țineau cîte un baston lung de cauciuc.

- O nouă cursă, spuse Djoionto lui Omol. Ca și cum ar fi uns o hîrtie cu clei dulce și ar fi lăsat-o la loc deschis ca să atragă muștele.

La ora patru, treizeci de soldați îmbrăcați ca de paradă se aliniară în fața camerei de gardă. Subadarul cerceta cu atenție pe fiecare : bocancii să fie lustruiți, moletierele bine întinse, pantalonii călcați, cămașa de uniformă curată, bonetele puse reglementar - nimic nu-i scăpa. Pe unii i-a trimis să-și mai lustruiască o dată bocancii, pe alții să-și coase nasturii lipsă. Doi dintre soldați nu căpătară bilete de voie, pentru că nu-și puseseră la punct pantalonii. În cele din urmă, subadarul le ținu un fel de discurs :

- Să umblați dichisiți ca niște curve... Cu cît străluciți mai mult, cu atît ofițerii sînt mai mulțumiți... Să vadă toți că militarii nu-s niște cerșetori care umblă după pomană.

La patru și jumătate unul din havildari se postă în spatele detașamentului care pleca la cinematograful și comandă :

- La dreapta ! Înainte marș !

Chiar de la primii pași soldaților li se păru că nu merg la cinematograful, ci la instrucție. Li se refuza pînă și acel pic de libertate de care se bucură oamenii cînd merg la spectacol. Începînd cu alegerea filmului și sfîrșind cu ocuparea locurilor, totul se îndeplinise la ordinul havildarului. După terminarea filmului au fost duși în pas de marș la stația Gauhati ; unul cîte unul s-au urcat în tren, au coborît la Pandu, s-au așezat în coloană cîte trei, apoi pe rînd s-au urcat pe bac ; ajunși la Amingaon au format iarăși coloana și tot în pas de marș s-au înapoiat în tabără... „Stai ! La dreapta ! Liberi !” Îi dorea stomacul de foame. Tremurau toți de enervare, gata să explodeze ca o bombă la cea mai neînsemnată atingere.

— Ei, a fost bun filmul ? întrebă unul de sub plasa de țîțari.

— La ce restaurant v-ați ghiftuit ? adăugară alții.

Soldații scrișniră din dinți. Tare ar fi avut poftă să se arunce asupra celor cu întrebările, ca să-i învîțe minte o dată pentru totdeauna. Parcă ei nu știau că nu-ți mai arde de film cînd mergi sub tutela havildarului ? Fără să răspundă la întrebări, își luară cîmile și străchinile și se duseră la bucătărie.

Mîncarea fusese lăsată descoperită. Sticla felinarului se înegrise de funingine, flacăra devenise roșatică. Ploaia bătea darabaua în prelată. Treizeci de soldați stăteau în cort și se uitau unul la altul.

— Cînd am intrat, tocmai o zbughea de aici un cîine, spuse unul.

— Înseamnă că și-a vîrît botul în cazan... observă altul.

— Ei, aș ! Cîinele a stat de planton !

Cîțiva începură să-l strige tare pe bucătarul-șef.

— Ce vă răciți gura de pomană ? aruncă un soldat. Ticăloșii ăia au fumat hașiș, iar acum dorm neîntorși. Haideți să-i aruncăm jos din paturi.

— Foarte bine ! Unde sînt ?

— Unde să fie ? În sala de mese a subofițerilor... Canaliile s-au îmbuibat și-acuma sforăie.

— Dar subofițerul de serviciu unde-i ?

- Ce facem cu masa?

- Suge-ți degetul cel mare și du-te de te culcă. Maiorul a fost filotim, te-a trimis la cinematograf, iar tu mai îndrăznești să pomești de mâncare!

Unii plecară bombănind să se culce. Alții însă nu se lăsau:

- Să ne dea de mâncare, de nu, îi aruncăm din paturi pe toți ofițerii ăștia blestemați. Nemernicii s-au îmbătat și se lăfăie cu muierile, iar noi ne uscăm de foame! În vorbe, toți se arată ca niște binefăcători...

- Haideți la maior! propuse unul. Altul se-nfurie și începu să spargă vesela cu picioarele. Cazanul cu orez se răsturnă peste felinar și bucătăria se cufundă în întuneric. Zarva și strigătele creșteau.

Djomadarul Dașgupto alergă la locul scandalului. Soldații se potoliră.

- Ce-i aici? strigă gradatul. Ce-i cu zarva asta-n miez de noapte?

- N-avem de mâncare, răspuse unul.

- Dar pe unde ați umblat pînă acum?

- Am fost la cinematograf.

- Așa? Păi ce, aici sînteți la voi acasă? Cine să stea să vă aștepte pînă la miezul nopții? Mîncăți ce-a rămas și la culcare, iute!

- Orezul ăsta nu se poate mîncă, spuse un soldat, aici și-a virit botul un cîine...

- Așa? Atunci marș la culcare, zbieră iar djomadarul.

Deodată unul din flăcăi își făcu loc prin mulțime și veni în față.

- De ce nu ni se dă de mâncare? întrebă el.

Djomadarul făcu ochii mici și venind mai aproape se uită tîntă la soldat.

- Așa, așa... văd că ești tare guraliv. Ia dă-te mai aproape să-ți văd mutra...

Soldatul veni și mai aproape de el.

- Ei, ce zici? Să-ți răspund la întrebare? șuieră djomadarul.

- Apăi desigur...

Djomadarul își făcu vînt și-l izbi cu pumnul în față.

Cîteva clipe nu se auzi nimic. Apoi răsună o altă bufnitură, gemete... și deodată un urlet desperat :

– Ajutor ! Ajutor !

Din corturi începură să curgă oameni. La lumina felinarelor îl văzură pe djomadar cu uniforma murdară și cu fața plină de noroi. O dîră de sînge i se prelingea din gură...

★

Curînd după aceea, djomadarul veni în camera de gardă, urmat de subadar. Patru arestați ședeau pe o traversă cu capul plecat. Subadarul le aruncă o privire și se răsti la șeful patrului :

– Încă nu le-ai pus cătușe ? Ce dracu păzești aici ?

Șeful patrului începu să se agite. Santinela strînse din toate puterile arma în mîini, iar soldații de rezervă care ședeau pe paturi începură să tremure de frică. Toți se uitau cu coada ochiului la fața umflată a djomadarului. După ce mîinile arestaților fură prinse în cătușe, subadarul înșfăcă pe unul din ei de păr și-i strigă :

– Mărturisește ! Cine te-a ațîtat la fapta aceea ?

Soldatul se uită la el fără să-i răspundă.

– Da, da ! Las-că știu eu... și subadarul coborî glasul. Voi n-aveți nici o vină. Altcineva v-a învățat.

Soldatul se zăpăci și mai tare... Bănuind o notă de compătimire în glasul care-i vorbea, izbucni în lacrimi. Era un băiat simplu de la țară și credea că subadarului i s-a făcut milă de el. Totuși, nici unul din arestați n-a putut răspunde la întrebarea subadarului. Mai tîrziu, fură băgați unul cîte unul în cortul acestuia, care-i îmboldea cu glas mîeros :

– Știi ce pedeapsă ți se cuvine pentru ce-ai făcut ? Împușcarea ! Dar mai poți scăpa : povestește ce vă tot spune Djoionto și Omol. Îl așeza pe arestat pe patul său, îi punea o mîină pe umăr și începea din nou : Ajunge numai să recunoașteți că Djoionto și Omol v-au ațîtat la fapta aceea și sînteți liberi. Mai mult decît atît : o să fiți răsplătiți. Dacă vreți concediu, chiar mîine puteți pleca acasă. O să primiți un spor și vă avansez lens-naic,

Soldatul răspunse printre lacrimi :

– Îi știu numai cum arată la față, dar nîciodată n-am stat de vorbă cu ei, sir...

Bătîndu-l pe spate, djomadarul îl încredința :

– N-are a face ! Dacă recunoașteți toți patru, e de-ajuns. Ei o să ispășească pedeapsa, iar vouă vă dau drumul.

Răspunsul trebuia dat peste o jumătate de oră. Unul fu gata să se învoiască și-i îndemnă și pe ceilalți :

– Le spunem doar numele și sîntem liberi. Ce rău o să iasă din asta ?

Santinela îl auzi :

– Nu vă trădați tovarășii ! le spuse el. Onoarea e mai scumpă decît viața.

Refuzul lor de a-i denunța pe Djoionto și Omol îl scoase din sărite pe subadar. Se dezlănțui cu o furie nestăpînită. La vaietele arestaților, soldații din toată tabăra se treziră. Unii nu mai închiseră ochii pînă dimineța, stînd în capul oaselor pe paturile lor ; alții tresăreau înspăimîntați, ciuleau urechile și se culcau din nou.

A doua zi, la ora zece dimineța, cei patru fură aduși cu cătușe la mîini în fața comandantului companiei. Zărindu-i, maiorul sări de pe scaun, își scoase revolverul din toc și răcni :

– Vă-mpușc, ticăloșilor !

Subadarul strigă numele arestaților și raportă fapta lor. Djomadarul depuse mărturie. Maiorul îi asculta cu degetul pe trăgaci. După ce termină djomadarul ce avea de spus, maiorul, amenințîndu-i pe arestați cu revolverul, zbieră din nou :

– Ticăloșilor ! Vă-mpușc ! Mărturisiți !

Unul din arestați părea că încearcă să spună ceva, dar nu izbuti să scoată nici un sunet, doar buza de jos îi zvîcnea. Izbîndu-l cu pumnul în bărbie, maiorul șuiera :

– Spune... repede...

Soldatul începu să se lase în jos și agățîndu-se spasmodic cu mîinile lui încătușate de mîneca vecinului, bîguî printre lacrimi :

– Omoară-mă, sir... împușcă-mă... nu mai pot...

– Așa ? răcni maiorul și-și vîrî revolverul în toc. O să vă judece Curtea marțială ! O să fiți împușcați ca niște cîini turbați !

Arestații se uitară cîteva clipe zăpăciți la maior, apoi își opriră ochii pe fața umflată a djomadarului.

– Nondi ! aruncă maiorul, du-i la arest.

– Garda ! lătră subadarul.

Deodată unul din arestați își plecă capul în piept, se aruncă la picioarele maiorului și izbucni într-un plîns cu hohote :

– Eu l-am lovit pe djomadar, sir... Mi-am ieșit din minți de foame. Niciodată, niciodată n-am să mai fac, sir... Să mă jignească și de o mie de ori, n-am să mai spun un cuvînt, sir... Să mă omoare în bătai, dar niciodată nu mai ridic mîna, sir. Iertați-mă de data asta, sir. Am fugit de acasă ca să intru în armată, fără să-i spun mamei un cuvînt. Mama nu mă are decît pe mine, sir. Dacă mor eu, nici ea n-o să mai poată trăi, sir.

Maiorul își aprinse pipa.

– Nondi ! chemă el.

Subadarul Nondi se aplecă, îl înhăță pe arestat de guler și dintr-o smucitură, îl așeză în rînd cu ceilalți. Apoi comandă :

– Arestații și garda ! Direcția camera de arest. Înainte, marș !

În aceeași zi, la ora trei după amiază a fost scoasă pe platou toată compania. Fură aduși cei patru arestați cu cătușe la mîini. Maiorul spuse :

– Pe acești patru soldați îi dau afară din companie. Nu sînt demni de a fi soldați. Cei care-și pierd mințile de foame n-au ce căuta în armată. Eu am nevoie de oameni tari ca oțelul, pe cîndăștia sînt mai slabi ca muierile. Știți ce crimă au comis în noaptea trecută. Ar fi trebuit să-i împușc, dar mi-e silă să pedepsesc niște nevolnici. Mai bine îi dau afară din companie. Spunînd aceasta maiorul plecă.

Subadarul chemă patru lens-naici și le porunci să le scoată arestaților uniforma. Șeful patrulei le scoase cătușele. Lens-naicii le smulseră bocancii din picioare, ciorapii, că-

mășile, apoi se codiră o clipă. Mai rămâneau doar pantalonii. Subadarul îi zori :

– Trageți-le și pantalonii !

Un lens-naic puse mîna pe piciorul unuia din flăcăi, dar acesta îl apucă de mînă. Djomadarul Dașgupto se apropie în fugă și dîndu-l la o parte pe lens-naic, trase el însuși de pantalonii băiatului.

– La o parte, canalie... se auzi o șoaptă din front.

Exclamația șoptită fusese auzită de toți soldații. Prin front trecu un freamăt ușor.

Subadarul răcni cît putu de tare :

– Dați-le una după ceafă și afară cu ei din tabără !

Patru oameni goi, cu mîinile la spate, alungați din urmă de lens-naic, se îndreptară spre ieșire.

– Companie drepti ! comandă subadarul. Cred că acest tablou o să vă rămînă în minte tot timpul cît veți sluji în armată. Aici mila n-are ce căuta... Tăcu o clipă, se uită la soldați și comandă grăbit : Companie, în repaus... Marș !

Cîtva timp nimeni nu se mișcă din loc. Furia, nemulțumirea, frica, păreau să-i ținuiască pe soldați. În cele din urmă începură să se risipească încet, pe la corturi. Nici unul nu vorbea.

– Sintem atîția, izbucni deodată Ononto, și toți am stat și ne-am uitat la bestialitatea petrecută, fără să spunem nimic. Rușine !

– Ce puteam face ?

– Cum ce, Pancicori... Cel puțin să protestăm, ca Omol.

– Ce folos ! Am fi stat și noi la arest.

– Am un lunghi și o cămașă, zise Omol. Dați-mi și voi ce puteți fiecare, să le duc.

– Ai dreptate, Omol-babu ! se bucură Djoionto. Dacă izbutești să le dai haine și ceva bani, ăsta o să fie cel mai bun răspuns la fapta maiorului.

– Așa, Djoionto ! aprobă Pancicori. Să treacă prin fața comandamentului cu capul sus, îmbrăcați, încălțați și sunîndu-și banii în buzunar.

Se arătau semne că în scurtă vreme compania va pleca pe front. La gândul acesta, soldații își pierdeau curajul. Japonezii cotropiseră întreaga Birmanie și se opriseră la granița răsăriteană a Assamului. Numai în șase luni ocupaseră tot teritoriul dintre Singapore și Mitkin. Cît va mai rezista Assamul ? Și compania, chiar spre granița de răsărit trebuia să plece. Soldaților li se năzăreau dinaintea ochilor dure-roasele imagini din retragerea trupelor, din fuga populației civile a Birmaniei ocupate de japonezi.

Încetul cu încetul se întoarseră toate detașamentele în tabără, precum și soldații care lucrau prin stații mai îndepărtate ; toate plecările fuseseră amânate. Efectivul taberei era din nou complet.

– Acum s-a zis cu speranțele noastre ! Nu mai scăpăm vii, proroci Șiben.

– Cum văd, n-o să se termine niciodată blestematul ăsta de război ! aruncă gaz peste foc Choghen. N-au căzut nici Moscova, nici Leningradul ; ba încă nemții au început să dea înapoi. Înseamnă că iar se prelungește...

– Ce să ne batem capul cu nemții, spuse Șunil, să ne gândim mai bine la japonezi. Două zile în șir au bombardat și apoi s-au ascuns – nici o mișcare. Pe de altă parte și englezii fac pregătiri.

– Nu-mi vine să cred, se amestecă Șontoș, că japonezii ne aduc libertatea.

– Pînă la libertate, replică Șoradj, gîndește-te mai bine cum să scapi cu viață.

– Așa e, făcu Ononto. Dar avem prea puține șanse. Nemernicii ăștia și-au pus în cap să-și ia revanșa pe pielea noastră. Știți ce cred eu ? Cred că soarta războiului de aici se hotărăște tot în Europa. Numai că, după cît se vede, Hitler a cam scrîntit-o. A cotropit toată Europa, dar în Rusia s-a împotmolit !

– Acolo, pe pămîntul rus, au să-i vină de hac lui Hitler, se semeți Djoionto. Acolo nu merge numai cu lăudăroșenii.

E țara socialismului, sînt altfel de oameni. Fiecare soldat știe că se apără pe sine. Ția nu-s mercenari ca noi.

— Crezi că rușii au să-l zdrobească pe Hitler ? întrebă Șunil.

— Fără îndoială că victoria va fi a rușilor. Acum Rusia nu mai seamănă cu alte țări. Rusia e simbolul eliberării popoarelor din lumea întreagă. Rușii au și ajuns la acea fericire și pace pe care noi o căutăm ca orbeții.

Deodată intră Omol și-l bătu pe Djoionto pe umăr.

— Poți să vii afară pentru o clipă ? îl chemă el.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Djoionto, ridicîndu-se.

— Trebuie să-ți vorbesc.

Djoionto băgă de seamă că obrajii lui Omol ardeau. Coborînd pe malul povîrnit spre fluviu, se așezară chiar lingă apă.

— Ei, ce s-a-ntîmplat ? repetă Djoionto întrebarea. Omol se uită în toate părțile, apoi vorbi :

— Știi că subadarul și djomadarul au încercat să-i forțeze pe nenorociții ăia patru să dea declarații false... împotriva noastră ?

— Îi cred în stare, zîmbi ironic Djoionto. Și asta te neliniștește ?

— Nu prea, răspunse Omol. Dar am mai aflat una. Mi-a spus-o Șohrab în mare secret.

— Ce anume ?

— Alungarea celor patru n-a fost decît un truc abil. Băieții au fost bătuti sălbatic. Unuia i-au scos un dinte, altuia i-au făcut nu știu ce la limbă, al treilea a fost rănit la ochi. Toți sînt plini de vînatăi. Au lucrat bine pumnii subadarului, nimic de zis ! A doua zi dimineata, cînd Banerdji a adus doctorul, acesta a hotărît să fie internați toți în ziua următoare la spital. Pus la curent, maiorul s-a speriat. După regulament, nici un superior n-are dreptul să-i bată pe soldați. Dacă ăștia povesteau totul la spital, maiorul putea să aibă neplăceri. De aceea s-a hotărît să-i alunge, iar în actele oficiale să-i treacă drept dezertori. Djoionto tăcea posomorît. Cum s-a mai înfuriat maiorul, cînd a aflat

că le-am dat haine și bani ! continuă Omol. Dar subadarul l-a potolit, făgăduindu-i că pune el mîna pe noi.

– Dar de ce-mi spui toate astea numai mie, Omol-babu ? îl muștră Djoionto. Era tulburat și el. Ar fi trebuit s-o spui de față cu toți. Cu cît îi demascăm mai bine, cu atît devenim mai puternici. Îți dai seama de ce Șohrab ți-a povestit tocmai dumitale toate astea ? El simte că dumneata ai și început să spui ceea ce el nu îndrăznește încă, vede că te porți așa cum s-ar purta și el dacă ar avea mai mult curaj.

CAPITOLUL IX

Peste cîteva zile compania primi ordin de plecare. Chinuiți, furioși, cu chipurile posomorîte, soldații încărcară din nou în camioane tot inventarul taberei și porniră cu echipamentul complet. Deși îi frămînta și acum întrebarea unde erau trimiși, nu mai erau atît de neliniștiți ca prima oară. Se căliseră îndeajuns în cuptorul acestei vieți nomade.

În port, compania fu încărcată pe un vas. Soldații se urcară pe puntea de sus și se îngrămădiră la bord. După sezonul ploilor, Brahmaputra își umflase apele, ieșise din matcă și curgea falnică și nestăpînită. Soldații priveau apa și prin fața ochilor li se perindau mereu aceleași imagini din retragerea trupelor, din fuga refugiaților pe care fluviul îi înghițise cu miile.

– Ia te uită, vasul se cheamă *Prințul de Walles*, spuse un soldat. Ceilalți simțiră o furnicătură în inimă, *Prințul de Walles !* Și japonezii sînt atît de aproape !

La Pandu, compania coborî pe țărm și fu oprită în mijlocul unui cîmp imens, chiar pe malul fluviului. Văzînd fețele palide ale soldaților, unuia din havildari i se făcu milă de ei.

– Nu vă temeți băieți, le spuse el, compania rămîne să se instaleze aici.

– Și pentru bucată asta de loc atîtea pregătiri, cîrti un soldat. Era cît p-aci să crăpăm de frică.

- Ce să-i faci? îl domoli un altul. Nu poți să nu te supui. Ordinul spune clar: informațiile în legătură cu deplasarea trebuiesc păstrate în taină. Chiar dacă te deplasezi din cort pînă la latrină, nu sufla o vorbă!

Îndată după sosire, li se comunică noua organizare a companiei. Întregul teritoriu de la estul Brahmaputrei era declarat zonă de front. Așa dar, după traversarea fluviului ei intraseră direct în imediata apropiere a frontului. Făceau și ei parte din efectivul unităților de avangardă. Răspunderea lor creștea. Trebuiau să păstreze în mare taină orice deplasare și să fie cu ochii-n patru. Era interzisă comunicarea cu populația civilă, căci dușmanul avea pretutindeni urechi.

- N-am făcut decît să traversăm Brahmaputra și poftim, ce de schimbări! observă un soldat.

- Păi ce crezi? Acum nu mai poți să-ți arăți eroismul prin fugă - te îneci în Brahmaputra.

Veni și o veste plăcută: pentru regimul de front soldații vor primi un spor de cinci rupii pe lună, vor avea posibilitatea să scrie acasă fără timbre și li se vor dubla rațiile de mâncare. După aceste comunicări compania fu lăsată liberă. Soldații se apucară de treburile gospodărești, în timp ce în minte le mai stăruiau gîndurile plăcute. Deschiseră furgoanele și începură să descarce corturile. Se ivi maiorul și alese chiar el un grup de soldați.

- Peste un ceas să fie gata ceaiul pentru oameni! ordonă el apoi.

Ordinul fusese dat în așa fel, încît să fie auzit în toată tabăra. Soldații prinseră să lucreze cu și mai multă rîvnă. „Nu, maiorul nu-i om rău, se gîndeau ei, i-a mai rămas un pic de bunătate în suflet.“

Cîmpul era uriaș. Planul taberei era acesta: în centru, platoul de instrucție, de jur împrejur corturile. După ce instalară toate corturile efectivelor serviciului de tracțiune și mișcare, soldații fură lăsați o jumătate de oră să se odihnească. În timpul acesta li se împărți ceai și pesmeți cu gem. Toți îl laudau pe maior.

Nimic nou nu intervenea în viața taberei de lîngă Pandu, dar situația soldaților se schimbă oarecum în bine. Era loc

berechet, corturi multe și oameni mai puțini în corturi. Hrana se îmbunătăți simțitor. În comparație cu Amingaonul, Pandu prezenta o serie întreagă de avantaje. De aici puteai să te repezi pînă la Camocșa sau să faci o plimbare pînă în Gauhati. Alături de gară era piața, iar în dosul gării o ceainărie simpatică. Nu departe de piață se întindea cartierul feroviar. Dacă te abăteai puțin spre sud, pe șoseaua care trecea chiar prin fața taberei, nimerai într-un sat de oameni înstăriți.

Noul loc pretindea și mai multe obligații în deservirea tehnică a liniei. Două treimi din efectiv fură repartizate la lucru, după specialitate. Soldații rămași trebuiau să ducă tot greul, începînd cu serviciul de gardă și sfîrșind cu curățatul cartofilor la bucătărie.

Pe neașteptate însă, și în mare taină, se produse în companie o schimbare. La sfîrșitul lui iulie dispăru într-o bună zi maiorul Rai... I se întîmpla și înainte să plece din cînd în cînd să se odihnească, dar peste două-trei zile se întorcea. De data asta însă, nu se mai întoarse. Noul comandant al companiei, un anglo-indian, apăru tot atît de neașteptat și fără vîlvă, cum dispăruse maiorul. Soldații erau alarmați, nu atît de plecarea maiorului Rai, cît pentru faptul că înlocuitorul era maiorul Brown.

În cele din urmă, havildarii de la cancelaria companiei făcură lumină în aceste schimbări. Congresul respinsese cu hotărîre propunerile lui Cripps. Mahatma Gandhi¹ declarase că India nu va primi cecul expirat al unei bănci falite. Situația politică din țară se complicase. Puteau să izbucnească în orice clipă tulburări. Plecarea bruscă a maiorului Rai era legată probabil de aceste evenimente. Era bengalez, iar majoritatea soldaților din companie erau și ei bengalezi. De aceea fusese îndepărtat. Guvernul englez nu avea încredere în bengalezii răzvrățiți. Se petrecuse în viața com-

¹ Militant de seamă al mișcării indiene de eliberare națională, lider al Congresului național indian. Pornind de pe poziții ideologice burgheze, Gandhi recomanda în lupta pentru eliberarea țării de sub jugul colonialismului metoda „rezistenței pasive”, (nonviolența, pe care o interpreta în sensul convingerii pașnice a autorităților colonialiste, excluzînd forma violentă a luptei revoluționare) (n.r.).

paniei un eveniment politic, legat de lupta de eliberare a poporului indian. Niciodată soldații nu fuseseră atât de tulburați. Autoritățile engleze nu avuseseră încredere nici măcar într-un ofițer atât de supus lor ca maiorul Rai, care, promovînd politica engleză de teroare și asuprire, transformase atîția oameni în sclavi. Pentru prima oară soldații își dădeau seama că maiorul Rai fusese și el bengalez. În lungul răstimp cît îi comandase, nu se arătase niciodată ca unul de-ai lor. Nu văzuseră în el decît pe ofițerul care se străduia din toate puterile să-i supună pe soldați, cu revolverul și cu baioneta. Erau atât de uimiți soldații, încît nu mai pricepeau nimic. „Cum s-a putut pune la îndoială, fie și trecător, loialitatea maiorului Rai? Împotriva cui s-ar fi putut el răscula?” se întrebau ei.

★

După 9 august un val de indignare cuprinse toată țara. Armata luă și ea parte la evenimente. Toată populația era revoltată din pricina arestării liderilor naționali. Dar soldații, despărțiți de popor, strinși în chingile asprei discipline militare, neavînd legături cu nici o organizație, nu știau ce ar putea să facă. Chinuiți de desperarea neputinței, își mușcau buzele blestemînd fără rost.

Misiunea lui Cripps adusese speranță în suflete. Indienii nimeriseră în labele englezilor și se simțeau ca niște copii orfani, care neștiind ce să facă, rabdă toate asupririle. Singura ieșire din această situație, soldații o vedeau în formarea unui guvern național. Dacă s-ar înfăptui acest lucru, uniforme lor militare – simbolul rușinii și al sclaviei – ar fi devenit obiect de mîndrie, căci ei ar fi ajuns soldați în armata eliberării.

Dar mersul evenimentelor le complică și mai mult situația. La Kanpur mulțimea îl atacase pe comandantul militar al gării, la Naogon fusese incendiată tabăra militară, pe străzile din Gauhati mulțimea îi lovea pe soldați.

Aceste vești aduseră schimbări în viața companiei. Tabăra fu împrejmuită cu un gard de sîrmă ghimpată. Părăsirea ei era strict interzisă. Gărzile patrulau fără încetare. Micile

subunități fură desființate și contopite cu cele mari. Nu se mai făceau exerciții nici de pregătire fizică, nici de pregătire de front. Soldații ieșeau rareori din corturi. Zile întregi ședeau tăcuți, cu capul vîrît între umeri și se gîndeau, se gîndeau într-una, fără sfîrșit... Dar tot nu găseau vreo ieșire din acest cerc vicios. Poporul indian îi socotea dușmani. Iar adevărații dușmani îi foloseau împotriva propriilor lor compatrioți ! Totodată însă, la porțile țării pîndeau hordurile barbarilor fasciști, gata să se repeadă.

— Iată ce ne-a rezervat soarta, rosti Șunil. Pînă la urmă am ajuns cu adevărat dușmani ai propriului nostru popor !

— Nu sîntem dușmani, replică Pancicori. Degeaba ne socotesc ei dușmani.

— Atunci ce sîntem, dacă nu dușmani ? se îndîrji Șiben. În timp ce întreaga Indie s-a răscolat, noi tragem în popor la ordinul englezilor !

— Halal răscoală ! făcu Djoionto. E ca și cum ți-ai tăia propriul nas, ca să-i faci altuia în necaz. India nu aparține englezilor, ci nouă !

— Just ! îl susținu Choghen. Și dacă e nevoie să-i izgonim pe englezi, asta o putem face numai noi, armata. Poporul ar trebui să lupte cot la cot cu noi. Pe cînd acum, luptînd pentru eliberarea Indiei de sub jugul englez, ei atacă pe militari, îi omoară. De ce ? Am devenit și noi englezi ?

Panicori duse un deget la gură și le făcu semn să tacă. În cort intrase djomadarul Dașgupto.

— Ce-i cu mitingul ăsta ? întrebă el.

— Nu-i nici un miting, sir, răspunse Panicori. Stăm și noi de povești...

Djomadarul se uită în jur și spuse în șoaptă :

— Ați auzit, cică la Calcutta e o grozăvie ! Se dau adevărate bătălii între congresiști și armată. Dacă mai ține așa cîteva zile n-o să mai aibă cine să se bată cu japonezii. Aia au luat Birmania și tac chitic. Dar nu pricep de ce ? Tocmai acum, într-un moment atît de prielnic ! De-ar veni mai repede, ar pune capăt răzmerițelor... Djoionto deschise gura să spună ceva, dar Panicori îl apucă de mîină. Djomadarul continuă : Opt dintre voi să facă de gardă la noapte.

Fiți cu ochii-n patru – situația e foarte serioasă și aici. Umblă tot felul de zvonuri. Și djomadarul ieși fluierînd.

– Iute îți mai pierzi capul, îl dojeni Pancicori pe Djoionto. Face să te pui în poară cu cîinele ăsta ?

– Țsta-i mai cu moț ! rise Djoionto ironic. Și în iad de-ar nimeri ai lui, tot nu i-ar păsa ! Și-a pus ticălosul toate nădejdlile în japonezi ! Ca și cum japonezii ar fi adepții lui Gourang¹ și propovăduiesc omenia în Malaya, Indochina, Taillanda și Birmania ! Secăturile de teapa lui vor să tragă foloase pînă și din ura noastră față de englezi... El crede că odată cu venirea japonezilor în India, n-o să aibă decît de cîștigat ! Se și vede mare maior ori colonel ! Ptiu !

Peste noapte, între două și patru, Pancicori trebuia să patruleze sectorul dinspre marginea nord-vestică a taberei. Cu arma pe umăr, pășea înainte și înapoi de-a lungul sectorului. Avea zece cartușe la el : cinci în cutia încărcătorului, restul în cartușieră. Ziua, santinela avea ordin să someze pe oricine se apropia pînă la cincizeci de yarzi de tabără, iar noaptea, să tragă fără nici o somație în cei pe care i-ar fi zărit la distanța aceasta. Pancicori intră în gardă direct din pat, cu ochii cîrpiți încă de somn. Se uită în jur dar nu văzu nici un par de care să se sprijine ca să mai moțăie puțin. Amărit, începu să umble repede ca să-și alunge somnul. Deodată se opri și ascultă. Un foșnet nedeslușit îi ajunse la ureche. Apoi se făcu din nou liniște. Se vede treaba că se înșelase. Izbi în cutia încărcătorului și păși înainte. Și iarăși încremeni pe loc. Adevărat, dinspre vest, venea de departe un murmur înăbușit de glasuri. Noaptea era întunecoasă. Din timp în timp rupea tăcerea scrișnetul tampoanelor ciocnite și șuieratul locomotivei de manevră. În zgomotul îndepărtat de glasuri, se simțea ceva misterios. Pancicori tresărea de încordare.

În fața taberei se întindea un loc deschis de aproape o sută de yarzi, apoi venea depoul din Pandu. Acolo toate liniile erau pline de vagoane. Lui Pancicori i se păru că zgomotele veneau de undeva din dosul vagoanelor. Își scoase arma de pe umăr și o aplecă cu țeava spre pămînt. Cu de-

¹ Reformatorel religios bengalez din sec. al XVI-lea (n.t.).

getul mare coborî piedica de siguranță și pocni închizătorul. Un cartuş căzu pe pământ. Pancicori se lăsă în genunchi, căută cartuşul și-l virî din nou în cutia încărcătorului. Pregătindu-se să tragă din genunchi, închise ochiul stîng iar pe cel drept îl aținti în cătarea înălțătorului... dar nu văzu nimic. Totul se topea în noapte. Îl fulgeră deodată un gînd : dacă-l vor ataca ? Va fi el în stare să oprească atîția oameni numai cu cinci cartușe ? Pipăi cartuşiera cu mîna dreaptă : mai avea încă un încărcător cu cinci cartușe. Dar dacă se vor năpusti asupra lui, o să mai aibă timp să încarce arma ? Ce-ar fi să încarce de pe acum și celelalte cinci cartușe.

Și iată că în depărtare se aprinseră cîteva luminițe. Zvîcnind, Pancicori se dădu înapoi. Numărul lor creștea din ce în ce mai mult. În licăririle roșietice și în rotocoalele de fum negru se șterse puțina lumină care venea de obicei de la depou. Lui Pancicori începură să-i tremure picioarele, inima îi bătea să-i spargă pieptul. Pe frunte i se iviră broboane de sudoare care se scurgeau șiroind pe obraji ; o picătură mare se opri pe vârful nasului. Capul îi vîjîia. Își șterse obrazul cu palma și-și dădu boneta pe spate.

Deodată vocile acelea neclare din spatele vagoanelor se transformară în strigăte. Pancicori își sprijini arma de umăr și puse degetul pe trăgaci. De data asta vedea bine de tot cătarea în creștătura înălțătorului. În fața lui înainta o gloată de oameni cu făclii în mînă. Răsunară strigătele :

- Englezi, cărați-vă din India !

Cu făcliile aprinse, ridicate deasupra capului, răzvrățiții se apropiau în grabă. Pancicori strînse din nou arma în mîini și lipindu-și obrazul fierbinte de pat, ținti. Mulțimea se apropiase ca la cincizeci de yarzi. În tabără dormeau cinci sute de soldați. Dormeau liniștiți, iar el răspundea pentru securitatea lor ! Ei nu intraseră în armată ca să ajungă dușmani ai patriei. Dar pentru ce ? Cei din sate veniseră pentru că n-aveau ce mînca acasă, cei de la orașe nu-și găseau de lucru și flămînzeau împreună cu bătrînii lor părinți, cu neveste, copii, frați și surori. Iată de ce intraseră în armată !

Pancicori lîpi și mai mult patul puștii de umăr, strînse și mai tare arma în mîini ; numai degetul arătător îi tremura pe trăgaci.

— Stai ! somă el, și i se păru că niciodată în viață nu strigase atît de tare. Făcliile se apropiau însă cu o viteză turbată. În aer mai stăruiau strigătele :

— Englezi, cărați-vă din India !

Pancicori își opri răsufierea și se hotărî să apese pe trăgaci. I se părea că aude chemările de ajutor ale celor cinci sute de soldați din tabără. Închise strîns pleoapele și apăsă pe trăgaci... trase închizătorul și apăsă din nou... apoi iarăși... și iarăși...

La corpul de gardă tot mai suna sirena de alarmă, cînd compania se alinie pe platou. Santinelele își ocupară locurile în jurul corpului de gardă. Detașamentul de pază împotriva incendiilor era gata echipat. Grupul pentru asigurarea cu apă coborîse pe malul fluviului și soldații lucrau din răputeri la pompele de apă.

Subadarul Nondi și alți trei ofițeri stăteau lîngă Pancicori cu revolverele în mînă. În ochii acestuia tot mai sclipeau flăcările torțelor, scînteiau ca zeci de mii de stele, scînteiau neîndurat...

★

Trecură cîteva zile. Încordarea scăzu. Încetul cu încetul tabăra își reluă cursul normal al vieții.

Veni și poșta. Soldații se îngrămădeau în jurul cancelariei așteptînd nerăbdători să iasă ofițerul de serviciu cu pachetul de scrisori. Toți sperau să primească măcar cîteva rînduri. Era singurul fir care-i mai lega de viața lor de mai înainte. Cîteva cuvinte gingașe, puțină compătimire, le erau deajuns ca să-și potolească neliniștea, să știe că cineva se gîndește la ei, le dorește reîntoarcerea. Iată de ce așteptau veștile cu atîta nerăbdare. Poșta se împărți. Cei care primiseră vreo scrisoare se dădură fericiți în lături ca s-o citească. Mai greu le venea celor care nu primiseră nimic : lungiți pe pat, cu ochii închiși, se gîndeau la cei de-acasă : cum de puteau fi atît de cruzi ? Oare nu mai aveau nevoie de ei ? Inima li se strîngea de durere.

Omol primise și el o scrisoare. O pusese în buzunar, hotărît să-și termine mai întâi toate treburile. Lucrînd, pipăia din cînd în cînd buzunarul din afară, unde băgase plicul și încerca să ghicească cine-i scrisese. Taică-său ? Bimol ? Comol ? Mini ? Sau poate că Rini umpluse o pagină cu scrisul ei de copil ? În fața ochilor îi răsărea mica lor căsuță. Cîte amintiri îl legau de fiecare colțișor ! Ochii i se umplură de lacrimi. Își isprăvi treburile și se înapoie în cort. Își făcu patul și culcîndu-se cît mai comod, se pregăti să citească. Numai gîndindu-se la scrisoare își simțea inima zvicnind de fericire. Asta însemna că mai era un om viu... Tot îl mai iubea cineva și se gîndea la el ! Desfăcu plicul.

„Dragă medjda,

De mult n-am mai primit nimic de la tine. De ce nu scrii ? Aici se petrec lucruri față de care nu poți rămîne indiferent. Jugul războiului devine de neîndurat.

De ce-ai intrat în armată, medjda ? De rușine, tata nu se mai poate arăta în fața nimănui. Într-o zi au venit la noi niște prieteni ai fratelui nostru mai mic, i-au spus cuvinte jignitoare și au plecat. Rini s-a necăjit așa de tare, încît de-atunci plînge mereu... De unde să știe ei ce te-a împins în armată ?

Răzvrătiri și tulburări izbucnesc în fiecare zi pe-aici. Soldații trag în civili ; nici nu se mai știe numărul celor care au pierit de gloanțele lor. Toți vă numesc pe voi, militarii, — trădători. Lumea aruncă în soldați cu pietre. Dacă o să meargă lucrurile tot așa, mă întreb cum ai să mai rămîi în viață ?

Părăsește armata, medja și întoarce-te acasă. De-ai ști cît de greu îmi vine cînd aud cum te ocărăște lumea ! Rini stă lîngă mine, plînge și mă roagă : „Surioară, scrie-i fratelui nostru să fugă.“ Încă o dată te rog, dragă medjda, să nu mai rămîi în armată. Te așteptăm.

Surorile tale care te iubesc, Mini și Rini.“

Ochii i se împăienjeniră. Cuvintele scrisorii își amestecau literele învîrtejindu-se și în fața ochilor îi apărea limpede cînd chipul lui Mini, cînd chipul lui Rini. „Da, da — gîndi Omol — surorile mele dragi... voi mă iubiți cu adevărat...“ Tresări. Cineva izbucnise în plîns ; întorcînd capul, îl văzu pe Șiben, care-și ascunsese fața în pernă și căuta să-și înăbușe suspinele.

Choghen se apropie de el și, punându-i o mână pe spate, îl întreabă :

– Ce-ai pățit, Șiben ?

Acesta îi întinse scrisoarea primită și-și vîri din nou capul în pernă. Choghen o citi ; treptat se schimbă la față. Toți băgară de seamă.

– Ce s-a întîmplat Choghen ? îl întreabă Omol.

– Șiben a primit o scrisoare de la un prieten al lui. Ascultați-o și voi.

„În seara de 12 august, maică-ta l-a trimis pe Șukhen după un taxi ; erau invitați undeva. Toți din casă se gătiseră, iar Șukhen, îmbrăcat și el, s-a dus pînă la colțul străzii Hedua să aducă taxiul. Tocmai în clipa aceea se dăduse acolo foc la un tramvai. Poliția și soldații împrăstiau mulțimea în toate părțile. Micuțul Șukhen n-a putut să alerge repede în dhotiul său. La colțul străzii Woian Ciand Dotto, a fost prins în îmbulzeală, s-a încurcat în dhoti și a căzut. Un polițist a descărcat patru gloanțe în spinarea lui. Tîrziu, seara, cîțiva trecători l-au adus pe brațe acasă. Știi, Șiben, maică-ta n-a vărsat o lacrimă...”

Choghen tăcu. Toți soldații încremeniseră. Să-l mîngîie pe Șiben ? Dar ce puteau să-i spună ?

Pancicori stătea întins pe patul lui, cu ochii închiși ; nu vorbea cu nimeni. O dată numai, mormăi ceva, ca pentru sine. Omol se apropie de el :

– Liniștește-te, Pancicori, încearcă să dormi.

– Liniștește-te ? izbucni Pancicori. Cum vine asta, noi nu mai sîntem indieni ? Cum adică, dacă am intrat în armată am ajuns dușmanii poporului nostru ?

Omol îi puse o mână pe frunte :

– Nu mai vorbi.

– Să nu mai vorbesc ! strigă el, apoi oftă... Închid ochii și nu văd decît torțe aprinse ce se apropie, se apropie în grabă... Sîngele îmi îngheață în vine cînd mă gîndesc. Aud țipătul băiatului. Și blestemații ăștia de locotenenți care mă bat pe umăr și-mi spun : „Bravo ! Viteaz soldat !” Știți ce voiam să fac ? Îmi venea să-i împușc pe toți cîinii ăștia. Mai aveam destule gloanțe în încărcător. Dar tocmai atunci, ai fi zis că

mi-am pierdut cunoștința... Tăcu o bucată de vreme, încercînd parcă să-și aducă aminte ceva. Apoi îl apucă deodată pe Omol de mîna : Acum șase luni eram și eu printre ei, iar astăzi mă socotesc dușman ! Ia spune-mi, de aceea am intrat în armată, ca să-l împușcăm pe micuțul Șukhen ? Vorbește !

Încercă să se ridice din pat. Soldații se uitau la el amărîți, cu durerea zugrăvită pe fețe. Omol îl culcă din nou. Choghen îl stropi cu apă din bidon ; Ononto îi făcea vînt deasupra capului, cu boneta sa.

În timpul acesta, subadarul intrase neobservat de nimeni. Choghen îl zări cel dintîi.

— Iar aiurează Pancicori, îl lămuri el. Iar lui Șiben i-a venit o scrisoare de-acasă : un polițai i-a împușcat frățiorul.

Subadarul se așează lîngă Șiben. Acesta se ridică într-un cot și-și acoperi fața cu mîinile. Subadarul rămase încurcat cîteva clipe. Apoi puse o mîna pe spatele lui Șiben și-i zise :

— Uite-așa ne plătim noi robia, Șiben. Și nu poți face nimic...

Toți îl priveau cu uimire. El se ridică iute și spuse :

— Da-ți-mi să văd și eu scrisoarea...

Choghen i-o întinse și subadarul o vîrî în buzunar.

— O citesc și ți-o trimit cu ordonanța, îi spuse lui Șiben. Apoi, punîndu-i o mîna pe umăr, adăugă : Astăzi ești liber, Șiben. Poți să nu vii nici seara la instrucția de front...

În aceeași seară, la apel, citi în companie un nou ordin : începînd de a doua zi, toate scrisorile, chiar și cele venite de-acasă, urmau să treacă mai întîi prin cenzură.

CAPITOLUL X

Trecu o lună și jumătate. Se stingea și ultimul ecou al evenimentelor din august. Pancicori se înzdrăvenise. Șiben devenise iar cel de mai-nainte. Nici Omol nu mai era așa de amărît.

Nemții nu luaseră Moscova. Nici de Leningrad nu se apropiaseră mai mult. Acum încercau să pătrundă în Caucaz. Japonezii asediaseră Imphalul și se opriseră. Pe front era liniște. Nici în companie nu se mai iviseră tulburări.

Maiorul Brown dădu ordin să se aștearnă în corturi rogojini de bambus, să se organizeze jocuri sportive și cel puțin o dată pe săptămână să se dea concerte ; începură să vină în tabără ziarele *Statesman* și *Faundji acbar*¹. Numărul abaterilor disciplinare nu scăzu, în schimb se împuțină numărul arestaților. Maiorul nu pedepsea cu arestul, ci tăia din soldă. Soldații socoteau asta ca un mare hatîr.

Cu prilejul sărbătorilor *Durga-pudja*² soldații obținură două zile libere. Omol stătea întins pe pat. Maiorul Brown le dădu voie să poarte haine civile în aceste două zile. Îmbrăcați în dhوتي și pandjabi cîțiva soldați plecară în sat să asiste la serbare. Văzîndu-i îmbrăcați astfel, Omol se întristă. Se gîndea la Mini și la Rini : li se cumpăraseră oare haine noi de sărbătoare ?

În cort intrară Pancicori și Ononto. Pancicori purta cămașă și pantaloni lungi, kaki. Văzîndu-l pe Omol în pat, Ononto îl întrebă :

– Ce-i cu tine, Omol ?

– Ți-e dor de-acasă ? adăugă Pancicori.

– Cred și eu că mi-e dor, răspunse Omol, ridicîndu-se într-un cot. *Durga-pudja* ! Tata nu ne lăsa să plecăm nicăieri în zilele astea. E prima oară cînd nu petrec sărbătorile cu ai mei.

Ononto și Pancicori se întristară. În cele din urmă, Pancicori, făcînd o sfortare ca să-și biruie mîhnirea, zise :

– Cît o să mai stăm așa ? Cît o să mai bocim ? Haideți mai bine să ne adunăm și să organizăm ceva.

– Șunil s-a dus încă de dimineață la fata lui, observă Ononto.

– Măcar are o preocupare ! zise Omol. Pe cînd noi ?

¹ Ziare destinate militarilor (n.t.).

² Sărbători religioase închinat zeitei Durga (n.t.).

- Noi, noi ce să facem? Să mergem la postul numărul trei?

- N-am spus asta. Dar să facem ceva. Altfel înțepnim de tot.

- Și tu cam ce-ai vrea?

- Nu v-am spus? interveni Pancicori. Să-i adunăm pe toți și să organizăm ceva.

Ieși din cort și chemă cîțiva soldați. Intrară Choghen, Djoionto, Șiben și alții.

- Trebuie să sărbătorim într-un fel Durga-pudja, vorbi Omol.

- Să o sărbătorim în tabără? mormăi Șiben. Aici nu poți decît să-ți numeri zilele care te despart de moarte!

- N-o să-ți rămînă prea multe, dacă o să-ți tot tune și fulgere! izbucni Djoionto. Noi singuri trebuie să avem grijă de sufletul nostru.

- Faceți ce vreți, răspuse Șiben, pe mine nu mă prea ispitesc petrecerile.

- Haideți să montăm o piesă de teatru, propuse Pancicori.

- Asta cere timp, spuse Djoionto. Să organizăm mai bine în ultima zi a Pudjei un spectacol cu bufet. Construim o mică scenă. Unii să danseze, alții să cînte, să recite, să spună glume, să prezinte cîteva numere de scamatorii...

- Numai de-am izbuti să strîngem ceva bani, observă Pancicori. Cred că n-au să dea decît hindușii.

- De ce? întrebă Djoionto. Au să dea și musulmanii. Doar nu avem de gînd să înălțăm rugăciuni. Vrem să organizăm o petrecere pentru întreaga companie, iar ultima zi a Pudjei nu-i decît un pretext.

- Și cine se apucă de treaba asta? întrebă Ononto.

- Cum cine?... Noi toți! răspuse Djoionto. Să mergem chiar acum pe la corturi și să le spunem și altora ce-am plănuit. Fiecare cort să numească un reprezentant, iar ăștia să organizeze totul.

- Dar fără gradați, zise Pancicori.

- Asta în orice caz! îl susținu Choghen. Ția-s buni numai de gură, treaba o încurcă și pînă la urmă totul cade baltă.

– Să hotărască soldații singuri, interveni Omol. Dacă în vreun cort se alege reprezentant un gradat, va trebui să-l recunoaștem.

– Și afară de asta, adăugă Djoionto, nu toți gradații ne sînt dușmani. Lens-naicul Dotto sau havildarul Banerdji nu se compară cu havildarul Mukerdji. De aceea să-i lăsăm să ia parte pe cei care vor și care nu ne încurcă socotelile.

Nimeni nu se lasă rugat. Toți soldații consimțiră bucuroși să ia parte la serbare. Un șuvoi de viață proaspătă țîșni în albia secată. Suma ce se colecta creștea cu fiecă clipă. Soldații repetau versuri, mici scenete și cuplete comice. Scamatorul umbla prin tabără să strîngă obiectele de care avea nevoie. Într-unul din corturi, corul repeta cîntece populare culese de Tagore.

– Iată un prilej favorabil, Omol-babu, zise Djoionto, ca să ne unim cu toții. Să sfărîmăm toate barierele între personalul serviciului de tracțiune și a celui de la mișcare, între oamenii cu carte și cei fără carte, între cei bine plătiți și cei cu solde reduse, între hinduși și musulmani și chiar între grade.

Bucătarii aveau zi liberă. Soldații se apucară ei înșiși de treabă. Fiecare făcea parte din cîte un grup. Unii găteau, alții construiau scena, cîțiva aveau grijă de achiziționarea alimentelor, alții de strîngerea banilor sau de servitul mesei. Soldații ocupați cu partea artistică fură scutiți de orice alte munci. Pe Omol, Djoionto și Ononto îi rugară să dirijeze totul. Curînd se dovedi că aproape tot efectivul companiei, cu excepția cîtorva subofițeri, primise cîte o însărcinare. Soldații aduseră traverse pentru amenajarea scenei și făcură ordine deplină în toată tabăra. Hotărau ei singuri ce trebuia făcut și treaba mergea strună.

Omol îi privea și nu-și credea ochilor. Soldații îndeplineau aceleași munci ca și la corvezi, cu singura deosebire că atunci căutau în fel și chip să se sustragă. Acum munceau fără cîrtire, cu multă tragere de inimă.

Ononto adusese vestea că unii havildari și naici refuzau să participe ; mai mult decît atît, încercau să-i atragă de partea

lor și pe alți subofițeri. Omol se îngrijoră : nu cumva vor avea neplăceri ?

– N-ai de ce să te temi, Omol-babu, îl liniști Djoionto. Toată nădejdea ne-o punem în soldații de rînd. Serbarea noastră o să se desfășoare cum trebuie, nemernicii or să iasă la iveală și toți or să privească lucrurile altfel.

Curînd după asfințit, veni un soldat și le comunică :

– În cortul subadarului s-au adunat djomadarul, havildarul Mukerdji, naicul Ciattdji și alți cîțiva. Am tras și eu cu urechea. Vorbeau ceva în legătură cu pregătirile noastre pentru serbare.

Omol nu-l cunoștea pe soldat.

– Ai să vezi, îi spuse Djoionto, cîți flăcăi pe care nici nu-i știm o să mai vină să ne înștiințeze de treaba asta. Sînt acum cu ochii-n patru, doar e serbarea lor.

Apelul se făcu în prezența djomadarului și a subadarului. Subadarul laudă inițiativa manifestată de soldați și-i înălță osanale maiorului Brown. La sfîrșit, djomadarul întrebă :

– Cine mai are ceva de spus ?

– Eu, sir, sări naicul Ciattdji.

– Spune, încuviință subadarul.

Omol își aduse aminte de cuvintele soldatului. Într-adevăr, se părea că ofițerii încercau să le zădărnicească planurile.

– Nimeni nu știe cine răspunde pentru pregătirea serbării, începu Ciattdji. Cu toate astea, bani se strîng de la toți. Doar nu-i o afacere personală ! A fost formată vreo comisie ? Nici asta nu știu. E rușinos să se ia asemenea dispoziții în armată, fără nici o disciplină.

– Dar dumneata cîți bani ai dat ? se auzi o voce din front.

– Sînt gata să dau chiar acum, răspunse Ciattdji, dar nu vreau să încredințez banii oricui.

– Cine-i vistiernicul vostru ? întrebă subadarul.

– Omol-babu ! strigară într-un glas cîțiva soldați.

– Aici nu există *babu*, aruncă djomadarul. Vă e rușine să spuneți *soldat* ?

Subadarul îl chemă pe Omol. Djoionto îi spuse în șoaptă :

– Fii cu luare-aminte, Omol-babu, lupta a-nceput. Nu uita că ești ales de soldații întregii companii.

- Nu-ți cer eu însumi nici un fel de lămuriri, îi spuse subadarul. Dar soldații vor să știe ce-ai întreprins dumneata în legătură cu serbarea ?

Omol nu-și putea ascunde enervarea. Părea că-și pierduse și graiul. O voce din front îl îndemnă :

- Spune, Omol-babu !

Curajul îi reveni. Simțea cât îi erau de apropiați soldații, i se părea că stă cot la cot cu ei.

- Eu n-am întreprins nimic. Soldații au făcut singuri totul. S-a format o comisie din reprezentanții fiecărui cort. Comisia asta m-a ales casier. Ononto a fost însărcinat cu organizarea părții artistice, iar de bucătărie și masă răspunde Djoionto.

- Da... Halal treime, n-am ce zice ! izbucni djomadarul în hohote de râs. I-au ales pe sprânceană...

Soldații aliniați în front, începură să se agite, abia stăpînindu-și mînia.

- Țștia trei fac ce vor ! continuă Ciatterdji. Comisia e numai așa, de formă. Propun să formăm o nouă comisie, sub președenția subadarului, compusă din trei havildari, doi naici, un lensnaic și cinci soldați de rînd.

- Cine-i împotriva alegerii subadarului ca președinte ? întrebă djomadarul.

Soldații răspunseră toți într-un glas :

- Nu ne trebuie altă comisie !

Subadarul dădu îndată comanda :

- Liber !

A doua zi după serbare Omol fu trimis pe linie. Ca prin minune, subadarul își aduse aminte că Omol e trecut în categoria controlorilor și deci trebuie să învețe meseria. Ononto îl felicită :

- Aha, subadar-sahib a început să se cam teamă de noi !

În gară, Omol constată că în același tren mai lucra un controlor - Monu, soldat din aceeași companie cu el.

- Și pe dumneata te-au trimis pe linie ! se miră Monu.

— Așa se pare, răspunse Omol. Se vede că am ajuns prea periculos.

— Asta așa e. Tare au mai vrut să prezideze ei, dar soldații le-au dat peste nas. Punându-și sculele într-un colț al platformei de frână, Monu continuă : La drept vorbind, le-ai dat o lecție bună. Judecînd după felul cum a fost organizată serbarea, dumneata ar trebui să fii subadar, iar ticăloșii ăia gu-noieri.

— Lasă asta, îl întrerupse Omol. Acum învață-mă și pe mine ce am de făcut aici. Din pricina subadarului și a djomadarului, pînă acum nu știu cum arată o platformă de frână. Voi sînteți controlori încă de pe timpul evacuării. Îmi părea așa de rău...

— Ba ai avut noroc că n-ai fost pe linie zilele acelea, îi zise Monu. Mi-e și groază cînd îmi aduc aminte ! Zile în șir să stai prins într-o gară, și să n-ai nici ce mînca, nici unde te spăla, nici unde dormi și să n-auzi decît strigăte și gemete ! Și-apoi cadavrele... Ce putoare ! Țla a fost lucru ? Acum, din fericire, sînt mai multe lucruri vesele pe linie...

— Care ? se miră Omol.

— Să mergem, ai să vezi singur...

Coborîră de pe platforma de frână și verificînd cuplajele, merseră înainte spre locomotivă.

— În munca de controlor, norocul e totul, începu să explice Monu. Atîta timp cît nu se ivesc accidente, totul e-n regulă. Dar dacă se întîmplă vreunul, abia atunci se vede cîte parale face controlorul. Monu numără vagoanele de frână și spuse : Vezi dumneata, aici în Assam au fost aduse din toată India vagoanele construite pentru linia de un metru lățime. Iar vagoane de frână nu sînt decît opt ! Într-o țară muntoasă ca asta, opt vagoane de frână nu înseamnă mai nimic. Pe de altă parte, nu poți refuza garnitura. Dacă le spui că te oprește regulamentul, numai ce-l vezi pe șeful civil al stației și pe ofițerul de la serviciul comunicațiilor militare că dau buzna și se ră-țoiesc la tine. Pricepi ? Lor nu le pasă ! Ce înseamnă cîteva vagoane distruse, cînd oamenii se prăpădesc cu miile !

Ajunseră la locomotivă.

– Hei, Daud ! strigă Monu. Uite-l și pe Omol-babu al nostru ! De azi lucrează și el pe linie...

Din cabina mecanicului se ivi capul lui Daud Han.

– Nu, zău ! Și dînd cu ochii de Omol exclamă : Strașnic ! Bei o cană de ceai, Omol-babu ? Hei, Ciand Miian, ia servește-l tu pe Omol-babu cu ceai. Numai vezi de spală bine cana ! Cu apă clocotită, ai înțeles ?

– Văd că am avut noroc ! observă Omol. Toți sîntem din aceeași companie. Vezi Daud, să mă înveți meseria cum trebuie.

Daud coborî de pe locomotivă.

– Cît despre asta, zise el, să n-ai nici o grijă. Uite, să-ți spună și Monu-babu, nu-s precupeț, sînt feroviar de meserie. Un ticălos de meșter m-a mînat în armată, tot înșirîndu-mi verzi și uscate. Dacă știam măcar atîtica din regulile de pe-aici, nu-mi lăsam nevasta și copiii și nu cădeam în capcana asta ! Daud tăcu, îngîndurat. Poate că i se perindau prin fața ochilor imagini de odinioară, poate că vedea chipul nevastei sale și al copiilor. Suspînă adînc și gonindu-și amintirile, vorbi din nou : E bine c-ai venit aici, Omol-babu. Am auzit că nu prea ai dus-o ușor în tabără. Ticăloșii ăștia nu-i rabdă pe oamenii dintr-o bucată. Nu-i au la inimă decît pe denunțatori. Bine c-ai ieșit pe linie, aici ai să vezi multe lucruri care o să te intereseze.

Ciand Miian aduse ccaul. Omol sorbi o înghițitură și întrebă :

– Daud, cîte zile îmi vor trebui să deprind meseria ?

– Zile ? se miră Daud. Crezi că pentru oameni cu carte ca dumneata e nevoie de zile ? Mai bine întreabă-mă cîte minute. Dacă vii cu mine, te poți apuca îndată de treabă. Ce-ai de învățat, vrei să știi ? Îți așterni patul pe platforma de frînă și te culci. Cînd ajungem la Lumding îți spun cît timp am făcut. Treci cifra în carnet și-o transmiți șefului de stație. Asta-i toată munca dumitale.

Omol se simți ușurat. Munca de controlor îi inspirase întotdeauna oarecare teamă. Clipind din ochi, Daud îl întrebă pe Monu :

– I-ai spus ceva ?

— La asta ești tu mai priceput, răspunse Monu. Doar tu m-ai învățat și pe mine. Lămurește-l cum stau lucrurile, iar eu mă duc între timp să mai aflu câte ceva.

Daud puse un picior pe scară.

— Trebuie să înțelegi, începu el, că noi, cei de-aici sîntem nevoiți să ne mai scoatem un mic cîștig. Parcă poți trăi dintr-o soldă? Iar dacă mi-o cheltuiesc toată, nevasta și copiii din ce-or să trăiască? Și-apoi ai să vezi că în ținutul ăsta nu scapi cu mai puțin de zece rupii pe zi...

— Păi, pe ce cheltuiești atîta? întrebă Omol. Doar hrana o primești reglementar!

— Hrana reglementară e bună numai pentru soldați, nicidecum pentru mecanicii de locomotive și controlorii de linie! Avem și noi mîndria noastră! Hrana aia o dăm la cerșetori. Afară de asta ni se mai întîmplă și alte cheltuieli.

— Alte cheltuieli?

— De ce te miri? Parcă poți să stai în iadul ăsta cîte șaisprezece-optsprezece ceasuri în șir fără să tragi cîte-o dușcă? În țara asta sălbatică rachiul englezesc e destul de scump, iar vin nu poți bea, vinul de-aici e curată poșircă pe lingă vinul nostru din Calcutta.

— Păi de unde faci rost de atîția bani?

— Iaca din trenul ăsta, Omol-babu. Numai că trebuie să-ți întocmești bine socotelile, de nu, șefii civili te ciupesc regulat de-o hîrtie-două. Cînd se întoarse Monu, Daud îl întrebă: Ei, cum merge?

— Nu prea grozav. Numai cumpărători mărunți. Doi saci de zahăr la Panikhati, patru saci de orez la Digaru și opt saci de grîu la Djaghirond. Tăcu o clipă, apoi Monu îl întrebă pe Omol: Dumneata cunoști prețurile?

— Ce prețuri, ce prețuri! sări Daud. Ia cît poți. Știu că zahărul se dă acum cu douăzeci și cinci de rupii, grîul cu doisprezece, iar orezul cu opt. Mecanicul și controlorul merg juma juma! Dar astăzi o să-mpărțim în trei.

Omol păli și spuse repede:

— Nu, nu Daud! Eu renunț la partea mea.

Daud și Monu se uitară zîmbind unul la altul. Monu îl bătu pe Omol pe spate.

- Las că vorbim noi mai târziu despre asta. Să mergem acum pe platforma de frână. E timpul, Omol-babu.

Urcară pe platformă și Omol se așează într-un colț, înmărmurit. Să spargi lacătele la vagoane și să vinzi orezul și zahărul furat - iată în ce constă câștigul suplimentar ! După socotelile lui Monu, pe mărfurile vândute în ziua aceea, trebuiau să scoată o sută optzeci de rupii. Însemna că partea lui era de șaizeci de rupii. Șaizeci de rupii ! În companie primise la început cincizeci și șase de rupii, din iunie solda lui sporise cu cinci rupii, iar din septembrie cu încă două : în total, șaizeci și trei de rupii pe lună. Pe cînd aici, șaizeci de rupii dintr-o lovitură !

- N-ai de ce să te temi, Omol-babu, îl liniști Monu.

Omol văzu în fața ochilor scrisorile fratelui său, așa cum le primise, una după alta. „Nu mai putem să ne descurcăm, Omi, cu cincizeci de rupii. Prețurile cresc mereu. Nu izbutim în nici un fel să facem față cheltuielilor. Cu fiecare lună ne înglodăm tot mai mult în datorii. Nu avem din ce trăi, frate. Străduiește-te cumva să ne trimiți mai mulți bani.” Ce bine le-ar prinde cele șaizeci de rupii, se gîndi Omol. Intrînd în armată, crezuse că, în sfîrșit, familia va scăpa de veșnicile lipsuri ! Acum însă vedea că lucrurile stăteau cu totul altfel : ei nu puteau trăi numai din solda trimisă de el. Aveau nevoie de mai mulți bani. De unde să-i ia ? Să spargă lacătele vagoanelor și să vîndă orezul, grîul și zahărul ? Cu alte cuvinte să fure ? Ochii i se umplură de lacrimi. Oare asta își dorise el în viață ? Astfel visase el să trăiască ? Se gîndise măcar o dată că le va trimite surorilor lui bani furați ? Iată cum se împlineau visurile lui despre o viață fericită de familie ! Își ridică ochii obosiți și triști, și-l privi pe Monu.

- Ce să-i faci ? Trebuie să trăiești, zise acesta. Toți de la calea-ferată învîrtesc afaceri de astea, de la maior pînă la culi. Crezi că schimbi lucrurile dacă dumneata singur rămîi cinstit ?

Și totuși Omol se gîndi că pînă și în treburi din astea se cade să fii cinstit.

- Uite ce-mi vine în minte... îi spuse el lui Monu. Tu vrei să împarți în trei... Cinstit ar fi să împarți în cinci - și fochiștii ar trebui să-și primească partea...

- Văd că ai ajuns tare darnic! rîse ironic Monu. Dacă-i vorba să împart toți banii, la ce bun să-mi bat capul și să risc? Să nu-ți închipui cumva că-i dau parte egală lui Daud. Și-apoi și el, la rîndul lui, le mai astupă fochiștilor gura cu cîte-o hîrtie-două. Cu dumneata însă merg la egal. Înțelegi, corb la corb nu-și scoate ochii...

CAPITOLUL XI

Comunicatul cu privire la debarcarea trupelor americane în Africa de Nord stîrni noi discuții între soldați. Japonezii tot mai băteau pasul pe loc la porțile Imphalului, ceea ce părea să nu-i nelineștească prea mult pe englezi. Dacă japonezii atacă, se gîndeau soldații, Assamul va avea parte de aceeași soartă ca și Birmania. Se amăgeau însă cu iluzia că, de vreme ce au intrat în război și americanii, lucrurile se vor petrece altfel.

- Ei, acum cred că s-a sfîrșit cu războiul, observă Ononto.
- Să vedem ce-o să se mai întîmple și în Africa de Nord.
- Germania începe să sufle greu. Bravo rușilor! Ei le-au dat nemților la cap. Iar degenerații și ticăloșii ăștia de englezi stau ascunși și urmăresc jocul! Ce mai așteaptă? N-ar putea să deschidă în Europa un al doilea front? Țștia-s draci împe-lițați, nu alta. Așteaptă ca Rusia și Germania să obosească și abia atunci să vină ei, să dea lovitura de grație. Dar n-o să le meargă. Soldații din alte țări n-o duc mai bine ca noi. Pînă cînd au să mai rabde? Soldații singuri au să pună capăt războiului.

- Să te-audă cerul, Ononto! izbucni Choghen. Să se termine mai repede blestematul ăsta de război. Nu mai avem putere să-l îndurăm.

- Dar dacă Germania va fi înfrîntă de ruși, spuse Pancicori, atunci nemernicii ăștia de englezi se vor simți din nou, aici, ca la ei acasă. La ce ne-a folosit atunci războiul ăsta mare?

- Ne-a folosit, răspunse Ononto. Nu uita că două milioane de indieni au învățat meșteșugul armelor, iar de îndată ce se termină războiul, vor ști cum să-i alunge pe englezi.

Într-adevăr, pretutindeni se simțea o înviorare. Pandu își schimba înfățișarea de la o zi la alta. Au fost instalate posturi de apărare antiaeriană, au fost aduse două bacuri noi, lucrările pentru construirea șoselei dintre Pandu și Polașbari avansară mult. Pandu devenise punctul de staționare al vaselor mari care navigau între Padma și Meghna. Trenurile aduceau mereu trupe noi ; întăririle veneau și pe calea apei. De pe vapoare debarcau unități indiene, engleze aducând armament și muniții.

Un torent fără sfârșit, ca și apele Brahmaputrei.

Soldații își dădeau seama că se fac pregătiri mari. Lupta reîncepea. Dar ei ce vor face ? Mereu se întrebau care era locul lor în această înclăștare mondială. Felurite gânduri le sfredeleau creierul zi și noapte, atât în orele de lucru, cât și în cele de odihnă. Din când în când, speranța înfloreă iarăși în sufletele lor. Visau să scape odată de viața de soldat.

Însuflețirea se făcu simțită și în companie. Maiorul Brown trimisese pe linie aproape toți soldații. Cei de la serviciul de mișcare fură și ei trimiși la stațiile dintre Pandu și Ciaparmukh. Tot personalul serviciului de tracțiune, începînd cu mecanicii și terminînd cu tinichigiii, fusese repartizat la lucru. Tabăra rămase pustie ; platoul de paradă fu năpădit de iarbă, iar buruienile crescură în voie în jurul corturilor. Amărît, subadarul supraveghea bucătăria, iar djomodarul, împreună cu gunoierii, întrețineau curățenia în tabără.

Șunil aduse vestea că în scurt timp japonezii vor ataca Imphalul.

- Și noi ce-o să facem ? izbucni Pancicori. O să-i oprim cu fanioanele de controlori ?

- Ha, ha ! Mai bine ascultă aici și taci din gură. La primul atac japonez asupra Imphalului, toți funcționarii civili au s-o ia la goană. Atunci noi vom fi aceia care vom face față tuturor sarcinilor.

- N-o să avem ocazia. Ticăloșii de englezi își vor lua tălpășița din Assam încă înainte de-a ajunge lucrurile pînă acolo, iar noi vom sări eroic în Brahmăputra.

Choghen veni în fugă, cu sufletul la gură :

- Ai auzit ?

- Ce s-auzim ?

- Voi care v-ați făcut socoteala să mai petreceți pe linie ! Tu să zgîlții fanionul, iar Șunil să bată-n telegraf : punct, liniuță ! Puneți-vă pofta-n cui, băieți ! O să pierim cu toții de gloanțe japoneze. Cum credeți că se vor retrage englezii „eroic“, dacă n-o să-i acoperim noi ? Iată care-i vestea : de mîine începem exercițiile de tragere...

- De tragere ?

În junglă, la poalele unei coline, fu împrejmuit cu stegulețe roșii un teren liber. Acesta era poligonul de tragere. Cei care plecau la lucru la opt dimineața, își isprăveau exercițiile pînă la ora aceea. Iar cei care se înapoiau la opt din garda de noapte, treceau întîi pe la poligon și abia după aceea veneau în tabără. Obosiți, somnoroși, oamenii soseau împleticindu-se. Fiecare soldat din companie trebuia să tragă zilnic cinci cartușe.

Ședințele de tragere începură. Ținta era fixată la o depărtare de șaiszeci de yarzi. Soldații stăteau culcați pe burtă, cu cotul stîng sprijinit de pămînt. Ținînd arma în palma stîngă, în poziția de tragere, strîngeau cu forța patul armei cu mîna dreaptă, opintindu-l în umăr și lipindu-l de obrazul drept. Închideau ochiul stîng, găseau cătarea în creștătura înălțătorului și ținteau, oprindu-și respirația. Cu degetul arătător pe trăgaci, așteptau comanda. Djomadarul, alături de ei, începea :

- În față-s inamicii voștri japonezi... Țintiți exact...

Locotenentul Pencî dădea comanda :

- Asupra inamicului cinci cartușe, foc !

O clipă soldaților le trecea prin cap să sloboadă gloanțele în cei care îi împinseseră la război, în cei care le făcuseră viața de neîndurat.

După tragere, Ononto se duse la gară.

- De unde ești de loc, Ononto-babu ? îl întrebă ajutorul civil al șefului gării.

- Din Calcutta. Dar de ce ?
- Vești rele, iată ce-i...
- Vești rele ? Pentru mine ?
- N-aș putea spune că pentru dumneata anume. Pentru toți care au familiile în Calcutta.
- Dar ce este ? Ce s-a întâmplat ?
- Ieri la amiază japonezii au bombardat orașul... Ononto sări de pe scaun.
- Au bombardat Calcutta ?
- Da, dădu acesta din cap.

Lui Ononto îi pieri graiul, se lăsă greu în scaun, capul îi căzu în piept. Venindu-și în fire, ridică ochii și se uită la funcționar. Acesta îl privea zăpăcit : se simțea oarecum vinovat. Gîndul lui Ononto zbură cu iuțeala fulgerului peste Brahmaputra, traversă Assamul spre inima Bengalului, goni pe pămîntul de aur al acestuia spre copacii înverziți, spre străzile asfaltate, sclipitor de curate, ale Calcuttei... Trecu stradă după stradă și se opri la căsuța lor veche... Văzu doar un morman de ruine. Dar mama, fratele, toți cei dragi, unde sînt ? E cu puțință să nu mai fie vii ? E cu puțință ca nimeni să nu fi scăpat ? Nici un semn de viață, nici un geamăt nu răzbătea dintre dărîmături. Deci totul s-a sfîrșit ? Cei care pînă deunăzi mai erau sănătoși, care i-au scris acum cîteva zile să se însoare din nou, cei care-i doreau un trai tihnit și fericit, nu mai erau pe lume ? Japonezii aruncaseră cîteva bombe și totul fusese nimicit, toate viscele și speranțele lui ! Ieși din birou și porni iute spre tabără. Trebuia să obțină cu orice chip un concediu. Dacă nu va izbuti, chiar astăzi se va urca în trenul-poștă din Assam. Va pleca acasă ! Trebuia să se asigure cu proprii lui ochi că mai trăiau cei fără de care viața lui nu mai avea nici un rost, cei pentru care îndura el atîtea. Lăsă gara în urmă, traversă depoul și deodată se opri. Dar Lila ? Nu cumva pierise și Lila ? Nu cumva japonezii au bombardat întreaga Calcuttă ? Lila nu mai locuia în casa lor. Lila nu mai avea nimic cu el. În ziua aceea, în sala tribunalului ea rupsese orice legătură cu el. Dar Lila trebuie să trăiască ! Odată și odată o să-i explice el totul. Poate că o va hotărî să se întoarcă și vor începe o viață fericită și tihnită. „O, -

își spunea el în gând – de-ar trăi Lila, numai să știu că trăiește !“

Intrînd în tabără îi văzu pe toți soldații aliniați pe platou. Nu erau îmbrăcați de paradă, ci care cu ce apucase : unii purtau lunghiul fără nimic altceva, alții chiloți, cîte unii erau în echipament complet dar cu capul descoperit. Subadarul îl zări și-l chemă cu glasul stins :

– Vino încoace, Ononto...

În fața soldaților stătea maiorul Brown și le vorbea :

– Calcutta a fost bombardată. Cu toții am auzit această veste. Toți am dori să fim acum acolo. Toți am dori un concediu. Dar aceasta e cu neputință. Și casa mea e în Calcutta. Soția mea locuiește în Park-Street – cuvintele astea le spuse în engleză – buna și scumpa mea soție, cu cei doi copii ai noștri. Aș fi vrut să alerg îndată la ei. Nu sînt numai ofițer, sînt și om, sînt soț, sînt tată. Dar cum să plec ? Dacă ne părăsim posturile, India devine a doua Birmanie. De aceea nu putem lua acum concediu. Dacă soția și copiii mei au murit, tot nu-i pot ajuta cu nimic. Iar dacă au rămas în viață... Să nădăjduim !

Soldații se îndreptară încet spre corturi. Ononto se întoarse repede la gară.

Compania terminase exercițiile de tragere ; grupuri, grupuri, soldații se întorceau în tabără. Își dădeau perfect seama ce se ascundea în umbra tuturor pregătirilor. Nimeni nu-și mai făurea acum planuri, nimeni nu mai pomenea de aventuri, nimeni nu mai visa isprăvi romantice. Știau cu toții că merg mai departe, merg înainte. Bombardarea Calcuttei dovedea gravitatea situației. Mereu, mereu își aminteau acum, pînîndu-li-se că le văd aievea în fața ochilor, scenele din timpul evacuării, groaznicele scene în care viețile oamenilor erau nimicite toate, fără cruțare, de mașina războiului.

La apel maiorul Brown anunță deplasarea companiei spre stația Manipur-road – centrul cel mai important al graniței

assamo-birmane. Compania urma să răspundă în întregime de această stație importantă.

Pomenind numai de Manipur, te cuprindea groaza. Manipurul fusese bombardat de japonezi, nenumărați refugiați din Manipur se răspîndiseră în întreg Assamul și nu se mai puteau înapoia. Japonezii erau consolidați la Kanga-Tongbi, numai la douăsprezece mile de Imphal, capitala Manipurului. Soldații aflară însă că Manipur-road se află la o sută treizeci și două mile de Imphal, distanță la care mai puteau crede că nu stau chiar sub nasul japonezilor.

Pe o linie secundară de cale ferată din apropierea taberei, se opri o garnitură în care soldații încărcară ca de obicei bagajul. După apel, merseă de pe platou direct spre vagoane. Trenul se puse în mișcare la orele nouăsprezece și cincizeci și cinci de minute și ajunse la Ciaparmukh în jurul orei zece seara. Ca soldații să poată mânca, trenul fu tras pe o linie auxiliară. Li s-au împărțit lipii, carne și fructe conservate. Maiorul Brown se plimba cu ofițerii printre grupuri, glumea cu soldații și încerca să-i facă să mănince mai mult.

— Ce-a pățit? se miră Choghen. Blîndețea asta-i ceva cu totul nou la el.

— Auzi vorbă! rîse de el Pancicori. Ne-am obișnuit cu bățul, iar cînd ne lovește cu pumnul, ni se pare că ne mîngîie.

— Știți care-i clenciul? făcu Ononto. Au ajuns la strîmtoare, de-aia s-au îmbunat așa. Cum o să le meargă treburile ceva mai bine, cum se schimbă ei iară!

În zori ajunseră la Lumding.

— Toată lumea jos la plimbare, comandă militarul de serviciu.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Pancicori.

Militarul de serviciu îi lămuri: toți din tren aveau voie să iasă pe peronul gării și să se plimbe în așteptarea ceaiului.

Curînd li se dădu ceai cu pesmeți și gem. Soldații se plimbau nestîngerîți în grupuri, de parcă n-ar fi avut nici un șef pe cap.

- Un adevărat Ram-Radj¹ ! observă Pancicori.

Ofițerii stăteau la rînd cu soldații pentru cana de ceai, se plimbau pe peron alături de ei și intrau aici în vorbă. Locotenentul Penci se apropie de grupul în care era și Omol, rîse batjocoritor și întrebă :

- Desigur, nu vă pare rău că ați intrat în armată ?

- Nicidecum, sir, răspunse Șunil.

Penci veni mai aproape și adăugă :

- Acasă cu siguranță că nu luați asemenea gustare !

- Dar ce-și închipuie ticălosul ăsta ? aruncă Choghen cu glas scăzut, că sîntem cerșetori ?

- Nu, sir, răspunse Djoionto. De aceea am și intrat noi în armată...

- Numai de asta ? exclamă Penci. Alte motive n-ați mai avut ?

- Nu. Acasă înduram foamea și stăteam fără lucru. De aceea sir, am fost nevoiți să intrăm în armată.

Zîmbetul se șterse de pe fața lui Penci. Îi aruncă lui Djoionto o privire încruntată și-l întrebă :

- Dar războiul cu japonezii ?

- Noi am intrat, răspunse Djoionto zîbind, ca să ne salvăm viața, atît a noastră, cît și a celor apropiați...

- Atunci ești din coloana a cincea ! își pierdu răbdarea Penci.

- Credeți ce poftiți, sir... răspunse Djoionto.

Penci își strînse pumnii și se uită în toate părțile. O mulțime de soldați făcuseră roată în jurul lor. Zărindu-l pe djomadarul Dașgupto, locotenentul îl chemă și arătîndu-l pe Djoionto ordonă :

- Arestează-l... E din coloana a cincea...

Djomadarul rînji de plăcere.

- Țsta-i din grupul de rebeli, sir, spuse el răgușit și aruncînd o privire spre Djoionto adăugă :

- Iar el e căpetenia.

¹ Impărăția lui Rama — erou legendar al vechii Indii ; isprăvile sale sînt cîntate în poemul epic *Ramayana* (n.t.).

Puse o mână pe umărul acestuia și-l zori :

– Să mergem...

Deodată Omol își făcu loc prin mulțime și ieși în față.

– Dacă-l arestați pe Djoionto pentru ceea ce-a spus, atunci arestați-ne și pe noi ! rosti el cu hotărîre.

Djomadarul se dădu înapoi, iar Pencî se zăpăci. Mulțimea soldaților din jur creștea. „Ce s-a întîmplat ?” întrebau ei. Un flăcău care stătea alături de djomadar izbucni :

– Nu-i la mă-sa acasă să facă ce poștește. Una, două, arestează ! L-a rugat cineva să intre-n vorbă cu noi ?

Lui Pencî îi năvăli tot sîngele în obraz iar djomadarul se făcu alb ca varul.

Se apropie maiorul Brown care, făcîndu-și loc prin mulțime, întrebă :

– Ce s-a întîmplat, Pencî ?

Acesta îi relată pe scurt totul. Maiorul Brown îl ascultă pînă la capăt, apoi izbucni în rîs.

– Soldatul a spus adevărul, Pencî... Așa gîndesc toți indienii. Și bătîndu-l pe Djoionto pe spate adaugă : Foarte bine... Pari un băiat curajos.

Ofițerii se depărtară.

Soldații priveau uluiți în urma lor. În spatele maiorului mergea djomadarul, întorcîndu-și mereu capul înapoi, ca un ciine bătut.

„Nu ! își spuse în gînd Pancicori. Nu-mi miroase a bine. E ceva la mijloc !”

★

Stația Manipur-road se află în apropierea localității Dimapur. Ca să ajungi în capitala Manipurului, trebuie să cobori la această stație și să parcurgi pe un drum de munte 132 de mile. Regiunea Dimapurului este aproape nelocuită. Rareori întîlnești în junglă cătune mici, populate de triburile *mikir* și *miri* ; pînă în ziua de azi civilizația n-a pătruns acolo.

Dimapurul se dezvoltase în jurul nodului de cale ferată. Avea o gară mare, un depou de locomotive, magazii de mărfuri și cîteva linii de rezervă – iată cum arăta această

stație pînă la război. În dosul gării era piața ; în anii dinaintea războiului aci se opreau negustorii veniți din Imphal. Mai erau în jur cîteva birturi, hoteluri și hanuri indigene. Pe atunci, era în floare negoțul cu orez, betel, nuci și îmbrăcăminte confecționată din pînză de casă. Toate aceste mărfuri se puteau cumpăra pe o nimica toată din Imphal, iar de la Dimapur erau îndrumate spre Calcutta. Războiul pusesese capăt tuturor acestor afaceri, din care pricină, aceiași negustori deschiseseră în piață magazine și restaurante, cu scopul de a goli buzunarele soldaților. Comerțul fu trecut sub controlul administrației militare, și cel care putea să dea o mită potrivită comandantului bazei Dimapur primea numaidecît autorizație. Asta însemna că se îmbogățește peste noapte.

Acum Dimapurul intra în zona din imediata apropiere a frontului. Băștinașii își luaseră boccelele și pleaseră din localitate. Tot ținutul era înțesat de militari. Zilnic soseau la Dimapur noi și noi unități care defrișau pădurile și instalau tabere. Drept urmare, au fost croite multe străzi noi, iar pe alocuri corturile fură înlocuite de cazărmi construite provizoriu. Dimapurul se transformase într-un orașel militar.

Sosind la Dimapur, compania fu încartiruită în colibe de bambus – proprietatea căii ferate – situate de ambele părți ale gării. „Briților“ li se dădură barăcile de cărămidă din spatele gării. Ofițerii ocupară clădirea Departamentului Lucrărilor Publice iar Statul Major fu instalat în sala de așteptare a clasei întâi.

De a doua zi chiar, compania începu să preia sarcinile personalului civil.

Stația avea trei gări : gara centrală, gara de est și gara de vest. Trenurile de pasageri soseau în gara centrală. În gara de est se descărcau alimentele, echipamentul, munițiile etc. iar gara de vest era împărțită la rîndul ei în patru sectoare : sectorul vestic, linia secundară vestică de trupe, linia secundară de marfă și liniile de rezervă.

Soldații erau cît se poate de mulțumiți. Să te muți din corturi în case – era un vis ce li se păruse cu neputință de

realizat pînă atunci. Mai mult decît atît : lucrau cu toții pe linie și erau stăpîni pe mișcările lor. Munceau cu rîvnă. Nu era nevoie de prea multă experiență. Li se dădea o anumită sarcină pe care trebuiau s-o îndeplinească. Cei care n-aveau habar de munca orînduită își dădeau toată silința să învețe, altminteri li se tăia din soldă.

Munca era în toi, cînd Djoionto fu chemat pe neașteptate la cancelaria companiei. Șohrab veni și-l strigă :

– Djoionto-babu, te cheamă maior-sahib.
– Maior-sahib îl cheamă pe Djoionto ? se miră Ononto.
– De ce-l cheamă ? Nu știi ? îl întrebă Pancicori pe Șohrab.

– Nu, nu știu precis...
– Dar în ce toane e maiorul ? se interesă Șunil.
– Îmi pare că ticălosul ăsta e întotdeauna în toane bune, răspunse Șohrab.

Cînd Djoionto intră în cancelarie, maiorul zîmbi și-l chemă lîngă el. Îi oferî un scaun, apoi îl întrebă dacă era ocupat în momentul acela. Începu o discuție amicală întrebîndu-l diferite lucruri. Dorea să afle amănunte din viața lui pînă la intrarea în armată : pe cine avea acasă, cu ce se ocupau, din ce trăia familia lui. Apoi, schimbînd tema discuției, maiorul Brown sublinie că Congresul ar fi trebuit să accepte propunerile lui Cripps, căci Congresul poartă vina tuturor neplăcerilor care au rezultat în urma evenimentelor din august. Vorbînd despre starea de spirit a poporului, se învoi încă o dată cu cele spuse de Djoionto la Lumding. Acesta începu să înțeleagă pentru ce fusese chemat. Maiorul îi oferî o țigară și lăudîndu-l pentru îndrăzneala lui adăugă :

– Îmi plac oamenii curajoși... Și vreau să-i cunosc.
Pe cînd fuma, Djoionto observă pe masă în fața maiorului o hîrtie bătută la mașină. Transferul în altă unitate ! Iată ce însemna bunăvoința engleză !

Ridică fruntea și-l privi pe maiorul Brown drept în față. Acesta-i întinse zîmbind hîrtia. Fără să-și ia ochii de la maior, Djoionto începu să împăturească ordinul.

- Dar știi ce scrie acolo ?
- Da, sir... Am prevăzut totul din vreme...
- Își lipi călcîiele și dădu onorul după toate regulele.
- Maiorul zîmbi și-i răspunse la salut.

CAPITOLUL XII

După serviciul de noapte, soldaților li se dădea treizeci și două de ore libere, pentru odihnă. Omol și Pancicori se înapoiară de la serviciu, înghițiră în grabă o lipie și o cană de ceai și se culcară. Intră Șunil și începu să-l zgîlție pe Omol. Acesta tresări și se deșteptă.

- Ce s-a întîmplat ?

- Nu te speria, îl liniști Șunil. Japonezii nu bombardează încă, nu trebuie să alergi în tranșee. Ți-am adus o veste bună.

Pancicori se trezi și el.

- Ei hai, spune odată, zise el îmbufnat, și lasă-ne să dormim...

- Omol pleacă astăzi în permisie, anunță Șunil. Are douăzeci și una de zile, fără să se pună și drumul la socoteală.

- Numai lui Omol i-au dat permisie ? se întunecă Pancicori.

- Nu, răspunse Șunil. Astăzi pleacă douăzeci de oameni, iar peste o săptămînă alți douăzeci. În fiecare săptămînă o să plece în permisie cîte douăzeci de soldați.

- Nu mai spune ! exclamă Pancicori. De necrezut ! Întocmai ca o gustare aleasă dată unui condamnat la spînzurătoare. După bucuria asta, cred că ne trage-n țeară !

Șunil plecă, iar Omol și Pancicori se culcară din nou. Un val de căldură și bucurie năpădi inima lui Omol. Pancicori se întoarse pe-o parte :

- Ascultă, Omol, nu te mai întoarce din permisie.

- Să nu te mai aud vorbind așa, îi răspunse Omol zîmbind.

Seara, la șase și jumătate, Omol se urcă în trenul nr. 33. Mecanicul primi „liber” și locomotiva șuieră. Omol scoase capul pe fereastră întinzându-și gîtul ; voia să vadă dacă cel ce semnaliza era controlorul. Pancicori îi șopti la ureche :
– Să nu uiți ce ți-am spus azi dimineață.

Trenul porni. Era în iunie. Căldura părea de nesuportat. Omol își descheie gulerul vestonului și se aplecă pe fereastră. Vîntul îi răcorea trupul, inima-i cînta de bucurie. Trenul era înțesat de călători, majoritatea militari. Cei cîțiva civili se înghesuiseră speriați într-un ungher. Omol se uita la soldați și se gîndea bucuros : și ei pleacă în permisie. Își aminti cuvintele lui Pancicori și i se păru că prietenul lui șade alături și-l mîngîie drăgăstos pe cap. Trenul mergea înainte ; legănatul ritmic al vagonului potolea sufletul obosit și frămîntat al lui Omol. Pe buze îi rătăcea un zîmbet – așadar pleca într-adevăr acasă ! Trecuse atîta timp ! Își făcu socoteala : cincisprezece luni de viață soldățească !

Dis-de-dimineață sosi la Pandu. Traversă fluviul pe un pod plutitor și luă trenul de Parvatipur. Stația Amingaon. Ca o nălucă îi trecu pe dinaintea ochilor mulțimea de refugiați. Aceeași sală de așteptare, aceeași piață. Dar unde e terenul pe care fusese instalată tabăra ? Brahmaputra, la fel de lată, își purta tot atît de falnic apele îmbelșugate. Da, tot astfel curgea și viața lui, mereu înainte ! Își aminti de vremea cînd era atît de sensibil, de naiv, încît credea că-i stă în putință să ușureze suferințele nenorociților numai cu forțele lui. Zîmbi. Ce prost fusese ! Își aduse aminte de convoaiele de oameni prinși în ghearele morții, luptînd ca să trăiască. Oare pe unde rătăceau ei acum ?

Dincolo de Lalmonirhat priveliștea începu să se schimbe. Cîrduri de cerșetori se adunau de amîndouă părțile drumului și alergau în urma trenului. Un pachet de biscuiți sau o paisa aruncată de pasageri dezlănțuiau o adevărată hățălie. Omol se îngrozi : iată ce însemna foamea ! În tabără, soldații auziseră despre foamete, vorbiseră despre asta, adunaseră chiar un fond pentru ajutorarea înfometaților, dar nici prin cap nu le trecuse ce însemna foamea cu adevărat !

În stația Ișorodi trenul stătea opt minute. Omol nu îndrăzni să iasă din vagon : de îndată ce apărea un militar era asaltat de mulțimea flămînzilor. Pe cînd stătea în colțul lui, cu spatele sprijinit de perete, o mîna osoasă, uscată, se întinse prin fereastră. Omol se aplecă puțin : era o femeie cu fața acoperită de un văl. Mîna părea fără viață, nu mișca, nu făcea nici un semn, doar tresărea din cînd în cînd.

Se lăsa înserarea. Schelete vii stăteau în întuneric și-și întindeau rugătoare mîinile descărnate. Omol privea zguduit. Cîți oameni și-au părăsit casele și-au plecat să cerșească ! Cereau de pomană uitînd cu totul de rușine. O, ce groaznice erau chipurile celor flămînzi !

Vecinul lui Omol își desfăcu valiza și se apucă să mănînce. Văzînd mîna întinsă prin fereastră își înfășură la loc pachetul și bombăni :

— La dracu ! Nu poți să-nghiți o îmbucătură în tihnă. În apă, pe pămînt, în aer, nicăieri nu scapi de mîinile astea scheletice !

Omol scoase din portofel o rupie și o puse în mîna întinsă. Palma se strînse și mîna se tîrî încet înapoi. Vecinul îl fixă stăruitor. Privirea lui îl stingheri.

— Ce-ți închipui dumneata, că dînd o rupie ai făcut cine știe ce serviciu țării ? Omol îl privi uimit. Ce vă pasă vouă ! continuă pasagerul. Huzuriți pe socoteala statului, vă-ndopați pe săturate și aruncați ce nu vă place. Iar nouă nu ne dați măcar un bob de orez. Ce credeți voi, că poporul o să se lase să moară ca să-și hrănească dușmanii ?

Omol tresări. Își aduse aminte că în compania lor se aruncau zilnic atîtea resturi de mîncare ! Cu ele s-ar fi putut sătura cel puțin cincizeci de oameni.

Vecinul tot mai bombănea, ca pentru sine :

— Ia te uită, viteazul ! Minte de soldat ! Ca și cum o rupie poate salva un om.

Omol își întoarse privirea de la el. Închise o clipă ochii. Își aminti că Bimol îi cerea în fiecare scrisoare tot mai mulți bani. Oare cum se descurca familia lui acum ?

Trenul sosi noaptea la Sialda. Omol trecu prin gară, ajunsese în stradă și se opri. Își examinează de câteva ori ținuta cu îndoială : „Nu, în uniformă nu pot lua nici tramvaiul, nici autobusul... Dacă mă-ntîlnesc cu vreun cunoscut?” Luă un taxi. Opri în fața casei, coborî din mașină și se uită sfios în jur. Făcu doi pași în ulicioară și se opri tresărind. În întuneric, lângă zid se mișca ceva. Veni mai aproape și întrebă :

– Cine-i acolo ?

Doi băiețași se desprinseseră de zid. Unul, să tot fi avut opt ani, celălalt, nici atît. Cel mic se agăța cu mîinile de cel mai răsărit.

– Hei, ce faceți acolo ? întrebă Omol.

– Babu, ceva de mîncare... de-aseară n-am mai pus nimic în gură, babu...

– Unde stați voi ?

– La Djoinogora, babu. Tata și mama ne-au părăsit.

Cei doi băiețași începură să meargă alături de Omol. Iată și casa lui. Bătu în ușa care se întredeschise. În prag se ivi Bimol.

– Cine-i acolo ? întrebă el și zărindu-l pe Omol spuse :

– Intră mai iute...

Omol se uită înapoi :

– Au venit doi băiețași cu mine...

Dintr-o smucitură Bimol îl trase înăuntru și închise ușa cu zăvorul.

– Aici nu-i tabără militară, mormăi el. Aici nu-ți dă mîna să faci pe nababul.

Rini alergă la el, dar nu-l cuprinse în brațe și nici nu izbucni în lacrimi. Bimol nu-i adresă nici un cuvînt de bun venit. Mini ieși din bucătărie, îl privi și intră din nou înăuntru. Tatăl și Comol lipseau de-acasă. Omol se simți stînjinit – căzuse ca musca-n lapte. În timp ce-și scotea vestonul se uită la cei din jur. Rini slăbise mult de tot. Mini la fel. Fruntea lui Bimol era brăzdată de crețuri.

Mini îl chemă încetișor pe Bimol :

– Ascultă, frate... și începu să-i spună ceva în șoaptă. Bimol o ascultă puțin și deodată izbucni :

- Cu voi, înnebunește omul de tot !

Nimeni nu-i vesti bunicii venirea lui Omol. Se duse el la ea și se așează alături :

- Cine ești tu ? întrebă bunica și uitîndu-se mai bine începutu să se tînguie :

- Dumnczeule, e Omi ! Cînd ai venit ? De mult ? Fetele nici nu s-au gîndit să-mi spună și mie. Vezi, nepoțele, ele nu mă-ngrijesc de loc ; se poartă cu mine de parc-aș fi o slujnică. Se vede că mi-a fost scris să pățimesc mult : mor atîția oameni de foame, iar eu, parcă n-aș fi pe placul lui Iama¹.

Bătrîna tăcu, apoi strigă :

- Hei, Mini ! Așteptă o clipă, apoi spuse în șoaptă :

- Ai văzut, nepoțele ? Am chemat-o și nici n-a răspuns. Poți să mori strigîndu-le și tot nu vine nici una... nu mă respectă...

Mini veni, în sfîrșit.

- Ei, ce vrei, spune ?

- Vino mai aproape...

Mini se apropie de bătrînă și se așează :

- Ce-o să-i dați azi de mîncare ? întrebă bunica în șoaptă. Orez sau tot zeamă de-aia lungă ? Of ! Zeama aia lungă ! Cum să-i dai sărăcuțului așa ceva ? De atîta timp n-a mai fost acasă ! Ia ceva bani de la Omi și trimite-l pe Bimol, poate face el rost de niscaiva orez...

★

Omol era stingherit, se simțea străin de-ai lui. Cei din casă luau hotărîri fără să-i ceară și lui sfatul. Cînd era de față, ceilalți își vorbeau în șoaptă. O prăpastie părea să-l despartă de restul familiei.

- Ați putea să-mi spuncți și mie cîte ceva, îi aruncă el într-o zi lui Mini.

- De ce nu înțelegi, frate ? răspunse Mini. La ce bun să-ți spunem ție ? Tot ai să pleci curînd.

¹ Zeul morții în mitologia indiană (n.t.).

Omol se întristă și mai mult. Băgă de seamă totuși că îl tratau cu o deosebită atenție. Uneori îi venea să se împotrivească. Când Nonigopol-babu se așeza în fața lui, urmărindu-l cum mănîncă, lui Omol îi dădeau lacrimile. Cîtă duioșie era în privirea aceea de părinte !

Căuta să stea cît mai puțin pe-acasă. Mai mult rătăcea pe străzi. Ori de cîte ori vedea lumea stînd la coadă pentru alimente pe cartelă, își aducea aminte de refugiații care asaltau trenul. Cîtă asemănare între aceste două scene ! Oamenii sufereau crîncen, dar luptau. Pe toți îi mîna aceeași năzuință de a rămîne cu orice preț în viață.

Curînd, Omol constată că în oraș se găsea orez din belșug, dar numai la prețul de patruzeci de rupii mona. Venea lume din satele cele mai îndepărtate, în speranța de a găsi aici orez la un preț mai convenabil. Pe trotuarele din jurul prăvăliilor care vindeau alimente pe cartelă, zăceau zilnic mii de oameni. Îi dogorea soarele, îi uda ploaia și în cele din urmă își dădeau sufletul. Erau asemenea soldaților care fugeau cu gîndul să-și salveze viața, dar pînă la urmă și-o pierdeau ! Foamea și războiul erau cele două fețe ale aceleiași monede. Atît foamea, cît și războiul duceau la unul și același rezultat – la moartea a mii de oameni simpli.

Omol văzu pretutindeni cantine de binefacere. Băieți și fete tinere munceau din răspuțeri. Ei găteau și tot ei serveau, încercînd să-i ajute pe cei veniți de prin sate. Dar după ce flămînzii se ghiftuiau cu khiciuri¹ de la cantină, vărsau totul, sau se îmbolnăveau de holeră ; stomacurile lor nu mai primeau hrana. Omol se întreba adesea dacă și cantinele acelea nu erau cumva organizații de binefacere în felul *Companiei indiene de comerț cu ceai*. Într-o zi își puse întrebarea : „De unde vine tot orezul ăsta ? Dacă în țară există atîta orez încît se pot înființa cantine pentru a-i hrăni pe cei flămînzi, atunci de ce e foamete ?“

Trecînd o dată prin fața unei asemenea cantine Omol se opri. Oamenii înfometați ședeau pe caldarîm, întinzînd palma cu frunze de copaci în ea. Strigau cît îi ținea gura,

¹ Mîncare preparată din orez cu linte (n.t.).

în timp ce câțiva tineri cu căldări în mână treceau de la unul la altul, împărțindu-le khiciuri. O fată puse mîncarea în fața unei bătrîne înfometate. Cît ai clipi, aceasta o apucă de poala sariului.

– Mai dă-mi puțin, o imploră ea.

– Nu mînca prea mult, bunicuțo, te poți îmbolnăvi.

Bătrîna se supără :

– Cum ? Să mă îmbolnăvesc ? Oameni sănătoși mor de foame, iar tu vii să-mi spui că mă pot îmbolnăvi de mîncare !

Cei care ședeau pe-alături începură să se agite. Unul strigă :

– Hei, tu, vrăjitoare bătrîna, dă-i drumul mămicăi noastre care ne hrănește. Tu, ori mănînci, ori nu, tot o să dea boala în tine. De ce să crăpăm și noi din pricina ta ?

Fără să lase din mînă poala sariului, bătrîna imploră :

– Mai dă-mi...

Fata îi mai dădu o lingură, dar băbuța, tot agățîndu-se de sariul ei, scînci din nou :

– Mai dă-mi...

Se iscă o hărmălaie asurzitoare. Cineva o amenință pe bătrîna cu bățul. Un tînăr luă atunci căldarea din mîna fetei.

– Las că împart eu restul, dumneata potolește-o pe mătușica...

Fata se așeză în fața flămîndei și-i spuse :

– Maică, nu mînca azi prea mult. Cînd nu iei cîteva zile nimic în gură și apoi mănînci mult, te îmbolnăvești. Mîine ai să poți mînca cît o să poțesteți.

– De trei zile n-am mai pus o fărîmă-n gură, fata mea. Mi s-au prăpădit doi feciori și acum m-am rătăcit și de nevasta celui mai mare. Iar porcul ăla de Modhu Ghosh a încuiat în prăvălia lui două sute de mone de orez. Cere o rupie pe un șer... De unde să luăm atîta bănet ?

Bătrîna căzu pe gînduri.

– Mănîncă, bunicuțo... o îndemnă fata.

– Dar îmi mai dai ? se rugă bătrîna,

– Sigur că-ți dau, doar totul e pentru voi. Sînt mulți oameni bogați care ne ajută ! Ne-au făgăduit atîta orez cît o să fie nevoie...

– Oho, înseamnă că la oraș e orez berechet, fata mea, constată bătrîna.

– Este. Numai că prețurile-s turbate...

Băbușca îndreptă spre ea o privire prostită. Părea că nu înțelege totul. Apoi, zărind mîncarea în fața ei, începu să înfulece cu amîndouă mîinile.

Omol se depărtă încet. După cîtiva pași se opri. În oraș se găsește orez cît vrei ! Dar unde ? Din pricina lipsei de mijloace sute de mii de oameni au intrat în armată și mor în război, iar foamea a făcut pe alte sute de mii să-și părăsească sălașele și să-și dea sufletul pe străzile orașului. Cu toată foametea se găsesc destui bani pentru întreținerea armatei și pentru cantinele de binefacere. De unde sînt acești bani ? Unde-i orezul ?

★

Primul om pe care-l văzu Omol cînd se dădu jos din tren fu Pancicori. Acesta alergă în întîmpinarea prietenului și-l îmbrățișă lung :

– Așadar, tot te-ai întors !

– Dar ce-ai crezut, c-am să fug ? zîmbi Omol.

– Așa am crezut, că niciodată n-ai să te mai înapoiezi în iadul nostru.

– Acum e cu neputință, Pancicori. Pînă și calea asta ne-a fost tăiată.

– Cum așa ?

– De zece zile n-am mai mîncat orez. Ne potoleam cu toții foamea cu fel de fel de ierburi. De cîte ori s-a întîmplat să avem orez, am mîncat numai o dată pe zi, la prînz și atîta tot...

– Înțeleg, e o foamete cumplită... murmură Pancicori. De aceea cenzura ne pune atîtea floricele pe scrisori... ca să nu aflăm ce se petrece dincolo. Păi dacă ai tăi o duc atît de greu, cum o scot la capăt alții și mai săraci ?

Omol îi descrise viața din Calcutta, îi povesti tot ce-a văzut și ce-a înțeles. Ascultându-l, Pancicori suspină înfiorat :

- Ticăloșii ăștia ne ascund totul !

- Au și de ce. De-ai ști cum ne urăște lumea ! N-ai să poți înțelege, Pancicori, pînă n-ai să vezi totul cu ochii tăi. Acesta stătea posomorît și nu mai zicea nimic. Ei, povestește-mi ce mai e pe-aici, îl rugă Omol.

- Ce să fie ? totul merge cum vor ei ! Ne taie capul încetul cu încetul...

- Cum adică ? întrebă Omol.

- Tot ce spunea Djoionto începe să se împlinească.

- Vorbește mai pe-nțeleș, Pancicori.

- Atunci hai la ceainărie, propuse acesta. Stăm jos și mai schimbăm o vorbă. Ai să-ți arunci ochii-n jur și-ai să vezi că nu mai locuim la gară. Tabăra s-a mutat din nou în cîmp, dincolo de parcul vestic. Pînă una alta, stăm în corturi, mai tîrziu cică ne construiesc barăci din bambus.

Și-au luat oîte o ceașcă de ceai și s-au așezat la o măsută.

- Acum ascultă, începu Pancicori după ce sorbi o înghițitură de ceai. Banditul ăsta de maior Brown e o adevărată vulpe. Maiorul Rai ne scotea dinții, în schimb ăsta ne lovește la buzunar. Ne taie din soldă pentru orice fleac. Nu de mult i-a tăiat lui Șiben solda pe douăzeci și opt de zile. Înțelegi care-i rostul în toată socoteala asta ? Băgînd oamenii la arest înseamnă să-i scoată din muncă, de aceea în locul arestului ne scade din soldă. Mecanicului Daud i s-a reținut într-o singură lună pentru cincizeci și șase de zile. În ziua soldei, nimeni nu ia mai mult de cinci-zece rupii.

- Și altceva ? întrebă Omol.

- Ce să mai fie ? Ne ducem și noi zilele cum putem... Stai, stai, mai am o veste ! Ticălosul de Dașgupto s-a dus de pe capul nostru...

- Ce-ai spus ? exclamă Omol.

- Am spus că banditul ăla nu se mai întoarce în companie. S-a îmbolnăvit. L-au expediat la spital, iar de acolo acasă. Așa că am scăpat de el...

– Și ce boală avea?

– Cinc mai știe! Destul că-i bolnav și am scăpat de el.

– Nu te gîndi numai la tine, Pancicori! îl mustră Omol. Celălalt izbi cu pumnul în masă:

– Îți dai seama ce vorbești, Omol? Cînd s-a îmbolnăvit nemernicul, toți soldații s-au rugat lui Dumnezeu să-l strîngă de pe lumea asta. Puțin ne pasă dacă mai trăiește sau nu!

– Ei, și alte noutăți!

– În locul djomadarului Dașgupto l-au pus pe havildarul-major Ramkișon, iar havildarul Mukerdji a luat locul acestuia. Ce canalie și Mukerdji ăsta! Lustruiește ghetelc subadarului și-l caută și de păduchi în cap...

– Ei, lasă, prea le umfli! rîse Omol.

– Nu, nu, ai să vezi și tu. Dă din coadă în fața subadarului, ca un cîine de pripas. Iar subadarul îl ascultă acum numai pe dinsul; djomadarul Ramkișon nu are nici o putere. Bictul de el vine la noi să se plîngă de Mukerdji.

– Cum văd, nu prea aveți cu ce vă lăuda pe-aici, încheie Omol.

– De Djoionto s-au descotorosit. Profitînd de permisia ta, havildarul Mukerdji s-a ținut de capul nostru. Azi chema pe unul, mîine pe altul, tututor le spunca să lase cîrdășia cu noi, încerca să-i cumpere, le făgăduia gradul de lens-naic, iar la cea mai mică abatere, îi amenința că o să-i dea afară. Tare mă tem că n-o să mai rămii mult nici tu în companie.

Ajungînd în tabără, Omol se duse în primul rînd să raporteze havildarului-major că a sosit.

– A, Omol-babu! Intră, intră, se bucură acesta.

– Am sosit cu trenul de trei și douăzeci și nouă, raportă Omol.

– Ia loc, stai puțin. Doar vii direct din Calcutta... Povestește ce mai e nou pe-acolo. Eu nici nu pot visa o permisie. Tare n-am avut chef să ajung havildar-major, se strîmbă Mukerdji. Înainte mai puteam schimba o vorbă-două cu băieții, acum toți îmi întorc spatele de cum mă zăresc.

Ce să le fac ? Doar nu pot să le poruncesc să stea de vorbă cu mine dacă nu vor. Am vrut să aflu de la tine, ca de la un prieten, ce mai e nou prin Calcutta... Omol se așează. Și eu am familia la Calcutta, adăugă Mukerdji. Tare-s neliniștit pentru ai mei.

– Noutăți deosebite nu sînt, făcu Omol. Orezul a dispărut cu totul de pe piață : mai ieftin de patruzeci de rupii mona nu găsești. Mii de oameni vin de la sate și mor pe străzi.

– Păi de ce le dă drumul în oraș ? Dacă se apucă de jafuri ?

– Nici o grijă. Mor de foame, dar nu fură un bob din prăvălii.

– Cum așa ?

– Bieții de ei nu mai au putere. Și nici prin cap nu le trece că orezul ăsta e furat de la ei. Vin la oraș unde știu că sînt mulți bogătași, în nădejdea că au să scape de moarte.

Havildarul-major îl întrerupse :

– Bine, bine, ajunge ! Vezi, nu cumva să-ți dai drumul la morișcă în fața băieților. Înțeles ?

Omol izbucni :

– Ce înseamnă asta ?

– N-are nici o importanță ce înseamnă. Mai bine ține minte că ești băiat de familie cumsecade, ai studii și poți să avansezi destul de repede, dacă te porți cum trebuie. Havildarul-major mîzgăli o semnătură pe hîrtia lui Omol și-i spuse : Du-o la cancelarie și raportează-ți sosirea la dispecer.

Omol se ridică și ieși iute. Tremura de mînie, singele-zvîcnea în tîmple.

Cînd se întoarce în cort, Choghen îl întrebă :

– Ei, ce ți-a spus vechiul tău prieten ?

– Vechiul meu prieten ?

– Păi da, vechiul tău prieten Mukerdji-sahib. Doar ci te-a băgat prima oară la zdup. Ei, hai, povestește ce ți-a vrăjit acolo ?

– Și astăzi m-a asigurat de sentimentele lui prietenești. Am băgat de seamă că-l frămîntă tare mult viitorul meu.

M-a sfătuit să mă port cum trebuie, și-o să fac repede carieră.

– Nu-i lua în seamă vorbele. Ticălosul ăsta îi ademenește pe toți cu avansarea, zise Șoradj. Mai bine du-te de-ți raportează sosirea lui Oka-da și roagă-l să-ți fixeze și ție o gardă.

– De ce Oka-da ?

– Acum el ne e mamă, el ne e tată, răspunse Șoradj. E havildar la serviciul tehnic.

– Oka-da a ajuns havildar ! se miră Omol.

– Totul e cu puțință, când știi să te-nvîrtești, răspunse Choghen. Pentru ofițeri, Oka-da e copacul fermecat care le îndeplinește toate dorințele ; el le face rost de toate : rațe, găini, ouă, rachiu și chiar femei.

După ce-și raportă sosirea din permisie la cancelaria companiei, Omol se duse la dispecer. Oka-da era cufundat în contemplare. În fața lui, pe-o foaie uriașă de hîrtie, era alcătuit orarul gărzilor. Soldații îi ziceau „șarada lui Oka-da“. În prezența ofițerilor soldații îl numeau havildarul Ciatterdji, lui i se adresau cu dada, iar între ei îl botezaseră Oka-da de la numele Okhoi. Omol luă poziția de drepti în fața mesei la care ședea Oka-da și raportă :

– Am sosit, dada.

Fără să-și schimbe poziția, Oka-da îl opri cu un semn și punînd cîteva puncte în diversele locuri ale „șaradei“ sale, spuse :

– Ai sosit taman la timp. Dacă întîrziai cu o zi, nu mai puteam face nimic.

– De ce, dada ? întrebă Omol.

– Stai, bhai, mai taci o clipă. Oka-da notă ceva iute într-un carnetel și-l împinse spre Omol. Îscălește aici.

– De ce ?

– Păi nu vezi ? Te-am înscris pentru instructaj la gara de est.

– Abia am sosit de dimineață, poate mă mai lași să mă odihnesc o zi.

– Numai necazuri am cu voi ! Vrei să le faci un bine, iar ei te înțeleg pe dos. Știi tu ce se petrece aici ?

- Ce ?

- Subadar-sahib nu vrea să te numească nicăieri, ca să te încarce cu atâtea corvezi cîte o să-i poftească inima. Pe de altă parte toți băieții din companie se țin scai de mine să te trimit cu orice chip la lucru, de îndată ce te întorci din permisie. Acum, bhai, semnează, că mă duc la stăpîn. Acum nimeni n-o să mai îndrăznească să spună un cuvînt.

CAPITOLUL XIII

Omol făcea de gardă în schimbul doi - de la unu după prînz pînă la nouă scara. Cu un sfert de oră înainte de preluarea serviciului, cei care făceau de gardă se aliniară în fața cortului havildarului-major. Acesta le inspectă uniforme, se uită să vadă dacă aveau pachetele individuale, alinia contra insectelor și căștile. Terminînd cu inspectia, comandă :

- La posturi înainte, marș !

Ajungînd la gara de vest, soldații se împrăștiară pe la posturile lor.

- Omol, spuse Ononto, hai să trecem prin fața depoului. După ce se depărtară de ceilalți zise : Știi, Omol, Lila mi-a răspuns la scrisoare.

- I-ai scris ?

- Numai o dată. Acum trei zile am primit răspunsul ei. Nici acum nu mă crede.

Omol își aduse aminte de fata din Amingaon - prima femeie din viața lui. Nici ea nu-l crezuse sincer.

- Vezi, Ononto, vorbi el pe gînduri, în general femeile n-au încredere în bărbați.

Tînărul păru descurajat :

- Înseamnă că Lila n-o să mă creadă niciodată ?

Omol îi puse o mină pe umăr.

- Întîi va trebui să-i dovedești că ești vrednic de încredere, dar asta cere timp.

În gara centrală-triaj Omol zări un soldat american care-și făcea de lucru cu niște vagoane. Le decupla singur, tot el semnaliza și schimba macazul.

— Ce face aici americanul ăsta ? întrebă Omol intrigat.

— Ăsta-i Dan, șeful rețelei noastre de parcuri, răspunse Ononto.

— Aici sînt acum aproape o duzină de americani, în frunte cu un locotenent. Compania noastră e în întregime în subordinele lor și șefii noștri se poartă în prezența lor întocmai ca Garuda¹ în fața lui Vișnu. Am ajuns robii americanilor.

— Și de cînd au început toate astea ?

— Din primele zile ale lunii. Acum toată rețeaua feroviară din Bengal și Assam se află sub control american. Au sosit cîteva locomotive tip *WD*, peste cîteva zile se așteaptă și vagoanele. Într-un cuvînt, pe frontul assamez vor lupta americanii.

— Atunci, zise Omol, vom suferi de două hube în loc de una.

Ononto coborî glasul :

— Am auzit zilele trecute că englezii ar fi arendat americanilor Bengalul și Assamul. Ajunseră în dreptul gării. Ești trecut în grupul de instructaj, zise Ononto. Dacă ai timp, vino la stație să faci cunoștință cu americanii. Sînt băieți de treabă.

La gara de cst, Omol îl văzu pe Șoradj care se și apucase să despartă vagoanele goale de cele încărcate. Omol îl urmări cîteva minute, dar cîrînd atenția îi fu atrasă de un soldat englez care tropăia cu arma în bandulieră prin fața unui vagon.

— Ia te uită la el, parc-ar fi Casabianca² în carne și oase, glumi Omol.

¹ Pasăre fermecată din mitologia indiană (n.t.).

² Referire la Louis Casabianca (1755—1798), comandantul vasului francez *l'Orient*, despre care se spune că în bătălia de la Aboukir a aruncat vasul în aer, găsindu-și astfel moartea, pentru a nu-l lăsa să cadă în mîna englezilor.

Casabianca este eroul unei cunoscute poezii scrise de poeta engleză Felicia Dorothea Hemans (1793—1835) (n.r.).

- Ajunge și Casabianca cine are o treabă ca a lui pe cap, răspunse Șoradj.

- Dar ce face ?

- A cerut ca vagonul acela să fie tras la peron. Dar i-am luat îndată piuitul. Știi ce i-am spus ? „Du-te la american după aprobare“. Asta i-a fost de-ajuns ! S-a întors frumușel la vagon și acum îl păzește.

- Dar de ce trezbuie păzit ?

- Cum de ce ? Noi nu sîntem decît niște blestemați de indieni. Dacă furăm ceva ? Doar anume pentru soldații englezi a fost scoasă broșura *Imperiul nostru*. Știi, Omol, citind-o nu poți să nu te revolți. Scrie acolo că toți indienii sînt hoți, pungăși, excroci și cite și mai cite ! Soldatul englez și-a făcut o impresie strașnică despre noi din această broșură. Și de-aceea păzește cu atîta rîvnă proprietatea lui taică-său.

- A cui e vina ? zise Omol. Guvernul i-a băgat toate acestea în cap. Mă duc să stau puțin de vorbă cu el.

- Ce-i cu tine ? Te-a pălit mila ? Din partea mea, poate să și crape roșcovanul...

- Sînt curios ce-o să spună...

- Ei, ce ți-a spus ticălosul ăla ? întrebă Șoradj cînd Omol se întoarse. Tot mai alcargă încoace și-ncolo ?

- Așa o să alerge mereu și n-o să stea o clipă locului. Undeva prin apropiere e ofițerul lui. Dacă-l vede că stă fără treabă e vai și-amar de el.

- Și se mai spune că englezii sînt un popor liber.

- Păi vezi și tu. Dacă ar fi fost cu adevărat oameni liberi, ar fi plecat ei să moară peste șapte mări și șapte țări ?

Cam peste o oră, într-un moment cînd nu prea avea ce face, Omol se duse în stație. Intrînd în biroul ajutorului șefului de gară, dădu cu ochii de americanul Dan, care striga cît îl ținea gura și gesticula violent.

- Ce s-a întîmplat ? întrebă Omol pe Ononto.

- E o chestie serioasă, răspunse Ononto. La patru după amiază sosește un tren american de Cruce Roșie. Dan a cerut ca pînă la ora două să fie eliberată linia a cincea de la triajul de est. Cînd s-a înapoiat din tabără, după ce și-a clătît

bine gîtlejul cu ceva tare, a văzut că linia e tot ocupată și s-a înfuriat.

— Crucea Roșie? se miră Omol. S-a îmbolnăvit careva din ei?

— Careva? Toți s-au îmbolnăvit. Și încă bine de tot! Doar a trecut mai mult de-o săptămînă de cînd au sosit. D-aia au și început să se simtă prost.

— Nu pricep nimic, ce tot îndrugi tu acolo? Ce legătură e între trenul de Cruce Roșie și boala lor?

— Nu uita că e Crucea Roșie americană. Trenul ăsta are un vagon cu hol și două compartimente de dormit, pe care le ocupă două fete yankee. Ele vin în subunitățile americane o dată pe săptămînă, ca să mențină moralul soldaților. Mai întîi rulează în hol un film. Se arată femei goale din lumea întreagă. Apoi toată noaptea soldații fac curte fetelor; nu poți să-ți imaginezi așa ceva, trebuie să vezi cu ochii tăi. Pehlivanii ăștia, dacă au whisky, femei, ciocolată și gumă de mestecat, sînt în al nouălea cer. Nimic nu le mai trebuie!

— Doar n-o să meargă la moarte așa, în neștire! făcu Omol.

Pe tabloul dispecerului sună soneria. Ononto se năpusti în încăperca cealaltă. Omol continua să-l observe pe Dan. Acesta gesticula și tot mai încerca să-l facă pe djomadar să priceapă ce-i spune:

— Noi americanii... *Your friend... Not a Britisher*¹.

Omol se strîmbă fără să vrea. „Iată că și americanii sînt prietenii Indiei“, își spuse el.

Djomadarul înțelese în sfîrșit ce i se cerea și plecă. Dan scoase din buzunarul pantalonilor o sticlă de whisky și trăgînd două înghițituri zdravene, se instalează comod pe un scaun, cu picioarele urcate pe masă, apoi se apucă să ronțăie dintr-un baton de ciocolată. În cameră intră un alt american și-i spuse ceva.

Ononto deschisese semaforul și se întorsese. Dîndu-i un ghiont ușor lui Omol îi spuse:

¹ În limba engleză în text: Noi sîntem prietenii voștri. Nu englezii (n.t.).

– Ala care vorbește cu Dan e locotenentul Moor.

Omol se miră că Dan, deși vorbea cu locotenentul, continua să stea în aceeași poziție, răsturnat în scaun și cu picioarele pe masă.

– Dar ce grad are Dan ? întrebă Omol.

Ieșind cu el pe peron, Ononto îi răspunse :

– Simplu soldat. Uite-așa vorbesc ei cu ofițerii. Ce-și mai bat joc de noi, că la fiecare pas dăm onorul !

Mai rămăseseră aproape zece minute pînă la venirea trenului. Ordonanța locotenentului Pency aduse valiza acestuia și-i spuse lui Ononto :

– Sahib pleacă la Lumding, du-i valiza în compartiment.

Ononto se înfurie :

– Să fiu al dracului dacă i-o duc. Cum, sahib nu poate să-și ducă singur o valijoară ca asta ? Ce, e fiu de nabab ? Să vezi, Omol, cum își cară singuri bagajul ofițerii americani.

Cînd trenul se apropie de gară, Ononto dădu mecanicului cheia de bloc și-i zise :

– Spune-i mecanicului să plece la timp. Iar tu, bhai, i se adresează el lui Omol, anunță-l pe controlor să aibă grijă ; ci târăgănează plecarea, iar eu răspund pentru toți. Știi cum e maiorul Brown – îmi taie cel puțin trei zile din soldă.

Înapoindu-se, Omol îl văzu pe Pency în ușa gării, roșu ca un rac. Ononto, alb la față, ținea în mînă valiza locotenentului.

– Hci, ia leapădă scîrba aia din mînă ! răcni deodată Dan.

– Du-o ! strigă locotenentul Pency.

Ononto făcu un pas înainte.

– La dracu ! N-o să-ți ducă el valiza... Englezi blestemați ! răcni din nou Dan. Vreți să câștigați războiul pe cocoașa lor !

Locotenentul Pency strîngea nervos pumnii. Ononto tremura ca varga, valiza i se zgîlțîia în mînă. Dan continua să bombăne și să-și bată joc de englezi. În cele din urmă, Pency își recăpătă sîngele rece.

– Înainte, marș ! comandă el și ieși glonț din sală. În urma lui porni împleticindu-se Ononto, cu valiza în mînă.

Dan scoase din buzunar o sticlă de whisky, o trînti pe masă și izbucni într-un hohot de rîs asurzitor.

Choghen tocmai se întorcea de la un drum din care îi pi-
case ceva.

– Haideți să ne mai dezmoțim un pic, le propuse lui Pan-
cicori și lui Omol.

Singurul loc care-i atrăgea pe soldați era piața. Când se
săturau de bucătăria companiei se duceau la piață ; se întîm-
pla ca într-o singură zi să cheltuiască acolo toți banii de bu-
zunar puși deoparte pentru o lună întreagă și să se căiască
amarnic după aceea.

– Haideți să vedem întîi ce mai e pe la gară, propuse Pan-
cicori. Acuși-acuși trebuie să pice un tren.

Omol tresări. Își aduse aminte de rușinea ce-o pățise
Ononto.

– Ce să facem în gară ? întrebă el.

– Să mai boldim și noi ochii. Mai vedem fețe noi.

Cînd ieșiră din tabără, Choghen îl întrebă pe Omol :

– Ei, cum îți plac americanii ?

– Așa și așa... dar de ce întrebî ?

– Știi ce zic ci despre indieni ? urmă Choghen. Că toți
sînt niște cerșetori. E drept că au nimerit aici în plină foa-
mete, pretutindeni nu văd decît mîini întinse pentru pomană.
S-ar părea că ne compătimesc.

– Pe englezi în schimb îi urăsc, zise Pancicori. Cînd văd
un englez, îndată le sare muștarul.

– Parcă nouă ne folosește asta la ceva ! aruncă Omol.

În localul gării, îi strigă de la masa lui americanul Has-
tings, șeful liniilor de parcare.

– *Hello, Jo... Come on, let's have some beer !*¹

În fața lui Hastings se afla cel puțin o duzină de sticle.
Luînd una, îi spuse lui Choghen :

– *This... from our States !*²

– *I don't drink*³, răspunse Choghen.

Americanul mai-mai să plesnească de rîs.

¹ În limba engleză în text : Hei, Jo. Vino-ncoa să bem o bere (n.t.).

² În limba engleză în text : E de la noi... din Statele Unite (n.t.).

³ În limba engleză în text : Nu beau (n.t.).

- O, Isuse atotputernice ! Doar nu-ți dau o poșircă de vin, îți dau bere, Jo !

Choghen îi spuse că nici bere nu bea. Hastings îl apucă de mână și-l trase spre masă. Tot învîrtindu-i sticla prin fața ochilor îi strigă :

- Măi flăcăule, asta nu-i o păcătoasă de bere englezească, e bere americană, din Statele Unite !

- Ce se mai fudulește, observă Pancicori, ca și cum în lumea întreagă nu există nimic care să se compare cu berea lor ! Dihăniile astca nu știu să vorbească de altceva decît de America lor.

Șunil era de serviciu, n-avea voie să bea, dar îi îndemnă pe ceilalți :

- Gustați voi, altfel ne crede barbari. Doar n-o să vă-mbătați dintr-o sticlă.

Hastings scoase din buzunar un cuțitaș, străpunse cîte două găurele în căpăcelul fiecărei sticle, oferindu-le apoi soldaților. Prietenii schimbară între ei o privire, sorbiră numai cîte o înghițitură și aruncară în lături sticlele nedeșertate.

Hastings dădea pe gît sticlă după sticlă. Bău vreo șase. Își linse buzele și întrebă :

- Ei, v-a plăcut ?

Soldații fură nevoiți să dea din cap. Hastings se arătă cum nu se poate mai mulțumit și începu din nou să ridice în slăvi berea americană. Apoi întrebă :

- Dar yankeii vă plac ?

- Nu cumva aveți de gînd să vă faceți voi stăpîni aici ? întrebă Pancicori. Poate că vreți să-i alungați pe englezi și să le luați voi locul ?

- De ce nu ? răspunse Hastings. Vrem să fim prietenii voștri.

Omol îl trase pe Choghen de mîneacă :

- Să mergem, nu mai avem ce căuta aici.

Choghen îi făcu și el semn lui Pancicori. Acesta bombăni :

- Toți sînt prietenii noștri, ticăloșii !

Hastings îl opri pe Choghen :

- Încotro, Jo ?

- Mergem la piață, răspunse Choghen englezește.

Hastings sări de pe scaun și cuprinzându-i pe toți trei pe după umeri, spuse :

– Haidem împreună să luăm o gustare.

– S-a legat de noi ca boala de om sănătos, zise Choghen. Am dat de dracu cu măgarul ăsta beat !

Ieșiră din gară, trecură de triajul central și ajunseră în piață.

– Nu-mi place aici, făcu Hastings. Nu sînt fete...

– Asta mai lipsea, spuse Choghen cu jumătate de glas. De-ați ști cum își fac de cap ticăloșii ăștia la Calcutta ! Lumea moare de foame, iar ei se desfată cu muierile.

– Dar la voi, în Statele Unite, cum faceți ? întrebă Pancicori.

– O, marfă de asta avem cîtă vrei. Inviți fata la bar, la cinematograful sau la dans și totul se aranjează...

Choghen asculta zguduit.

– I-auziți ce spune ! Să fie cu puțință ca ticăloșii ăștia să trăiască pînă în ziua de azi ca niște sălbatici ?

– Cred că așa-i, cum spune el, făcu Pancicori. Zilele trecute Harry mi-a arătat fotografiile nevastei lui. Am rămas încremenit !

– De ce ? ce fel de fotografii erau ? întrebă Choghen.

– O duzină de poze cu o femeie goală pușcă, în cele mai diferite poziții. Mai bine zis, fotografii pornografice.

– Atunci de ce-ați venit înapoi și ați părăsit viața voastră fericită ? îl întrebă Omol pe Hastings.

Acesta ridică din umeri :

– Ce puteam face ? Trebuie să scăpăm India de japonezi.

– Aha ! exclamă Pancicori. Se vede că mătușica e mai grijulie decît mama !

Hastings se opri în fața restaurantului chinezesc.

– Haideti să gustăm mîncare chinezească, propuse el și se îndreptă spre ușă.

Soldații rămaseră locului, cu privirile ațintite pe un anunt lipit pe zidul restaurantului. Hastings urcase treptele și se întoarse spre ei :

– Haide, Jo, de ce nu veniți ?

– Nu, Hastings, noi nu intrăm, răspunse Choghen.

Americanul coborî în fugă treptele și apucându-l pe Choghen de mîna îl trase spre ușă.

– De ce? Ce s-a întîmplat?

Choghen se înroși pînă-n vîrfurile urechilor și în ochi îi dădură lacrimi. Fără un cuvînt arătă cu capul spre anunț. Hastings îl citi cu glas tare:

– *Numai pentru militarii britanici. Intrarea indienilor interzisă!*

Hastings începu să tremure din tot trupul lui uriaș. Strînse pumnii și scrișni furios printre dinți: *Numai pentru militarii britanici!* Dar cu americanii cum rămîne? Ce le-aș mai face vînt blestemaților de englezi din India! Ca o fiară sălbatică se năpusti apoi pe trepte în sus, smulse anunțul, îl aruncă pe jos și năvăli în restaurant.

– Haideți să vedem și noi, zise Choghen, ce năzbîtii mai e în stare să facă flăcăul ăsta.

Omol îl opri.

– N-are rost să ne băgăm în ciorba lor. S-au încăierat doi, iar noi sîntem prada lor.

Choghen și Pancicori se uitau în tăcere la chipul posomorît al lui Omol.

– Să ne-ntoarcem, zise Omol.

În restaurant se prăvăli ceva cu zgomot.

– Bine, dar am venit aici cu Hastings, spuse Pancicori. Cum să-l lăsăm în primejdie și să fugim?

În restaurant se petrecea într-adevăr ceva înfricoșător. Se iscase o larmă de se cutremurau pereții.

– Nu fugim nicăieri, răspunse Omol. Ne vedem de drum. Americanii nu ne pot fi prieteni numai pentru că-i urăsc pe englezi.

Bătaia tot nu se potolea. În toiul tapajului se auzi cum un corp greu se prăbușea cu zgomot, pe dușumea. Cineva scoase un răcnet, apoi răsunară trosnete ca de mobilă sfărîmată.

– Ei, Choghen, mai ai chef să sari în ajutorul lui Hastings? îl întrebă Omol.

Choghen se uită la Pancicori și ridică neputincios din umeri.

Era aproape unsprezece noaptea cînd Sadek veni într-un suflet de la gara centrală și-l trezi pe Omol. Acesta tresări și sări din pat.

– Ce s-a întîmplat, Sadek ?

– Fugi iute la gară, te cheamă Ononto-babu.

– De ce ?

– Nu știu. Mi se pare că a dat peste el un necaz. Sînt amestecați și americanii. Ononto-babu e de nerecunoscut.

Un necaz, se gîndi Omol. Sînt amestecați americanii ? Ce să fie oare ? Trebuie să se fi întîmplat ceva serios, căci Ononto știe cît riscă soldatul care iese fără învoire din tabără după ora stingerii, și cu toate astea a trimis după el !

– Sadek, porunci Omol, trezește-i și pe ceilalți băieți. Pe Choghen, Pancicori, Șoradj, Șontoș și Șunil. Spune-le să vină iute la gară. Dar cu grijă, fără zgomot, cîte unul. Am să-i aștept acolo. Omol ieși din cort. Nu făcu nici doi pași și dădu peste santinelă. Acesta zîmbi :

– Dumneata crai ?

– Da, bhai... Nu te speria. N-am de gînd să fac nimic rău. S-a întîmplat ceva la gară. Ceva cu americanii... Ononto a trimis să mă cheme.

– Bine, Omol-babu, dar...

– Știu, dar n-am încotro, bhai ! Dacă mă prinde, o pățesc ! Parcă Ononto nu știe ? Și totuși a trimis după mine. Înseamnă că trebuie să mă duc...

– Desigur, recunosc santinela, cu atît mai mult cu cît sînt amestecați și americanii. Să-mi povestești la întoarcere.

Cînd Omol se apropie de ușa gării, Ononto sări în întîmpinarea lui. Îl apucă de mînă și-l trase spre peron. Tremura din tot trupul. Omol îi puse o mînă pe umăr :

– Ce s-a întîmplat, Ononto ?

Acesta nu putu scoate cîteva clipe nici un cuvînt. Înghiți de cîteva ori cu lăcomie aerul proaspăt și vorbi în sfîrșit :

– Americanii au plănit... Vor să răpească o fată din trenul de poștă care vine din Assam.

Omol tresări.

- Adevărat ?

- Da, Omol, în clipa cînd trenul va porni, unul din ei are să scoată o fată dintr-un compartiment de femei.

Omol strînse din toate puterile mîna lui Ononto, vocea-i tremura :

- Au plănuit mîrșăvia asta de față cu tine ? Și tu n-ai putut să le închizi botul ? Omol se uită neliniștit în jur : de ce întîrziu băieții ? Cît a mai rămas pînă la sosirea trenului ? îl întrebă pe Ononto.

- O jumătate de oră.

- De ce m-ai chemat numai pe mine ? De ce nu i-ai povestit totul lui Sadek ? Aș fi ridicat în picioare întreaga tabără.

Ononto se bilbîi :

- Cînd au început de față cu mine să-și dea planul în vileag, m-am zăpăcit de tot, n-am mai știut ce fac și am trimis să te cheme.

- Ai deschis semaforul ?

- Nu. Încă nu.

- Bine. Nu-l deschide cu nici un chip pînă cînd nu ne adunăm cu toții și-ți dăm de știre. În depărtare se auziră glasuri și se ivi un grup de soldați. Omol suspină ușurat. Iată-i, au și venit, se bucură el, acum vei putea să deschizi semaforul.

Ononto intră în încăperea gării. Choghen, Pancicori, Șoradj, Sadek, Șunil alergară spre Omol.

- Ce s-a întîmplat, Omol-babu ? îl întrebă tulburat Pancicori.

- Haideți în dosul turnului de apă, vorbim acolo, răspunse scurt Omol.

Toți îl urmară în tăcere. După ce prietenii se așezară unul cîte unul pe grămada de zgură de sub burlanul încovoiat al turnului de apă, Omol începu :

- Ascultați-mă în liniște : trebuie să luăm măsuri imediate. Și le repetă amănunțit tot ce-i spusese Ononto despre americani. Nici nu termină bine și Pancicori sări în picioare :

- Porcii ! Să-i omori și tot e puțin, strigă el. Scârboșii ăștia se cred la ei acasă, în Statele lor Unite ! Dar se înșeală ! Sînt în India !

- Ce ticăloșie ! făcu Șunil, dar știi că au mai făcut una zilele trecute, la Farkating ? Patru americani au năvălit ziua-n amiaza mare într-o casă cumsecade și s-au năpustit asupra fetelor de-acolo. La țipetele lor au alergat vecinii, s-a adunat mulțimea. Americanii au tras și au ucis trei oameni.

- Asta le-a intrat în obiceiuri, spuse Șoradj. Mi s-a povestit că la Calcutta nici o fată nu poate ieși pe stradă, fără să se lege de ea americanii.

- Și tot ei ne mai vorbesc de prietenie ! adăugă Choghen. Sadek le tăie vorba :

- Trebuie să facem ceva, Omol-babu. N-o să răbdăm să jignescă fetele și noi să stăm deoparte.

- N-o să răbdăm ! încuviință Șunil. Dar tu ce propui ? Ei au pistoale - cu jucăriile astea pot face ce vor. Dacă încerci să-i împiedici, ori te împușcă, ori te bagă la arest.

- Nu încerca să ne sperii, Șunil, izbucni Pancicori. Și așa sîntem morți de spaimă. Dar putem sta cu mîinile în sîn cînd se petrec asemenea fapte ? Ce sîntem noi, vite sau oameni ? Nu, Omol, nu ! Asta n-o răbdăm. Dacă va trebui să mor, barem să trimit și eu unul pe lumea ailaltă...

- Foarte bine ! făcu Sadek. Dacă o fi să murim, apoi să murim ca oameni.

- Atunci să-i anunțăm pe toți ai noștri de la gara de est și de vest să vină numaidecît încoace, zise Omol. Să se înarmeze cu bețe, cu vergi de fier, cu tot ce le cade sub mînă și să stea gata.

- Ne răfuim noi astăzi cu porcii ăștia de americani, o dată pentru totdeauna ! strigă furios Pancicori.

- Cum adică, aveți de gînd să vă bateți cu ei ? îl întreabă Șunil pe Omol. Gîndiți-vă bine.

- Dar ce-ai vrea tu ? Să ne tîrîm la picioarele lor și să dăm din coadă ? se năpusti Pancicori asupra lui.

- Cheamă-l pe Ononto ! spuse Omol lui Sadek.

Sadek se îndreptă spre gară. Choghen și Pancicori pleacă spre triajul de est și de vest.

– Gîndește-te bine, Omol, începu din nou Șunil, lucrurile pot lua o întorsătură urîță.

– Atunci tu găsești că ceea ce pun la cale americanii nu e urît, e normal ? îl întrebă Șoradj.

– N-am spus asta ! Am vrut să spun că s-ar găsi poate o altă cale. Să aranjăm altfel, mai prudent, toată povestea asta ! Fără neplăceri.

– Tocmai acest *mai prudent* și *fără neplăceri* ne-au adus în starea asta de plîns, zise Omol. Am fost nevoiți să intrăm în armată. Și ce-am ajuns ? Niște ucigași plătiți. Pentru un pumn de orez îi apărăm pe speculanți, datorită cărora sute de mii de oameni mor de foame. Și după toate cîte le-am îndurat, tu vrei să trăiești în liniște. Tot mai crezi și acum că poți să prinzi pește, fără să te uzi pe picioare ?

Sosi Ononto. Omol se întoarse iute spre el :

– Ai deschis semaforul ?

– Da, trenul a plecat din gara vecină.

Se adunaseră toți soldații de la triajul de est și de vest.

– Nu stă în puterile noastre să-i pedepsim, spuse Omol, sîntem un popor înrobît. N-o să facem decît să ne opunem. Pentru nimic în lume n-o să-i lăsăm să facă uz de violență în fața noastră !

Se arătară luminile trenului de Assam. Se apropia iute și pufăind. Venea dinspre junglă. Pancicori se dădu lingă Omol.

– N-avem de ce ne teme, Omol. Sîntem douăzeci de oameni.

Omol îl strînse de mîină, fără să-și ia ochii de la reflecțiile puternice ale locomotivei. Trenul se apropia din ce în ce. În sfîrșit, se opri în fața peronului. Soldații se împărțiră în grupuri și se postară în fața ușilor de la compartimentele de femei. Omol trecu pe la fiecare grup cu aceeași șoaptă :

– Nu uitați, păstrați-vă calmul !

Din vagonul de poștă fură descărcați sacii cu corespondență și aruncați grămadă pe peron. Vagonul restaurant fu

decuplat și mutat pe o linie de rezervă. Pasagerii erau puțini. Majoritatea ofițeri și numai câțiva civili, negustori sau antreprenori. Însuflețirea stîrnită de sosirea trenului se potoli încetul cu încetul. Peronul se goli. Gara slab luminată de felinare camuflate părea pustie. Dar Pancicori – de strajă în fața unei uși a compartimentelor de femei – era cu ochii-n patru. Sadek, numai ochi și urechi, patrula pe peron, lovind din cînd în cînd cu bățul lui de fier în ciment. Toți ceilalți stăteau gata, așteptînd încordați deznodămîntul.

Părea că timpul se oprișe-n loc. Pasagerii moțăiau în vagoanele slab luminate. Omol măsura cu pași nerăbdători peronul. Își vîrîse de cîteva ori capul în încăperea gării: americanii, tolăniți pe scaune, discutau cu însuflețire, beau whisky și mestecau gumă. Omol nu era în stare să priceapă cum de puteau fi atît de liniștiți acești oameni care plănuiseră o crimă. Se vedea bine că asemenea josnice vitejii erau lucruri obișnuite pentru ei.

Mai rămîneau aproape trei minute pînă la plecarea trenului. Ononto alergă gîfîind spre Omol.

– S-au înțeles... De îndată ce trenul se pune în mișcare Harry dă buzna într-un compartiment de femei. Dan și Woker rămîn pe scară. După ce trenul trece de semafor, Harry împinge jos o fată și toți sar din tren la pasajul de nivel. Se pare că au încercat și ieri, dar n-au izbutit.

Ononto se grăbi să se înapoieze în gară. Omol trecu iarăși din grup în grup punîndu-i la curent cu planul americanilor. Apropiîndu-se de încăperea gării, tresări, căci în depărtare licărise luminița verde a semaforului. O clipă i se păru că picioarele îi prinseseră rădăcini.

Mecanicul dădu primul semnal. Controlorul de la vagonul de frînă agită fanionul verde. Dan, Harry și Woker ieșiră pe peron. Liniștea fu sfîșiată de hohotele lor de ris.

Pancicori scrișni din dinți.

– Sadek ! chemă el.

– Sînt gata, Pancicori-babu.

Harry mergea în față. Lumina lanternei lui scotocea pe la ferestrele tuturor compartimentelor. Mecanicul dădu sem-

nalul de plecare, aburul țîşni fîsîind, frînele scrişniră şi trenul se urni.

În ochii lui Pancicori totul se şterse ca în ceaţă. Îşi aduse aminte de noaptea aceea îngrozitoare de august, văzu din nou licărind luminile aprinse. Şi atunci stătea de strajă ca şi acum. Şi întocmai ca atunci un strigăt ameninţător îi scăpă din piept :

– Stai !

Harry se opri înlemnit. Sadek, Şoradj, Choghen şi ceilalţi îi înconjurară pe Dan şi pe Woker. Şuierînd trenul trecu de semafor. Pe platforma de frînă, controlorul agită felinarul, semnalizînd că totul e în ordine.

Omol suspină uşurat şi se apropie fără grabă de soldaţii care-i înconjuraseră pe americani.

– Aici nu sînteţi la voi, în Statele Unite ! Aici e India noastră ! Băgaţi-vă bine în cap ! le strigă Pancicori. Omol îi văzu pe cei trei americani voinici pălind de spaimă şi înghiţind fără un cuvînt jignirile micuţului şi plăpîndului Pancicori.

Sadek îl apucă pe Harry de braţ şi scuturîndu-i-l cu putere întrebă :

– Ei, o să mai faceţi de-alde astea ?

Lui Omol nu-i veni să-şi creadă ochilor : Harry, acest soldat al atotputerniceii, ultracivilizatei Americi, clătină vinovat din cap. Nu, niciodată n-o să mai facă ce-a făcut.

Omol puse mîna pe umărul lui Pancicori :

– Să mergem, e timpul să ne întoarcem în tabără.

CAPITOLUL XIV

1

Stalingradul era încercuit, era în primejdie. Soldaţii se îngrijorară din nou. Nimeni nu putea să prevadă ce se va întîmpla. Aşteptau noutăţile cu lăcomie, citeau *Statesman* de la primul pînă la ultimul rînd şi stăteau ciorchine în jurul aparatului de radio. Comunicatele din ziare şi de la

radio erau destul de alarmante. Dar speranța tot nu-i părăsea! Soldații credeau în Rusia — rușii n-au cedat Moscova, nici Leningradul, vor ști să apere și Stalingradul! În gară și în piață soldații întrebau pe oricine întâlneau despre evenimentele din Rusia și ascultau cu admirație mută desfășurarea luptelor de la Stalingrad. Totul se petrecea ca-n basme. Străzile, casele, pietrele, pînă și praful — totul se ridicase în orașul acela împotriva nemților! Pe străzi și ulicioare se dădeau lupte corp la corp. Fiecare casă, fiecare etaj se transformase în cetate!

La granița assamo-birmană japonezii începură să acționeze din nou. Cuceriseră Palul și acum înaintau încet de-a lungul râului Cindvin. Chiar și acum, cînd frontul era mai departe, soldații trăiau tot cu teama în suflet. Acum, cînd umbra războiului atîrna deasupra lor, teama se prefăcea în groază. Dacă Stalingradul va fi luat, japonezii vor înainta mereu, iar India va fi atacată din două părți. Seară de seară, soldații se așezau în jurul radioului din sala de mese și ascultau ultimele știri. Apoi, unul cite unul ieșeau pe platou și se așezau toți roată în întuneric. Ai fi spus că negura înserării le făcea bine, le domolea temerile.

Zilele treceau într-o liniște tulbure. Cînd venea noaptea, soldații mîncau și se înapoiau la cazarmă. Viața lor își pierduse orice sens. Se adunau toți în jurul patului lui Omol, ședeau tăcuți și se uitau posomorîți unul la altul. Gînduri grele îi munceau. De data aceasta Ononto rupse liniștea pe neașteptate:

— Oare de ce ne chinuiesc atîta? De dragul cui trebuie să pierim ca niște pioni de șah în războiul acesta dintre doi regi?

— Cum de dragul cui? îi răspunse Șiben. Ca să nu murim de foame.

Choghen izbucni:

— Atunci, în loc să fi dezlănțuit războiul, ar fi fost mai nimerit să se înființeze cantine pentru înfometați!

— Nu numai pentru asta, se amestecă Șunil. Dacă n-ar fi fost războiul ăsta, nici nu puteam visa la independență.

- Ei, frate Șunil, îi răspunse Pancicori. De la visul ăsta și așa ne-am luat adio... Mă furnică spatele numai cînd mă gîndesc că japonezii și nemții vor să ne aducă libertatea.

- De ce ? întrebă Șunil.

- Cum de ce ? Ai și uitat noaptea aceea ? Și americanii ne încredințează că au venit să apere India, că sînt prietenii indienilor. Ai văzut cîte parale face prietenia lor.

- Păi dacă sînt aliații englezilor ! întări Șiben. E firesc să fie la fel ca ci.

Omol tăcuse pînă atunci. Deodată rosti :

- Dar și americanii îi urăsc pe englezi.

- Toți străinii sînt o apă, replică Pancicori. Fiecare se gîndește numai cum să ne ducă mai bine de nas.

- Nu, Pancicori, răspunse Omol. Nu sînt toți o apă. Bunăoară rușii, cotropesc ei alte țări ? Iar atunci cînd apără o țară, își bat ei joc de femeile acelei țări ?

- Și cu cîtă dîrzenie luptă pentru patria lor ! interveni Ononto.

- Toată dîrzenia lor a fost în zadar, oftă Șunil. De data asta le-a sunat ceasul.

- Ba eu tare aş vrea ca Rusia să învingă, spuse tare Omol.

- Ia auzi-l ! rise Șunil. Cum văd, și tu ai devenit mare admirator al Sovietelor.

- Da, Șunil, am devenit. Și iată de ce. Cînd agenții hitlerişti mișunau în toate țările Europei, numai în Rusia n-au putut suci capul nimănui. Hitler a atacat Rusia după ce-a strîns forțele întregii Europe, pe cînd Rusia i-a răspuns la atacuri de una singură. Mă întreb adesea și nu găsesc răspuns : cum se face că rușii au atîta putere ? La începutul războiului se spunea că Rusia e o țară agrară și că Hitler o va cuceri în cel mult zece zile. Pe atunci gîndeam și eu la fel : dacă Franța n-a putut să-i reziste, Rusia va cădea la prima suflare. Cum poți să nu te entuziasmezi de eroismul și dîrzenia nemaivăzută cu care luptă rușii pentru Stalin-grad ? De unde-au învățat ei să-și iubească atît de mult patria ?

Ononto suspină din greu :

- Pe cînd noi stăm liniștiți cu mâinile în sîn și așteptăm să ne aducă japonezii libertatea.

Toți șcadeau descurajați, cu capul în piept și nu mai scoteau un cuvînt. În cazarmă intră Șoradj, care tocmai se întorcea de la serviciu.

- Ce-i cu voi ? întrebă el. De ce-ați amuțit ? Soldații se uitară la el cu priviri obosite. Șoradj se așeză lîngă Ononto și-l întrebă încet : Ce s-a întîmplat ? Vești rele ?

- Nu. Am vorbit și noi de război, răspunse Ononto.

- Bine că-i numai atît, se liniști Șoradj. Mă speriasem. Vă aduc vești bune. Am auzit că două sute cincizeci de mii de soldați nemți au căzut în încercuire sub zidurile Stalin-gradului. Le-au venit rușii de hac. În anul patruzeci și cinci sîntem acasă.

- Ura ! strigară soldații fericiți.

Choghen sări în picioare :

- Vrei să spui că scăpăm din iadul ăsta ?

Fetele tuturor se înseninară : îi aștepta libertatea, adevărata libertate !

- Ei, ajunge, îi potoli Șoradj. Mai ascultați încă o nou-tate. O să aveți de ce vă minuna.

- Acum, cînd s-a ivit speranța să ne întoarcem acasă, zise Pancicori, nimic nu ne mai poate mira.

- Maiorul Brown va fi transferat în altă unitate, anunță Șoradj.

- Să se ducă și-n iad cîinele, aruncă Pancicori.

- Iar cel care-i numit în locul lui, continuă Șoradj, cică ar fi o *ediție de lux* a maiorului Rai.

- Asta nu le-ajută la nimic, se amestecă din nou Pancicori, pot să le-o spun și-n față. Nu mai sîntem boii care am fost. Să încerce numai să se atingă de noi - i-o întoarcem cu vîrf și îndesat !

- Și oare de ce îl transferă, așa pe nepusă masă ? întrebă Ononto. Nici în ăsta nu au încredere, cum n-au avut nici în maiorul Rai ?

- Nu. Îl avansează, răspunse Șoradj. E aproape un an și jumătate de cînd a venit în compania noastră.

- Păi pe cine altul să avanseze? zise Omol. Un an și jumătate ne-a comandat cu pricepere și ne-a reținut la fiecare cel puțin șase luni din soldă.

- Și mai are un merit, zise Șoradj.

- Care? se interesă ironic Choghen.

- Are o nevastă frumoasă coz. E stenografa particulară a generalului aghiotant de pe lângă Statul Major din Delhi. În *Șastre*¹ se spune că bogăția vine o dată cu nevasta. Iar nevasta maiorului nostru e o mîndrețe de femeie. La două săptămîni după ce-a ieșit ofițer, l-au și avansat locotenent; după două luni și jumătate a ajuns căpitan, iar după alte patru, maior. Atunci a binevoit să vină în compania noastră.

- Strașnic! exclamă toți într-un glas.

- Dar n-ați auzit tocmai ce-i mai important, spuse Șoradj și le făcu semn să se apropie. Veniți încoace și fără gălgăie. Soldații îl înconjură din toate părțile. Subadar-sahib, începu el cu glas scăzut, a hotărît să-i facem o petrecere de adio maiorului Brown. Astăzi la apel o să ne dea vestea și o să ne propună să organizăm o listă de subscripție. În ziua plecării, i se va oferi maiorului un cadou cumpărat din banii noștri. În sala de mese va avea loc un mic concert. Omol va fi rugat să-l organizeze, așa cum a făcut de săr-bătoarea zeiței Durga.

- Să-i cinstim pe cei care ne sug sîngele, care se poartă cu noi ca și cum am fi niște cîini? Niciodată! exclamă Omol.

- Ascultă aici! continuă Șoradj. Nu uita că maiorul Brown va iscăli lista celor propuși pentru avansare. Oka-da a și pregătit-o și o va da maiorului o dată cu scrisoarea noastră de adio.

O clipă nimeni nu mai zise nimic. Apoi Pancicori se zbîrli:

- Înseamnă că vor să ne cumpere?

- N-are să le meargă, se semeți Șiben. Japonezii sînt la o aruncătură de băț. Acum îi strîngem noi cu ușa.

- Ce vedeți rău în faptul că organizăm și noi de formă un mic concert și în schimb sîntem avansați? întrebă Șunil.

¹ Vechi tratate indiene pe diverse ramuri de cunoștințe (n.r.).

Pancicori îl întrerupse furios :

– Taci ! Mai bine ne lipsim de galoane ! E ca și cum mi-ai omorî vaca și mi-ai dăruî în schimb o pereche de ghetete ! Mă duc să le spun băieților să boicoteze petrecerea maiorului.

★

După apelul de dimineată soldații se înapoiară în cazarmă cu cămile de ceai și cu lipiile în mână. Cei care mîn-caseră se îmbrăcau pentru exercițiile de pregătire fizică. Alții își făceau în grabă paturile. Pe neașteptate, răsună un fluier.

– Păi cum vine asta, se revoltară cei care nu-și isprăviseră treaba, ne-au mai rămas zece minute, iar cîncele ăsta de havildar a și dat semnalul !

– Băieți, eu zic să nu mergem ! strigă un soldat din capătul opus al barăcii.

Cîțiva subofițeri dădură buzna în barăci răcnind :

– Hei ! Ieși. În sala de mese la aliniere ! Iute !

Mai mulți soldați se apropiară de unul dintre ofițeri :

– Ce s-a întîmplat ? De ce ne cheamă atît de devreme ? Subofițerul alergă preocupat spre altă baracă.

– Nu știu nimic, strigă el din fugă. Ordin de la subadar-sahib. Maior-sahib a și sosit !

Soldații erau nedumeriți : maiorul Nelson sosise în tabără la ora șapte dimineța ! Alinierea se făcea în sala de mese și nu pe platou ! Ce-o fi însemnînd asta ? Se adunară în liniște în sală. Maiorul Nelson venise însoțit și de ceilalți ofițeri. Subadarul, djomadarul, havildarul-major, pînă și Oka-da stăteau toți cu chipurile posomorite.

Ce se întîmplase ? Un nou ordin ? Pentru asta s-au sculat ofițerii cu noaptea-n cap ? Era de ajuns să se fi citit ordinul în fața frontului, ca toți subordonații lor, începînd cu subadarul și terminînd cu cel din urmă lens-naic, să înceapă a da din coate. Poate că o luau iar din loc, cu companie cu tot ? Dar fie și așa, era oare nevoie ca ofițerii să-și pără-sească atît de dimineată paturile moi și, fără să-și fi luat măcar gustarea, să se adune aici cu mutrele astca acre ? Un

singur cuvînt să fi spus ei și subadarul, împreună cu havildarul-major, i-ar fi mînat pe soldați oriunde voiau.

Subadarul se urcă pe o estradă și se adresează soldaților :
– Puteți să stați jos...

Ofițerii, cu havildarul-major în urma lor, se urcară și ei pe estradă ; Oka-da își aruncă ochii pe „șarada“ lui și se instalează pe trepte, cu privirile ațintite în sus.

Nu, toate astea nu prevesteau soldaților nici o năpastă ! De-ar fi fost așa, ofițerii ar fi strălucit de bucurie ; astăzi însă fețele lor erau livide.

Maiorul Nelson ieși în față și începu să vorbească :

– Știți cu toții că de o lună de zile se dau lupte crîncene la granița assamo-birmană. În cîteva locuri a trebuit să ne retragem. Aseară ați auzit la radio că trupele noastre au cedat Tiddimul.

Da, Tiddimul a căzut și acum vă ia cu tremuriciul, ticăloșilor. Atîta știți – să vă retrageți ! Dați poruncă ordonanțelor să vă lustruiască cizmele și să vă calce vestoanele ! Credeți că japonezii au s-o ia la goană, numai văzîndu-vă cît sînteți de fercheși ?

Maiorul Nelson continuă :

– Astăzi însă n-am venit să vă repet știrile auzite la radio. Am venit să vă transmit fără a pierde o clipă comunicatul pe care l-am primit. Japonezii au atacat teritoriul ocupat de cel de-al patrulea corp al nostru...

Ei și ? Luați-o iar la picior ! Retrăgeți-vă eroic ! Doar aveți o turmă întregă de berbeci ca noi, gata să moară pentru ca voi să trăiți.

– Acum, urmă maiorul, asupra noastră cade o mare răspundere. Trei ani ne-am pregătit în vederea acestei zile. A sosit clipa marei încercări. Eu sînt nou venit în această companie. Voi sînteți mai legați de ea decît mine, și cu prețul vieții trebuie să-i păstrați nepătat bunul renume. Compania noastră nu este, e drept, o subunitate combatantă ; sarcina noastră constă în asigurarea unui trafic neîntrerupt al trenurilor. Dar dacă va fi nevoie să ne apărăm, vom lua și armele în mîini,

Firește, firește. Răspunderea cade pe spinarea noastră, iar în bătaia hotărîtoare tot singuri va trebui să luptăm. De-aia ne-ați chinuit și alergat de ne-ați scos sufletul în acești trei ani. Dar n-o să fie chiar așa. Numai să punem noi mîna pe arme ! Înainte de a lovi în japonezi, o să ne răfuim cu voi !

Maiorul Nelson își aprinse o țigară și continuă :

— Aprovizionarea soldaților de la graniță cu alimente, echipament, armament și muniții, cu alte cuvinte cu tot ce le e necesar, depinde de noi. Cu cît vom munci mai bine, cu atît mai repede va fi înfrîntă Japonia. Integritatea Indiei va fi asigurată și se va apropia ziua cînd ne vom putea întoarce acasă.

Soldații stăteau tăcuți și nemișcați ca niște stane de piatră. Oare lor li se adresa maiorul, lor le vorbea astfel, ca unor oameni ? Apela la ei, ținea socoteală de părerea lor ? Imagini din viața lor de soldați începură să li se perinde una cîte una prin fața ochilor. Zi de zi ofițerii și cozile lor de topor i-au tiranizat și i-au asuprit fără milă, de aceea ura și setea de răzbunare erau unicul simțămînt care le umplea inimile. Stăteau cu pumnii strinși, cu fălcile încheștate. Oho, acum nimeni nu-i mai putea duce de nas ! Asemenea prilej nu putea fi scăpat. Nu-i vor cruța pe aceia care le-au distrus viața. Le treceau prin minte chipurile refugiaților și ale soldaților din Birmania, acel înspăimîntător convoi de schelete vii. Îi cuprinse groaza ; închiseră ochii fără să vrea, purtîndu-și gîndul într-acolo unde le rămăseseră scumpii lor părinți, frați și surori, neveste și copii, cei care nu puteau trăi fără ajutorul lor. Ce se va întîmpla cu ei ? Cine le ruinează căminul pașnic, cine îi mînase în iadul ăsta al morții și al distrugerii ? Și pentru ce ?

Ofițerii se consfătuiră, apoi maiorul începu din nou să vorbească, tot aruncîndu-și ochii pe foaia de hîrtie pe care o ținea în mînă.

— Trebuie să elaborăm un plan de acțiune. O să împărțim compania în trei plutoane. Primul pluton va face serviciul la calea ferată. Al doilea, plutonul de recunoaștere, va apăra nodul de cale ferată Manipur. Sarcina acestuia constă în a verifica zilnic liniile pentru a preîntîmpina diversiunile.

Dacă va fi atacată calea ferată, plutonul doi va trebui să țină piept atacului. Acest pluton va fi comandat de locotenentul Connolly avînd ca ajutor pe subadarul Nondi. Va primi patru mitraliori și optsprezece pușcași. Restul soldaților va intra în al treilea pluton, cel de rezervă.

Ofițerii începură din nou să vorbească în șoaptă. Sadek folosi prilejul :

– Aștia nu mai termină odată cu flecăreala? Tare aș mai trage un fum, toate măruntaiele mi se întorc pe dos.

– Păi n-ai decît să fumezi, îl îndemnă Robin. De ce ți-e teamă? Ai să vezi că ticăloșii n-o să-ți mai spună nimic. Le merg prost treburile și dacă o să le meargă și mai prost, au să ne lingă și tălpile.

Zgomotul chibritului aprins îi făcu pe toți să tresară. Maiorul Nelson își încruntă fruntea și spuse :

– Da, puteți fuma.

Cel puțin o sută de țigări și biri se aprinseră. Sala se umplu de fum pînă în tavan. Maiorul urmă :

– Primul pluton se va instala în camera dispecerului, al doilea în bufetul gării, iar rezerva va sta în adăpost. Ofițerii vor lua în primire sala de așteptare a clasei întâia, ca să fie mereu în preajma companiei. Fiecare trebuie să-și predea la magazie toate efectele, cu excepția strictului necesar. Echipamentul rămîne cel de campanie.

Acum trebuiau aleși oamenii pentru plutonul de recunoaștere. Subadarul începu să strige numele favoriților săi. Aceștia încercau să se ascundă în spatele camarazilor lor. E drept că-i făcuseră întotdeauna pe plac subadarului, îl lingușiseră, îi pîrșiseră pe ceilalți, dar de unde să ia acum atîta forță morală, încît să meargă la moarte?

Maiorul îl opri pe subadar.

– Aș vrea să se propună voluntari, spuse el.

Cine va merge voluntar? Ce-i putea îndemna pe soldați să meargă la moarte? Mulți dintre ei erau singurul sprijin al familiei. Cine o să-i înlocuiască dacă li se întîmplă ceva? Nimeni n-avea poftă să-și pună viața-n joc de dragul unei pensii de nouă rupii, pe care guvernul făgăduise s-o plătească familiei.

Ofițerii se uitau țintă la soldați. Astăzi, pentru prima oară îi priveau cu teamă. Supunerea bazată pe baionetă nu le mai inspira nici o încredere. Nesiguri, se întrebau dacă pământul de sub picioarele lor nu se clatină.

În cele din urmă câțiva subofițeri și soldați ieșiră înaintea Ceilalți îi priveau batjocoritori : Duceți-vă, duceți-vă, măgarilor, n-aveți decît să crăpați pentru ei. Vă face radjah! după moarte.

CAPITOLUL XV

Stația Dimapur își schimbă înfățișarea într-o singură zi. Vastul teren din jurul ei fu înconjurat cu sîrmă ghimpată. Zi și noapte santinelele stăteau de strajă. Noaptea mai cu seamă numărul lor era mare – la fiecare patru metri dădeai de una.

În fața triajelor au fost construite cuiburi de foc din beton. Toată regiunea din jurul stației era riguros camuflată. Parcurile de triaj stăteau cufundate în întuneric, locomotivele circulau cu reflectoarele stinse. Nu se aprindeau decît felinarele acarilor. Circulația pe străzi era interzisă îndată după asfințitul soarelui și cel care încerca să pătrundă în gară, fără parolă, își risca viața. Tunurile antiaeriene își îndreptau țevice mereu spre cer. Paza stației era încredințată unei companii de infanterie.

Ziua de muncă a personalului feroviar fu prelungită de la opt la douăsprezece ore. Deoarece plutonul de rezervă se dovedi neîndestulător ca număr, o parte din soldații repartizați în plutonul serviciului tehnic fură trecuți în cel de rezervă.

Circulația trenurilor se mări. Americanii introduseseră o metodă nouă : cuplau cîte două locomotive la o garnitură de o sută de vagoane și o conduceau astfel, cu mare viteză, la stațiile mai importante : Lumding, Manipur-road, Mariani, Tinsukia. Unul după altul soseau trenuri cu trupe, ur-

imate de eşaloane cu tancuri și care blindate. Din când în când treceau în goană garniturile americane de câte o sută de vagoane. Soseau soldați, arme, alimente, echipament, animale de povară – ai fi zis că veneau din toate colțurile lumii și se concentrau la Dimapur. Trenurile se opreau la triajul central și la cel de vest ; șeful de manevră le tria pe loc și le trecea pe diverse linii secundare.

Atmosfera din stație se umplu de neliniște. Nici o clipă de odihnă, de pace, de liniște. Oamenii se învîrteau în roțile acestei mașini infernale, de parcă ajunseseră ei înșiși o parte din mecanism. În huruitul roților, ei nu auzeau decît unul și același lucru : cu cît vom munci mai bine, cu atît mai iute vor fi înfrinți japonezii, cu atît mai iute ne vom putea întoarce acasă. Dimineța ascultau ultimile știri : Armata Roșie înaintează mereu, Stalingradul a fost despresurat, Harkovul a fost din nou luat, blocada Leningradului a fost străpunsă. Oare se apropie cu adevărat ziua eliberării ?

Plutonul de recunoaștere își luase sarcinile în primire. Pe peron, de-a lungul zidurilor, fură îngrămădiți saci cu nisip de înălțimea unui stat de om. În cele două colțuri ale peronului fură instalate două mitraliere. Pe peron patrulau nouă soldați cu armele în bandulieră. Instrucția fu reluată.

O dată cu răsăritul soarelui, plutonul de rezervă se întorcea în tabără cu tot avutul său. Pînă la masa de seară soldații rătăceau fără nici un țel prin tabără, iar seara, la căderea întunericului, intrau iarăși în adăpost. Alături de tabără era triajul de vest, de unde se auzeau tot felul de zgomote. Soldații din plutonul de rezervă n-aveau voie să iasă din spațiul taberei ; ascultau cu încordare scrîșnetul tampoanelor, sirenele locomotivei de manevră și se întrebau cînd le va veni și lor rîndul să lucreze.

Adăpostul lor se afla în locul cel mai primejdios din Dimapur – alături de depozitul de benzină. Acolo, parte sub pămînt, parte la suprafață, se păstrau zecile de milioane de litri de benzină. Era deajuns o singură bombă incendiară ca totul să sară în aer. Ei dormeau alături de depozit într-o uriașă tranșee camuflată, adîncă de patru picioare. Din toate părțile îi înconjurau tunuri antiaeriene și cîteva cuiburi de

foc. Când se lăsa întunericul, soldații coborau în tranșee. Ziua se sfârșea și nu le rămânea decît să se ducă la culcare. Întinși pe spate, își așteptau privirile în întunericul fără fund. Se gîndeau acasă, chibzuiau cum ar putea scăpa cu viață dacă vor fi atacați de japonezi. Singura ieșire pe care o întrevedeau era să fugă, să se strecoare prin junglă. Își strîngeau pumnii în furia lor neputincioasă, închideau ochii și în față le apărea procesiunea refugiaților din Birmania, o procesiune de schelete vii purtînd stindardul morții.

Japonezii înaintau spre Kohima din două părți. Atacînd ținutul Mao, la jumătatea drumului spre Imphal, tăiaseră orașul și înaintau acum direct pe șosea. De cealaltă parte, străbătuseră jungla și ieșind în spatele frontului, între drumurile care duc spre Bokadjan și Djessim-road, puseseră mîna pe cîteva sate vecine cu Kohima.

Acest atac neașteptat stricase întregul plan al apărării orașului. Drumul din Dimapur spre Kohima devenise primejdios. Japonezii stabiliți în junglă deschiseseră focul. Kohima era amenințată, iar de la Kohima la Dimapur erau doar patruzeci și șase de mile.

Umbrele înserării se mistuiau în întunericul camuflajului. Plutonul de rezervă isprăvi masa de seară și se înapoie în adăpost. Plutonul de recunoaștere schimbă posturile. Numai plutonul serviciului tehnic nu știa ce-i răgazul și odihna. Locomotiva de manevră gonia pufăind prin triaj. Acarii își aprindeau felinarele. Tolăniți în fotoliile sălii de așteptare, ofițerii beau whisky și discutau alarmați ultimele știri din Kohima.

Deodată, sirena începu să urle.

Sunetul acesta înfricoșător, asemenea unui vaiet prelung, îi făcu pe oameni să-și piardă o clipă capul; ridicînd ochii spre cer, văzură luna. Bolta întreagă era scăldată în lumina ei argintie. Îngroziți, soldații simțeau cum li se face părul măciucă.

Peste cîteva secunde cerul fu brăzdat de proiectilele tunurilor antiaeriene. Toate bateriile antiaeriene din Dimapur deschiseră focul în același timp. Ba trăgeau cîte un singur

proiectil, ba trimiteau în sus rafale întregi. Cerul era împinzit de firele argintii ale cartuşelor trasoare.

Ofiţerii auziseră sirena, dar n-aveau chef să meargă în tranşee înainte de a-şi fi băut whisky-ul. La primele împuşcături, însă, scăpară paharele din mâini şi se treziră de-a binelea din ameteală. Maiorul Nelson se năpusti spre uşă. Toată gara era îngrădită cu sîrmă ghimpată. Rămînea liberă doar trecerea în zig-zag, lată cam de un metru, din faţa sălii de aşteptare a pasagerilor de la clasa a treia. Maiorul se împiedică din fugă şi căzu drept pe sîrmă.

– O, doamne !

Cei care-i auziră strigătul înaintară cu mai multă băgare de seamă.

Plutonul de recunoaştere îndreptă spre cer ţevile mitralierelor. Dinspre Kohima veneau avioanele japoneze zguduind văzduhul cu vuietul motoarelor. Mitraliorii îşi simţeau palmele umede. Soldaţii nu izbuteau să-şi stăpînească tremurul picioarelor, deşi trăgeau stînd în genunchi.

La un moment dat, avioanele se răriră parcă, zgomotul motoarelor slăbi. Numărul unu din şirul de mitraliori strigă :

– Unde naiba s-a băgat porcul ăla de Connoly ?

– Treaba ta e să tragi, îi răspunse un soldat, bestia aia s-o fi vîrît pe undeva ca o rîmă.

De undeva, din apropiere, răzbi un geamăt surd. Numărul unu întoarse capul. Unul din puşcaşi se vîrî cu faţa în sacii de nisip.

Auzind alarma aeriană, brigadierul de la triaj decuplă locomotiva de manevră şi o trase pe o linie secundară. Acarii îşi stinseră felinarele şi se băgară în tranşee. Cercetau cu atenţie cerul şi se părea că moartea se furişează tot mai aproape de ei.

Soldaţii din plutonul de rezervă fură treziţi şi ei de sirena. Dar n-aveau nimic de făcut – se aflau chipurile în adăpost, în locul cel mai ferit. Ar fi trebuit să-şi continue liniştiţi somnul. Totuşi se sculară. Cînd tunurile antiaeriene deschiseră focul, cîţiva se trîntiră pe jos, cu faţa la pămînt.

Unii stăteau nemișcați de parc-ar fi prins rădăcini, alții mor-măiau ceva de neînțeles. Unul din soldați strigă :

- Nu mai pot ! Nu vreau să mor ! și se năpusti în beznă, spre ieșire.

★

Din Kohima soseau vești din ce în ce mai rele. În jur se dădeau lupte. Japonezii ocoleau orașele și șoseaua principală, ocupau un sat după altul și furișându-se printre localitățile din junglă urmăreau încercuirea capitalei Manipurului. Comunicațiile dintre Kohima și Dimapur fuseseră tăiate în câteva locuri. După ultimele informații, japonezii ocupaseră Djubdja, de unde atacau coloanele de transport. Djubdja se afla la numai douăzeci și trei de mile de Dimapur.

Cineva aduse vestea că un comisar districtual dintr-un ținut de munte, din tribul naga, a căzut prizonier la japonezi. Dar a doua zi dimineăta el apăru în stația Manipur-road. Fața-i era acoperită de o barbă țepoasă, cizmele de cauciuc din picioare îi erau rupte, iar îmbrăcămintea numai zdrențe. Ca să evadeze, fusese nevoit să se strecoare prin junglă. După părerea lui, japonezii intraseră în Kohima.

Era firesc ca soldații să se întrebe cât va mai rezista Dimapurul, de vreme ce Kohima căzuse. Soldații de la triajul de est, de vest și central, se întâlneau la punctul de joncțiune a celor trei linii.

- Ei, ce ziceți ? făcu Șoradj. Cred că a venit vremea să ne luăm tălpășița.

- De asta au avut și alții grijă, încă de dimineată, îi răspunse Șiben. Nu știi ?

- Nu. Ce anume ?

- A fost formată o garnitură specială din douăzeci de vagoane. O locomotivă mare tip *WD* stă zi și noapte sub aburi. Controlorul s-a instalat cu tot bagajul în vagonul de frână, iar mecanicul și fochiștii nu se mai dau jos din locomotivă.

- Înseamnă că se pregătesc să fugă, pufni Choghen.

- Stai, asta nu-i tot, continuă Șiben. Au sosit o mulțime de camioane cu bagaje. S-au adunat aici toți șefii de Stat Major din ținut. Trenul e compus numai din vagoane de clasa întâi și a doua, are și un vagon-restaurant. Bagajele care au sosit sînt ale ofițerilor și surorilor sanitare - iubitele lor. Iar în vagonul restaurant se încarcă lăzi întregi de whisky.

- Fie ce-o fi, zise Șoradj, am să mă agăț și eu, am să sar pe platforma de frînă.

- Bucură-te, bucură-te. Dar știi tu cine-i controlor pe trenul ăsta? Sergentul-major Smith. Mecanicul e Skallan, brigadierul e cel de la brigada de locomotive, iar Messy și Benton fochiștii.

- Și noi să pierim? făcu Choghen. Ba, să nu ne lăsăm! N-o să ne luăm așa de ușor adio de la viață. Cînd or veni japonezii, ridicăm toți mîinile și le spunem că sîntem partizanii lui Subhas Bos. He, he, pe englezi o să-i înhămăm la rikșă!

- Altceva nici nu ne rămîne de făcut, încuviință Șoradj. Nu vād altă ieșire decît să ne predăm.

Acarul de la stația centrală îl anunță pe revizorul de cale de la bloc-postul de sud că japonezii au intrat în Bokadjan. Știrile veneau una după alta. Pancicori sosi de la halta de încrucișare din vest a garniturilor militare, se apropie de Choghen și-i spuse:

- E timpul s-o luăm din loc. De la Bokadjan pînă aici nu sînt decît zece mile.

- Și încotro să ne ducem? zvicni Choghen. Drept în iad? Nici nu știm drumul.

Șunil îl chemă pe Pancicori de la telefonul gării de sud.

- Se vede că are ceva noutăți, îi zise Pancicori lui Choghen. Apoi ridică receptorul și întrebă: Ce-i, Șunil, ce se aude?

Choghen nu-și lua ochii de la Pancicori. Acesta ascultă atent, apoi deodată exclamă speriat:

- Cum? I-au făcut prizonieri la Dhansiri? Doi? Lăsînd receptorul jos, izbucni: Auzi? la Dhansiri au fost luați doi prizonieri. Japonezii sînt acolo. Ce-i de făcut? Spune!

Choghen nu ştia ce să spună. Îşi privea în tăcere prietenul. Pancicori încercă să-şi stăpânească plîsul care-l înăbuşea, dar nu izbuti.

– Am căzut în laţ ! gemu el desperat. Acum nu mai putem mişca nici degetul cel mic. Nu ne rămîne decît să ne aşteptăm moartea !

Zvonuri noi veneau mereu. Se spunea că ar fi căzut Kohima, iar englezii mai deţineau doar drumul spre Dimapur. Se zvoni de asemenea că englezii îşi isprăviseră muniţiile ; că japonezii nici nu se ating de soldaţii indieni ; că în noaptea aceea urmau să atace Dimapurul. Îl vor înconjura din două părţi, iar englezii vor cădea în încercuire, întocmai ca nemţii sub zidurile Stalingradului. Se mai spunea că japonezii s-au apropiat de Golaghat şi se dau lupte crîncene chiar în piaţa oraşului. La Djamguri fuseseră văzuţi patru japonezi, la Bokadjan – şase, nimeni însă nu putea spune cîtă armată intrase în Dhansiri.

Oka-da se îndrepta spre triajul de vest, păşind peste şine. Ca întotdeauna ochii-i erau aţintiţi asupra „şaradei“ lui.

– Ce-o să fie cu noi, Oka-da ? îl întrebă Şiben.

– Dar ce-i, bhai ? Ce s-a întîmplat ?

– Dumneata te-nvîrţi tot timpul pe lîngă comandantul companiei şi ne întrebi pe noi ce s-a întîmplat !

– Nu prea sînt în apele mele, bhai ! Vezi tu, la două începe să sosească divizia a doua britanică. La fiecare jumătate de oră o să vină cîte un eşalon cu trupe. Îţi dai seama ce harababură, trebuie să se elibereze tot triajul.

– Păi ce-o să facă aici divizia asta, cînd japonezii au şi intrat în Dimapur din două părţi : prin Bokadjan şi Dhansiri. Sîntem încercuiţi.

– Cine v-a-mpuiat capul cu prostiile astea ? se înfurie Oka-da. Spuneţi-mi cine-i palavragiul şi am să-l spînzur de prima cracă. Cu siguranţă că-i din coloana a cincea ! Nu mai ascultaţi toate scornelile şi fiţi cu ochii-n patru ! Ştiţi doar că noi, bengalezii, le stăm în gît englezilor. Ce-şi zic cîinii ăştia ? Dacă eşti bengalez, apoi fără doar şi poate eşti neam cu Subhas Bos.

– Dar ascultă, dada...

- Nici un „dar“, bhai ! Am auzit că împreună cu japonezii au venit și mulți soldați indieni care au capitulat la Hong-Kong. Cică rătăcesc pe undeva pe-aproape. Ieri a fost prins la depozitul de benzină un locotenent pendjabez. L-au bănuț că vrea să fure benzină pentru japonezi. Trebuie să înțelegi că trăim vremuri grele, țineți-vă limba în gură și vedeți-vă de treburile voastre !

Groaza și despararea puneau tot mai mult stăpînire pe soldați. Pînă atunci purtasera ca niște titani tot greul muncii pe umerii lor, dar acum se simțeau doborîți de oboseală. Problema vieții și a morții le împinsese pe toate celelalte pe planul al doilea. Trebuiau să scape ! Dar cum ? Îi văzuseră pe refugiații din Birmania cum se agățau de viață. Ca să se salveze, să rămînă în viață, bărbatul își părăsea nevasta, mamele se agățau de scara vagonului lăsîndu-și jos copiii, fetele își vindeau trupul pentru un pumn de orez. Vor fi oare siliți să ridice mîinile și să se predea japonezilor ? E cu puțință să nu existe altă cale spre a rămîne în viață ?

Situația Kohimeci era disperată. Încetul cu încetul japonezii strîngeau cercul în jurul acestui centru militar. Luptele se dădeau chiar în apropierea orașului. Trupele care se aflau acolo nu mai erau în stare să oprească iureșul japonez. Dacă englezii nu vor izbuti să apere Kohima, aproape întreg Assamul va cădea în mîinile dușmanilor, căci era puțin probabil ca englezii să poată organiza o altă apărare pînă la Brahmaputra, își spuneau soldații.

De aceea fusese trimisă încă o divizie britanică, divizia a doua, *invincibila*, cum îi mersese faima în lumea întreagă. Era aceeași divizie de șoc, care-i zdrobise pe nemți în Africa de Nord. Sosea regimentul Durham, regimentul ducelui de Cornwall, regimentul de pușcași al regelui, regimentul majestății sale regina și celelalte. Anglia părea că aruncase în apărarea Kohimeci toate forțele sale, pînă la ultimul om. Dacă vor izbuti să apere Kohima, India va fi salvată.

Sosi primul eșalon. Îl așteptau camioane gata de pornit la drum. Tot peronul se umplu de sacii soldaților. Cu automobilul în mână, se cățarau în camioane și plecau spre Kohima. Fiecare coloană era compusă din cîte treizeci de camioane. În fața și în spatele coloanei mergeau tancuri. După fiecare trei camioane venea un car blindat. Primiseră ordin să pătrundă cu orice preț în orașelul Kohima.

În urma cîtorva eșaloane de trupe sosi un eșalon cu douăsprezece tancuri de cîte treizeci și două de tone fiecare. Apoi din nou începură să curgă trupele : regimentul irlandez al regelui, regimentul Norfolk, regimentul Essex și altele. Se formau aceleași coloane din cîte treizeci de camioane, cu un tanc în frunte și unul în spate. Acestea trebuiau să cerceteze drumul dintre Dimapur și Kohima.

Pretutindeni domnea o mare insuflecție. Toți sperau că de data asta, în soarta războiului se va ivi, în sfîrșit, o cotitură.

Sosiră apoi vești cum că a doua divizie britanică nu e în stare să oprească năvala japonezilor. Regimentele erau aruncate unul după altul în luptă, dar japonezii le măcelăreau în cîteva ceasuri. Camioanele care-i transportau pe soldați pe cîmpul de bătaie se înapoiau pline cu răniți. Numai cei care aveau noroc erau trimiși în spitalul central din Dimapur. Spitalul era și el arhiplin. Toți bolnavii fuseseră evacuați la subunități. Între pavilioanele de cărămidă, pretutindeni unde rămînea o palmă liberă de pămînt, fură instalate corturi. Pentru transportul răniților gravi, la Gauhati au fost trimise două trenuri sanitare, pe lîngă celelalte două care funcționau.

Maiorul Nelson, care mai înainte se rădea regulat de două ori pe zi, iar în timpul inspecției încerca cu dosul palmei obrazii soldaților să vadă dacă erau bine rași, umbla acum cu fața năpădită de o barbă țepoasă. Cizmele soldaților erau pline de noroi și praf, pantalonii boțiți, vestoanele cu nasturi ruși, fețele lor de-a dreptul înfricoșătoare din pricina bărbii, iar pe ceafă le crescuse părul. Ei, dar acum maiorul Nelson nu mai acorda nici o atenție acestor nimicuri !

Eșalonul Statului Major fusese tras pe linia întîia a triajului de vest. Sub tren, între șine, crescuse iarba și roțile se acoperiseră de rugină. Maiorul Nelson rămase mult timp în

fața trenului, privindu-l îndelung. Compartimentele erau întesate pînă sus cu bagaje ; un strat gros de praf acoperea totul.

Maiorul chemă pe brigadierul de la triaj. Cînd Omol se prezentă în fața comandantului companiei, acesta-i porunci :

– Trenul să fie tras numaidecît la peronul trei, pe linia de garaj a garniturilor de trupe.

Acarul Robin rînji, agitîndu-și mîinile chiar în dreptul feței maiorului :

– Ce-i, pușorule ? Ați isprăvit treaba ? Și mai făceați pe grozavii cu noi !

Maiorul îi aruncă o privire întunecată și se îndreptă iute spre gară.

– Păi se putea altfel ? icni acarul Mobarok. Acum ticăloșii fug cu coada între picioare, iar noi rămînem să murim aici !

– Robin, i se adresă acestuia Omol, du-te și desprinde locomotiva de la eșalonul de tancuri și trage-o pe linia întîia.

– Dacă s-ar descărca întîi tancurile, mormăi Robin, am avea timp să mai lăsăm un tren să între. Dar așa, trebuie să ne îngrijim s-o șteargă ei mai lesne... Apoi, ajungînd în dreptul locomotivei, strigă :

– Hei, pregătiți-vă pentru fuga șefilor !

– Ce vrei să spui ? îl întrebă manevrantul de vagoane, Amin.

– Ce-ai auzit ! turui înciudat Robin. Au de gînd s-o șteargă. Numai noi, nenorociții, rămînem să crăpăm aici. Lasă totul, hai să tragem întîi, la peron, eșalonul Statului Major.

Robin desprinsese locomotiva și o trase pe linia întîia, apoi sări pe scară.

– Dacă nemernicii ăștia nu știu să se bată, de ce nu ne înarmează pe noi ? Le-am fi venit de hac japonezilor ! Dar nu. Nu ne dau nici măcar un pistol, un băț în mînă, fără să mai vorbim de puști și mitraliere ! Va trebui să tragem perdelele fără nici o împotrivire...

Amin se făcu alb la față :

– Cum, au și venit japonezii ? sări el speriat.

– Dar ce-ai crezut, zîmbi batjocoritor Robin, c-o să stea cu mîinile în sîn și o să te aștepte să pleci ?

Tot sporovăind cu Robin, Amin nu observă semnalul. Locomotiva aproape că atinsese garnitura care staționa pe linia întâi. Omol, Mobarok și Șoradj scoaseră un strigăt puternic. Amin apăsă din toate puterile frâna pneumatică. Dar era prea târziu - locomotiva ciocni garnitura și o împinse.

- Dumnezeule ! exclamă Omol. Pe linia întâi era greu să oprești din mers un singur vagon, darămite o garnitură întreagă de douăzeci de vagoane încărcate ! Garnitura o luă la vale, mărindu-și treptat viteza. Soldații încremeniră. Omol stătea cu gura căscată și se uita la vagoanele care se îndreptau, clătinându-se ușor, spre gara centrală de triaj. Acolo tocmai se formau alte trenuri.

- Ce-i de făcut, Omol-babu ? strigă Șoradj.

Omol își recăpătă stăpînirea de sine.

- Robin, spuse el, dă fuga la triajul central și mută acele în mers. Spune tuturor să înceteze îndată lucrul. Iar tu, Șoradj, cațără-te pe platforma de frînă și apasă din toate puterile pe frâna de mînă.

- Dar frîna de mînă de la vagonul de frînă nu ține, spuse Șoradj.

- N-avem ce face, Șoradj, îi strigă Omol. Trebuie să oprim garnitura cu orice chip. Dacă se întîmplă un accident, ne împușcă pe toți ca agenți japonezi.

Șoradj fugi spre garnitura care o luase la vale.

- Știi ce-am să fac, Mobarok ? îi spuse Omol acarului. Am să mă cațăr pe traversa tamponului locomotivei și am să încerc s-o prind de garnitură, iar tu urcă-te în locomotivă și semnalizează.

- Mai bine mă cațăr eu pe tampon, iar dumneata urcă-te în locomotivă, îi răspunse Mobarok.

Locomotiva de manevră se urni încet din loc și veni pînă aproape de garnitură. Ținîndu-se de cîrligul cuplajului, Mobarok se aplecă înainte. Omol abia își ținea răsufierea.

- Încă șase toli ! îi semnaliză el lui Amin. Bagă de seamă, să nu se ciocnească din nou...

Trebuia mărită puțin viteza. Amin atînsese ușor regulatorul. Locomotiva se smuci scurt, tampoanele se ciocniră cu zgomot. Omol se aplecă peste scară și strigă înspre Mobarok :

— Gata ?

Nu-i răspunse nimeni, auzi doar un geamăt scurt, care se stinse în aceeași clipă. Amin apăsă cu toată puterea pe frâna de aer și începu să învîrtească regulatorul în sens contrar.

Garnitura și locomotiva se opriră brusc.

Omol se năpusti spre tamponul din față al locomotivei și scoase un răcnet înspăimîntător. Un fior de groază îi scutură tot trupul, ochii păreau gata să-i iasă din orbite. Făcu cîțiva pași, întinse mîinile ca să-l apuce pe Mobarok și deodată înlemni : mîinile îi rămaseră întinse în aer, iar din gîtleju-i ștrangulat, nu-i ieși decît un sunet slab : Mo-ba-rok...

Amin și cei doi fochiști coborîră și ei din locomotivă. Șinele, traversele și zgura de pe terasament nu mai erau decît o baltă de sînge.

— De data asta am scăpat, Omol-babu ! îi strigă vesel Robin de departe.

Cînd se apropie, Omol îl strînse la piept și izbucni în plîns. Robin îl îndepărtă ușor, făcu un pas, apoi încă unul. Văzu trupul lui Mobarok sfîrtecat în șase bucăți ; mîinile, picioarele, trunchiul nu mai erau decît o masă informă de carne. Un strat gros de sînge se închegase pe zgură. Robin mai făcu un pas înainte și se aplecă peste capul lui Mobarok, despărțit de trup. În ochii rămași deschiși se citea uimirea. Robin luă cu grijă capul în mîini. În timp ce-l ridica, țîșni o șuviță de sînge.

Robin se întoarse și-l chemă pe Șoradj :

— Vino-ncoace, Șoradj...

— Ascultă, Robin, poate că n-ar trebui să atingem cadavrul pînă nu-i anunțăm pe ofițeri, spuse Amin. Robin îl privi țintă și se îndreptă încet din spate.

— Cum ? Privindu-l, puteai crede că gîndește cu glas tare : N-ar trebui ? N-ar trebui să atingem cadavrul lui Mobarok ? Mobarok al nostru ? Deodată se repezi la Amin și strigă ca un ieșit din minți : Ce ? Să mergem să întrebăm lepădăturile alea dacă putem să ne atingem de cadavrul lui Mobarok al nostru ? Să ne dea voie haita asta de cîini care vrea să fugă și să ne lase pradă unei alte haite !

Şoradj luă în tăcere capul lui Mobarok din mâinile lui Robin. Acesta ridică pe rînd rămăşiţele tovarăşului său şi i le întinse tot lui Şoradj.

În luptele de lingă Kohima, divizia a doua britanică fu ştearsă de pe faţa pămîntului. Divizia a doua, căreia îi merse faima în lumea întreagă, divizia care-i zdrobise pe nemţi în Africa de Nord, divizia al cărei mîndru pas făcea să se zguduie pămîntul, divizia imperiului deasupra căruia nu apune niciodată soarele, această divizie „invincibilă“ fusese culcată ca iarba la pămînt, de gloanţele japoneze.

Dimapurul era ameninţat. Numărul pasagerilor de la eşalonul Statului Major creştea cu fiecare zi. În tren se încărcau din ce în ce mai multe bagaje. Ofiţerii superiori se învîrteau într-una pe-acolo.

Soldaţii îl înconjurară pe Oka-da punîndu-i tot felul de întrebări.

— Spune, dada, care-i situaţia noastră? E adevărat că mişeiile ăştia vor să spele putina?

— Să vă spun drept, răspunse Oka-da, nici eu nu pricep ce vor. Pare-mi-se că vor să mai facă o ultimă încercare. Am auzit că la douăsprezece fix o să înceapă să curgă divizia a cincea indiană. Comandantul armatei a paisprezecea, generalul Slim, a declarat că soldaţii englezi nu au experienţa războiului în junglă. Dacă se mai poate face ceva în situaţia actuală, o vor face indienii. Fireşte că ofiţerii noştri au zîmbit la auzul veştii. „Vai de lume — îşi spuneau ei — prăpădiţi ăştia de indieni să ducă războiul!“ Dar aduceţi-vă aminte că Italia a fost eliberată de armata a şaptea. Iar trei sferturi din soldaţii acestei armate erau indieni.

Dar nici vestea aceasta nu-i linişti pe soldaţi, nu le re-deşteptă speranţa în suflet. Tot mai des îi bătea gîndul : Dacă am fi liberi, am putea lupta ca ruşii sub zidurile Stalingradului ! Kohima e denumită Stalingradul indian. Dar indienii sînt sclavi, soldaţii indieni nu sînt decît nişte mercenari şi

astfel, ca să compari Kohima cu Stalingradul e ca și cum ai micșora însemnătatea bătăliei de la Stalingrad.

Oka-da îi prevenise pe soldați să nu discute deschis despre luptele de lângă Kohima. Pretutindeni domnea o atmosferă de suspiciune. Doi furieri indieni de la Statul Major fuseseră condamnați de către curtea marțială la moarte, fiind învinuiți de spionaj.

Omol își aduse aminte că maiorul Rai, când îl pălmuisese pe Djoionto, îl numise spion japonez. Curtea marțială se afla acum la bateria apărării de coastă. Doisprezece oameni fuseseră condamnați la spânzurătoare, iar doi la închisoare pe viață. Li se adusese învinuirea că ar fi organizat un complot, cu scopul de a ajuta debarcarea japonezilor pe coasta din Madras. Își aminti de povestea batalionului șaisprezece bengalez, care făcea parte din trupele teritoriale indiene. Câte batjocuri au trebuit să îndure cei două mii de soldați bengalezi ! Cu toate promisiunile de a lăsa unitatea pe teritoriul Indiei, englezii au încercat să-i trimită cu forța peste graniță. Dar n-au izbutit să-i constrângă pe acești flăcăi. Câte douăsprezece ceasuri în șir soldații erau puși să spargă piatra, să alerge desculți pe poteci presărate cu cuie și acoperite de sîrmă ghimpată ; erau chemați unul cîte unul și amenințați cu împușcarea, dar nici asta nu le-a frînt voința. În cele din urmă batalionul a fost desființat. Oare și aceștia fuseseră spioni japonezi ?

În zilele mișcării din august, mulți dintre soldații indieni care se împotriviseră să tragă în popor au fost condamnați la spânzurătoare sau împușcare. Și aceștia fuseseră învinuiți de spionaj ! În locul lor s-au trimis trupe engleze. Primind o lovitură după alta, soldații începeau să înțeleagă încetul cu încetul că erau victimele unui complot gigantic. Foamea și nevoia i-au împins în armată, iar aici au simțit că sînt robi. Abia aici au încercat pe propria lor piele toată grozăvia acestei robii. Treptat, personalitățile lor distincte s-au prefăcut într-un tot unitar. Abia acum înțelegeau că prețul vieții lor stă în zădărnicierea acestui complot, în împotrivirea lor, pas cu pas.

Din nou începură să curgă trupele. Eșaloanele indiene soseau unul după altul : regimentul pendjabi, garvali, beludki,

gurki. Soldații nu manifestau un entuziasm deosebit, dar fețele lor exprimau o hotărîre sumbră. Mergeau să lupte, fără să se gîndească la viața lor. Dar pentru interesele cui luptau, pentru ce luptau nici ei nu puteau spune.

Divizia a cincea indiană intră în luptă, căci pentru asta venise încoace. Spre surprinderea tuturor, mitul ce se crease în jurul eroismului armatei japoneze fu spulberat, invincibili japonezi începură să se retragă. Dimapurul își schimbă pe dată înfățișarea. Bagajele ofițerilor fură descărcate din trenul Statului Major. Golit, trenul se întoarse la Pandu.

„Pentru ce a pierit Mobarok ?, se întreba Omol. Pentru ca ofițerii să poată fugi în liniște ! Sau poate că așa i-a fost scris ? Intrase în armată pentru un pumn de orez și-și găsisese aici o moarte cumplită. Cui i-a păsat de moartea lui ? Cui i-a păsat că tînăra lui nevastă și copilul i-au rămas singuri pe lume ? Dar nu, nici ei nu trebuie să se frămînte. Ucigașii au fost întotdeauna mărinimoși. Maiorul Nelson a trimis urmașilor lui Mobarok cincizeci de rupii, iar guvernul le va plăti o pensie de nouă rupii pe lună. Ce mai vreți ? Viața lui Mobarok nici nu făcea mai mult !“

Peste cincisprezece zile plutonul de rezervă se înapoie în tabără. Plutonul de recunoaștere fu dizolvat, iar soldații din plutonul serviciului tehnic părăsiră biroul dispecerului. Statul Major începu să publice comunicate lungi cu privire la situația de pe fronturi. Soldații le ascultau la apel cu o plăcere nespusă. Japonezii fuseseră alungați din Kohima, iar blocada Imphalului era străpunsă. Divizia a cincea indiană intră în Tiddim. Divizia a cincea indiană înainta îmbătată de succesele și eroismul ei. Soldații mergeau înainte, amintindu-și de camarazii lor căzuți, peste cadavrele cărora trecuseră în negrele zile ale retragerii din Birmania. Înaintau acum nestăviliți, însuflețiți de nemuritoarele tradiții ale glorioșilor străbuni. Mîndria lor de soldați îi făcea de neînvins. Numai englezii refuzau să le recunoască această mîndrie, doreau ca și de-acum înaintea soldații indieni să rămîna robi și să apere dominația engleză în India.

Tabăra se umplu din nou de oameni. Soldații din plutonul de rezervă și plutonul de recunoaștere se întoarseră la vechile corvezi și la instrucția de front. Cu tristețe își aduceau aminte de zilele cînd Kohima era amenințată.

Pe linie activitatea era în toi ; cu toate că nu lipsea mîna de lucru, serviciul continua să se facă tot cîte douăsprezece ore pe zi. Între stația Manipur-road și Pandu începu circulația trenurilor pe linie dublă. Acum sarcina consta în aprovizionarea diviziei a cincea indiană.

Soseau pontoane și poduri demontabile pentru traversarea fluviului Cindvin. Drumul dintre Dimapur și Imphal fu lărgit de două ori pe cît era. Soseau stîlpi de telegraf și sîrme, nenumărate camioane, catîri și cantități uriașe de benzină.

Omol era de serviciu în schimbul de dimineată la triajul de vest ; sudoarea îi șiroia pe spate, sîngele îi zvîcnea în tîmple, nu avea o clipă de răgaz. Cisternele trebuiau trase într-un loc, platformele cu pontoane în altul, buldozerele într-o anumită parte și utilajul telegrafic în altă parte. Se anunță că în gară urmau să sosească trei trenuri ; unul, cu utilaj pentru poduri, va trebui tras la triajul din Rangapahar. În același timp, de pe linia secundară va porni un tren sanitar.

Furios, dînd din colț în colț, Omol părea gata să-și smulgă părul din cap ; era silit să efectueze toată această muncă numai cu o mînă de oameni, în timp ce în tabără ședeau atîția fără nici o treabă. Oare englezii erau chiar atît de siguri de victoria lor ? Dacă armata germană n-ar fi suferit nimicitoarea înfrîngere de la Stalingrad, scăzînd și moralul japonezilor, ar fi putut oare englezii să le respingă cu atîta ușurință înaintarea ?

Sadek tocmai desprindea vagoanele. Unul o luă singur din loc. Bam ! Omol tresări. Zgomotul îi amintise trupul lui Mobarak sfîrtecat în bucăți, ochii lui care priveau uimiți din băltoaca de sînge.

De după tufele din jurul gării-triaj se ivi Ononto.

- Trebuie să-ți comunic ceva important, îi spuse lui Omol, chemându-l mai aproape.

- Ce anume ?

- Ieri Mokbul a primit o telegramă cum că nevastă-sa e grav bolnavă. De optsprezece luni n-a mai fost în permisie. Acum zice că trebuie să plece cu orice preț. Choghen l-a sfătuit să se ducă la havildarul-major, la subadar și la toți ceilalți ciini, să-i roage să-l scoată la raport la comandantul companiei. Aseară Mokbul i-a implorat pe toți, dar degeaba. Havildarul-major i-a spus că nu-l poate trimite la maior fără raport. Djomadarul a declarat că el nu se amestecă, iar subadarul l-a înjurat.

- De ce-au turbat așa ? întrebă Omol.

- Cine știe, bhai ? Bestiile astea numai că nu crapă de furie. Când s-a întors Mokbul și ne-a povestit ce-a pățit, am organizat o ședință cu comitetul nostru. Pancicori a propus următorul plan : când se vor alinia toți, Mokbul va rămîne deoparte ; havildarul-major o să se înfurie, o să înceapă să răcnească, iar Mokbul o să strige în gura mare tot ce are de spus. O să facem și noi gălăgie și atunci cu siguranță că-l trimite la maior. Totul s-a întâmplat după cum am plănuit. La comanda de aliniere, Mokbul a declarat că nu intră în front, chiar de-ar fi să-l coste viața. La început, havildarul-major a încercat să-l ia cu binele, spunindu-i că maiorul se supără foc dacă-i deranjat pentru fleacuri. Noi stăteam gata să-i sărim în ajutor. Unul din băieți a strigat din front : „Dacă-l scoateți la raport pentru abateri de la disciplină, maiorul o să se supere mai puțin ?“ „Când nevastă-sa-i pe moarte e fleac ?“ a sărit altul. Încetul cu încetul s-au aprins toți și s-a iscat un tărăboi grozav. Havildarului-major i-a dat tot singele în obraz. A strigat : „Treci în front de bunăvoie !“ Dar mai înainte ca Mokbul să poată scoate un cuvânt, băieții au strigat toți în cor că el n-o să treacă în front. Deodată s-a ivit ca de sub pământ subadarul, l-a apucat pe Mokbul de mână și l-a tîrît la arest. Încordarea a crescut, dar băieții și-au pus lacăt gurii.

- Ei, și după aceea ? întrebă Omol.

— După aceea, subadarul a întocmit un raport și l-a trimis pe Mokbul la comandantul companiei. La cancelarie Mokbul a povestit totul cum a fost. Maiorul l-a amendat cu o săptămână din soldă, dar permisie tot i-a dat. Afară de Mokbul au mai căpătat permisie încă vreo douăzeci de oameni.

Omol sări în sus de bucurie :

— Nu mai spune ! Crezi cumva că ăștia dau permisii din pricina marii lor generozități ?

De îndată ce se întoarse de la serviciu, Omol fu chemat la havildarul-major.

— Intră, Omol-babu, îl întâmpină cu prietenie în glas havildarul-major. Mi se pare că abia te-ai întors de la serviciu ?

— Sînt tare obosit, spuse Omol. Îmi dați voie să stau jos ?

— Ia loc, ia loc ! Voi toți mă credeți dușmanul vostru, dar oare nu sînt și eu om ? Cine mai mult decît mine se gîndește la voi, la binele vostru ? și vorbind îi împinse un scaun pliant de campanie. Omol se așează. Iată, s-au împlinit șase luni de cînd lucrezi fără întrerupere la căile ferate, urmă havildarul-major. Am băgat de seamă că nu prea o duci bine cu sănătatea. I-am raportat maiorului. De mîine n-ai să mai fii nevoit să mergi la serviciu, ai să rămîi în tabără, ai să faci doar exercițiile de pregătire fizică și instrucția de front ; în restul timpului ai să te poți odihni.

Omol își stăpîni un zîmbet batjocoritor :

— Vă sînt nespus de recunoscător.

Deodată, chipul strălucind de bunăvoință al havildarului-major se întunecă. Totuși continuă pe același ton prietenos :

— Uite, în curînd toți o să vă întoarceți acasă, căci războiul e pe sfîrșite. Cred că băieții-s mulțumiți, nu-i așa ?

— De asta m-ați chemat aici ? îl înfruntă Omol. Atunci am să vă spun adevărul : dacă în companie mai continuă lucrurile ca acum, pot izbucni în orice clipă mari tulburări.

— De ce ?

— Păi dacă nici dumneata nu știi, cine să știe ?

— De ce dați vina numai pe mine ? Pune-te și dumneata în situația mea : doar nu pot să-mi pierd locul. Eu nu fac decît să execut ordinele.

- Firește, atunci nu mai are rost să vorbim, spuse Omol, ridicîndu-se de pe scaun.

- Așadar, ai hotărît să provoci tulburări ?

Omol se întoarse spre el :

- N-am spus asta, dar orice răbdare are un capăt.

- Și cine, mă rog, și-a pierdut răbdarea ? Poate că ai să mi-i numești ?

Omol rise batjocoritor :

- Nu ți-ai găsit omul, sir, nu sînt dintr-acea.

- Dar de ce te vîri în toate buclucurile, Omol-babu ? Pînă și ofițerii au aflat că dumneata ești capul răutăților în companie. Maiorul nostru nu-i ca Brown, care s-ar fi mulțumit doar să te transfere în altă unitate, ca pe Djoionto. Dumneata ajungi cu siguranță la Curtea marțială și cine știe, poate că ai să-ți iei chiar adio de la viață. Ce rost au toate astea, Omol-babu ? De ce te încurci cu toți nespălații ? Mai bine ai fi fost de partea noastră...

- Dacă-mi porunciți să vă ascult, voi fi nevoit s-o fac, îl întrerupse Omol, dar vederile tot nu mi le schimb.

Havildarul-major se holbă la el.

- Pot să plec ? întrebă Omol.

- Bine, du-te, mormăi celălalt.

★

Seara, soldații se adunau de obicei în sala de mese. Îngrădindu-se în fața uriașei hărți a Europei, atîrnată pe perete, urmăreau marșul Armatei Roșii, socotind cît a mai rămas pînă la Berlin.

„Transmitem ultimele știri...” La auzul acestor cuvinte se repezeau la aparatul de radio și nu-și mai luau privirile de la el. Ascultau cu răsufllarea oprită cum popoarele de pe tot globul luptă împotriva barbarilor fasciști. Armata Roșie eliberase pămîntul ei natal de soldații nemți, intrase în România și Polonia și înainta pe drumul cel mai scurt spre Berlin. Terminînd operațiunile în Africa de Nord, englezii și americanii se apropiau de granițele Germaniei prin Italia. În Oceanul Pacific americanii atacaseră dinspre mare și din aer

insulele Kurile. În Birmania, divizia a cincea indiană cuce-
rise Fortul White și înainta spre Mandalay.

Emisiunea ultimelor știri se terminase. Soldații se depăr-
tară de radio, se așezară toți în cerc și începură a socoti cât
mai aveau de așteptat. Bucuria și speranța le umpleau inimile,
ziua eliberării era aproape. Armata Roșie înainta spre Berlin,
iar oamenii aceștia care visau libertatea din toată inima, cu
toată neprihănirea sufletului lor, urmăreau marșul acestei
armate de la mii de mile depărtare. Armata Roșie devenise
pentru ei simbolul eliberării, ea aducea speranță și în viața
lor ; victoriile ei îi bucurau și-i însuflețeau. Li se părea că
și ei treceau împreună cu ostașii acestei armate peste Carpați,
forțau Dunărea, ocupau Varșovia și înaintau spre Berlin.
Dacă Berlinul cade, s-a sfârșit cu războiul ! Vine libertatea
și o dată cu ea sfârșitul vieții de soldat ! Pieptul li se umfla
de emoție. Vor rămâne în viață ! Se vor întoarce acasă !

Răsună semnalul pentru apel. Soldații se aliniază fără nici
o grabă. Havildarul-major anunță :

– Mîine dimineată pornim în marș. Plecarea la ora cinci
treizeci.

– Iar au început să strîngă șurubul, bombăni Pancicori.
Cazul lui Mokbul i-a usturat rău. Se vede că de asta te-au și
scos din serviciu, Omol.

– Tot ce se poate, răspunse acesta.

Dimineata, după ce primiră cîte o lipie și o cană de ceai,
soldații porniră în marș. În frunte mergea havildarul-major,
iar în urma lui trei plutoane, conduse fiecare de cîte un ha-
vildar de pluton :

– Stîng, drept, stîngu !

Tropotul pașilor răsuna în cadență. Sunetul acesta părea
că-i fascinează pe soldați – erau aproape o sută de oameni
și toți pășeau ca unul. Comandantul plutonului doi, havilda-
rul Șorkar, propuse :

– Ziceți-i un cîntec, băieți ! Pășim mai cu inimă.

Soldații începură cîntecul *Viața ta-i născută din iubire,
fie ca-n iubire s-o trăiești...* Pășeau pe șoseaua construită de
curînd ; asfaltul se pierdea în zare ; de ambele părți ale șoselei
se întindeau desișurile de neștrăbătut ale junglei. Tropotul a

două sute de picioare răsună ca un singur pas, sunetul se izbea de desișul verde ; și ecoul revenea, pierzându-se apoi în depărtare. Soarele mîngîietor de dimineață străbătea pe alocuri prin frunzișul copacilor, aruncînd pete luminoase pe șosea. Cîntecul se răspîndi și în rîndurile plutoanelor unu și trei. Ai fi spus că în vinele soldaților sîngele pornise să joace în ritmul melodiei, în tropotul cadentat al pașilor. Pe cînd urcau la deal, răsună deodată comanda :

- Companie, stai !

Cele trei plutoane se opriră în același timp. Havildarul-major îi chemă pe cei trei havildari de plutoane.

- Pentru ce ne-a oprit ? bombăniră soldații. Mergeam așa de bine...

Havildarul Sorkar se întoarse la locul său :

- Încetați cîntecul.

- De ce, havildar-sahib ? îl întrebă cineva.

- Havildarul major a interzis...

- A interzis ? Las'că-i arătăm noi !

Din nou răsună comanda :

- Înainte marș ! Soldații se urniră din loc, dar niciunul nu mai ținea pasul.

- Stîng !... Drept !... Stîngul !... răcneau comandantii de pluton cît îi ținea gura. Havildarul-major se cocoță pe o movilă să vadă cum merge fiecare.

- Țineți pasul ! strigă el în cele din urmă. Dar nimeni nu-l asculta. Soldații mergeau fiecare cum se nimerea, mulți dintre ei își tirau picioarele.

- Companie ! Havildarul-major își ieșise din fire și comandă : Înainte fuga ma-arș !

Soldații încremeniră o clipă, apoi prinseră să alerge și fiecare alerga de capul lui. După vreo cincizeci de metri se opriră la comanda havildarului. Rîndurile nu se cunoșteau, toți stăteau de-a valma. Șontoș spuse gîfîind :

- Să vedem cum vor putea să ne facă să mergem toți în pas.

- Nu, pușorule, spuse Choghen tare. Asta n-ai s-o vezi de la noi, oricît ne-ai alerga, sau chiar de ne-ai pune să ne tîrim de-a bușilea.

- Ce ticălos ! observă Ononto. Ați mai văzut marș fără cântec ? Dar lui nici că-i pasă de regula asta.

- Un cuvînt de-al tău, Omol, adăugă Sadek, și-l învâț cu minte !

Omol îl apucă brutal de braț. Havildarul-major se repezi în front și răcni :

- La dreap-ta ! Alinierea la dreapta !

Abia tirîndu-și picioarele soldații trecură la locurile lor, dar numai aliniere nu era aceea. Mîinile lor drepte întinse în prelungirea umărului atirnau fără vlagă. Nici unul nu întoarse capul spre dreapta - îl aplecară doar ușor pe umăr.

- Drepti ! răcni havildarul-major. Mîinile soldaților căzură moi, capetele abia se întoarseră. Cocoțat pe movilă havildarul începu să vorbească : Dacă v-ați pus cumva în gînd să-mi dați o lecție, v-ați înșelat amarnic, vă previn. Vă luați după cîțiva indivizi rebeli și vreți să mă prostiți. N-are să vă meargă. Deși mulți dintre voi n-au nici o vină, o să dați cu toții de bucluc. N-o să iert pe niciunul. Atîta timp cît port pe braț coroana asta, atîta timp cît maiorul Nelson e comandantul companiei noastre, o să trebuiască să-mi executați ordinele. Ați înțeles ?

Din mulțime se auzi o voce limpede :

- Du-te dracului, cîine !

Havildarul-major se făcu stacojiu la față. Vru să spună ceva, dar se răzgîndi. Își încheștă dinții, îi măsură pe soldați cu privirea și răcni :

- La stîn-ga ! Înainte, fuga marș !

Soldații se repeziră toți grămadă. În frunte alerga havildarul-major. Șefii de pluton încercară să-i facă să alerge în același pas, dar în cele din urmă își pierdură răbdarea. Soldații păstrau o tăcere posomorîtă, de parcă așteptau ceva. Curînd se auzi din nou comanda :

- Companie, ocolire la stînga, marș !

Plutonul întii coti și începu să coboare pe povârnișul colinei. Jos, drept în fața lor se întindea o mocirlă. Drumul era lunecos ; deși călcau cu grijă, alunecau într-una și cădeau. Havildarul-major continua să strige cît îl ținea gura :

- Stîng, drept, stîngu !

– Crezi tu c-o să ne băgăm în mocirlă ? şuieră printre dinți Choghen.

– Am știut eu că bestia asta n-o să se lase, cu una cu două, zise Ononto.

Sadek îl apucă pe Omol de mână.

– Nici unul dintre noi n-o să se bage-n băltoacă, Omol-babu.

– Pentru nimic în lume, încuviință Omol. Orice ni s-ar întâmpla.

Plutonul din frunte continua să coboare. Trei băieți din rîndul întii își întorceau într-una capul. Pămîntul ud se înfunda sub bocancii lor.

Soldatul din mijlocul rîndului întii se întoarse, se împiedică și căzu.

– Omol-babu ! strigă Sadek.

– Stai ! comandă Omol.

Soldații se opriră și făcură stînga-mprejur. Havildarul-major se repezi spre locul de unde răsunase comanda.

– Cine a comandat ?

Omol ieși din front :

– Eu !

Havildarul-major îl apucă de mână, îl smuci spre el și răcnî :

– Dar cine ești tu ca să comanzi aici ?

Sadek veni lîngă Omol.

– Ia-o mai încet. Dacă-l atingi măcar cu un deget, s-a zis cu tine. Jos mîna, auzi ?

Havildarul-major luă mîna de pe Omol. Soldații îi înconjurară din toate părțile. Pe fruntea subofițerului apărură broboane de sudoare ; își holba uluit ochii la soldații tulburați.

– Ce-ai crezut, că sîntem sclavii tăi ? îi aruncă Sadek drept în față.

– Chiar dacă sîntem soldați fără grade, adăugă Ononto, ca oameni nu sîntem cu nimic mai prejos decît voi.

Havildarul-major înghiți de cîteva ori în sec și-și roti privirea în jur. La o mică distanță îi văzu pe cei trei șefi de pluton discutînd ceva cu aprindere. Se întoarse spre Omol și-l întrebă :

- Și ce vreți voi ?

- Vrem să vă purtați omenește cu noi, îi răspunse Ononto.

Havildarul-major zîmbi strîmb :

- Nu are nici un rost, Ononto, să-mi spui mie toate astea.

Un popor înrobît nu poate pretinde să fie tratat omenește. Mai bine i-ați vorbi maiorului Nelson. Soldații uluiți se priviră în tăcere. Bine, zise havildarul-major cu insinuare în glas, dacă nu vreți să facem exerciții tactice, nu-i nevoie să mergeți mai departe. Dar exercițiile au fost prevăzute în programul de astăzi.

Cineva din ultimile rînduri strigă :

- Minciuni gogonate ! Ești la strîmtoare, diavole și acum vrei să te arăți bun.

Havildarul-major aruncă o privire peste umăr :

- Ce aveți cu mine ? De vină nu sînt eu, ci gradul meu. Ei bine, spuneți voi, ce vreți să faceți ?

Sadek răspunse :

- Să cîntăm în timpul marșului cîntecul pe care-l vrem noi.

- Perfect ! rîse batjocoritor havildarul-major. În timpul marșului de obicei se cîntă. Parcă v-am oprit eu vreodată să cîntați ? Dar programul nostru de astăzi prevedea exerciții tactice !

- Ia uitați-vă la motănelul ăsta ud ! strigă cineva în bătaie de joc. Exerciții tactice ! Minciuni ! A vrut să ne arate ce caracter are !

- Ei bine, făcu havildarul-major. Să nu mai pierdem vremea de pomană. E tîrziu, vine zăpușeala. Să ne întoarcem în tabără.

Sărind de bucurie, soldații începură să formeze rîndurile. Compania se urni din loc cu direcția tabără. Soldații cîntau din toate puterile : *Viața ta-i născută din iubire, fie ca-n iubire s-o trăiești. Viața ta aparține poporului, în mijlocul lui să ți-o petreci.*

•

A doua zi dimineață, subofițerul de serviciu îl strigă pe Omol, anunțîndu-l :

- La ora zece să te prezinți la cancelarie.

În tabără se răspîndi zvonul că havildarul-major îi făcuse raport lui Omol. Soldații începură să se frămînte. La instrucția de front, plutonul pierdea mereu pasul ; în loc să se întoarcă la dreapta, soldații se întorceau la stînga. În cele din urmă, havildarul Șorkar își pierdu răbdarea și le dădu liber pentru cinci minute.

— Havildar-sahib, se apropie Sadek de el, dumneata trebuie să fii martor, ai văzut cu proprii dumitale ochi cum s-a întîmplat ieri totul.

— Cum aș putea, Sadek ? biigui havildarul.

Instrucția de front de dimineață luă sfîrșit. Se dădu semnalul pentru gustare. Dar de data asta soldații nu se mai repeziră ca de obicei spre sala de mîncare cu străchinile și cîmile în mîini, ci rămaseră pe platou în grupuri răzlețe.

— Ce-i de făcut ? se îngrijoră Ononto. Cu siguranță că au născocit ceva ca să-l înfunde pe Omol.

Pancicori scrișni :

— Tare i-aș sfărîma țeasta ciinelui de havildar-major.

Choghen se frămînta ncrăbdător și se uita la Sadek neștiind ce să facă.

— Pînă nu se înapoiază Omol, declară Sadek, nici unul din noi nu va merge la masă.

Din grupul soldaților se auziră exclamații aprobative :

— Să mergem la cancelarie, să nu-i lăsăm să-și bată joc de Omol.

Încetul cu încetul, în fața cancelariei se adună o mulțime întrecăgă de soldați ; stăteau ca și mai înainte, răzlețiți în grupuri.

— Bine, dar unde ajungem cu asta ? întrebă Șunil. Începe să miroase a revoltă.

— Dar ce-ai vrea, izbucni Sadek, să ne aruncăm la picioarele lui Nelson, să-l numim părintele și stăpînul nostru, întruchiparea dreptății, protector al săracilor și să-l implorăm să-i dea drumul lui Omol ? Iar după ce-o să ne trîntească un picior în obraz cu cizma lui lustruită, să ne luăm tălpășița, ținîndu-ne de falca însîngerată și tot mai susținînd că maiorul nu e om ca toți oamenii, ci însuși dumnezeu cu chip de om ?

Nu, n-o să mai fugim cu coada între picioare, ca niște câini fricoși. Chestiunea e limpede : dacă nu izbutim astăzi să-l eliberăm pe Omol, bestiile au să ne strivească pe toți cu cizmele, ca pe niște viermi.

Treptat, treptat, grupurile răzlețe de soldați se uniră. Glasurile lor agitate stîrniră o adevărată furtună. La fereastra cancelariei apărură capul havildarului-major.

– Să iasă cîinele afară ! strigară mai multe voci din mulțime.

– Ieri, cînd s-a văzut ticălosul la strîmtoare, a început să tremure ca o mîță udă. Atunci trebuia să-i arătăm ce putem, spuse cineva cu vădită părere de rău.

Puțin după aceea, ieșiră din cancelarie patru santinele înarmate. Șeful patrului postă cîte doi la fiecare ușa.

– Dacă se apropie cineva la cinci metri de cancelarie, trageți fără somație ! porunci el și aruncînd o privire întunecată mulțimii de soldați, se îndreptă spre corpul de gardă.

– Chiar o să trageți în noi ? întrebă un soldat.

– Santinela zîmbi și arătă cotul.

Soldații izbucniră în rîs.

În ușă apărură subadarul. De după spatele lui se iviră capetele furierilor. Subadarul coborî treptele și oprindu-se lîngă santinelă, îi întrebă pe soldați :

– De ce v-ați adunat aici ?

– Am venit după Omol, răspunseră cîteva voci în cor.

– Ați uitat că mai sînteți în armată ?

– Cînd am intrat în armată, nu ne-am făcut robi, răspunse Sadck.

În prag, apărură maiorul. Santinelele prezentară arma. Maiorul coborî de pe cerdac și se opri alături de subadar. În spatele lui stătea havildarul-major. Fiecare purta la șold cîte un toc deschis de revolver din care ieșea afară mînerul armei. Maiorul privi mulțimea. O lumină răutăcioasă îi licărea în ochi, mîna dreaptă se juca neglijent cu patul revolverului. Făcu semn cu degetul unui soldat să se apropie. Din mulțime ieșiră cîțiva.

– Unul singur să vină, zise maiorul.

Îeși Sadek. Tulburat cum era, uită să salute.

- Pentru ce v-ați adunat aici? îl întreabă maiorul într-o hindusă stricată.

- Vrem să fim de față la judecarea lui Omol-babu, răspunse Sadek.

- De ce? Oricum, tot va fi pedepsit!

- Nu, sahib, nu trebuie să fie pedepsit. El n-are nici o vină. Havildarul-major și-a bătut joc de noi fără nici un temei și vrînd ca Omol să fie pedepsit, i-a făcut un raport mincinos. Dacă vreți cu orice chip să pedepsiți pe cineva, pedepsiți toată compania, sîntem pregătiți.

Maiorul își mai roti o dată ochii asupra soldaților. O clipă păru că se codește, apoi zise:

- Bine, am să mă gîndesc la ceea ce mi-ați spus. Acum duceți-vă la masă.

Din mulțime răspunseră cîteva glasuri:

- Fără Omol nu mergem.

Maiorul mai aruncă o ultimă privire soldaților și intră în cancelarie.

Peste o jumătate de oră Omol ieși în pragul ușii cu un zîmbet victorios pe față. Santinelele îl înconjurară îndreptînd țevile armelor spre mulțime.

- Cum, Omol, nu ți-au dat drumul? îl întrebară soldații într-un glas.

- Mi-au dat paisprezece zile de arest. Am primit pedeapsa de bunăvoie, cu două condiții: în primul rînd programul instrucției de front să fie simplificat, iar în al doilea, havildarul-major să fie mutat într-o altă unitate. Maiorul s-a speriat, nu glumă, cînd a văzut toată mulțimea voastră în fața cancelariei. Noi am învins!

Sadek strigă desperat:

- Pentru ce ai primit pedeapsa?

- N-am avut încotro, Sadek, îi răspunse Omol.

- Cum așa? izbucni Sadek. N-ai destulă încredere în noi? Crezi că n-am fi putut face ceva?

Omol se uită la chipul întristat al lui Sadek și-și plecă ochii. Soldații se împrăștiară în tăcere prin cazarmă.

Ziua întreagă soldații se învîrtiră pe lângă locuința havildarului-major. Voiau să se încredințeze dacă acesta se pregătea cu adevărat de ducă. Neîncrederea și bănuielile lor creșteau cu fiecare ceas. După plecarea trenului de trei și treizeci, nu mai avură nici o îndoială. Pancicori clocotea de furie :

– Abia acum ne dăm seama că bestia de Nelson l-a dus pe Omol cu minciuna, ca să-l poată băga la arest !

– De vină-i numai Omol-babu, exclamă Sadek. Cum și-a închipuit el că ticăloșii ăștia au să-și țină cuvîntul ? Lepădăturile astea-s în stare de orice mîrșăvie ! L-au închis pe Omol ca să ne învețe minte ! Dar pînă la urmă mai vedem noi !

La ora apelului havildarul-major ieși ca de obicei în fața frontului, să citească ordinul. În întuneric nu se puteau deosebi fețele soldaților. Ei îl copleșiră cu toate ocările care le treceau prin cap. Havildarul-major nu-și mai arată adevărata fire ; dîndu-și seama că nu-i mai poate stăpîni pe soldați, le dădu liber și se îndreptă spre locuința sa. Cineva aruncă după el cu o bucată de cărămidă. Havildarul-major o luă la goană spre casă fără să se mai uite înapoi și dispăru în dosul ușii.

A doua zi dimineța, cînd Omol se deșteptă, santinela îl chemă deoparte. Soldatul era tulburat, cu respirația întretăiată și ochii gata să-i iasă din orbite.

– Ce s-a întîmplat ? îl întrebă Omol.

– Un lucru foarte grav, Omol-babu !

– Ce este ?

– Aseară cineva a aruncat cu un drug de fier în odaia havildarului-major.

– Și...

– Drugul a spart zidul și a zburat în odaie, dar havildarul n-a pățit nimic.

Omol rămase uluit. Mîinile și picioarele începură să-i tremure.

– Cine a făcut asta ? Pentru ce ?

Ziua începu ca de obicei cu instrucție de front și corvezi. După un timp veni subofițerul Ramdjibon, în supravegherea

căruia erau arestații, și-l scoase pe Omol la lucru. Acesta își răsuci ciorapii pe marginea bocancilor, își puse o pereche de pantaloni scurți și o cămașă, luă o lopată pe umăr și cu capul descoperit se îndreptă spre pădure să sape pământul. Arestații trebuiau să lucreze de la șapte dimineața până la unsprezece și după amiază de la unu la cinci. Omol traversă platoul, trecând prin fața cazarmei Nr. 1 și Nr. 3. Tot drumul se uită atent la chipurile soldaților pe care-i întâlnea.

— Ori îți dă drumul, ori îl alungă pe câinele ăla, una din două ! îi șopti Robin în trecere, prinzînd un moment prielnic.

Omol își aduse aminte de cuvintele lui Sadek : „Crezi că n-am fi putut face ceva ?” „Or fi îndrăznit ei oare să arunce o provocare acestei puteri ?” se gîndi el. Ajunseră în pădure.

— Stai jos, Omol-babu, îi zise Ramdjibon, odihnește-te. Astăzi nu se arată nimeni pe-aici.

Omol aruncă lopata și se așeză pe-o buturugă. Gîndurile îl copleșiră : Ce s-ar fi întîmplat dacă drugul îl nimerea pe havildarul-major ? Se îngrozi. Își aducea aminte de trupul însîngerat al lui Mobarok, de ochii lui plini de mirare și strigătul lui scurt. Și nu numai Mobarok îi veni în minte. Prin fața lui începu să se perinde cortegiul întreg al soldaților uciși, răniți și mutilați, văzu leșurile țăranilor înfometati pe străzile Calcuttei, pe băiețașul de doisprezece ani rănit mortal de glonteile lui Pancicori și în sfîrșit, sumbra procesiune a scheletelor vii — refugiații din Birmania. Omol tresări ; din desiș răzbise un troznet. De după o tufă se ivi Arfan, băiatul de la bucătăria companiei : ținea în mînă o cană de ceai și două lipii.

— Mănîncă, Omol-babu, spuse el întinzîndu-i-le, le-am adus anume pentru dumneata.

Omol îl privi țintă fără să clipească, pînă începură să-l doară ochii. Teama și disperarea îi trecură ca prin farmec ; i se păru că Djoionto era acela care stătea alături de el. Simți o dorință nestăpînită să-l atingă pe băiat cu mîna, să se încredințeze că nu era prada unei năluciri. Puse mîna pe umărul lui Arfan și-l întrebă :

— Și dacă te vede cineva ?

- Acum nu le arde de asta, babu. S-au vîrît toți în cancelarie, cu coada între picioare, spuse Arfan cu mîndrie.

„De unde atîta curaj la băiețașul ăsta ?“ se gîndi Omol. La unsprezece Omol își luă din nou lopata pe umăr și se îndreptă spre camera de arest. Havildarul Șorcar îi făcu semn să se apropie :

- Vorbește cu ei, Omol-babu. Pe dumneata te ascultă.

„Mă vor asculta oare ? se întreba Omol. Cred mai degrabă că nu !“ Pierduse dreptul să fie ascultat. Crezuse că soldații vor avea de cîștigat în urma sacrificiului său. Nu se bizuise pe forțele lor unite ci se încumetase să ia răspunderea numai pe umerii săi. Parcă-i vedea cum se împrăștia în încet prin cazarmă, dezamăgiți de felul cum se predase. Un suspin de re-mușcare îi ieși din piept.

La ora cinci seara Omol se întoarse din nou în camera de arest. Două santinele, care nu făceau atunci de gardă, se repeziră în întîmpinarea lui :

- Ai auzit ? Havildarul-major pleacă astăzi în permisie cu trenul de trei și treizeci.

- E adevărat, adăugă celălalt. L-am văzut eu cu ochii mei.

- Știi, Omol-babu, vorbi din nou cel dintîi, astea-s povești cu permisia. Pur și simplu se cărăbănește de-aici. Acum îți dai și dumneata seama că ticăloșii ăștia se prefac, ca să nu se umilească în fața noastră.

Lui Omol îi sună din nou în urechi reproșul lui Sadek : „Crezi că n-am fi putut să facem ceva ?“

Seara se transmise la radio că Armata Roșie se află la trei-zeci și două de mile de Berlin. În douăzeci de zile Armata Roșie înaintase de la Varșovia pînă la Oder. Englezii și americanii luptau la Okinawa. După trei zile de luptă, divizia a cincea indiană ocupă Mandalayul.

Emisiunea ultimelor știri se terminase. Pancicori îi luă pe Choghen și Ononto de după umeri, spunîndu-le :

- Și noi mergem înainte, ca și rușii.

- Cum adică ? întrebă Ononto.

- Uite-așa ! Am obținut simplificarea programului de

instrucție în front, l-am alungat pe havildarul-major, iar acum, dacă izbutim să-i venim de hac și maiorului Nelson, s-a sfârșit, n-o să mai fim la cheremul lor.

CAPITOLUL XVII

Trecuse de miezul nopții. Tabăra dormea dusă, numai patrulele vegheau. Noaptea se țira întunecoasă, cu luna în ultimul pătrar ; în întuneric, toate lucrurile își pierduseră conturul obișnuit. Nu se vedeau decît roiuri-roiuri de licurici rotindu-se pe deasupra șanțului din marginea taberei.

Deodată începură să urle sirenele de la două locomotive americane. Șuierul lor prelung răsună mult timp deasupra taberei. Apoi, una după alta, începură să explodeze petardele-semnal pentru „Ceață deasă“.

În cazarmă soldații se deșteptară. La început se speriaseră, crezînd că se ivise vreo primejdie. Dar cum exploziile continuau, toți se liniștiră. Pancicori se ridică într-un cot :

- Mi se pare că sînt semnalizări de la triajul central.
 - Atunci se distrează americanii, zise Choghen.
 - Nu cumva a capitulat Germania ? presupuse Ononto.
- Pancicori sări din pat.

- Ai dreptate, asta trebuie să fie. Stați că dau o fugă pînă-n cancelaria companiei. Și o zbughi pe ușă aproape gol.

În fața cancelariei se adunase o mulțime de soldați. Pancicori și Choghen intrară înăuntru și telefonară la gara centrală. Știrea străbătu cu iuțeala fulgerului toată compania. Tabăra se deșteptase, soldații se repezeau afară așa cum se aflau și se adunau în fața cancelariei.

- Ce-i cu voi ? De ce-ați ieșit despuiați ? îi certă havildarul Șorcar. Dă cumva peste voi vreo malarie și o să vă coste cam scump petrecerea asta. Havildarul Șorcar îl înlocuia pe havildarul-major Mukerdji, care nu se mai înapoiase din permisie.

– Ei și ? răspunse un soldat. Dacă ne îmbolnăvim, ne doborîcem acasă, n-o să mai fiți siliți să ne îndopați cu doctorii.

– Crezi că ne și întorcem acasă ? se băgă în vorbă un altul. Au mai rămas blestemații de japonezi.

– Dă-i încolo ! Parcă mult o să mai reziste ? Să-i izbească nițeluş Armata Roșie și praful se alege de ei.

Pancicori și Choghen ieșiră din cancelarie și anunțară cu glas detunat că Germania capitulase.

– Ura !

Soldații topăiau de bucurie și strigau *ura* ! pînă răgușeau, sau alergau ca nebunii prin tabără și trîncăneau fără oprire, îmbrățișîndu-i pe toți cei care le ieșeau în cale. Oriunde se adunau doi, nu vorbeau decît de întoarcerea lor acasă, de libertate.

Havildarul Șorcar intră în cazarma numărul unu.

– Hai, destul ! Culcați-vă și dormiți mai departe, spuse el. Ce rost are să vă pierdeți noaptea ?

– Ce vorbești, havildar-sahib ? i-o întoarse unul din soldați. Ce mai înseamnă acum pentru noi o noapte nedormită ? Sîntem gata să sărim și în foc, dacă trebuie. Îți dai seama ce bucurie va fi pentru noi să plecăm din iadul ăsta ? Cred că niciodată n-am făcut o greșală mai mare ca atunci cînd am intrat în armată. Flăcăul tăcu. Ochii i se umplură de lacrimi.

– Mîine cerem să ne odihnim, zise altul. Acum însă o să petrecem toată noaptea...

– Sigur că da ! îl susținură și ceilalți. Să nu ne scoată mîine la pregătirea fizică, nici la instrucție și nici la corvezi.

– Asta nu stă în puterea mea, băieți, zise havildarul, nici măcar subadar-sahib nu are dreptul să fixeze ziua de odihnă. Mîine dimineată, cînd o să vină maior-sahib la cancelarie, am să-l întreb ce se poate face.

– Mîine dimineată ? Întreabă-l acum !

– Acum noaptea ? Cum aş putea să fac una ca asta ? se sperie havildarul.

– Și de ce nu ? Du-te la ei și ai să vezi că bestiile s-au și pilit cu whisky și topăie cu surorile sanitare.

Havildarul Șorcar se codea.

- Se face să mă duc la el la ora asta ? biîgui el în cele din urmă.

- Se face, se face ! Doar nu-i rugăm să-și împartă cu noi ibovnicele lor. Germania a capitulat și vrem să obținem o zi de odihnă. Gîndiți-vă numai ce frămîntare trebuie să fie acum în Europa !

★

Cu prilejul capitulării Germaniei compania primi o zi liberă. Afară de asta se pregătea și un banchet. Seara, după discursul maiorului, soldații urmau să primească rom la ceainărie. De dimineață începură pregătirile de serbare. Soldații erau nebuni de bucurie. Erau stăpîniți de același gînd : se vor întoarce acasă ! Știau că vor fi din nou șomeri, că vor îndura din nou nevoia și lipsurile, totuși voiau să se întoarcă, să scape de robia numită *armată*.

Abia se împînzi puțin întunericul și soldații începură să se adune grăbiți la ceainărie. Amatorii de băutură ocupară din timp locuri lîngă bar. Toți țineau în mînă sticle și căni. Cei pe care nu-i satisfăcea modesta porție fixată ceruseră de la nebăutori și rația lor. Subofițerii umblau din baracă în baracă, zorindu-i pe cei rămași în urmă.

Toți ofițerii erau de față ; fiecare adusese cu sine cîte o soră anglo-indiană. De mult nu mai văzuseră soldații atîtea femei în preajma lor. Se simțeau tulburați și fără să vrea se tot apropiau de ele.

Maiorul își începu cuvîntarea :

- Acum un an, ne-am mai adunat într-o zi ca asta în aceeași încăpere. Dar ce deosebire colosală între ziua aceea și cea de astăzi ! Atunci ne așteptam din clipă-n clipă să fim atacați. Astăzi ne-am adunat să ne bucurăm : au fost nimicite două puteri fasciste. Războiul din Europa a luat sfîrșit. Pentru noi însă, războiul mai continuă - japonezii n-au predat încă armele. N-o să știm ce-i odihna decît în ziua cînd vom obține victoria deplină.

Cele cinci surori chicotiră și se porniră să aplaude ; ofițerii aplaudară și ei. Soldații nu-și mai luau ochii de la gropițele ispititoare din obrajii femeilor.

După o scurtă pauză maiorul anunță :

– Peste două minute veți auzi declarația primului ministru Churchill.

Soldații ascultau cu respirația oprită. Radio Londra își începu emisia : *Ieri dimineață la ora două și patruzeci și două de minute Germania a semnat actul de capitulare necondiționată.*

Maiorul începu să fluiera imnul *Doamne, apără-l pe rege*, iar ofițerii și surorile se puseră să danseze în jurul barului anume improvizat pentru sărbătorirea zilei aceleia. Soldații sorbeau fetele din ochi. Rotunjimile formelor reliefate de rochiile lor strîmte trezeau în ei dorinți pătimașe.

Începu apoi distribuirea romului. Soldații, cu cănila în mîini, se înșirară cîte unul în rînd, în fața barului. Maiorul umplea o măsură cu rom și o dădea prietenei sale nedespărțite, una dintre surori. Ea o deșerta zîmbind în cana soldatului care venea la rînd, strîngîndu-i apoi mîna. Fiecare dorea ca mem-sahib să-i zîmbească și să-i strîngă mîna, de aceea în fața barului se formase coada cît ai clipi. Maiorul era plin de voie bună. Îl striga pe fiecare pe nume, îl îndemna să bea, să se simtă cît mai în largul său.

Ceainăria se mai goli. Într-un colț, un grup de soldați urmărea în tăcere cele ce se petreceau. Maiorul chemă pe unul din ei :

– Unde ți-e cana ?

– Eu nu beau, sir, răspunse flăcăul.

– N-ai de ce să te temi. Bea !

– Iertați-mă, sir...

Maiorul zîmbi către prietena sa și i se adresă din nou soldatului :

– Adu o cană pentru mem-sahib. Și făcînd fetei cu ochiul, îi spuse în englezește : Ce spui de asta, draga mea ?

– Îmbată-l bine, chicoti ea. Va fi tare nostim...

Soldatul aduse cana și o puse în fața surorii.

– Toarnă-i o porție dublă, draga mea, zise maiorul.

Mem-sahib umplu cana pe jumătate iar maiorul o întinse soldatului :

- Bea !

- Nu beau, sir, repetă soldatul.

Maiorul se încruntă, apoi adăugă zîmbind silit :

- Îți ordon.

- Nu pot, sir...

- Cum ? izbucni maiorul. Nondi !

- Ordonăți ! răspunse subadarul.

- La arest cu el ! Subadarul păru că se codește, vru să spună ceva. Iar mîine să-l aduci la mine, încheie maiorul.

Subadarul puse o mîină pe umărul soldatului.

- Vino ! îi spuse el.

Ieșiră. În ceainărie nu mai rămase nimeni, afară de ofițeri și surori. Se așezară toți pe estradă. Felinarul cu petrol răs-pîndea o lumină vie în jur.

În sala de mese soldații ședeau pe vine cu străchinile în față și mîncau. În prag se iviră ofițerii și surorile.

- Ei, e gustoasă mîncarea ? întrebă maiorul.

Flăcăul întrebat dădu din cap și răspunse :

- Foarte, sir.

Apoi, de îndată ce maiorul se depărtă, flăcăul șopti vecinului :

- Ai văzut cum l-a pălit bunătatea ? Astăzi ne-au dat să mîncăm ca de zile mari. De-aia le-au și adus aici pe domnișoare ca să se laude cu mîncarea noastră. Dar nimeni nu vine atunci cînd ni se dă orezul amestecat cu nisip și cînd lacrimile noastre se amestecă în zeama pe care o mîncăm.

La apel fură scoși înaintea frontului doisprezece oameni, printre care Pancicori, Choghen și Ononto. Li se dădu ordin să se prezinte la nouă și jumătate, în echipament complet, la bungalowul ofițerilor. Pancicori se înapoie îmbufnat la cazarmă.

- Ce le-am făcut cîinilor ? De ce nu ne lasă în pace ?

- Ce tot trîncănești de pomană ? îl domoli Choghen. Nu uita că-i ziua victoriei. Pînă una alta ai primit o porție de rom din mîna unci mem-sahib, dar nu le-ai văzut dansînd. Subadarul a prins o deosebită simpatie pentru noi, de aceea ne-a și ales.

- Nu pricepi ? interveni Ononto. Țștia au pus laba pe unul la distribuirea romului, iar acum trag nădejde să prindă un pește și mai gras cu momeala asta nouă.

Soldații se prezentară la bungalow, fiecare cu cîte un băț de bambus pe umăr. Locotenentul Connoly îi așeză pe la posturi și le explică în ce constă sarcina lor. Trebuiau să stea în jurul bungalowului și să-l păzească toată noaptea, în timp ce ofițerii vor petrece, vor dansa și se vor ospăta.

Choghen și Pancicori luară în primire postul din interiorul bungalowului. Ononto și Sadek rămaseră afară. Choghen se apropie de Pancicori și-i zise în șoaptă :

- Ia privește cît alcool înghit cîinii ăștia.

- Nici fetele nu se lasă mai prejos, observă Pancicori.

După cîtva timp Choghen se apropie din nou de Pancicori :

- Ai văzut ? Cică dansează ! Nu fac altceva decît să se strîngă în brațe și să se pupe.

- Păi ăsta-i și rostul dansurilor ăstora : să se aprindă unul pe altul.

Prietenii porniră din nou să măsoare odaia în lung și-n lat. Soldații care nu erau de gardă făceau ce făceau și-și vîrau capul în odaie, dar curînd se scîrbiră ; își făcură paturile și se culcară. De la triajul central se auzea mereu sirena locomotivei de manevră și zgomotul tampoanelor ciocnite. Profitînd de întuneric, Choghen se strecură pe nesimțite din bungalow și sprijinindu-se de zid, începu să moțăie. Îl trezi Pancicori cu un ghiont. Choghen tresări.

- Ptiu, ce m-ai speriat ! zise el.

- Vino-ncoa ! îl chemă Pancicori. Adineauri a ieșit o fată din cameră. De-abia se ținea pe picioare. Zace acum sub un copac. Și-o fi pierdut cumva cunoștința ?

- Păi de ce nu te-ai uitat ?

- Nu pot, bhai. E beată turtă, dacă se dă la mine ?

- Ei și ? Cu atît mai bine pentru tine...

- Nu, nu mai am asemenea dorințe...

Se apropiară amîndoi de fată. O rază de lumină din fereastra casei cădea pe trupul ei întins. Zăcea fără mișcare.

- Uite, în căsuța ceea de colo locuiește bucătarul Ledjer, zise Choghen. Cheamă-l, el știe ce-i de făcut în asemenea cazuri.

Pancicori îl chemă pe Ledjer. Acesta, somnoros, tot frecându-se la ochi, se aplecă deasupra trupului nemișcat al fetei, îi trase în sus pleoapele și i se uită în ochi ; apoi o ridică într-o mână și se duse cu ea. Fata își petrecu brațele pe după gâtul lui și copleșindu-l cu un torent de sărutări gemu :

- Dragule, dragule...

Pe verandă răsunară pași grei. Soldații tresăriră uimiți : locotenentul Connoly o trăgea pe una din fete în odaia lui.

- Du-te la postul tău, îi spuse Pancicori lui Choghen și vezi să nu adormi.

Amândoi își reluară locurile. Deodată Choghen tresări : în întuneric se auzise o bufnitură ; uitându-se afară, văzu pe Ledjer trântind și încuind ușa în urma lui. Se repezi la Pancicori :

- Ledjer a dus fata la el și a încuiat ușa !

- Și ce-ți pasă ? mormăi Pancicori. Treci la locul tău.

Choghen plecă iar celălalt continuă să bombăne :

- Toți sînt niște canalii ! Niște bestii !

CAPITOLUL XVIII

Japonezii își trăiau ultimele zile. Americanii ocupaseră Okinawa. Armata Roșie înainta fulgerător prin Manciuria spre țărmul Oceanului Pacific. Divizia a cincea indiană, cu ajutorul detașamentelor birmane de rezistență, ocupase Rangoonul.

La nodul de cale ferată Manipur, încordarea scăzu. Se întâmpla destul de des ca toate cele șapte linii ale triajului gării de vest să rămână libere. Liniile secundare fură năpădite de buruieni. În viața companiei timpul părea să se fi întors înapoi : din nou începu instrucția ca odinioară. Între timp sosi știrea că întreaga companie va fi împărțită în plutoane și tri-

misă timp de o lună la Kohima, pentru odihnă. Pe soldați vestea îi bucură. Își aminteau întotdeauna cu o caldă înfiorare de zilele bătăliei pentru Kohima. Niciodată de cînd erau în armată, nu avuseseră mai multă libertate ca atunci.

– Plec bucuros, declară Choghen, dar nu-mi miroase a bine. Nu cumva-i o nouă sforărie de-a lor?

– Așa mi se pare și mie, zise Pancicori. Nu-mi vine să cred că maiorul Nelson s-a îngrijit de odihna noastră.

Între ei se ivi și Șoradj.

– Chiar acum am aflat cum stau lucrurile, spuse el. Nu ne trimite maiorul la Kohima. A venit ordin de sus și subadar-sahib și-a pus în gînd să se folosească de prilejul ăsta.

– Cum anume? întrebă Pancicori.

– Ei, nu pricepi? Vrea să ne dea gata. Și oftînd din greu, Șoradj continuă: Vrea să ne împrăstie. O parte din companie va fi trimisă la Kohima, iar alta va rămîne pe loc și atunci o să-nceapă să strîngă șurubul și-acolo și-aici.

A doua zi dimineța începură corvezile. Unul din „briți“ se înfățișă înaintea subadarului și-l rugă să-i dea doi soldați ca să încarce în mașină bagajul sergentului lor major. Subadarul chemă soldații și le dădu ordin să se ducă numaidecît. Unul se cam codi la început, apoi își luă inima în dinți:

– N-o să ducem bagajul „briților“.

– Cum? țipă mînios subadarul. Duceți-vă, hai fuga!

– Bine, fie! hotărî soldatul cu mînie stăpînită, ne învoim să ducem bagajul sergentului major, numai dacă unul din „briți“ o să ducă lucrurile havildarului-major al nostru – că doar sînt egali în grad. De ce ne ordonați să ducem bagajele „briților“, cînd ei nici nu vă dau onorul?

Chipul subadarului Nondi se posomorî pe dată. Lovitura nimerise în plin. „Briții“, lepădăturile astea crescute în cocioabele din Ental, Boro-bazar și Ripan-lein din Calcutta aparțineau și ei tagmei regilor! După lege erau în subordinea ofițerilor indieni, dar socotindu-se englezi nu găseau de cuviință să le acorde considerația pe care o prevedea regulamentul. Toți recunoscuseră situația lor deosebită: atît „bengalezul rebel“ – maiorul Rai, cît și anglo-indianul – maiorul Brown, sau englezul sadea maiorul Nelson. Ahtiat după pu-

tere, subadarul Nondi făcea tot ce-i sta în putință ca să-i mulțumească pe ofițeri. Orice-ar fi făcut însă, el nu se putea ridica pînă la nivelul unui simplu „brit“ ! Vorbele soldatului îi deschiseră vechea rană. Își ieși din fire și mormăi :

– Să-și vadă „briții“ singuri de treburile lor !

„Britul“ zîmbi ironic și plecă.

– Mm ! Să-i fi dat una peste bot să uite a rînji cîte zile o mai avea, bombăni celălalt soldat. Subadarul îl auzi, dar nu-i ordonă să tacă. Era mîndru că se încumetase să apere legea și să-l pună la locul lui pe „brit“.

Înainte de plecare, soldații se mai aliniară odată în front.

– Am venit să vă comunic o veste bună, li se adresă maiorul, o veste care, așa sper, vă va face călătoria și mai plăcută. Japonia a propus condițiile de pace. Aliații au declarat că nu vor accepta decît capitularea necondiționată. Comandamentul suprem al forțelor aliate speră că japonezii vor capitula în decurs de patruzeci și opt de ore. Nădăjduiesc și eu să vă comunic această știre în cursul săptămîinii.

– Numai să nu vii și de data asta cu tîrfele tale... șușoti cu cîndă unul din soldați.

Coloana de camioane porni la drum. Maiorul Nelson își agită șapca în semn de salut. Drept răspuns „briții“ își scoaseră și ei bonetele. Indienii nu știau ce să facă.

– Trage-i cîinelui un salut cu cizma ! Să ne pomenească de adio ! propuse Robin.

Lăsînd în urmă piața din Dimapur și pasajul de nivel de lîngă gară, coloana o apucă pe șoseaua din Manipur. În fruntea ei mergea un camion cu „briți“. Aceștia începură un cîntec.

– Haideți să cîntăm și noi, propuse Șunil.

– Ia lasă-te de-astea, mormăi Choghen. Nu ne arde de cîntat.

– Nu pricep de ce te înfurii pentru orice fleac, se supără Șunil. Cum adică, să stăm toată ziua fără să deschidem gura ?

După puțin timp coloana începu să urce la deal. Soldații stăteau în picioare în camion ; la o cotitură bruscă își pierdură echilibrul și căzură toți grămadă.

– Parc-am fi niște saci cu făină ! mormăi Choghen. Ne-am înghesuit douăzeci și doi de oameni într-un camion, pe cînd „briții“ stau cîte opt.

– S-ar putea altfel ? pufni Ononto. Ei trebuie să se odihnească ! Nu s-au luptat ca niște lei ? Mototolii naibii ! Nu-s buni de nimic ! Le-ar fi de-ajuns cîteva scatoalce zdravene și praful s-ar alege de trufia lor.

– Îmi pare ciudat că tocmai ei se poartă urît cu noi, observă Șunil.

– De ce nu s-ar putta urît ? Noi le-am făcut treaba și a venit vremea să se scape de noi.

Coloana trecu de Hașpani și se opri la Pifim. Soldații scoaseră capul afară și-i văzură pe „briți“ dîndu-se jos din mașini.

– Să coborîm și noi, propuse Choghen, să ne mai dezmoțim.

– Bine, Choghen, dar n-am primit ordin, replică Șunil.

– Dacă „briții“ n-au nevoie de ordin, nu ne trebuie nici nouă.

Camioanele se goliră cît ai clipi. Havildarul Șorcar veni în fugă :

– Prea vă-ntreceți cu gluma ! Profitați de bunătatea mea !

– Cum adică ? îl întrebă Omol scurt.

– De ce-ați coborît din camioane ?

– Dar „briților“ nu le-ai dat voie să coboare ? întrebă Omol din nou.

– Cu ei e cu totul altceva...

– Perfect. Din clipa asta și cu noi o să fie altceva.

– Dacă dumneata nu poți să-ți impui autoritatea în fața „briților“, de ce vrei să ne-o impui nouă ? zise Robin. Ne-au mai rămas doar cîteva zile de servit în armată ; merită să-ți mai dai atîta silința ? Vezi să nu-ți pierzi cele trei galoane și nu mai face pe grozavul.

Havildarul Șorcar se cam fîstăci. Le aruncă o privire încurcată și se îndepărtă.

– Tot a mai rămas ceva omenesc în el, făcu Choghen. Nu e chiar de tot cîine.

Djubdja era ultimul punct pînă la care ajunseseră japonezii. Pretutindeni se vedeau urmele războiului. Zidurile caselor erau ciuruite de nenumărate gloanțe. Lăsînd Djubdja în urmă, coloana se îndreptă spre Kohima. Vuietul motoarelor pornite cu viteza întîia trezea un ecou puternic în munți. Coloana înainta cu farurile aprinse printr-o perdeă groasă de ceață. Un vînt umed sufla în față. Hainele soldaților se umeziră. Coloana coti de pe șoseaua Manipur pe drumul ce ducea spre Kohima. Această localitate era centrul ținutului muntos Naga și se afla la patru mii două sute de picioare deasupra nivelului mării.

Oriunde îți aruncai ochii, vedeai o sumedenie de colibe cu acoperiș de tablă, aciuiate pe povîrnișurile repezi ale munților. Alături de ele coborau în terase ogoarele de orez. Soarele împrumuta reflexe aurii acestui covor de verdeață fără margini.

– Nu-mi vine să cred că pe locul ăsta s-au dat lupte, spuse Choghen.

– Uitați-vă, uitați-vă ! arată Șunil. Oare unde sînt crengile copacilor ăstora uriași ?

Coloana trecu prin piață și o lăsă în urmă, apoi traversă Kohima și porni mai departe. Pe drum întâlneau bărbați și femei din Naga. De fruntea femeilor, legate cu curele în cruciș, atîrnau în spate coșuri care se legănau la fiecare pas ; mamele își purtau pruncii legați la sîn. Atît bărbații cît și femeile erau îmbrăcați în cele mai pestrițe haine militare : unii purtau scurte soldățești, alții vestoane. Majoritatea bărbaților aveau arme pe după umăr, după toate aparențele arme vechi ce se încărcău direct prin țevă.

Coloana se opri la poalele unui munte. De aici pornea, urcînd pe povîrniș, o cărare șerpuitoare. Copaci înalți cam de un stat de om, plantați în linie dreaptă, arătau că și mai înainte fusese acolo o tabără.

Soldații își descărcară lucrurile din camioane, își rotiră privirile în jur și în mintea fiecăruia se născu în mod firesc aceeași întrebare : mai erau oare în viață oamenii care plantaseră copacii ?

Ziua următoare soldații și-o petrecură muncind. Totul trebuia construit din nou începînd cu bucătăria și terminînd cu closetul. Din pricina muncii istovitoare, la sfîrșitul zilei își simțeau mîinile și picioarele grele ca de plumb. După masa de seară se așezară în fața corturilor, să mai vorbească despre întîmplările zilei.

Choghen se apropie de unul din corturi împreună cu un om îmbrăcat în pantaloni scurți. Fără să-i vadă fața în întuneric, Șunil strigă :

– Cine se plimbă acolo numai în chiloți ? Vrei să dai de bucluc ?

– Nu te teme pentru el, răspunse Choghen. El nu-i ca noi sclavul acestor ticăloși. E un civil ! Apoi își prezintă însoțitorul. Era un bengalez care nici nu-și mai aducea aminte cînd părăsise casa părintească și se stabilise aici. Se însurase cu o fată naga, fusese primit în trib și lucrase la uzina de pompe care aprovizionă cu apă tabăra de rezervă din Kohima. Rămăsese pe loc și în timpul ocupației japoneze. Retrăgîndu-se, japonezii găuriseră cu o rafală de mitralieră cazanul de la turnul de apă. El scăpase tîrîndu-se pe burtă prin mărăci-nișuri.

Un nor diafan acoperi marginea de jos a lunci, aruncînd un vâl de umbră pe chipurile soldaților. Muntele însă rămase scaldat în lumină. Soldații ședeau toți grămadă și ascultau.

– Aici a fost tabăra de rezervă. Ocupa un teren destul de întins. Iar aici, chiar în locul ăsta, era clădirea corpului de gardă. Aici au dat japonezii prima lovitură, într-o noapte, la ora douăsprezece, tocmai cînd se făcea schimbul gărzilor. Lingă corpul de gardă rămăsese doar o santinelă, căci șeful patrulei plecase cu ceilalți să schimbe posturile. Vedeți muntele de colo ? La poalele lui e corpul vostru de gardă, iar povirnișul de dincolo e acoperit tot numai de tufe. Japonezii s-au strecurat pe nesimțite prin junglă și au atacat pe neașteptate clădirea corpului de gardă. Era miezul nopții, întuneric beznă. Stingerea sunase de mult, iar tabăra întreagă dormea dusă. Deodată au început să șuiere gloanțele. În

munți orice împușcătură răsună de nenumărate ori, din pricina ecoului. Credeai că se trage din toate părțile. Soldații au sărit speriați din paturi și în întuneric s-au zăpăcit, și-au pierdut orientarea. S-au repezit în clădirea corpului de gardă, unde i-au secerat mitralierele. Alții au aruncat armele care nu le erau de nici un folos și s-au năpustit încotro au văzut cu ochii. Unii au pierit sub gloanțe, alții au căzut în prăpastia adâncă și s-au zdrobit de stînci. Între timp japonezii au înconjurat clădirea corpului de gardă și i-au împușcat pe toți care se aflau înăuntru. De regulă samurailor ăștia nu fac niciodată prizonieri. Toți cei care le-au ieșit înaintea, ca să se predea, au primit câte o baionetă în inimă.

Omul tăcu. Liniștea veni atît de neașteptat încît îi izbi pe soldați ca o descărcare de trăsnet. Faptele povestite de oaspetele lor se petrecuseră cu aproape un an și jumătate în urmă, cu toate acestea soldații nu izbutiră să-și stăpînească un fior de frică. Luna, umbrită toată de nori, arunca o lumină cenușie pe vîrfurile muntelui și în dîra aceea tulbure părea că se furișează cineva.

Bătu ora nouă. Ca să se marcheze timpul, în fața clădirii corpului de gardă fusese atîrnată drept gong o bucată ruginită de tablă. Soldaților li se păru că cele nouă bătăi ascundeau ceva tainic. Se îndreptară încet spre corturi. În timp ce dădeau în lături plasa de țințari pregătindu-se să se culce, un tremur nervos le scutura trupul. Li se părea că umbre fantomatice se furișau tiptil prin întuneric. În mintea lor învie deodată tot ce se petrecuse cu un an și jumătate în urmă : țăcănitul mitralierelor, strigătele neputincioase ale oamenilor îngroziți, gemetele răniților ; li se părea că sufletele lor rătăcitoare alcargă înnebunate prin tabără.

Programul de odihnă începu de-a doua zi. Dimineața de la șase și jumătate pînă la șapte jumătate exerciții de pregătire fizică, adică alergare pe drumul de munte timp de un ceas. După o pauză de o jumătate de oră, marș cu echipament complet, pînă la ora unsprezece.

În timp ce soldații își schimbau hainele după pregătirea fizică Choghen zise :

- De ce ne chinuiesc atîta ? Doar s-a isprăvit războiul. De ce nu ne lasă odată-n pace ?

Cineva îi răspunse din patul vecin :

- Cum să te lase-n pace ? Trebuie să fii pregătit sută-n sută. Cînd ai să te liberezi din armată, va trebui să-ți cîștigi pîinea cu sudoarea frunții !

- Această grijă înduioșătoare ne poate duce la tuberculoză...

- Ei și ? Crezi că-i un motiv ca să nu-și mai dea silința să ne călească ? Acum pornim într-un marș de zece mile, iar după aceea o să ne dăscălească locotenentul cum să ne purtăm după demobilizare.

Choghen se opri uluit :

- Ce-o mai fi și asta ?

- O să ne învețe cum să ne purtăm după ce ieșim din armată.

- Dar pentru ce ? Ce-am căzut din cer ? Auzi cine s-a găsit să ne învețe cum să ne purtăm în lume !

- Ei urmăresc un singur lucru : să facă pentru totdeauna din noi niște boi care să nu iasă din cuvîntul lor.

La apel locotenentul Connolly apăru în fața frontului, în halat.

- Înainte, marș ! comandă havildarul. Soldații apucară pe un drum de țară și curînd ieșiră în șosea. Cu cît înaintau, cu atît drumul devenea mai pustiu. Acest drum fusese tăiat în inima munților. De o parte se înălța un zid abrupt, de alta se căsca o prăpastie fără fund. Străbătuseră o bucată bună, cînd soldații zăriră prăvălită în prăpastie o mașină blindată. Cu cît înaintau, cu atît întîlneau tot mai des în calea lor tancuri și camioane sfărîmate. Parcurseră aproape o milă și ieșiră într-un loc deschis. Havildarul Șorcar ordonă un popas de cinci minute. Unii aprinseră cîte-o biri, alții țigări și se răsîndiră pe povîrnișuri în căutarea urmelor războiului. Choghen descoperi un schelet și se dădu înapoi speriat.

- Ce este ? Ce-i acolo ? se repezîră soldații spre el.

- Interesant, făcu Șunil. Al cui o fi oare ? Al unui englez, sau al unui japonez ?

«Cîțiva se aplecară deasupra scheletului și începură să-l măsoare. Unul spuse, dîndu-și aere :

– Cred că-i englez...

– Fugi încolo, spuse altul. Dacă era englez, n-ar fi rămas să zacă aici ! Pun rămășag că-i japonez.

– Dacă era japonez, spuse Robin, l-ar fi transportat la Calcutta și l-ar fi expus în Curzon-park. Cu siguranță că-i un nenorocit de-alde noi. Asta-i tot !

Soldații se încolonară din nou și porniră mai departe. Drumul era pustiu. Tropotul uniform al pașilor, furat de ecou, răsuna pînă departe, în munți. De vreo două ori încercară să înnoade un cîntec, dar melodia se stîngea. Mereu dădeau peste rămășițele fostei tabere – ba cheresteaua unei șuri, ba cîte o suprafață cimentată. Era împărăția morții : cu toată arșița toridă, pe soldați îi treceau fiorii.

Se opriră pe muntele Cameron – cel mai înalt pisc din ținutul Kohimei. La fiecare pas dădeai de urmele luptelor. În marginea unui mic platou de pe vîrfurile muntelui, se înălțase un monument în memoria pionierilor și genștilor bengalezi. O companie întreagă fusese ștearsă acolo de pe fața pămîntului. Soldații nu-și puteau lua ochii de la inscripția de pe monument.

– Oare războiul, dus de mizerabilii ăștia, să nu fi fost altceva decît o mașină pentru distrugerea vieților omenești ? exclamă unul din ei.

Omol îl strînse pe Ononto de mînă :

– Spune-mi, și ei să fi murit degeaba, ca și Mobarok ?

Soldații se uitară mirați la chipul lui încremenit de durere.

– Pentru ce ne-au atras și pe noi în toată povestea asta ? continuă Omol. Pentru ce ne-au mînat spre moarte ? Noi nu le-am făcut nici un rău.

Choghen strînse cu putere umărul lui Omol.

– Ce-i cu tine, Omol ? Ți-ai ieșit din minți ?

Acesta întoarse către prietenul său o privire absentă.

Apoi zise, clătînînd din cap :

– Ai dreptate, Choghen. Pentru cuvintele astea pot fi învinuit de provocare la revoltă împotriva majestății sale regele, nu-i așa ?

La ora unu și jumătate răsună semnalul pentru cursuri. Deșteptarea ! Scurta odihnă de după amiază luase sfârșit. Soldații își simțeau sufletul greu. Cursurile le preda locotenentul Connoly.

– Iar vine cîinele ăla, bombăni Ononto. S-a găsit atotștiutorul ! A terminat și el opt clase, a fost controlor de bilete și a ajuns locotenent numai datorită lui Hitler !

Ora de curs începu. Locotenentul Connoly căscă, își întinse mădularele și începu să vorbească. Lăudă vinul local și se entuziască în cuvinte înflăcărâte de silueta femeilor naga ; nu uită însă să-i avertizeze pe soldați că toți acești naga sînt oameni foarte cruzi, își pierd cumpătul la orice fleac și nu stau o clipă pe gînduri cînd e vorba să taie un om în bucăți. Femeile naga sînt adevărate sălbăticiuni. Rîd și flecăresc cu tine, dar habar n-au de dragoste, de-aia e mai bine să nu te încurci cu ele.

– Și lui i-au adus noaptea trecută o femeie naga în cort... șopti Șunil la urechea lui Choghen.

După ce mai trînti cîteva considerații de același soi asupra vinului și femeilor, Connoly trecu la lucruri serioase.

– În scurt timp, cuvîntă el, soldații vor fi demobilizați. Se pune întrebarea : ce vor face după eliberarea din armată ? Firește că nu vor fi lăsați fără un ban. Guvernul le va da o sumă frumoasă – bani care au fost puși deoparte și care li se cuvin pentru întreaga perioadă servită în armată. Pe lîngă asta vor primi întreținerea completă pentru cincizeci și șase de zile.

– Dar de lucru ? întrebă Robin. Ofițerul de la centrul de recrutare ne-a spus că fiecare din noi va avea asigurată o slujbă.

– Nici vorbă, guvernul își va ține promisiunea și va căuta să vă numească pe fiecare într-un post, îi asigură Connoly. Dar ia gîndiți-vă, cum se va face rost de atîtea locuri libere ? N-au să vă poată plasa pe toți dintr-o dată. Asta cere timp. Va trebui să aveți puțină răbdare.

– Și ce-o să mîncăm în timpul ăsta ? șopti Ononto la urechea lui Choghen. Ne-a făcut socoteala c-o să luăm bani frumoși, dar nu se întreabă ce-a mai rămas din ei, după toate reținerile și arestările ?

– De aceea, dacă cineva dorește să rămînă în armată, continuă să peroreze Connoly, guvernul a hotărît să vă ofere și această posibilitate.

– Dar pentru ce, sir ? întrebă Choghen. Războiul s-a terminat. La ce mai trebuie armată ?

– Războiul nu este unica îndeletnicire a unui soldat. E nevoie de soldați pentru menținerea liniștei și a ordinii în-lăuntrul țării. Acum, cînd războiul s-a isprăvit, industria și comerțul vor trebui refăcute pentru pace : uzinele militare vor trebui închise, multe alte întreprinderi reduse. Ori, în țară există mulți oameni suspecti. Ei ar putea încerca să zădărnicească planurile guvernului ; să organizeze greve și să oprească producția ; să desfășoare o activitate de subminare și astfel să dezlănțuie anarhia în țară. Atunci va interveni armata și va restabili pretutindeni ordinea.

Omol îi spuse încet lui Ononto :

– Asta înseamnă că vor da afară muncitori cît vor pofti, iar dacă muncitorii încearcă să protesteze, noi soldații vom fi siliți să tragem în ei. Minunat sistem de menținere a ordinii !

– Păi ce să-i faci ? încercă o scuză Șunil. Firește că pentru menținerea ordinii și a liniștei e nevoie să fii și sever cîteodată.

– Bravo, Șunil ! îl repezi Omol. Dar oare numai ei au nevoie de liniște ? Ei pot să dezlănțuie războaie și să arunce în vînt miliarde de rupii, pentru producerea bombelor și a prafului de pușcă, pot folosi pentru război toată populația țării, pot provoca foamete și-i pot transforma pe oameni în cerșetori, pot face tot, afară de un singur lucru : să asigure fiecăruia de lucru pe timp de pace și să dea tuturor de mîncare pe săturate ! Halal logică !

– Care-i cîinele care o să consimtă să rămînă în armată ? se zbîrli Choghen. Mai curînd mă duc să cerșesc. Tot e mai bine decît să rămîi soldat și să tragi cu arma în propriul tău popor. Mai degrabă să-ți legi ștreangul de gît !

Vorbele lui Connoly abia le mai ajungeau la urechi. Gîndurile lor rătăceau departe – își aduceau aminte de zilele chinuitoare cînd umblau fără lucru. Connoly căscă, se întinse și se ridică – semn că ora de curs luase sfîrșit.

După amiază soldații fură trimiși să taie lemne. Intrînd în pădure, Choghen îi spuse lui Omol :

– Să profităm de prilejul ăsta și să mergem să vedem împrejurimile. Dincolo de pădure e Mihima – de unde japonezii au atacat tabăra. Hai, am izbutit să găsesc și o călăuză... Omol se învoi. Choghen scoase din gură un sunet ciudat.

– Așa strigă nagaîi cînd vor să cheme pe cineva de departe. Acuși apare Taku, ai să vezi.

Un băiat din tribul naga răspunse la strigătul lui Choghen. Nu avea decît o legătură la șolduri și în mîină un cuțit *dao*. Era un flăcăiaș între doisprezece și șaisprezece ani. Soldații se luară după el prin pădure, ba urcînd și coborînd povîrnișurile, ba strecurîndu-se prin desîșuri și sărînd peste gropi. În cincisprezece minute ajunseră la Mihima. Taku se opri în dreptul unei case și intră înăuntru. Choghen aruncă o privire prin fereastra deschisă.

– Ia privește, Omol ! îl îndemnă el. Uite o oglindă, un pieptene și un borcănăș cu cremă. Se pare că aici se trăiește în stil modern !

– Or fi creștini, zise Omol.

Taku ieși afară și-i pofti să intre. În mijlocul odăii se afla o masă de lemn – scîndurile ei se uscaseră și se îndoiseră ; în jurul mesei, patru scaune din același lemn ; masa era acoperită cu o față brodată ; pe masă, cîteva exemplare din biblie. Pereții odăii erau împodobiți cu tablouri pe teme biblice. Omol și Choghen se așezară cu sfială. În odaie intră un bărbat de vîrstă mijlocie, din tribul naga. Choghen duse mîinile la frunte în semn de salut.

– Dar în ce limbă o să ne înțelegem ? – se îngrijoră el.

Bărbatul naga îl scoase îndată din încurcătură. Vorbea

englezește, scăpînd mereu și cîte un cuvînt în assamă. Choghen îl informă că veniseră să afle cîte ceva despre japonezi.

Japonezii ! De îndată ce auzi cuvîntul, naga se îndreptă din umeri, trăsăturile i se împietriră. Le arătă zidurile arse ale casei.

– Cine v-a dat foc la casă ? îl întrebă Omol.

– Diavolii japonezi, șuieră el cu ură în glas. Se așează. Chipul i se posomorî și mai mult. Se sprijini cu coatele pe masă și începu să povestească :

– Cu vreo șapte zile înainte de-a ataca Kohima, în satul nostru a intrat un pîlc de japonezi. Erau îmbrăcați ca și noi. Au început să ne vorbească de suferințele noastre, de starea jalnică în care ne găseam din cauza stăpînirii britanice, de chinurile nemaipomenite ce le îndură *rani* Guidalo¹ a noastră. Ne-au mai spus că ei au pornit războiul împotriva Indiei ca să-i gonească pe englezi din țară ; că indienii le sînt frați și că munții Naga trebuie să aparțină tribului naga. De ce să ne stăpînească străinii ? Naga tăcu, suspină adînc și continuă : Am luat drept bune spusele lor și ne-am încrezut în ei. I-am ascuns în casele noastre, le-am dat de mîncare. S-au purtat cu noi prietenește ; pentru ei aflam toate știrile din oraș. Zi de zi soseau în sat grupuri noi de soldați – cîte zece, doisprezece oameni. Mîncarea a început să nu ne mai ajungă. Între timp, s-au pornit luptele pentru Kohima și japonezii s-au înmulțit. Au început să recurgă la forță, să ne ia și pîinea de la gură. Ori de cîte ori încercam să protestăm, ne amenințau cu moartea, pe unii i-au împușcat chiar. Apoi au început să ne ocupe și casele cu forța. Ne-au luat tot orezul. Santinelele² lor, cu arma în mînă, apărau împotriva-ne, propriul nostru avut. Cei care au încercat să-și „fure” orezul au fost uciși ca niște ciini. Zile întregi nu puneam nimic în gură. După înfrîngerea de la Kohima, japonezii au turbat de-a binelea. Amenințau femeile cu baioneta și le luau sub ochii bărbaților, batjocoreau fetele în văzul părinților.

¹ Prințesă din tribul naga care a condus lupta împotriva englezilor în timpul celui de al doilea război mondial (n.t.).

O ură abia stăpînită clocotea în pieptul bărbatului naga, ochii îi ardeau ca doi tăciuni, chipul lui părea sculptat în piatră.

— Atunci ni s-au deschis ochii și am început și noi să ne pregătim. Am împărțit pe ascuns armele — singurele noastre arme — cuțitele lungi *dao*. Toți, de la mic la mare, am luat cuțitul în mîini. Am pornit și noi războiul. Ne-am părăsit casele, ne-am retras în pădure și de acolo îi atacam pe japonezi, îi tăiam bucăți cînd ne cădeau în mîini. Femeile noastre nu cunosc teama. Și-au apărat singure cinstea. Nici cînd au început s-o ia la fugă, japonezii nu s-au lăsat de blestemății. Ne-au jefuit locuințele, au ucis oameni, au dat foc la case. Naga tăcu. Ochii îi ardeau, privirile-i alunecau rătăcite.

Pe Omol îl cuprinsese din nou tristețea. Întîia oară se simțise astfel cînd privise exodul refugiaților din Birmania, apoi în zilele evenimentelor din august ; îl zguduise această nesfîrșită procesiune a morții. Oamenii mureau cu miile, cu sutele de mii, ca norii de lăcuste. Mureau refugiații din Birmania, mureau înfometații, mureau soldații pe cîmpul de luptă, ca și cum moartea era unicul scop al vieții. Zeci de întrebări îi asaltau creierul : de ce mureau acești oameni ? Pentru cine ? De dragul cui ? Îl chinuiau nenumărate îndoieli, cînd vedea ospățul sîngeros al morții. Cui îi folosea acest sacrificiu imens, numit război ? Cine organiza acest complot împotriva omenirii ?

Era duminică. Zi de odihnă. După gustarea de dimineață, Omol stătea lungit pe patul său și nu scotea un cuvînt. Ononto îl ghionti ușor și-l întrebă :

— Ce-i cu tine, Omol ? De ce ești atît de abătut ? Ai primit vești rele de-acasă ?

— Nu, răspunse Omol. Acasă totu-i ca mai înainte. Mă gîndeam la altceva.

— La ce ?

— La viața noastră...

- Atunci de ce ești abătut? Căteii ăștia o să fie siliți să ne dea drumul.

Omol se ridică brusc într-un cot. Uitându-se drept în ochii lui Ononto îl întrebă :

- Crezi că ieșind din armată ne așteaptă libertatea? Am mai gustat și înainte din libertate și n-am fost în stare să ne câștigăm o bucată de pâine, de aceea am și nimerit în armată. Crezi că după ce ne întoarcem acasă o să trăim altfel?

- Nu vreau să mă gândesc la toate astea, răspuse Ononto. Viața de aici a devenit de neîndurat și n-am decît un singur gând : să mă văd scăpat o dată ! După ce mă înapoiez acasă, voi începe o viață nouă. Lila m-a iertat, o să trăim din nou împreună.

Omol se calmă. Își stăpîni tulburarea. Ar fi fost o cruzime să-i împărtășească acum lui Ononto negrele lui gânduri. De ce să-i spulbere iluziile despre o viață și un cămin fericit? Dar va putea oare Ononto să-și întemeieze acest cămin? Va fi lăsat să-și ducă în liniște traiul?

În cort intră Choghen.

- Îmbracă-te, Omol, spuse el și se întoarse spre Ononto. Ce-i cu tine, Ononto? E amiază, iar tu tot mai lenevești în pat. Haideți să dăm o raită prin oraș. Am primit bilete de voie pentru toți trei.

Ajunseră în piață.

- Decît să batem de pomană străzile, să mergem mai bine să vedem un film, propuse Choghen.

- Dacă scăpăm cu viață, i-o întoarse Ononto, o să vedem la filme cîte-om vrea. Dar sînt gata să pun rămășag că niciodată n-o să mai călcăm în Kohima.

- Englezii au numit Kohima Stalingradul asiatic, zise Omol. Haideți să vedem și noi acest Stalingrad.

- N-ar fi rău să bem cîte un ceai înainte de plimbare, propuse Ononto.

Intrînd în ceainărie zăriră un havildar gurz¹ din regimentul assamez de pușcași. Stătea într-un colț și bea ceai.

¹ Gurcii — populația preponderentă a Nepalului (n.t.).

- Să ne aşezăm lângă el, propuse Omol. Fără doar şi poate că o să aflăm lucruri noi. Soldaţii se aşezară la masa havildarului gurc, care le zîmbi prietenos.

- Povesteşte-ne ceva despre luptele de lângă Kohima, havildar-sahib, îl rugă Choghen.

Havildarul se arată cît se poate de mulţumit.

- Eu însumi m-am bătut aici cu japonezii, spuse el zîmbind. Pe atunci eram soldat de rînd.

- Am auzit că regimentul vostru i-a oprit pe japonezi, observă Omol.

- Aşa şi este, răspunse havildarul cu mîndrie în glas. La început nu ne lăsau să luptăm. Făceam numai serviciul de gardă la Kohima. După ce au fost nimicite unităţile engleze, ne-au trimis pe noi să-i oprim cît de cît pe japonezi. În patruzeci şi opt de ore, din regimentul nostru mai rămăsese doar jumătate, în schimb, nu i-am lăsat pe japonezi să se apropie nici un pas.

- Cum de-au fost măcelăriţi englezii? întrebă Ononto.

- Foarte simplu. Bieţii de ei n-aveau experienţa luptelor în junglă. Nici nu intrau în pădure. Iar japonezii se tupilau cu burţile lipite de pămînt şi de îndată ce încetau împuşcăturile, atacau pe neaşteptate din toate părţile. O divizie întreagă a fost ştearsă de pe faţa pămîntului, dar pînă la sfîrşit englezii tot nu s-au hotărît să intre în junglă. Ei îşi întăriseră poziţiile în împrejurimile Kohimei.

- Atunci a intervenit divizia a cincea indiană? întrebă Choghen.

- Nu, întîi am venit noi. Am pătruns în junglă în grupuri mici, urcînd şi coborînd cu ochii-n patru povîrnişurile munţilor. Japonezii se pricep la luptă, nu glumă! Se legau de crengile copacilor şi ne mitraliau de sus; din tranşeele camuflate trăgeau asupra noastră cu arme cu lunetă, iar de pe înălţimi aruncau în noi cu grenade de mînă. Cu toate acestea am mers înainte. Cu preţul multor vieţi am distrus o serie întreagă de cuiburi de foc japoneze. Atunci a venit şi divizia a cincea indiană. Soldaţii indieni s-au strecurat şi mai adînc în junglă şi au tăiat comunicaţiile duşmanilor. Acum japonezii erau cei care fugeau. S-au împrăştiat prin

junglă și au intrat în satele naga. Dar au pățit-o : triburile s-au unit și s-au răsculat. Dacă veți vedea în mîinile unui naga o armă japoneză, puteți fi siguri că a ucis cel puțin un japonez.

Prietenii ieșiră din ceainărie și o luară de-a lungul străzii. Curînd se opriră în fața unui mic grilaj, dincolo de care se înălța un bloc de piatră cu o inscripție săpată : *Aici au fost opriți japonezii.*

Choghen îl rugă pe un tînăr naga să le explice ce însemna piatra aceea. Aflară că acolo fusese odinioară poarta orașului Kohima. Ceva mai departe trecea șoseaua Manipurului. Aici s-au dat ultimele lupte. Toți copacii de prin apropiere au fost doborîți de focul artileriei, iar zidurile și acoperișurile caselor ciuruite de gloanțe. Nagaiul mergea alături de ei. Ononto îl întrebă :

- Tu unde-ai fost cînd s-au dat luptele pentru Kohima ?

Tînărul răspunse că tribul naga nu a părăsit niciodată munții. Cînd comisarul districtual, care se afla la Șillong, în afara oricărui pericol, anunțase premii de treizeci de rupii pentru fiecare cap de japonez, triburile naga alungaseră de mult din satele lor pe toți năvălitorii. În timpul luptelor fugiseră numai englezii și alți străini.

În Kohima nu era loc unde să nu se fi dat lupte corp la corp. Încăierările avuseseră loc pe străzi, în taberele militare, pe coastele colinelor. Trecuse un an și jumătate, dar și acum, din praful drumurilor se mai puteau scoate cartușe goale. Tînărul îi conduse la depozitele militare. Aici se ridicase un monument în memoria a trei ofițeri și patruzeci de soldați. Apoi prietenii intrară într-un mic parc. Și acolo se înălța un monument ridicat în cinstea eroilor necunoscuți din tribul naga, căzuți în luptele cu japonezii. Omul strînse pumnii. Englezii în cărțile lor de istorie nu vor scrie desigur nici un rînd despre oamenii tribului naga, vor căuta să ascundă față de toți neprețuitul ajutor dat de aceștia în bătălia pentru Kohima.

Mergeau încet, privind în jur cu ochii unor copii, ochi care pentru prima oară se deschid asupra lumii. În micul univers de-aici nu era loc pentru viață, nimic nu amintea

despre năzuințele și speranțele de viitor. Aici nu vedeai decît urmele morții. Ai fi zis că Moartea, în orgoliul ei, își bătea joc de setea omenească de a trăi. Abătuți, soldații abia își tîrau picioarele. În depărtare se zăreau rînduri nesfîrșite de cruci albe – marele cimitir din Kohima.

Punînd piciorul pe prima terasă din cimitir, Omol se opri și-l apucă pe Ononto de mînă.

– Ascultă, Ononto ! Ești de mult timp în armată... Ia spune-mi, ai simțit tu vreodată un fior de respect pentru acest război ?

– Nu, răspunse Ononto. Numai teamă.

– De ce ?

– Pentru că sîntem neputincioși. Parcă tu nu vezi ? Războiul a început între regi, iar de murit, au trebuit să moară tot sărăntoci de-alde noi.

Omol rămase îngîndurat. Apoi, brusc, dădu drumul mîinii lui Ononto.

– Așadar, în asta aflăm cheia lucrurilor ? În faptul că unii oameni au ajuns regi și au făcut din noi niște nevoiași ? Iar războiul a început numai pentru că există regi ?

Ontonto îl privi cîtva timp fără să-și ia ochii de la el, apoi își petrecu brațul pe după umerii lui, ca o alinare :

– Te poți îmbolnăvi, Omol, dacă stai și te gîndești mereu la asta.

Urcau încet de pe o terasă pe alta. De amîndouă părțile se întindea covorul verde al gazonului proaspăt. Pe fiecare terasă erau îngropați soldații unui alt regiment. La căpătîiul mormintelor străjuiau cruci albe de lemn, cu numele morților, numărul regimentului și inițialele R.I.P.¹

– Ce înseamnă aceste trei inițiale ? întrebă Choghen.

– Odihnească-se în pace ! răspunse Ononto.

– Ce ironie drăcească !

– Ce vrei să spui ?

– Vreau să spun, lămuri Omol, că tocmai oamenii care i-au silit pe acești nenorociți să-și părăsească sălașele și să meargă la moarte au scris acum pe mormintele lor aceste

¹ Rest in Peace (n.t.).

cuvinte. Ca și cum moartea le-ar fi fost sfârșitul cel mai dorit.

Soldații urcau terasă după terasă, citind pe morminte numiri cunoscute. Regimentul Durham, regimentul ducelui de Cornwall, regimentul de pușcași al regelui, regimentul majestății sale regelui, regimentul majestății sale reginei, numele soldaților de rînd și ai comandanților de brigăzi. Lui Omol i se năluci prin fața ochilor tălăzuirea acelor oameni sănătoși, puternici, soldați ai unei țări libere, care cu un an și jumătate în urmă coborau la stația Manipur-road. Oare supăraseră și ei pe cineva în țara lor? Cereau și ei de lucru în timp de pace? Voiau și ei să mănînce pe săturate? Poate că de aceea i-au potolit pentru totdeauna în aceste morminte?

— Orice-ai spune, bhai, făcu Choghen, eu unul sînt mulțumit. Au căzut și englezi destui.

— Ce rost are să te bucuri! vorbi Ononto. Dominația britanică nu s-a prăbușit; asupra noastră grea, nu s-a ușurat. S-au prăpădit degeaba atîția oameni!

Urcară ultima terasă. În fața lor se ridica un monument înalt. Choghen se apropie iute și citi cu glas tare :

*When you go home,
tell them of us
and say —
for their tomorrow
we gave our today.¹*

Choghen citi de cîteva ori inscripția cu glas din ce în ce mai scăzut. Chipul lui, pe care cu cîteva clipe înainte

¹ În limba engleză în text :

*Cînd vă veți întoarce acasă,
povestiți-le despre noi
și spuneți-le —
că pentru ziua lor de mîine
am dat ziua noastră de azi.*

puteai citi o seninătate deplină, se îngălbenise și exprima o durere adîncă. Îmbrățișîndu-și prietenii, Omol le spuse :

– Da, Ononto, o să ne întoarcem și o să le spunem tuturor : ajunge, nu mai vrem război și moarte ! Noi vom trăi ! Așa au voit și ei, pînă-n ultima lor clipă !

CAPITOLUL XIX

De la statul major al companiei venise ordinul ca plutonul aflat la Kohima să se înapoieze în curs de douăzeci și patru de ore la Dimapur. Soldații se întristară. Li se părea că merg pentru întîia oară la companie. Cînd venise știrea despre capitularea Japoniei, bucuria lor fusese fără margini, dar de data aceasta nu mai rugaseră pe nimeni să le organizeze vreo serbare. Li se întipărise bine în minte festivitatea din seara capitulării Germaniei ; unul din ei a fost nevoit atunci să facă paisprezece zile de arest pentru că nu voise să bea rom.

– Ne întoarcem în tabără, zicea pe drum Șunil. Naiba știe ce se mai petrece pe-acolo ! Cine ar putea să ne spună ce ne-așteaptă ?

– Ai să vezi singur cînd ai să ajungi, îi răspunse Choghen.

– Mult am pățimit, puțin ne-a mai rămas ; cu totul – trei sute patruzeci și patru de zile.

– Ce rost are să numeri zilele, Șunil ? îi spuse Ononto. Mai au destul timp să stoarcă toată vлага din tine.

– Își mai închipuie că pot face cu noi tot ce poftesc ? izbucni Robin. De-acum înainte n-o să le mai meargă !

Coloana de camioane intră în tabără. Soldații săriră din mașini cu strigăte de bucurie. Din barăci se repeziră în întîmpinarea lor cei rămași pe loc ; se strînseră cu putere în brațe, unii alergară după ceai pentru noii sosiți. Deodată, printre exclamațiile lor de bucurie răsună glasul strident al naicului Ramdjibon :

– Fuga marș !

Cei veniți din Kohima întoarseră capul. Pittha-paradă ! Vreo zecă soldați alergau cu mîinile după ceafă. În arșița

amiezii, sudoarea le curgea șiroaie pe obraji, răsuflarea ieșea șuierătoare din piepturi, capetele li se clătinau fără vlagă dintr-o parte în alta, în ritmul pașilor.

– Mai iute ! comandă din nou Ramdjibon.

Soldații abia-și trăiau picioarele. Capul le atârna din ce în ce mai jos. Deodată, de sub un copac țîșni subadarul Nondi. Își învîrte cravașa și răcni :

– Mai sus piciorul... Și mai sus !

– Ce se petrece aici ? îl întrebă Choghen pe Pancicori.

Acesta îl luă deoparte, făcîndu-le semn și lui Omol și Ononto.

– Bine c-ați venit, le spuse el. Simțeam că nu mai pot să îndur.

– Dă-i drumul, Pancicori, spune-ne totul, îl îndemnă Omol.

– Maiorul Nelson le-a pus în vedere subofițerilor că acela dintre ei care nu-i va aduce în fiecare săptămînă cel puțin trei soldați vinovați de vreo abatere își va pierde peste o lună galoanele.

– Și subofițerii se străduiesc acum să-și păstreze galoanele ? întrebă Choghen.

– Întocmai, fu răspunsul. Dar nu toți, e drept. Lens-naicul Dotto a fost degradat, la fel și havildarul Banerdji de la serviciul medical. Djomadarul Ramkișon a înaintat un raport cu cererea de a fi transferat. În locul lor au numit numai „briți“.

– Asta-i ceva nou, se miră Ononto.

– Sînt multe reguli noi în tabără, continuă Pancicori. Dacă nu ridici plasa de țîțari la ora șase fix, capeti șapte zile arest. Dacă-ți găsește vreo gaură în plasă, iei trei zile și încă trei pe deasupra, pentru fiecare gaură nouă. Dacă nu te dai pe față și pe mîini cu alifie contra țîțarilor, te-a atins cu cinci zile. Pentru fiecare minut de întîrziere la apel – alte trei zile. Nu te-ai ras cum trebuie, ai încasat trei zile. Pentru plecări fără voie te pedepsește cu paisprezece zile, pentru neexecutarea ordinului dat de un subofițer cu douăzeci și opt, iar pentru nesupunere față de ofițeri te trimite la Curtea marțială.

Choghen se uită la fața obosită a lui Pancicori și se încruntă :

- Ce-o să fie mai departe ?

- Colac peste pupăză, continuă Pancicori cu un zîmbet vag, au apărut trei „briți“, subofițeri la serviciul de informații, care lucrează nevăzuți, neștiuți, ca Dumnezeu în cer. Ei raportează direct maiorului totul și pe baza rapoartelor lor, pînă și ofițerii își pot pierde titlul.

- Altceva ? întrebă Omol.

- Am auzit că a fost emis ordinul pentru pregătirea listelor de demobilizați. Compania noastră fiind trecută în rezervă, putem fi scoși în orice zi.

- Prin urmare, o noutate plăcută tot ne-ai dat, făcu Choghen.

- Ce importanță are noutatea, dragul meu, cînd sîntem tiranizați în așa hal. Uite, îmi vine să cred că niciodată nu mai pupăm noi libertatea, dacă nu se schimbă situația în companie.

Soldații întorși din Kohima își descărcară lucrurile și isprăvind treaba, se împrăștiară prin barăci. Șunil îl întrebă pe Șiben :

- Cum mai merge lucrul pe linie ? S-a isprăvit ?

- Pe linie ? Acolo totu-i lichidat. Toate sarcinile șefilor de stații, legate de traficul încărcăturilor militare, sînt îndeplinite acum numai de trei soldați. Toți ceilalți fac instrucție de front. Voi barem v-ați mai distrat în aste cîteva zile.

- N-ai observat nimic nou ? întrebă Șoradj. Compania și-a făcut spital propriu. Se internează aici toți bolnavii cu fracturi, luxări și capete sparte. Temîndu-se că medicii de la spitalul central vor afla cum s-au produs și vor interzice asemenea exerciții, maiorul Nelson și subadarul Nondi au hotărît ca toți soldații care se rănesc pe platou să fie internați într-un spital al companiei.

- Dar ce fel de instrucție e asta care dă loc la atîtea accidente ? întrebă Șunil.

- Ai să vezi miine, fu răspunsul. Au scornit niște lucruri de-ți vine să crezi că și-au pus în gând să ajungem invalizi acasă.

- De ce fac asta ? întrebă din nou Șunil. De ce se poartă așa ?

- De ce ? repetă Șoradj. I-a amețit victoria și fac pe grozavii cu noi.

- Se spune că la Statul Major compania noastră are o reputație proastă, interveni Șiben. Nelson ar fi primit de acolo un avertisment sever : cică noi am fi vinovați de tulburările din subunitățile vecine.

Șoradj coborî glasul :

- Ascultați să vă povestesc cum s-au petrecut toate. Bieții soldați sînt înnebuniți de groază. Compania 333 s-a răsculat și i-a cotonogit într-o noapte pe toți ofițerii...

Întorși la cazarmă, soldații se apucară să scrie acasă. Auziseră cu toții de pregătirea listelor de demobilizați și doreau să împărtășească această noutate și celor dragi.

- Și atunci, ce să scriu ? întrebă un flăcău. Cînd ne întoarcem acasă ?

- Nu ne e dat să ne mai întoarcem acasă, dragul meu, îi răspunse Șontoș. Aici o să ne putrezească oasele.

- De ce ?

- Miine ai să pricepi tu de ce. Nu-ți dai încă bine seama ce înseamnă noul program de pregătire fizică.

- Vorbești și tu... Dacă nemții și japonezii au fost zdrobiți ? Darămite ăștia ? A venit timpul să-i amuțim și pe ei.

Șontoș se apropie de flăcău și-i zise la ureche :

- Ai auzit ce s-a petrecut în compania 333 ?

- Cum să nu ! Înseamnă c-a și-nceput...

Intră subofițerul de serviciu :

- Hei ! Voi ăștia care-ați venit de la Kohima, în cinci minute să fiți aliniați în fața locuinței lui subadar-sahib !

Soldații se aliniază.

- Sînt fericit să aud că v-ați purtat exemplar la Kohima, li se adresează subadarul. Ați și aflat, cred, că se pregătesc liste de demobilizați. Dar nu vă sfătuiesc să vă pierdeți mințile de bucurie și să vă purtați ca și cum ați fi și ajuns

acasă. Nu vreau să-l întîrzii pe nici unul din voi. Dar v-o spun pe şleau că n-am să tolerez nici un fel de dezordine. Şi maior-sahib m-a rugat să vă transmit că nu va admite nici cea mai mică abatere de la disciplină. Dacă vreţi cu adevărat să vă întoarceţi acasă, supuneţi-vă ordinelor, respectaţi cu stricteţe şi fără cîrtire disciplina şi ţineţi-vă limba în gură.

Omול ascolta cuvintele subadarului îngrijorîndu-se :

– Apelul lui sună mai curînd a provocare ! Compania pare să se fi împărţit în două grupuri opuse. De o parte ofiţerii care declară deschis că ordinele lor trebuiesc executate fără crîcnire, de cealaltă parte soldaţii, care deşi se silesc din răspuţeri să-şi păstreze calmul, nu vor putea să nu se revolte. Cum să ieşim din acest împas ?

Omול îşi dădea destul de bine seama că în spatele ofiţerilor stătea guvernul, întreg ministerul de război. Armele erau în mîinile lor. Pe cînd soldaţii ? Singura lor forţă sta în numărul lor mare. Dar în ce situaţie se aflau ! Rupeţi de popor şi debinaţi între ei. Căci mulţi indieni – ofiţeri inferiori şi subofiţeri – erau folosiţi împotriva soldaţilor. Nu toţi dintre aceştia erau oameni răi. Dar era de netăgăduit că deveneau o armă în mîinile ofiţerilor englezi, cu care aceştia îi tiranizau pe soldaţi. Veneau apoi anglo-indienii – „briţii“ – aceste ciori cu pene de păun, cărora pînă la urmă li se încredinţase serviciul de informaţii din companie. Li ajuta şi foarfeca ascuţită a cenzurii, datorită căreia poporul nu vedea decît vestoanele şi habar n-avea de gîndurile şi năzuinţele soldaţilor. De aceea, în zilele evenimentelor din august, ei fuseseră numiţi trădători ; în timpul foametei, lumea era încredinţată că milioane de oameni mor, numai pentru că soldaţii huzuresc. Oamenii simpli îi socoteau barbari, sălbatici, aveau credinţa că ei nu mai sînt capabili de simţăminte omeneşti.

Omול nu-i văzuse încă niciodată pe soldaţi atît de agitaţi şi nerăbdători. Păreau că întrevăd sabia care le atîrna deasupra capului.

După stingere, Pancicori şi Sadek se strecurară cu grijă pînă la patul lui Omול.

- Ai aflat ce s-a petrecut în compania 333? îl întreabă Pancicori.

Omol tresări.

- Am auzit. Dar de ce mă întrebi despre asta?

- Un cuvînt să ne spui, Omol-babu, și-i strivim și pe cîinii ăștia, spuse Sadek în șoaptă.

Omol îl strînse de mîină. Vru să spună ceva, dar nu putu să articuleze un cuvînt. Îi tremurau buzele, apoi tremurul îi cuprinse tot trupul.

- Ce-i cu dumneata, Omol-babu? Ți-e teamă?

- Da, Sadek. Mi-e tare teamă. Încă nu știu prin ce mijloc am putea pune capăt tuturor acestor mișelii.

- Și atunci ce-i de făcut? întreabă Pancicori.

- La asta mă gîndesc și eu într-una. De nenumărate ori mi l-am amintit astăzi pe Djoionto. Dacă ar fi fost aici, ne-ar fi ajutat el să găsim o ieșire.

- Prin urmare, să îndurăm în tăcere torturile lor? întreabă Sadek.

- Desigur că nu... Niciodată... O să schimbăm noi starea asta de lucruri. Dar nu întreprindeți nimic individual. Am crezut și eu o dată că lăsîndu-mă arestat mă sacrific ca să triumfe dreptatea în companie. Chiar tu, Sadek, mi-ai deschis ochii în ziua aceea. Toți soldații companiei vor trebui să lupte uniți, umăr la umăr - numai așa vom învinge.

CAPITOLUL XX

În ziua următoare, dimineața începui ca de obicei cu pregătirea fizică. Acum se făcea însă în alt stil. Mai întîi, soldații alergară fără oprire aproape două mile. Doi dintre ei căzură leșinați. Apoi fu întinsă o frînghie între doi copaci înalți pentru trecerea unui șanț lat. Cazangiul Șoșodhor căzu și-și scrînti brațul drept.

În timpul pauzei dintre exerciții subadarul anunță:

- Maior-sahib a binevoit să vă dea voie să săpați un bazin pentru înot. Începem chiar de azi. I-am dat cuvîntul

că într-o săptămână terminăm lucrul. În acest timp instrucția de front se scoate.

În drum spre cazarmă, unul din soldați observă :

- Instrucția de front se scoate, în schimb o să ne omorîm cu lopata. Au găsit nemernicii o nouă tortură.

- Bazinul ăsta de înot nu-i pentru noi, ci pentru alții, zise un alt soldat. Maiorul o să se distreze acolo cu pațachinele lui, iar noi o să ne lingem pe bot.

Se începu îndată lucrul. Soldații însemnară locul pentru bazin, bătură pe la colțuri țărushi și întinseră sforile. De la batalionul de construcții, se aduseră o sută de lopeți și o sută de coșuri pentru cărat pământ. Choghen spunea fiecărui soldat la ureche :

- Să nu sapi, să înfunzi lopata în pământ doar așa, de formă.

Lopețile se înfigeau în pământul moale, dar nu pătrundeau mai mult de un lat de palmă. Havildarul Șorcar le atrase atenția :

- Cum tot voi trebuie să săpați întregul bazin, cu cât îl săpați mai iute, cu atât mai bine !

Cineva răspunse :

- Și atunci maior-sahib o să binevoiască să ne dea voie să săpăm un fluviu întreg !

Subadarul se plimba cu bicicleta prin tabără, urmărind mersul lucrării. Fața i se înroșise de soare. Ajuns în dreptul bazinului, se dădu jos de pe bicicletă și zise :

- Dacă o să lucrați tot așa, apoi nu isprăviți nici în șapte luni, darămite în șapte zile.

În dimineața aceea, fochistul Rahman se așezase în rîndul bolnavilor. Din ordinul maiorului însă, era interzis să fie trecuți la muncă ușoară cei cu temperatura sub 37,5°. De aceea, medicul companiei îi dădu lui Rahman doar o doctorie. Dar sub razele arzătoare ale soarelui, bolnavul se simți mai rău. Soldații îl siliră să stea jos, să-și mai tragă sufletul.

- Ce-i cu tine ? Ce mi te-ai întins aici ? se năpusti asupra lui subadarul.

Rahman sări în picioare și luă poziția de drepti.

- M-am simțit tare rău și m-am așezat să mă odihnesc un pic...

- Să se odihnească un pic ! Dar cine ți-a dat voie să te odihnești ?

- Trebuia să cer voie ? Doar n-am stat mult...

- N-ai stat mult ! Crezi că aici muncești așa, când ai chef ? Subadarul îl înhăță pe Rahman de guler. Soldatului îi veni tot sîngele în obraz. Îi aruncă o privire posomorită și întinse mîna după lopată. Subadarul îl scutură de guler. La mine să nu te uiți așa, ai înțeles ? Pe ăștia ca tine îi țin sub cizmă.

Rahman se întoarse spre el.

- Și eu am cizme.

- Ce ? Ce-ai spus ? Și subadarul se aruncă asupra lui Rahman.

În aceeași clipă, soldații făcură cerc în jurul tovarășului lor. Sadek veni aproape de subadar și-i zise :

- În armată toți purtăm încălțăminte grea, sir.

Din mulțime se auziră strigăte :

- Ce-ar fi să-i facem vînt cîinelui ?

- Numai să-l atingem și o să uite îndată și cum l-a chemat pe tat-su.

- Să-i săpăm cu o cărămidă un bazin de înot în căpățîină !

Subadarul se holbă la soldați. Acum nimic nu-i mai putea reține. Frîul fusese rupt. Cineva îi strigă aproape de ureche :

- Ce mai stați la discuții cu ciinele ăsta al lui Nelson ? Haideți mai bine să facem ca în compania 333.

Subadarul alergă spre bicicletă fără să se mai uite înapoi. Soldații hohotiră de rîs în urma lui.

- Prea v-ați întrecut cu gluma, le spuse havildarul după plecarea subadarului.

- Nici o grijă ! îi răspunse unul din soldați. Îi dăm noi pe brazdă !

Aruncară lopețile și se adunară în cerc. Curînd veni havildarul Șorcar și le dădu liber.

- Ați văzut ? se grozăvi unul. I-am băgat în sperieți. Ciinii ăștia nu știu decît de frica bățului.

Soldații erau bucuroși că în ziua aceea nu mai trebuiau să iasă la muncă. Nici unul nu rămase în cazarmă : unii plecară să se scalde, alții să-și spele rufe, alții să se tundă. Toți s-au împrăștiat care încotro. Între timp, havildarul Șorcar îl duse pe Rahman la Statul Major. Vestea ajunsese tîrziu la urechile lui Omol și ale tovarășilor lui. Toți ședeau tăcuți în baracă, așteptînd să vadă ce se va mai întîmpla. Prin apropiere, se plimbau tacticos doi subofițeri de la serviciul de informații.

– Ne adulmecă dulăii, făcu Șoradj.

– Cu siguranță că se vor răfui cu Rahman, zise Choghen.

– Dar ce-ai crezut ? izbucni Pancicori, că sînt atît de încîntați de el, încît o să-l avanseze *lens-naic* ?

O santinelă veni în fugă și povesti gîfîind că Rahman a încasat douăzeci și opt de zile de... pedeapsă marțială. A fost bătut crunt la Statul Major, sîngele îi mai curgea încă din gură.

– N-o să-i lăsăm să-l batjocorească ! sări Sadek.

– Dar ce să facem ? întrebă Ononto.

– Trebuie să-l smulgem din mîinile acestor ticăloși, ho-tărî Omol.

– Just ! sări Pancicori. Așa vom face ! Voi cîți sînteți ? întrebă el santinela.

În ochii acestuia se aprinse o licărire :

– Dacă nu-l socotim pe șeful patrulei, sîntem douăzeci și unu de oameni împreună cu arestații. Executarea pedepsei a fost fixată pentru ora unu. Maiorul Nelson vrea ca prin Rahman să ne învețe minte pe toți și astfel să restabilească disciplina.

Soldații se adunară în sala de mîncare și se așezară rînduri-rînduri să mănînce.

– Cine spune că în companie nu există disciplină ? întrebă cineva.

– Atîta timp cît n-o să ne tîrîm la picioarele lor ca niște viermi, îi răspunse vecinul, ei n-o să spună că în companie e disciplină !

- Dar ce-i aia pedeapsă marțială? întrebă un soldat.

- Ce să fie? îi răspunse cel de alături. Rahman o să atîrne cam un ceas pe frînghie. O să ne anunțe furierul.

Soldatul tocmai își ducea un pumn de orez la gură. Mîna îi tremură și orezul se răsîndi pe jos.

- Cum? strigă el, o să-l agate de-o frînghie? Nu! Nu se poate! Nu se poate să-l pedepsească atît de aspru pentru un fleac. La urma urmelor, sînt și ei oameni.

Vecinul lui nu mai răbdă:

- Tot îi mai crezi oameni? Aștia nu-s oameni, sînt ofițeri! Noi muncim de ne iese sufletul, iar pe ei îi avansează. Noi murim în război, iar pe ei îi decorează pentru eroism. Dacă încercăm să ridicăm capul, ne strivesc sub cizma lor.

Subadarul veni să inspecteze sala de mese, trecînd prin fața rîndurilor de soldați cu cravașa în mînă. Robin se uită la el fără să clipească.

- Ce-i cu tine, vrei să-l înghiți cu ochii? îl împinse cu cotul Amin.

- Știi ce-aș vrea? Să mă arunc asupra lui și să-l mușc de beregată; i-aș suga atîta sînge cît i-a curs lui Mobarok și apoi i-aș stropi mormîntul. Choghen se apropie de Robin cu o farfurie în mînă.

- Ascultă, Robin, îi zise el, să nu-i lăsăm să-l pedepsească pe Rahman. Să-l smulgem din mîinile lor.

Șunil îl auzi. Se făcu alb la față.

- Choghen! se rugă el. De ce să ne băgăm în bucluc? În curînd ne întoarcem acasă, oare nu mai putem să răbdăm cîteva zile?

Choghen nu-i răspunse și se plecă la urechea lui Robin:

- Nu-l scăpa din ochi pe Șunil. De frică poate să ne trădeze.

Santinela veni să ia mîncare pentru arestați. Fu îndată înconjurat și asaltat de întrebări:

- Cum se simte Rahman?

- Bun băiat, Rahman ăsta ! răspunse santinela. L-au chemat în cancelarie și l-au interogată mult timp. Dar n-a scăpat o vorbă. Atunci maiorul și subadarul s-au aruncat cu pumnii pe el. Atîta l-au bătut, că mi-e și groază să vă spun ! Și acum îi mai curge sînge din gură și i se clatină dinții. I-au adus o farfurie de orez, dar bietul de el a izbucnit în lacrimi... Nici măcar un pumn de orez n-a fost în stare să mănînce.

Soldații se uitau buimaci la santinelă, fără să scoată un cuvînt. Deodată unul din ei strigă :

- Dacă Rahman n-a putut să mănînce, nu mîncăm nici noi. Să terminăm întii cu treaba asta și apoi să mîncăm !

Cîțiva soldați se repezîră afară din sala de mîncare, gata să alerge spre Statul Major. Dar Pancicori îi opri :

- Stați puțin, prieteni ! Aveți răbdare pînă la ora unu. Atunci îl aducem și pe Rahman să mănînce cu noi. O să-l smulgem din mîinile lor !

Toată compania clocotea de minie. După prînz soldații se împrăștiară prin barăci ; le mai rămînea aproape o oră liberă. Dar nimeni nu putea sta locului, nimeni nu se duse să se culce. Soldații umblau neliniștiți dintr-un colț în altul și așteptau nerăbdători să bată ora unu.

Din corpul de gardă se auzi o bătaie de gong. Soldații săriră ca arși. Cîte unul, cîte doi se adunară toți în cazarma nr. 1 și nr. 3, de unde se vedea întreg platoul.

Mayorul Nelson, subadarul Nondi și havildarul Șorcar ieșiră în mijlocul platoului. Naicul Ramdjibon îl scoase pe Rahman din încăperea corpului de gardă. În urma lor, venea șeful patrului cu o frînghie în mînă.

Soldații îl priveau cu ochii larg deschiși pe Rahman, scumpul lor Rahman. Fața acestuia era umflată, ochii înroșiți. Dar el călca mîndru, cu capul sus. Nu, nu, Rahman nu se temea, era liniștit. Poate își dădea seama că în ziua aceea nu era singur. Fiecare soldat din companie avea să se ridice în apărarea lui. Ei îl vor smulge din mîinile dușmanilor și-l vor îmbrățișa fierbinte, ca pe un frate drag.

Începură să-l lege. Rahman se uită de cîteva ori spre cazarmă, apoi își întoarse privirile. Lacrimile i se uscau și îl usturau ochii.

Naicul Ramdjibon îi duse mîinile la spate, legîndu-i-le de bîrna porții de fotbal. Subadarul ieși înainte și începu să-l lege de stîlp cu capătul liber al frînghiei. Maiorul Nelson aruncă țigara neterminată și smulse frînghia din mîinile subadarului.

– Nu așa, subadar-sahib !

Maiorul dezlegă frînghia din jurul trupului lui Rahman și-l tîrî spre mijlocul porții ; mîinile îi rămaseră legate. Maiorul aruncă frînghia peste bîrna de sus a porții și ordonă :

– Ridicați-l pe nemernic !

Subadarul dezlegă mîinile nenorocitului, îl sili să le ridice deasupra capului și i le legă din nou cu frînghia care atîrna de bîrnă. Apucînd capătul liber, maiorul Nelson strigă :

– Trage, Nondi !

Subadarul trase de frîghie. Trupul lui Rahman se deșiră, dar picioarele îi rămaseră pe pămînt.

Maiorul Nelson se apropie și răcni :

– Saltă-te ! N-auzi, tontule !

Naicul Ramdjibon și subadarul Nondi se lăsară pe spate și începură să tragă din toate puterile de frîghie. Fața torturatului se schimonosi de durere. Își mușca buzele pînă la sînge.

Maiorul Nelson îl amenință cu cravașa.

– Ți-am spus să te salți ! Hai odată, vită !

Rahman se opinti să sară, dar nu putu. Tot trupul îi tremura ca varga. Havildarul Șorcar stătea de o parte și-și mușca buzele.

– Tu de ce stai și te uiți ? răcni la el maiorul. Ajută-le !

Acum trăgeau toți trei de frîghie. Trupul osînditului se ridică în aer ; doar cu vîrfurile bocancilor mai atîngea ușor pămîntul. Maiorul Nelson îl împunse cu cravașa în pîntece.

- Dacă nu sari, blestematule, te croiesc cu bățul !

Rahman mai încercă o dată să sară. Trupul i se clătină, apoi rămase din nou să atîrne moale. Maiorul Nelson se aruncă asupra lui și-l izbi cu cravașa. Lovitura îl atinse pe Rahman drept pe genunchi.

- O, ma ! gemu el.

- Nu, nu ! exclamă Șunil, nu se mai poate răbda !

Robin nu-l scăpase din ochi o clipă. Îi șuieră printre dinți :

- Dacă nu-ți place, închide ochii.

Șunil se înroși, un tremur nervos îi scutura trupul. Ba se uita la Rahman, ba își muta privirea pe chipul soldaților. Birna porții se îndoi.

- Mai sus, Nondi ! Trage încă ! răcnea maiorul.

Subadarul se opinti cu tocurile în pămînt, se lăsă pe spate și smuci frînghia din toate puterile. Trupul lui Rahman se ridică în sfîrșit și rămase atîrnat în aer. Gemetele lui răsunau în toată tabăra.

- O, ma, ma !

Șunil sări de pe verandă și trăgîndu-l după sine pe Robin, strigă cît îl ținea gura :

- Ce mai stați ? Mai iute, mai iute !

Din cazarma a treia izbucni strigătul :

- Englezi, cărați-vă din India !

Din celelalte cazărmi se auzi aceeași lozincă :

- Englezi, cărați-vă din India !

Soldații țîșniră din barăci și alergară spre platou. Apoi întreaga companie adunată în mijlocul platoului scandă cu glas tunător :

- Englezi, cărați-vă din India !

Dezlănțuiți soldații îl înconjurară pe Rahman și-l strînsă la piept. Îi tăiară frînghia, o rupseră în bucăți și îi dădură foc.

Smulseră apoi din pămînt stîlpii de bambus. Îl luară în brațe pe camaradul lor care nu-și revenise bine din leșin

și-l purtară pe platou topăind, rîzînd, plîngînd și strigînd lozinca în același timp.

O clipă toată această larmă fu înăbușită de țipătul desperat al maiorului Nelson :

- Subadar, ajutor !

Subadarul Nondi o luase însă la sănătoasa ; fugea de-i scăpărau călcîiele spre încăperea corpului de gardă. Cînd ajunse în dreptul porții, santinela îi strigă amenințător :

- Stai !

Coperta de *Tiberiu Nicorescu*

Responsabil de carte : A. Scurtu
Tehnoredactor : S. Gusti
Corector : N. Teodosiu

Dat la cules 14.10.59. Bun de tipar 29.12.59. Tiraj 10.150 ex Hîrtie semi velină ed. m. de 65 gr./m². Ft. 540×840/16. Coli ed. 16,77. Coli de tipar 18,5. Ediția I. Comanda 4676. A. nr. 01.722. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A(99)=R.

Tiparul executat sub com. nr. 91424 la Combinatul
Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN”.
București — R.P.R.

Lei 6,85